

OBĚTOVANÝ.

ČÁST PRVNÍ:

▼ ZAJETÍ.

Psáno roku 1880.

Červená Hora.

I.

Nad rozlehlou rovinou Moravského pole vznášely se husté kotouče prachu, tu světlé, tamo tmavší, tu houstnouce, tamo řidnouce, málo kde však klesaly a nikde se nerozplývaly. Jen Morava řeka místem jimi probleskovala rozlitým stříbrem své hladiny, ve které žhoucí paprsky červenového slunce se odrážely. Na pravém jejím břehu nejhustěji vířily prachové mraky, vystupující jeden přes druhý vysokými sloupy ku tmavomodrým nebesům, na nichž ani mráčku nebylo. Ale i nad krajem po levém břehu nesly se kotouče tmavou, těžkou mlhou, jež k východu kvapně se šířila a houstla.

Prohřátý vzduch se tetelil, úporné parno tížilo všecken zprahlý kraj. Mrtvým, dusným tichem ozýval

se z pod hustých mraků a v nich, kdež se zbraň v jasů slunečném nesčíslnými blesky mihala, hlahol, rachot, ryk, řehání, směsice lidských a zvířecích hlasů: divoká vřava zuřivé bitvy. Přes jedenkrátě sto tisíc válečných koni tepalo širé pole, a země daleko duněla.

Bouře, jež prve na jednom místě se byla shlukla, dozula a rozcházela se po širém Moravském poli, sešlabená sic, ale neméně hrozná a krvavá.

Poražený nepřítel utíká zmateně, bez pořádku, divoce, opouští šik a řad, a vrhá se do vln Moravských.

Krále Bely uherského poddaní a spojenci: Maďaři, Slováci, Poláci i Rusové, Chorvati, Srbové i Bulhaři, Rumuni, Řekové, Turci Chovaresemští a divocí Tataři — ti všichni vrhají se do Moravy, až vlny krvi zbarvené vysoko vystřikují, a v nich mnozí, přemnozí se topí, hynou. Již jednotlivé tlupy vydraly se na druhý břeh, ale ani tu nemají stání, neboť nepřítel už zmocnil se tábora uherského, jenž jim měl býti oporou. Za nimi síla česká: tepe, shání, rozprašuje, poráží, a vítězný hlahol Otakarových zástupů přehlušuje skřek zmatku a hrůzy. I ženou se prchající dále krajinou na levém břehu, a mezi předními jsou rozehnaní Kumánové, kteří první na vojsko české byli udeřili.

Hle, tu zástup těchto divokých bojovníků nevelké postavy, osmahlé, tmavé kůže a podholených hlav. S těch čáry visí, ti jsou pestře oděni, a na všech vrstva prachu, na šatech, na zbroji, i ve tváři. Touly namnoze prázdné potřásají se jim na bedrách; ti jsou beze zbraně, mnozí drží oštěp nebo zkrvavenou šavli. ale žádný z nich v tu chvíli na boj nemyslí. Chvillemi se ohlížejí a blýskavýma, šikmýma očima pátrají, nejsou-li jim v patách bojovníci „železného“ krále českého. A zase shýbají se k vlajícím hřívám svých

neúhledných, zpocených koní, kteří rozšířepými nozdrami ztěžka oddechují, již umdlévají. Ale jezdci divokým křikem je pobádají, a když ten neprospívá, bodají ostruhou do krvava, tepou plochou šavlí nebo uzlovatou nahajkou přes uši švihají.

Nejeden z jezdců sám zkrvácený, s ranou bídně obvázanou mdlí, slábne a za divoké jízdy s koně klesá — však nejhorší nepřítel všech — žízeň. Útroby jen hoří, v ústech sucho a plno prachu — již není slin a jazyk i hrdlo vyprahly — ó, té hrozné, palčivé žízně! Ó, by tu bylo potoka nebo studánky! Jediné rtů zavlážení!

Než kolkolem zprahlá rovina, všude kotouče těžkého, dusného prachu, jímž člověk div se nezalkne. Již svalil se první strhaný kůň, a marně křičí jezdec i volá druhá, aby ho tu nenechával, ale s sebou na koně vzal. Druh neslyší — zaniká v prachu s houfem, jenž počíná se trhati.

Slabší koně nemohou stačiti, a nahajka ani šavle nejsou s to, aby dohnaly je do běhu. Ten klopytá, chabne, padá, ten z hluboka, těžko oddychuje jen námáhavým klusem dále se béře.

Z veškerého houfu vydrželo jich pohromadě asi dvacet. Uprostřed nich chán Alpra ne na kumánském, huňatém koni, ale na vraném vysokém koni válečném. kteréhož prázdná pochva, za jízdy prudce zmitající se, do boku bije. Pro hustou vrstvu prachu sotva viděti blýskavé ozdoby na řemení, drátěnou košili a cetky na zelené hedvábné sukni vznešeného Kumána, jejíž široké svrchní rukávy od ramene jako dvě křídla poletují.

Vůdce pustil uzdu a vine k sobě mladého hochá, jenž před ním leží na sedle. Ze všech nejblíže mu starý, nehezký Kumán, jehož vráskovitě líce plno jizev. a ten drží levicí uzdu svého, pravicí pak uzdu mla-

děho, osedlaného koně, jenž jsa bez jezdce nejsnáze ze všech utiká. Jezdci zarazivše na okamžik, ohlížejí se.

V pravo, v levo od nich, široko, daleko, kam bylo možná dohlédnouti, vystupovaly všude kotouče prachu, a v něm mihaly se houfy a tlupy prchajících, ženouce se různými směry ku předu, ku hranicím.

Neustále jich přibývalo. Ze zad země nejvíce duní a odtud zavznívá táhlý, strašný hlahol — znají ho. Čechové jsou na blízku, nebezpečství se blíží kvapem, valem.

Chán mávl rukou, z vyschlého hrdla vyrazil chraptivým hlasem povel, a již dala se tlupa do divokého letu.

Nikdo z nich, ani chán, nezaslechl mdlého chlapcova hlasu, který zastenal: „Vody!“ —

Tak hnali se ani ne čtvrt hodiny; v tom pojednou ze tlupy ozvalo se radostné vykřiknutí. Na ten hlas všichni obrátili zapálené, zardělé oči tam, kam jeden z jejich druhů, vyzáblý, osmahlý, jemuž huňatá čapka za jízdy byla spadla, žilovatou, chlupatou rukou ukazoval, a všickni vykřikli, užřevše před sebou v nevelké vzdálenosti mělký dolík, jehož mírné svahy byly porostly tu tam hlozím a trním. Naproti jezdčům pak, také na svahu, rozkládaly dva javory košaté své koruny, jejichž stín v tom úpalu a vedru tak vábně, neodolatelně k sobě zval.

Ale nebyl to stín, proč Kumáni zajásali. Pod javory zalesklo se cosi —

„Voda! Voda! Již tam dorazili, již seskakuji a dychtivě ženou se o překot ku studánce a neslyší hlas svého vůdce. V ten okamžik zapomněli, že jsou na útěku, že jim v patách smrt. Té neviděli, zkáza od žizně byla bližší.

„Vody!“ zastenal opět chlapec v náručí chánově. Tentokráte ho slyšel i starý Kumán, koně vedoucí.

Kolem studánky povstala hrozná vřava. Každý chtěl první k vodě, každý chtěl plným douškem se napít. Sotva že k malé vodě, všem nestačící, se prodral a chvatně k ní se naklonil, již soudruzi ho od chladivé hladinky odtrhovali. Bojovníci přestali být jindy věrnými, dobrými druhy. Pod javory strhl se křik a zápas.

Jen starý Kumán, chánův příbuzný a jako pes oddaný, nezapomněl se nad svou věrností. Pracně do-dral se ku studánce, křiče na bojovníky, že jde pro vodu chánovi. Více však mu prospěly jeho pěsti než toto připomenutí, a tak že jen uchránil dřevěnou nádobu, kterou nosil po boku a ve které vody svému pánu a jeho chlapci přinesl. Zatím žízňiví Kumáni, zápasíce o vodu, zkalili ji tak, že zhoustla a ztemněla jako po dešti. A ještě se k ní skláněli, ještě chtěli ovlažiti suché, rozpukané rty, ale smutná studánka již nestačila. Alpra svěživ chlapce věrnému strýci, obrátil se k bojovníkům, poroučeje jim, aby zase na koně vsedli. Málokterý, palčivou žízeň ukrotiv, poslechl; většina ještě otálela, čekajíc u studánky a hltavým, dychtivým zrakem měříc, jak se naplňuje.

V poraženém, prchajícím vojsku prchá také kázeň Jindy byli by na slovo poslechlí, teď nezalekli se ani, když svráštiv husté, černé obočí prudkým, hněvivým hlasem rozkaz svůj opětoval. Byloť ve stínu starých javorů po divoké jízdě v úmorném vedru libo, tak utěšeno, a nade vše voda!

Chán se rozkřikl — ale v tom se již zarazil a nachýliv hlavu naslouchal.

„Jedou!“ zvolal kdosi z tlupy.

„Na koně!“ poroučel chán.

„To není nepřítel — nemůže býti!“

„To jsou naši!“ ozývalo se v houfu, a mnohý postoupil ze stínu, ohlížeje se po koních, kteří se do linkou ve stín postavili.

Veliký, hustý mrak prachu blížil se jako divokým víchrem hnaný: půda zaduněla, již zableskla se zbraň a ozval se válečný pokřik.

„To nejsou naši!“ — „Nepřítel!“ — „Na koně!“

Nastal křik a zmatek. Ti, kteří již na koních seděli, pobodli je do cvalu. Marně je chán zdržoval vytasiv křivou šavli, marně je volal, aby zadrželi. Ujeli nedbajíce klateb; ostatní pak chvátali ku svým ořům uvolněná sedla na kvap jim utahující. Alpra se ohlédl po strýci. Byl s chlapcem u koní.

„Aješine, vezmi hocha ty na koně!“ volal chán a již vyšvihl se do lehkého sedla kumánského.

To vše, co tu vypravováno, událo se rychle; ale rychleji blížila se zkáza.

Prve než všichni Kumáni na koně vsedli, spatřili ženoucí se bojovníky. Nabyli jistoty, že to nepřítel. Nemožná uniknouti — a vzdáti se, na to nikdy nepomyslili. Věděliť, že oni nikoho neživili, a že také Čechové dnes nešetřili a neušetří.

„Sem, sem ke mně!“ křičel chraptivým hlasem Alpra, a mával blysknavou zahnutou šavlí. Kumáni, kteří tu zůstali, kupili se kolem svého vůdce, jenž za javory mírným svahem na rovinu chtěl vyraziti.

Nepodařilo se. Četný zástup pronásledovatelů rozdělil se tak, že četa kumánská ocitla se ve skřipci. Čechové jich nevyzývali, aby se vzdali, a osmahlí synové širé pusty za milost neprosili. Byliť připraveni na poslední zápas a smrt. Chánovi zbylo sotva tolik času, aby promluvil několik slov k věrnému Aješinovi, jenž vyděšeného chlapce tiskl k prsům. Na ta

slova chtěl sluha z řady vyraziti, v tom již nepřítel udeřil.

Koně supali, ržali. Nastalo kruté zabíjení. Kumáni proti přesile zoufale se bránili. Nad dolinkou strhl se hrozpý chumáč bojovníkův a koní, jenž ve prachu ustavičně do výše vířícím za děsného řevu a řinčení zbraně se zmital, až na svahu doliny pod javory se uvolnil, rozplynul.

Tam sklesl chán se svého vrance, tam nejposled nější z jeho tlupy potřeni.

Žhoucí slunce chýlilo se k západu. Zlatorůžová jeho zář rozlila se širou rovinou i dolinkou, na jejíž zdupané trávě leželo u studánky několik českých raněných bojovníků.

Vítězové slezli většinou s koní, jen někteří rozjeli se ještě, aby schytali kumánské koně, kteří prosti jsouce svých pánů se rozběhli.

Ostatní, mimo rozestavené kol stráže, přecházeli polem, kdež právě boj dozuřil, shýbajíce se k padlým Kumánům, jichž šaty a sedla koní bedlivě prohlíželi.

Opodál javorů ležel zabítý vůdce kumánský. Dva čeští žoldněřové svlekli mu zelenou, hedbávnou sukni a klečice bedlivě ji prohlíželi. Nad nimi stál mladý vladyka Ctibor v lehkém odění. Sňav přilbici s hlavy zavěsil ji za řemen na jilec svého meče, nyní do pochvy zaraženého.

„Bránila se ta pohanská šelma!“

„Šímu citelně sekl — malik má pryč,“ mluvili vespolek vojínové; vladyka však, vůdce veškerého houfu, hleděl do zsinalé tváře Kumánovy, jehož malé, tmavé oči nyní bez lesku jako by na tvář vítězného protivníka se upíraly.

Od javorů kráčelo sem chvatně několik žoldnérů. „Hle, vládyko, jakou to kořist vedeme!“ volal vesele.

Čtibor kvapně se ohlédl. Spatřil, an jeden z jeho bojovníků asi desítiletého chlapce za ruku nepříteliš šetrně za sebou táhne.

„Kdo je to?“

„Mladý vlk, šelma již z mládí kousavá. Našli jsme ho tam mezi zabitými —“

A vypravovali, jak prohlížejíce padlé, v jedné kupce našli starého škaredého Kumána. Jsa bez sebe levici měl ovinutou kolem tohoto chlapce, jenž právě, když ho našli, oči otevřel.

„Je asi mdlý, snad také polekaný, sotva nohama plete,“ dodal jeden ze žoldnérů.

„A co s ním? Viděli jsme, že má pěknou sukénku — a jak mu ji Váně rozepjal, zableskl se mu na prsou zlatý křížek na černé šňůrce — Pohan není, povídám —“

Pronikavé vzkřiknutí chlapcovo přerušilo vypravování drsného vojína. Jak byl, totiž vládyka Čtibor postoupil, aby chlapce sobě prohlédl, namítla se zrakům tohoto mrtvola chánova. I vymknul se z ruky překvapeného žoldnéře a již sklesl u hlavy zabitého, volaje nařikavým hlasem nějaká cizí slova. Všichni jen tolik najisto porozuměli, že má chlapec veliký žal pro mrtvého, jehož čela i oči osmahlou ručkou se dotýkal, jako by ho chtěl vzbuditi.

Všichni hleděli překvapeni, udiveni na ten neobyčejný výjev. Vládyka hnut byl lítostí.

„Snad je to jeho otec. — A což ten starý tam, je mrtev?“

„Dýchal ještě — nechali jsme ho —“

„Hned tam běžte, a možná-li vzkřistě ho a pomozte mu. Povi nám snad —“ Dva odkvapili. „A jak jste řekli, křížek že měl?“

„A má, nechali jsme mu ho prozatím —“

Čtibor nachýlil se k Alanovi a promluvil několik slov. Než chlapec jako by neslyšel. Již umkl, a hleděl jen upřeně do tváře zabitého — pak jako by vrávoral, hmátl ručkou do vzduchu a sklesl k zemi.

„Bylo by mu nejlépe, kdyby se více neprobudil —“ mínil žoldnět, jenž na rozkaz vládkův chlapce stranou pode strom odnášel.

„Je zmořen — vody sem —“

V tom oznamovali vrátivši se vojínové, že starý Kumán není těžce raněn a že se již probral.

„Živte ho — dejte mu napiti, zavažte mu ránu. Vezmu ho s sebou, udrží-li se v sedle. A teď hotujte se, pojedeme.“ Poroučel tak, nebo zahledl, že ti, kteří koně brát vyjeli, se vracejí. Napřed jel mladý jezdec, na němž dle hávu bylo znáti, že je šlechtic.

Ještě k vládkovi nedojel, a již vesele volal: „Máme je všechny — i vraníka. Ten je můj, toho žádnému nedám,“ a ukazoval na uslechtilé zvíře, jež jeden ze zbrojnošů vedl zároveň s tím koněm, kterého starý Ajašin na útěku vedl za uzdu.

„Budiž, Rubine, pěknou máš kořist, stojí to za tu divokou honbu. A teď se pojd' podívat na mou!“ I zavedl mladíka pod javor, kdež ve trávě ležel chlapec uprostřed vojínů, kteří ho zvědavě sobě prohlíželi.

„To je má kořist, toho já si nechám!“ opětova Čtibor, jak mladší jeho bratr zraky své na dítě upíral

„Je to Kumánče, ale ne snad z čisté krve,“ vykládal starý. „Hle černý vlas, osmahlá kůže i zatuplý nos, ale přece ne tak tuze jako u těch ploskonosců — a nemá takových vysedlých kostí.“

„Dost hezký klučina na Kumána.“

„A má křížek na prsou. Divná věc. Sami pohani, nevěřící — a ten tu křížek — že ho tam ten vystál!“ a ukázal rukou na zabitého chána.

Žatím rozložil se dolinkou stín a zlatorůžová zář ohvěla se už na vrcholcích starých stromů. Vladyka se ohledl, pak poručil do sedel.

„Daleko jsme se pustili,“ pravil k mladšímu, „dost se ještě najedeme, než jen do uherského tábora dorazíme. Váně, vezmi chlapce před sebe, dej mu napít, a něco pojist, máš-li co, je všecek zmořen. A tomu starému také, může-li. Dejte mu nějakého huňáče, ale pozor na něj. Kumán jako kočka. Otřese se, kdybys mu i palici dal, a uteče.“

II.

Koruny javorů potemněly. Nad nimi na večerním nebi vzplanula hvězda a za ní sta jiných, na tisíce.

Na dolince bylo ticho. Kumánský chán se svými bojovníky odpočíval tam po mnohých loupeživých nájezdech, po mnohých bitkách a namáhavé jízdě.

Usnuli na věky a nikoho tu nebylo, jenž by nad nimi zaplakal a pohřební hrdinský zpěv zazpíval, jenž by jim hrob vykopal.

Jindy by je tu dravci navštívili, ale dnes nezašuměla v těch místech ani jediná perut. Dnes byly jinde bohatější hody — tam u řeky Moravy, která dnes samojediná čtrnácte tisíc utíkajících bojovníků uherských pochovala. A což jich nepočítaných na širé rovině tu i za řekou!

K ní, v tu stranu, kde na jejím břehu rozkládal se uherský tábor od Čechů dobytý, tíhl houf jezdců, v jichžto čele jel vladyka Ctibor se svým bratrem Rubinem. Všichni byli dnešním dvojnásob parným

dnem jak náleží unaveni — oni, a také jejich koně, kráčející zvolna se hlavou nachýlenou. Uprostřed zastupu vedli zbrojnošové chycené koně kumánské, nad něž nade všechny vynikal chánův vraník. Tam také uprostřed žoldněřů jel Aješin, máje pravou ruku zavázanou.

Starý Kumán seděl v sedle shrben, s hlavou k prsům nakloněnou. Tvář jeho jindy dost nevlídná, mračila se hrozivě a zpod jezátého obočí zableskly malé trnkové oči, vzhlížející po průvodcích, pak kolem i v před, jako by někoho hledaly.

Ano hledaly — mladého Alana, jenž unaven dojmy i namáháním tvrdě spal v náruči žoldněře, jedoucího hned za vládkou.

Noc byla tichá a vřažná, hvězdy jasně mrkaly.

Kolkolem jak se všecko změnilo! Divoký hon minul, hluk bitevní potuchl. Nátku a stenání raněných nebylo slyšeti; zanikalyť ve hluché noci. Z daleka jen, od řeky, ozval se časem temný hlahol, pak zavládlo opět ticho. Hrůza usadila se na pravém břehu. —

Než ptece vrazil houf českých bojovníků zhusta na nadmuté mrchy padlých koní a mrtvolý jezdců, kteří tu na útěku zahynuli.

V pravo, v levo bylo takových velkých skvrn ještě více a z černých neurčitých jich tvarů určitěji bylo pozorovati do výše trčící, ztuhlé nohy koňské. Sem a tam ale daleko objevil se osamělý, zbloudilý jezdec, nebo několik jich pohromadě, kteří, ano dusotu jejich ořů nebylo slyšeti, podobali se důchům padlých.

Konečně zableskl se před jezdci světlý, široký pruh, jenž v zásvitu nočním vinul se černou rovínou; toť Morava, a před nimi více v levo zarděla se zářící ohně. Tam je opanovaný tábor uherský, tam

čili dnešní jejich cesty. Jezdce pobídli své koně, kteří jako by sami věřili obrok a odpočinek, dali se do klusu. Za nedlouho stanuli u předních stráží.

Z tábora vyzníval sem mocný ruch a hluk plný veselosti a jásání.

„Zaplať pán Bůh, že jsme již tu!“ zvolal mladý Rubin.

Klna v duchu pochýlil Aješín ještě hloub svou hlavu, aby neviděl radost a veselí kletých vítězův, a tvrdě dřímaje vjížděl mladý Alan do tábora, kdež byl jeho otec vládl celému kmenu, a kdež on sám ještě včera přebýval ve staně plném hebounkých koží a koberců.

Byla noc po dni 12. července 1260, kterého Přemysl II. tak úplně, slavně zvítězil nad králem Belou, jehož četnější, silnější vojsko dokona rozprášeno a tábor dobyt. Tábor rozkládal se na širém prostranství mezi dolní Moravou a Dunajem. Za dne bylo stěží konců jeho dohlednouti, v noci, ač hvězdnaté a dosti jasné, nejbystřejší zrak toho by nedokázal. Jen ohně široko daleko porůznu planoucí byly jako rudými, zářícími mezníky, označující, kam až tábor zabíhá. Oj, byla podiváná! Kdo jen ležení sobě prohlédl, uhodl by, že vojsko uherské z nejrůznějších částí se skládalo. Tu černaly se bídné baráky z rákosí a hlíny, tu na ohraženém prostranství jen do země zaražené koly a pyramidy z oklesků a tyčí, na nichž tu a tam ještě kotlíky, tam stany lepší z plátna i nádherné, v nichž král, rytířové a magnáti přebývali.

Ač půlnoc již minula, zvučel všecken tábor hlasem a jásavou veselostí. Ale v ulicích táborových a mezi stany nemíhali se již divocí Kumáni ani Ta-

tafi, ani statečné postavy nádherně oděných magnátů chorvatských, uherských, z Rusi a Polska.

Teď všude zazníval hovor českých bojovníkův, jak drancovali a hodovali z dobytých zásob.

Po tak parném dni, po takové tuhé práci jak náleží chutnalo dobré uherské, a toho bylo tu dost! Této částce české armády bylo tu lépe než těm, kteří na bojišti a v českém táboře na pravém břehu zůstali. —

Bratři Ctibor a Rubín se svou kořistí a se svými bojovníky na smrt umdleni, nezajeli hluboko do tábora, aby sobě pohodlné stany vyhledali. Zůstali na pokraji, tam kde našli náhodou známé, kteří je ochotně a vesele přijali.

Na rozkaz Ctiborův odnesl žoldněš malého Alana do prázdného stanu, kdež ho na slámu uložil. Zmražený chlapec spal tak tvrdě, že ho hluk kolkolem panující nezbudil.

Zle dařilo se Aješinovi, kolem něhož značný houf bojovníků se sběhl. Všichni se smáli, jaká to vzácná kořist ten otrhaný, černý, škaredý pohan, a každý se k němu tlačil, aby z blízka sobě prohledl jednu z těch šelem, které byly za oněch časů metlou boží, jmenovitě Moravě, a o jejichž ukrutnostech děsné zvěsti široko daleko se roznesly.

Aješin snášel všecken jejich posměch, ústrky, všecko týráni trpělivě, na oko lhostejně. Stál tu mlčky jako dub, zamračen, a jen chvilkou pozvedl svých očí, ve kterých opovržení a tajený vztek se zableskly. Častěji však pohledl ku stanu, kam Alana byli odnesli. Tam bylo ticho. — —

Na opačném konci tábora uherského, nedaleko řeky Moravy uhostila se v několika pěkných, pohodlných stanech družina korouhevného pána, pana Čeňka z Červené Hory. V jednom z nejlepších byla

jeho nabytá kořist, a ten, jenž hned vedle se bělal, určen byl vůdci četné rodiny. Tu také vztyčili jeho korouhev, ozdobenou znakem ostrve. Hranatý zoldnět stál u ní stráží, pozíraje zároveň k sousednímu stanu. Mnozí ze družiny natáhli se již ve stanech a tvrdě spali, jiní, hlavně čeledě, seděli opodál planoucího ohně a hověli sobě u sudu.

Bylo tak kolem půlnoci, když pán jejich přijel provázen jsa zbrojnošem. Vracel se právě od pana Borše z Risenburka, jenž s částí vojska Otakarova tábora byl dobyt a jej obsadil. Pan Čeněk ušedl ve stanu, kamž za ním zbrojnoš s pochodní přišel, an zatím druhý pánova koně odstrojoval, a jej pak k ostatním za stany ke kolu přivázal.

Zbrojnoš pomáhal pánu svému z těžké zbroje, kterou měl dosud na sobě. Již sundal mu nakolárek,^{*)} náramník z kaleného plechu, pancíř, pláty i šupinovou košilku — a hle, pán nechce se uložit, ale v lehké blankytné sukni, bez korduláče,^{**)} máje toliko skvostnou dýku po pravém boku, vychází ven v sametovém kužílku^{***)} na hlavě. Ale cesta jeho nedaleka — hle, zachází do vedlejšího stanu. Zbrojnoš kývl hlavou, jako by porozuměl, vojínové u sudu uškĺbli se významně, a potichu pronešenému vtípu hlasitě se zasmáli. Vyšel zase za okamžik korouhevňý pán z toho stanu, do kterého byl vkročil, jen že ne sám. Stanul u vchodu proti štíhlé ženské povstavě, s níž dal se do hovoru: Vojáci je dobře viděli, ale neslyšeli. Nicméně stlumili hovor i smích, a ne jeden zadíval se na onu ženu vysoké, vzrostlé postavy, na níž zákmit slábnoucího ohně neurčité vrhal světlo.

*) Byl z plechu a kryl hrdlo.

***) Těžký, široký meč.

****) Barek.

Tolik pozorovali, že měla volnou, bělavou řízu, k hrdlu sahající, se širokými rukávy, bílým blýsknavým pasem přepásanou. Na ňadrech lesklo se zlaté vyšívání krátkého na prsou nespjatého živůtku vestě podobného, bez rukávů, jenž byl aksamitový, barvy višňové. Tmavé vlasy v husté vrkoče spletené splývaly volně po zádech. Ráno ještě blýstěly se jí v kadeřích nad čelem zlaté penízky, které však lakotná ruka českých žoldnéřů dnes odpoledne, jakmile se tábora zmocnili a do stanu jejího manžela vnikli, strhala prve, než ji pan Čeněk od dalšího násilí vysvobodil. Odvedl ji pak sem a když sám ihned na to musil k panu Boršovi, přísně přikázal, aby nikdo neodvažoval se k té zajaté paní do stanu.

Ovšem, nedivili se vojínové ani za mák, že se té Uherky, nebo co byla, pan Čeněk tak upřímně ujímá. po svém si to vykládajíce. Bylať půvabna, slična.

Ale teď se divili, že s ní ven vyšel, a hle, teď stráží poroučí, aby sedadlo upravila.

I vynesl voják ze stanu dvě otepi sena a přikrývá je sametovými rouchy i hedbávným sobolinou podšitým kursítem, samou to vzácnou kořistí pana korouhevného. Bledá tvář zajaté byla vážna a smutna. O samotě ve stanu dlouho plakala, než nyní se přemohla; za svitu hvězd bylo pozorovati, že mnoho hořkých slz byla prolévala. Ve svém cizím kroji v těchto místech vypadala tak zvláště dojemně.

Vážný pán hleděl soucitně na sličnou ženu, jež stlumeným hlasem k němu mluvila. Děkovala mu pohnutým hlasem, že ji vysvobodil a jí tak šetrně se ujal. —

„Jsi křesťanka, krajanka, je to mou rytířskou povinností.“

„Bůh se nade mnou smiloval, a vyplnil, oč jsem ho po léta tak srdečně prosila. Uvidím zase vlasť —

jsem zbavena krutého muže, kterého nenávidím — a přec — přece bych byla povděčna, kdybych směla se vrátiti do uherské země, kde jsem tolik zkoušela a se soužila —“

„Nemáš už nikoho v domově? Proto-li —“

„Nemám, všechny jsem už oplakala. Proto přece bych ráda se vrátila do rodného kraje. Ale mám syna —“

„Syna! Ty?!“

„Ano — ach, teď ho již nemám, a Bůh milý ví. shledám-li se s nim —“

Třásl se jí hlas, jak toto mluvila, až se zamlčela.

„A jak jsi přišla do Uher, a sem?“ ptal se po chvíli pan Čeněk.

„Již tobě všechno povím. Pocházím z Moravy. Jsem Svatava, dcera vládky Beneše. Tvrz naše stála o samotě; do Brna bylo dva dni cesty od nás. Před desíti lety, snad jsi o tom slyšel, vpadli Kumáni na Moravu. Starší bratr chtěl zůstatí a hájiti se ve tvrzi, než otec rozhodl, že utečeme se do Brna, neb bylo jich jako mrakův a kobylek, a nikdo nebyl s to, aby jim odolal. Chystali jsme všecko kvapně na útěk; ale znáš, pane, že kam náš jezdec za tři dni dojede, to Kumán za noc pořídí. Tentokráte jsme to nevěděli, ale přesvědčili jsme se. Ráno, bylo záhy z jara, chtěli jsme vytrhnouti, ale na úsvitě začernalo se kol tvrze a nebesa třásla se divokým křikem Kumánů. Rojili se kolem tvrze jako vosy a hotovili se k útoku. Ó, té hrůzy! Otec a bratr svolali čeleď, zatarasili bránu a přichystali všecko k obraně. I my jsme pomáhaly. Ó smutno, hrozno povídati! Do odpoledne jsme se udrželi; pomoci nebylo, a Kumánů ze všech stran přibývalo jako velké vody. Zaplavili nás. Mužští naši skoro všichni padli, i otec — bratra zajali a před očima nám ho do smrti utýrali, a pak matku — co

dále se dělo, to nevím . . . Když matka sklesla mrtva, omdlela jsem . . . A když jsem se probudila, viděla jsem, že ležím na sedle před Kumánem, jenž uprostřed zástupů jeda, mne v náručí držl. Byla noc, ale na nebi červenala se široká záplava. Naše tvrz hořela . . .“

„Ubohá!“

„Ten, jenž mne zajal a unesl, byl kníže jednoho z menších kmenů kumánských. Z Moravy odvezl mne do Uher. Byla jsem otrokyní —“

„Tak mladá —“

„Bylo mně šestnácte let. Řeč nemá slov, abych ti všechno pověděla, co jsem vytrpěla. Hrozila jsem se toho nejhoršího — než Bůh mně pomohl a dal divokého Kumána na čas v mou moc. Bránila jsem se mu zoufale, chtějíc aby mne ve vzteku zavraždil — ale nečinil tak. Zkrotl; snad smysly se mu pomátly, a stal se mým otrokem. Vyplnil mou žádost: odřekl se svých model a za tu cenu stala jsem se jeho ženou —“

Zamlčela se opět a sklopila oči.

„Do roka jsem syna povila. Ten byl mou jedinou útěchou, radostí i láskou. V cizí zemi, uprostřed surového lidu nemohl mně Bůh větší potěchy poskytnouti. Alpra vyjížděl zhusta s kmenem na lup do cizí země, a tu mně bylo nejvolněji. Sama se svým synáčkem — ó to byly mé nejveselejší chvíle. Dorůstal, žvatlal, a já ho učila svému jazyku, učila jsem ho české modlitbě, vypravovala mu o dědovi, bábě, strýcovi i o naší tvrzi — ó můj Slávečku!“

„Nenaříkej, paní, vždyť není ztracen! Tábor není svět, zítra ho prohledáme na ruby — a zajisté synka najdeme.“

„O nikoli, pane —“ zavrtěla Svatava smutně hlavou, stěží pláč tajíc. „Slyš, co se událo. Když začala

tato vojna, pravil mně můj muž, abych se chystala na cestu, že tato výprava bude dlouho trvati a že mne a Alana vezme s sebou. Říkali tak Kumáni mému chlapci, jehož já Jaroslavem po nebožtiku bratřovi jmenovala. I tentokráte, jako vždy, kdykoliv byl nepřítomen, ustanovil mi za hlidače stareho Kumána, jemuz Aješin říkali. Člověk ten byl příbuzný a svému pánu oddán; synka mého měl nade všechny rád, mne však nenáviděl. Snad proto, že Alpra nepojal Kumánku za ženu, a že jsem byla křesťankou — ó jak mně dnes bylo! Věděla jsem, jak všechno na vás se chystá, jaká jich hrozná síla! Modlila jsem se, věř, od časného rána, aby vám Bůh vítězství popřál. Také mi duši zakmitlo, že bych snad se mohla spasiti i se synem — a již jsem počala doufati, věřiti! Odpoledne strhl se kolem v ležení pokřik, zmatek, že Uhři couvají, utíkají! Všechno se kol děsilo a na útěk strojilo. Jen já v duchu se zaradovala a snad radost mou ten starý Kumán, co mne hlídal, z očí mně vyčetl; přistoupil ke mně a pravil: „Ještě se neraduj! více nic, ale těch slov bylo dost. Poznala jsem, že něco kuje. Když první houfy přebrodily se zpět přes řeku prchající, vzal mně Aješin Slávka a jizlivě řekl: „Mám o syna i o tebe pečovati. Alana zachráním, ale tebe tu nechám. Budeš ráda, a Alpra si vezme Kumánku a ne křesťanku.“ — Poroučela jsem mu, ale jen se usmíval. Hrozila jsem, prosila, křičela, než v tom zmatku nebylo dovolání. Zápasila jsem s ním o své dítě, ale on silnou pěstí mřstil mnou o zem, až jsem byla omámena. Vzpamatovavši se, marně jsem syna volala a jej hledala. Aješin ho unesl. Zatím strhla se úplná porážka Uhrův, tábor byl všecek vzhůru a nevyšlovný nastal zmatek. Jezdci i pěší prchali o překot — bylo kolem jako o soudném dni. Já už ničeho nedbala — nevím — pak vyrojili se vaši žoldnéřové,

drancovali — až tys pane přišel . . . Vidíš, že jsem ztratila syna — a není naděje —“ i zakryla rukama lice. Zdálo se, že tiše pláče. Rytíř mlčel a promluvil teprve, když Svatava pozvedla hlavu. —

„Nezoufej, pani — jest naděje. Jsi ovšem v zajetí, ale volna. Mohla bys do Uher, nebráním, ale nečin toho. Je to nemožná. Zůstaň zatím zde, budu tě chovati ve vši počestnosti, věř mi na slovo. Co bys pořídila jdouc do Uher? Všecko je plno zmatku, všude prchajícího vojska — posečkej! Však my se bez toho hneme tam v tu stranu. A kdož ví, dostane-li se ten divoch s chlapcem do Uher. Důvěřuj v Boha, a seč jsem, rád tobě pomohu. Je pozdě, pani, a tys unavena. Jdi si odpočinout. Dobrou noc!“

Vstal a podal ruku své zajaté. Ta chtěla mu děkovati, ale pan Čeněk kvapně odešel do svého stanu.

Vojinové u sudu větším dílem usnuli, jen někteří ještě dušičku zalévali, a zrakem od pítí zkaleným hleděli udiveně na velitele kolem jdoucího.

„Divný rytíř,“ promluvil jeden z družiny, maje už jazyk jako roubík; „však by se nebožka ve hrobě neobrátila, kdyby si byl se zajatou trochu polaškoval. A on nic, nic.“

Svatava také zašla do svého stanu, ale neulehla. Usednuvši u vchodu, poodhrnula pláchtu a hleděla průlinou před se — hleděla, ale nevšímala sobě . . . Nebe bylo hvězdami jako pokropeno.

Kdy hluk, tou pozdní dobou již temnější, v táboře kolem chvílemi ulevil, bylo slyšeti šumot opodál tekoucí řeky, který noční vítr z té strany vanoucí až sem zanášel.

Družina páně Čenková již usnula. Jen strážé bděla u praporu, jenž někdy líně sebou pohnul, ale nemoha se vzdmuti a zavláti, sklesl opět jako una-

vená peruť ptáková. Někdy kůň za stany u kola uvázaný zafňhal.

Od řeky ozvaly se zmatené hlasy a šplíchoť vody, jako by nějaký houftec u břehu přistával, a v tu chvíli z nízkého, hustého ktovi vzneslo se hejno černých ptáků. Zakrákavše letěli za řeku na rovinu, kdež tisícové mrtvých leželi, kdež tisícové raněných úpěli v bolestech ku hvězdám, tak mile, jasně zářícím. I Svatava vzhledla k nim v bolesti, nad níž není větší. —

III.

V chatrném staně rákosovém, jehož krytem bylo viděti nejednu mihotající se hvězdu, ležel Alan na tenké vrstvě scuchané, zdupané slámy. U jeho hlavy choulil se skrčený, starý Aješin, upíraje svůj zrak na tvář smédého chlapce, jenž spal nepokojně; trhal sebou těžko oddychuje, mával pravou ručkou a sten úzkosti dral se mu z prsou: snad zdálo se mu o posledním boji, o zápasícím, hynoucím otci.

Aješin skloniv se k němu, mozolnou pravicí přešel mu čelo a promluvil několik těšivých slov. Chlapec prudce vztyčiv se, hleděl vyjeveným okem kolem sebe, pak sklěsnuv opět usnul ihned a spal odtud pokojněji.

Věrný strážce nachýliv hlavu podřimoval, než chvílemi se probral a hleděl na chlapce i na noční nebesa, na nichž hvězdy již bledly a ztráceli se počaly. Noc mijela, nastával úsvit a s ním chlad. Aješin shrnul všecku slámu na chlapce a učiniv tak sám trpě zimu, nad míru jsa zemdlen, spaní se neubráníl.

Když se probudil, bylo kol jako na mraveništi, a zevšad ozýval se hluk, řinkot a veselé troubení

polnic. Přistoupiv ku trhlíně, již rozšířil, spatřil, jak všechno mužstvo kolkolem je vzhůru, shromažďuje se a šikuje.

V tom Alan se probudil a hned dal se do řeči se starým, věrným strýcem, jenž nebyl s to, aby na všechny jeho otázky pořádně odpověděl. Bylo ještě hůře, když chlapec jisti žádal; vítězové jako by na zajaté a na jejich potřeby zapomněli.

Kumán ohlížel se po staně, pak chtěl ven vyjít. U vchodu však zastavila ho stráž. Darmo jí ukazoval posušky, že ve stanu je malý chlapec, jenž má hlad. Byl do vnitř vehnán a nezbývalo mu, než aby svého chráněnce slovy potěšil.

Přicházel sám král Přemysl, aby dobytý tábor uherský sobě prohlédl, a proto stavěli se všichni do šiku, aby vroubili cestu, kterou se měl ubírat.

Všichni očekávali, že poručí, aby vojsko dnešním jítrem se dále k Uhrám hnulo — a zatím jen několik pluků vysláno na stihání nepřítele. Hlavní voj stál dosud na pravém břehu, tam kde zvítězil, a odtud nyní přijížděl král ve zlatohlavovém zářícím hávu, statný muž postavy ušlechtilé, ne příliš vysoký, tváře hnědé, na krásném bělouši, jehož kropíř zlatem v jasném slunci se mihotal a třpytil. Před králem jelo na bohatě ladrovaných koních oddělení jeho železných mužů, kolem pak knížata a nej přednější pánové ve skvostném odění, a za nimi zase houf železných obrněnců, nad jejichž hlavami husté chocholy jen se houपालy.

Radostný ryk sešikovaných houfů vítal vítězného mocného krále. Na volném prostranství zřizen byl polní oltář, před nímž král se svým komonstvem se postavil. Pražský biskup Jan s četnou asistencí přistoupil nyní k oltáři. Kolkolem rozestavení železni

mužové, za nimi nepřehledné, pestré zástupy vojska, jež mezi stany se ztrácelo.

Byl zářící den, jehož teplo mírnil chladivý větřík. Chocholy a péra na blýsknavých helmicích se čechraly a vlály, praporec jednotlivých houfů vzdouvaly se a vesele třepetaly vzduchem jako korouhev svatého Václava, pod kterou byly včera Čechové zvítězili a kterouž nyní nejvyšší korouhevník králi po boku držel. Nastalo na okamžik velebné ticho, až pojednou zahlaholil mocně zpěv biskupův i kněží: Te Deum laudamus! A široširým prostranstvím vzezvučel hláhol trub a kotlův.

Tou chvílí stál Aješin ve stanu, hledě otvorem ven. Když se obrátil, chvěl se vnitřním žarem a oči mu jen hořely.

Alan tím, co byl slyšel a viděl, pozapomněl na hlad. Nyní vzhledl udiveně ku strýci, jenž přistoupiv, chopil se jeho ruky a k prolomenému okénku ho přitáhl.

„Podívej se a pamatuj si, cos viděl a slyšel,“ mluvil Kumán temným hlasem. „Pamatuj si to, synu chána Alpry. Zničili včera náš kmen, tobě otce zabili a nyní se radují! Pamatuj si, jak bratry tvé rozehnali, jak tebe i mne soužili, pamatuj, až dorosteš, a pak jim opláť a pomsti se! Tys chánův syn, mohl's pánem býti, a oni učiní z tebe otroka bídnějšího, než jačí sloužili doma tvému otci, ježž zabili!“ A vloživ mu ruce na hlavu zvolal: „Já zemru, ty zůstaneš! Pomsti nás všechny! Pomstě se obětuj!“

Domluvil — a tichem, jež nastalo, nesly se zvuky velebného chorálu: „Hospodi pomiluj ny!“ ježž tisícové s myslí povznešenou a v mnohém plesání zpívali. —

Větřík zanášel vážnou, starodávnou píseň až do stanu při řece, v němž seděla Svatava o samotě. Jak

posvátné, milé známé zvuky zaslechla, probírala se ze svých trdných myšlének a bezděky sepjala ruce. Již tolik, tolik let písně té neslyšela! Po tak dlouhé době plné ran, smutku a tesknoty na prahu milé vlasti zavzněla jí pojednou, připomínajíc jí živě na čas minulý, že až mladé vdově srdce zachvělo se a oči zaplakaly. Viděla se v malém, bílém kostelíku sedící vedle drahé matere, bratra a vážného otce; bylo tu tak mílo, utěšené za letního nedělního jitra. Paprsky sluneční pronikaly do svatyně kulatými okny, zlatice oltář v nevelké apsidě i čerstvé květiny jej zdobící. Bylo slyšeti šumot břiz a lip na hřbitově kolem chrámu — až přišel kněz k oltáři a lid zazpíval . . . Od té doby toho drahého zpěvu neslyšela. Kostelík rozbořen divokými Kumány, kteří zničili rodnou tvrz a její rodinu . . .

Mláď, štěstí její zdrceno — a když by teď mohla býti zbavena těch hrozných lidí i svého nemilovaného muže, když by aspoň mohla vyhledati drahá místa, krví rodičů posvěcená: musí stanouti — bez dítěte nemůže dále! I pozdvihnuvši svých oči k nebesům, modlila se horoucně, aby se synem svým opět se shledala. — „Hospodi pomiluj ny!“ doznělo a táborem ozval se opět hlomoz, ryk a veselý troubení.

Svatava dosud seděla ve staně. Nedbala, co se kolem děje. Myslila jen na dítě a na pana Čenka, a přála sobě, aby se již navrátil! Bláhová! Domnívala se, že jí nějakou zprávu o starém Aješinovi nebo snad i o Alanovi přinese. I napadlo jí také, jak ten hodný pán zajisté je šťasten. Myslílať, že pan Čeněk, an nebyl mladistvého líce a holobradý, ale statečný muž nejlepšího věku, že je ženat a nyní že vrátí se z vítězné války na svůj hrad k ženě a rodině. Přála mu to z duše. Je tak statný a při tom mírný, šetrný. Ji takové jednání bylo dvojnásob mílo, když po deset

let snášela výbuchy vášnivého manžela, tu dotěrně něžného, tu surového a divokého!

Vstoupil vojn nesa jídlo. Svatava ptala se, kdy pan Čeněk se vrátí. Vojn věděl jen tolik, že pán je u krále, který sobě po službách božích tábor prohlíží, a že pán dříve se nevrátí, dokud král z tábora neodjede.

Pozdě odpoledne vstoupil sloužící žoldnér opět do stanu, oznamuje Svatavě, že král co nevidět pojedje okolo, že se již vrací do svého ležení. Zajatá se zaradovala. Doufalaf, že pan Čeněk už přijde a nějakou zprávu přinese. Vyšla před stan, odkud dosti dobře bylo viděti na řeku a na přívoz, kdež po celý den bylo živo; tam několik prámů a mnoho lodic neustále branný lid převáželo, a bohatou kořist, zvláště mnoho koní z uherského tábora na druhý břeh dopravovalo.

Cesta ku přívozu ani netrhla. Nyní bylo tam ještě hlučněji a pestřeji. Ti, kteří chtěli na pramice a loďky vstoupiti, byli zastaveni a musili v pravo, v levo couvati, aby uvolnilo se králi a jeho družině, jenž co nevidět sem přijede. Volání plavců na řece, lodi k odplutí připravujících, i těch, kteří se tlačili na břehu, nemělo konce, jakož i řehot koní tu tam ve tlupách vedených.

Svatava zastínila oči dlaní a hleděla před se ku přívozu. V pestré směsici a živém vlnění se lidu nespozorovala krále a jeho družinu dříve, až když na lodice vstoupili. Napínala zrak, aby uzřela panovníka, o němž ve svém kumánském zajetí tolik byla slyšela a jenž včera jejího nepřitele zničil. Než, kdo by rozeznal a přehledl?

Na lodicích blýštělo se od drahých hávů a brnění, a stálo tam tolik bohatýrských postav, že nebylo možná uhodnouti, kdo z nich byl král, ani je-li tam

také pan Čeněk. Lodice zajížděly lesknoucí se hladinou ke druhému břehu, kdež také vojiny jen se hemžilo.

Svatavě sklesla s unavených očí ruka.

Již chtěla se do stanu vrátiti a pana Čeněka očekávat — tu pojednou stanuvši pohlédla v pravo, kdež za jedním stanem a stany družiny páně Čeněkovy vedla ulice táborová. Tou nyní klusal zástup jezdců patrně ku přívozu z této strany mířících. Byli to Čechové, kteří odváděli zajaté.

Svatava přistoupila bližší, pokud mohla, aby ji zoldnér stráží stojící zpět nezavolal. Najednou zbledla. Spatřilať bližícího se mladého, sličného jezdce, an jel na vysokém vraníku, jemuž se žádný z koní kolem klusajících nemohl rovnati. Ó, zná ho, zná! Toť Alprův nejmilejší kůň, Ellim, za nějž by byl život dal! Ano, to je Ellim! Má dosud skvostné řemeni zlatem pobité, ten nádherný krvavý, zlatem třpytící se střapec houpající se od krku na blýsknavé stuze. Na tom koni vyjel do bitvy — a teď — ó to jisto, že padl, nebo by ten mladý bojovník neměl jeho Ellima. Hle, již dojíždí, již zřetelně ho může viděti — ano, je to on, je to Alprův kůň . . .

Svatava vykřikla. Již nevsímala sobě vraníka, ale hleděla upřeně za mladého rytíře, kdež mezi různými hlavami zakmitla se jedna, kterou pozná mezi tisíci, která se liší od všech: toť podholená, vráskovitá, jizvami pokrytá tvář Aješina!

Již zanikla, není jí viděti. V tom zvedl nějaký zoldnér pěst a tepal jí někoho — to jej — nebo hle, teď se uhnul, a Svataava spatřila Aješina zase. Nemýlí se — Není možná. — Jako že poznala Alprova koně, tak poznala toho úkladníka, toho zuřivce, jenž ji syna unesl. A mladá matka všecka rozehvěna vypjala se a zvednuvši ruce, křičela: „Alane, Alane!“

Myslila, že když Aješín mezi zajatými, že tam i její synek, ač ho neviděla. Než hlas její v dusotu a směsici hlasů zanikl, a jen žoldnéřové nedaleko přede stany stojící, ohlédli se.

Již novi přijíždějí — a vraník zaniká, i Aješín, a marné volání! Svatava náhle obrátivši se dala se do běhu, tak že žoldněř strážící stojící nebyl s to, aby ji zastavil. Volal, křičel za ni, ale již zmizela mezi stany. Vyhýbala se, obcházela, prodírala se prudce kvapíc směrem ku přivozu. Doufala, že tam zástup předběhne a s Aješínem a snad i s Alanem se shledá. Než čím dále tím více překážek se jí v cestu stavělo. Lidí přibývalo, musila často obcházeti, ano nebylo možná se prodrati houfy bojovníků — div úzkostí neplakala. Ohlížela se v pravo po zástupu, v němž byl Aješín. Za nedlouho zmizel jí s očí; než těšila se tím, že u přivozu přece s ním se setká.

Ale když konečně tam se přiblížila, nemohla dále. Napříč rozestavení houfové jízdní zatarasili s této strany všecken přístup k řece. To byla živá zeď, kterou nebylo možná proniknouti. V tom dohonil ji jeden ze žoldněřů páně Čenkových, jenž jí měl opatrovati a za ni byl odpověden. Všecka zoufalá vrátila se s ním a jako zničená sklesla u vchodu svého stanu.

Kdyby tu aspoň pan Čeněk byl!... Po chvíli zavolala žoldněře a vyptávala se ho, znal-li toho mladého rytíře, jenž jel prve na vraníku veda zajaté. Vojín zavrtl hlavou a usmál se.

„Jak bychom se znali! Tisícové tisíců jsou tu — ze všech končin a krajů, není možná —“ a odešel. Svatava hleděla před se, kdež prokmitala řeka. Kdyby ji mohla přelouti! Ale což tam na druhém břehu? „Tisícové tisíců!“ zavznělo jí — člověk tu muškou se ztratí

Aješín zajat — a je-li Slávek s ním? Či by ho byl cestou — ó ne, to by nespáchal na synovi Alprově! Anebo mu chlapce vyrvali, nebo mu za prudké jízdy sletěl. — Srdce Svatavino trnulo a mučilo se obavami, jaké mohou jen vzniknouti v duši matčině.

Soumrak skláněl se nad širou krajinu. Na západě hořel ještě zlatorůžový pruh po zapadlém slunci, ale bledl víc a více. Nad řekou vznášely se kotouče bělavé páry.

Hluk u přivozu ztichl, nicméně zakmitla se nejedna lodice u břehu, unášejíc tmavé nyní postavy mužů do mlhy vodní, v níž úplně zanikaly.

Tou dobou vrátil se Čeněk Červenohorský ku své družině, již stručně poručil, aby na odchod se připravila.

Pak zamířil ku stanu své zajaté, kterou venku sedící zastal.

„Nenesu tobě žádné noviny,“ začal. „Byl jsem skoro napořád v družině králově. Než vyptával jsem se tam i tu a žádal všech dobrých známých, aby sobě zajatců svých družin povšimli. Zajisté tak učiní.“

Svatava mlčela — Pán opět začal: „Do Uher nepůjdeme. Král je velikomyslný; mohl by krále uherského pokotiti, že by tak hned na válku nepomyslíl: ale za zemí uherskou číhá divoký Tatar. Ten by zemdleného Uhra snadno zmohl. A pak také již poslal Uherský král posly. Prosí, snažně prosí, mír nabízí. A tys chtěla do Uher —“

„Již nechci, pane!“ A pověděla, co se bylo stalo. Pak dodala: „V Uhřích byla bych synáčka svého spíše našla, poněvadž vím, kam by ho Aješín zavezl. Ale teď, kde ho najdu? Byl-li ten rytíř z Čech nebo z Mo-

ravy, nebo snad z Rakous — ach, mne ubohé! S žalostí odešla jsem z vlasti, s žalostí se vracím . . .“

Korouhevny pán viděl zoufalý zármutek ubohé, mladé matky; poznal, že by těšivá jeho slova málo zmohla. Proto záhy odešel.

Nadešla noc. Asi okolo hodiny třetí, kdy již ranní větrík od řeky zavíval, vystoupil pan Čeněk ze stanu a tiše přiblížil se ke stanu Svatavinu. Naslouchal; uvnitř bylo ticho. „Usnula,“ pomyslíl, „jak je to dobře! Ubohá, pozdě as oči ku spánku zavřela. Ať se pospí!“ a odešel opět pod své přístřeší. Chtěl dáti rozkaz, aby družina měla se k odchodu. Ale spánek spanilé zajaté vymohl i žoldněřům, že mohli sobě déle pospati.

Slunce již vyšlo, když koně a všecka koňští družiny Červenohorské vpraveni na pramice, na něž vstoupila také část žoldněřů. Ostatní s několika zbrojnoši srovnali se na lodi. Prapor Červenohorský vlál jim vesele nad hlavou. Sám pak Čeněk se svou zajatou a s dvěma zemany usedl do menšího člunu. Všecko kolem zvučelo radostným hovorem a zpěvem, každý se radoval, že po slavném vítězství vrátí se za nedlouho k rodnému krbu.

Jen ubledlá, mladá paní sedící proti Červenohorskému klopla hlavu hledíc smutným zrakem do řeky tiše plynoucí.

IV.

Po všech končinách vlasti moravské a české rozcházeli se vítězní bojovníci a s nimi rozcházela se sláva Otakarova i zbraně české a spěla dál do Němec, za moře, i do dálných stepí, kde hospodařili krutí Tataři, hrozící veškeré Evropě.

Do vsí a tvrzi vraceli se zemané, vladykové, pěšky i koňmo, každý buď sám nebo v menších houfech, do panských hradů vjížděli velmožní pánové korouhevni v čele svých družin, nad nimiž vlála jejich korouhev — a všichni přinášeli s sebou kořist hojnou a neobyčejnou.

Za tiché noci v měsíci září vraceli se Ctibor a Rubín, oba bratři rodu Sezimova, jenž od nepaměti sídlil na starobylé tvrzi Heřmanické. Otec jejich, muž letitý, neopásal se tentokráte mečem, jak to rád činil, ale vyslal za to dva statečné syny, „chlapce“, jak jim říkával. Za dne se byli cestou opozdili, a poněvadž chtěli vše dohoniti, jeli v noci. Mezi oběma bratry jel Aješín na kumánském koni, drže v náruči Alana. Za pány jejich čeled: dva pacholci, bez nichž ve tvrzi na čas mohli obstáti.

Byl to chudý průvod, ale Heřmanické zboží většího nedovolovalo. Za to vraceli se hlučněji, než když vyjížděli.

Tenkráté vladykové seděli na koních nepřilíš znamenitých, nyní sedí na koních ušlechtilého plemene. Žoldněťové pak vedli asi deset koni buď chycených buď lacino koupených, z nichž několik neslo nemalé vaky a pytle nabité kořistí pánův i žoldněťův.

Noc nebyla studena, než neovívala více vlažným, příjemným vánkem jako v červenci a v srpnu, a proto byl plášť dosti vítán. Bratři jeli mlčky vedle sebe; na vyschlé, tvrdé cestě ozýval se jasně dusot kopyt, zpod nichž chvílemi jiskřička zableskla. Hvězdnaté nebe klenulo se jasně nad tichou krajinou, jejíž širé, černé hvězdy, daleké i blízké, jako by tvrdě dřímaly. Tu tam, ale daleko, zabělala se mezi nimi vesnička nebo nějaká tvrz. Kolem ani živé duše, ticho, vážno a přece milo. Jezdcové hleděli kolem sebe spokojeně, ve-sele. Přes čtvrt léta neviděli toho milého kouta, po

jehož širých lesích se Ctiborovi často zastesklo. Dobrý, milý to známý a čím dále tím známější, tím milejší.

Rubín se tak netěšil, a dosti nerad opouštěl hlučné pole válečné, kdež ctižádosti jeho kynulo ukojení. Ale teď, kdy dýchal ten svěží vzduch prosáklý dechem zamilovaných lesů, rozveselil a těšil se. Starší bratr však hleděl před se, aby už uviděl tvrz, tam kde nečekajíc ho odpočívá milá žena, tam kde — —

V tom vytrhl jej z utěšených myšlének temný horor. Kumán mluvil něco k malému Alanovi.

„Co ti povídá ten starý?“ ptal se Ctibor. Ale chlapec neodpověděl, i když se ho po druhé tázal.

„Nezapte divokou krev,“ prohodil Rubín.

V tom obklopil je černý stín lesíka, rozkládajícího se po obou stranách úzké cesty. Za nedlouho však prosvítlo před nimi červenou září, jako by záplava zbarvila nebe. Když vyjeli z lesíka, vznášel se už plný, jasný měsíc nad obzorem, a v mírné jeho záři rozkládala se domovina obou bratrů. Na obzoru kolkolem vroubily ji široké pruhy tmavých lesů, před nimi zdělaná rovina, na níž bělaly se mezi stromovím dvě vesnice.

Cesta, kterou průvod se ubíral, vedla do mírného návrší, pnoucího se na východě blízko rozlehlého hvozdu.

Na návrší stála rodná tvrz obou bratrů. Pode tvrz blyštěl se rozlehlý rybník. A jak měsíc vystupuje září svou ji obléval, jasněji vynikala její podoba dosud stínem zabalená.

Jezdci pobídlí koně, a vůčihledě blížili se cíli své cesty.

Tvrz nebyla ptepevna aniž nově stavěna. Skládala se ze dvou roubených stavení, ne hrubě prostorových, šindelem krytých. Vysoký, drnem porostlý násep je

obklopoval. V čele, hledíc k cestě pode tvrzí dále do kraje a lesů se vinoucí, stálo stavení, vyšší druhého, z části od kamene. K němu vedla brána, nad níž strměl dubový srub, její mocná ochrana. Na náspu kolem černaly se hrubé koly. Oken na staveních bylo málo, a ta jsouce různě od sebe, nevynikala nikterak svou velikostí.

Jezdcové dojížděli ku tvrzi. Rubín sáhnuv k malému rohu, jenž mu po boku visel, zatroubil, a za nedlouho stanuli u příkopu ve stínu náspu před branou a volali.

Nade branou otevřela se okenice, a hlava vrátěného se objevila. Poznáv, kdo přijel, zmizel ihned od okna, a za chvíli zařinčely řetězy, zahřmotil příčný trámec, a brána otevřena do kofán, jako by slavný průvod nebo celý houf přicházel. A již ozval se ve dvoře štěkot psů; tichá tvrz oživila, a na nevelkém nádvoří, jasně měsícem ozářeném, ozývali se lidští hlasové, dusot a řehot koní.

Žoldnéřové stanuli se zajatými a kořisti pode dvěma starými lipami stojícími nade studnou skoro uprostřed nádvoří; bratři pak rychlým krokem ubírali se přes dvůr ku hlavnímu stavení, v němž se počaly hlasy ozývati. Prve než došli ke kamenným schodům vedoucím ke dveřím, zjevila se na dřevěné pavlači, jejíž vyřezávané sloupky divné stíny vrhaly na bílou zeď, postava sivobradého starce, jenž byl nakvap šubu se širokými rukávy na sebe hodil. Nachýliv se přes zábradlí zvolal zvučným, poněkud třesoucím se hlasem: „Jste vy to, chlapci?“

A sotva že vesele „jsme, jsmel“ zkrikli, již na sini ozvalo se radostné, hlučné volání, a hned na to vyběhla na schody mladá žena. Stanula jen na okamžik, pak vykřiknuvši „Čtibore!“ sběhla dolů po schodech

a již spočinula na mohutných prsou šťastně vrátivšího se bojovníka, svého manžela.

Na to se díval malý Alan stojící vedle Aješina, jenž byl u studně na kámen usedl. Kumán však lidí si nevšímal, prohlížeje sobě pilně nádvoří i stavení. Zrak jeho slídivě, bystře těkal po bráně, po srubu, pronikal do šera staré kolny u zdi, ohradu mělil i špičaté, hrubé kolí na náspu.

Zdálo se, že to, co viděl, valně ho netěšilo. Dlouho mu nedali pozorovati; neboť čeládka mužská i ženská vyburcována nenadálým příchodem mladých pánů sběhla se pod lípy ke studni, kdež sobě prohlíželi koně a zajaté. Alan dobře pozoroval, a starému krajanu jeho také neušlo, jak slovo Kumán na přichozi působilo. Ženské se zarazily a jaksi s bázni hleděly na starého Kumána, kteréhož sobě mužové pohrdavě ukazovali. Alan řečem těm rozuměl. Hleděl na všechny směle, nejevě nikterak duševní sklíčenost. Druh jeho vstal a začal z vědra nade studní visícího nabíratí sobě rukou vodu, pak, když Alan také žízeň chtěl uhasiti, vyzvedl ho do výše k vědru. Dívali se na ně jako na divokou, jatou zvěř.

V tom přišel Rubín a poručil sluhům, aby vaky donesli do stavení, koně aby zavedli do stájí a tam také Kumána prozatím zavřeli a dobře ho opatrovali. Alanovi pak pokynul, aby šel s ním.

Když dva čeledínové Aješina se chopili a chlapce, jehož za ruku držel, mu vzali, jal sebou trhati a něco volati. Byl rozčilen. Toho však pacholci nedbali, ale trhnuvše jím mocí ho do stáje zavedli.

I Alan chtěl za ním, tak že Rubín ho za ruku musil odvléci.

V prostorné světnici tvrze Heřmanické bylo veselo. Na dubovém stole v rohu stojícím hořela v cínovém

svícnu voskovice. Na stole stál veliký džbán s medovinou, kolem pak číše a talíře plné studeného jídla, jež nakvap nenadálým příchodem bylo sneseno. Však u stolu neseděl nikdo. Ctibor zapomněl na hlad, žízeň i unavení. Něco jiného jej poutalo. Nedaleko mohutného sloupu, jenž stál uprostřed prostorné jizby podpiraje příčný, ohromný trám dřevěného stropu, stála malovaná kolébka. U té seděl na dubové židli Ctibor hledě na děcko tiše v ní dřímající. O rameno svého muže opírala se mladá matka všecka blažena jeho návratem i radujíc se z jeho radosti. Proti nim stál starý Sezima, Ctiborův otec, vážný, statný kmet.

„Vidiš, Ctibore, nadarmo jsem toho na pánu bohu nežádal. Když až k nám se doneslo, že jste se s Uhry tak slavně bili a jim tak vyteпали, řekl jsem Nětěši: „Dá bůh, že se Ctibor vrátí. Nebyl jistě mezi posledními, a za to by zasloužil, abys mu přinesla synka, aby o tom kloučeti fíkali: Narodil se toho léta, kdy Čechové tak slavně nad Uhry zvítězili. A hle — za čtrnácte dní přiletěl čáp a přinesl toho kloučka tu jako mihulku. Totě požehnaný rok — tolik radosti!“

„Ano, ale ne jednou jsem nad dítětem tajně zaplakala,“ vyznávala se blažená matka, „pomysli-la jsem, že mu otec snad zahynul, že ho snad nikdy nespatri.“

Ctibor přivinul ji k sobě; v tom děcko prohlédlo a upřelo jasná očka před se zrovna na otce. Statný bojovník již se k němu nachýlil a do své náruče je pojal. —

Tu vstoupil Rubín, veda za ruku asi desítiletého chlapce v krátké sukénce, úzkých nohavicích; vlasy jeho jak uhel černé padaly do osmahlého čela, zpod něhož dvě černých jiskrných očí vyhlíželo.

„Dobře, že jdeš Rubíne, od Ctibora něčeho se nedovím — ah, to je to klouče! Pojď sem blíž, ať

se na vlče dobře podívám. A že umí česky?“ Rubín již prvé stručně pověděl svému otci, jak Alana našel, a čeho se od něho samého dověděl. Nyní si ho také Nětěše všimla a uslyševši, že chlapec, jak z jeho řeči vyrozuměli, je syn nějaké zajaté křesťanky a to Český, hleděla na mladého zajatce, jenž na všechny otázky směle, s jakýmsi vzdorem odpovídal. Ukázal na hrdle visící křížek, udělal zručně kříž, pomodlil se otčenáš.

„Ach, nechte ho, je zajisté unaven, hladov,“ orodovala Nětěše. Tak se i stalo. Rodina zasedla ku stolu. Synové sami hladovi a žíznivi nedali se zvátí a jedli, pili s nemalou chutí; při tom byla řeč o vojně právě minulé.

Když na okamžik umikli, pravila Nětěše, držíc v náručí nemluvné: „Jen se podívejte na chlapce, jak hltavě jí — ten měl hlad, ubohý.“

„Ale cestou nenařikal a neřekl — ó, je to hlavíčka!“ mínil Rubín.

Když potom všichni vstali a na lože se chystali, poručil starý vládyka, aby chlapci ustlali vedle jeho ložnice v malé komoře. Šotva že dořekl, zvolal chlapec: „Chci k Aješínovi!“

„Je tam tma; a na slámě bys ležel.“

„Chci k Aješínovi!“

„Oho synku, tyť bys sobě poroučel. Na komoru!“ kázal vladyka.

Alan šel za sluhou nepromluviv už ani slova; vzdorně sklopená hlava a černě hledící oči však mluvily. —

V.

Při řece Úpě za Českou Skalici vine se úzké, utěšené údolí. Za oněch časův, o kterých vypravujeme, bylo tišší, méně obydleno, nežli je dnešního dne. Při řece samá lučina, na jejíž svěží zeleň tu tam košaté duby o sobě nebo ve skupinách stojící vrhaly tmavé, dlouhé stíny. Boky úzkého údolí byly zarostlejší nežli tohoto našeho času, zvláště pak levé úbočí, pod nímž Úpa těsně teče vestinu hustých olšin. —

Tam také na strmé skalině nad samou řekou vypínal se ne sice velmi rozlehlý, ale pevný hrad Červená Hora. Přístup k němu nebyl ani snadný ani pohodlný. Co pan Čeněk s četnou družinou, poslušen jsa vyzvání krále, do války proti Uhrům byl vytáhl, zavládlo v nádvoří a v komnatách pevného hradu nerušené ticho. Službu purkrabí zastával starý Podiven, oddaný věrně panu Čeněkovi a poctivě slouživší už jeho otci: vládl malou posádkou samostatně a spravoval zboží Červenohorské, často se radě s paní Kateřinou, starou, zbožnou vdovou. Ta jsouc panu Čeněkovi tetou, bylať sestrou starého pána, opatrovala madistvou synovcovu dcerušku, jež záhy po svém narození ositela.

Tu pojednou oživil hrad, oživily okolní vsky. Družina páně Čeněkova vrátila se z vojny domů vezouc s sebou hojně kořisti.

Paní Kateřina velice se ulekla, když synovce svého mezi vojny nespatriła, a nebylo tak snadno, aby ji uspokojili. Všichni se musili zateknouti, že pan Čeněk nedošel úrazu, ale že zdráv a vesel odejel do Prahy ku králi, poslav většinu družiny napřed do domova.

Z družiny zůstali na Červené Hoře jen ti, kteří byli ve službě hradské. Ostatní Podivenem propu-

štění odebrali se každý do své víscky k rodině, a za nedlouho roznášely se veškerou dědinou, údolím i do hor nejrozmanitější zprávy a noviny o poslední vojně, o světě a jeho divech. Zvláště pak všechny zajímalo vypravování o zajaté paní, kterou z uherské prý země na Červenou Horu přivezli.

Tak kolovaly o Svatavě pravda, domněnky i smyšlenky. Vypravovali jmenovitě, že je mladá, nad obyčej sličné tváře, že nosí podivný šat a že je snad také trochu kouzelnice.

Kdyby pan Čeněk byl mladým větroplachem, anebo rytířem žen zvláště milovným, vyložil by sobě každý, proč tu cizinku s sebou přivezl. Ale pán Červenohorský, co mu manželka zemřela, žen sobě ne všimal, skoro se jim vyhýbal. Čekali, že takový statný, mladý vdovec — byloť mu něco málo přes třicet — brzo na ženění sobě vzpomene; než druhý rok marně na to čekali. To všude dobře věděli, že nebožku z pouhé lásky sobě nebral, ale více na domluvy starého pána; a také všem bylo známo, že pan Čeněk v manželství mnoho radosti nezakusil. Snad proto přešla ho touha po všech milostných dobrodružstvích, snad proto vyhýbal se královskému městu a dvoru, meškaje raději na Červené Hoře a toulaje se v širých hustých lesích, kdež honil jeleny a medvědy. Jiný by sobě zakládal na odměnách a favorech krásných paní a panen, ale pan Čeněk raději komnaty své zdobil parohy a pokládal podlahu ohromnými medvědicemi; často také zasedl se starým Podivenem a s několika zemany do klenuté síně v nárožní věži, kdež pak zvučný cinkot pohárů, hlučný hovor i píseň se rozléhaly, až nejednou paní Kateřina se probudila a se pokřižovala nad tím bohaprázdným veselím. Takové pitky bývaly v létě i v zimě, a vždy zářilo okénko kulaté věže dlouho do noci a rudá zář jeho padala

dlouhým pruhem přes hradní skalinu, pod níž v hustém houští buď slavík zpíval, nebo kde za mrazivých nocí vydra pištic po ztuhlém sněhu se plížila.

A hle, teď sobě přivezl nějakou lehoučnou cizinku! Snad čeká, že za ni dostane znamenitou výplatu, nebo povídalo se, že Uherka je vznešeného rodu, nějaká kněžna. Že by mu byla učarovala, to leckdes nechtěli věřit; kdyby tomu tak bylo, nenechal by ji tu o samotě, byl by za ní přichvátil. A ta cizinka již tu mnoho dní mešká.

Ovšem stálo za povšimnutí, co dole ve hradsčém mlýně vypravoval Jira Žernovský, který s pánem byl na vojně. Sám se tomu divil, jak pan Čeněk s takovou zajatou pěkně a šetrně jednal, jak byl na ni mnoho laskav a o její pohodlí se co nejlépe staral. Hned v Rakousích pořídil jí nový šat, jaký rytířské paní nosí, cestou on sám ji toliko doprovázel a rád s ní rozmlouval. Ba utajoval jí prý jako nějaký poklad. Kdož by sobě nepřál, kdož by nezatožil, aby tu cizí krasavici spatřil?

Přál si mnohý, ale málo komu přání se vyplnilo. Zajátá nikam nevycházela. Hradští lidé ji ovšem někdy vídali, ale ne často. Nejvíce obcovala s paní Kateřinou a málo kdy opouštěla svou komnatu. Hradská bába, co měla panské prádlo na starosti, jí sloužila a zvědavým nejednou vypravovala, jak zajátá Uherka je mírná a dobrá a že umí česky jako rozená Češka. Někdy je prý tak smutná, a bába Maruše stihla ji jednou, ona plakala. Snad se jí stýskalo. Nebylo by divu, tak daleko od domova! Tuze ráda sedala ve výstupku, odkud bylo viděti na řeku, tichou dolinu, širé, modravé lesy. — —

Minuly bez mála dvě neděle, co Svatava meškala na Červené Hoře. Venku začalo se měnit. Na širých lesích žloutla světlozelená místa, kde listnaté stromy

koruny rozkládaly, tráva na dolině bledla, a kolem hradu prudší, studený vítr často zavíval. Nadešly syčravé, deštivé dni. Na hradě bylo smutno. Za nevlídné noci, kdy meluzína v nádvoří i na tmavých chodbách hradních naškála, vrátil se z nenadání pan Čeněk. Svatava ničeho neslyšela, ani Kateřina. Stará paní byla radostně překvapena, když záhy zrána stanul z čista jasna před ní její synovec. Děkovala Bohu i panně Marii, že Čeněk zdrav se navrátil, ujišťujíc ho, že se všem velmi stýskalo a jí nejvíce, poněvadž jí často, zvláště v noci, kdy nemohla spát, napadalo, jako by se jemu bylo něco stalo, což před ní zatajili a tají. Rytíř ptal se na své dítě — a již chtěla stará paní pro ně běžeti.

„Markytko je u Svatavy; již několikráte s ní spala, a dnes opět — ó té dobré, nešťastné paní!“ Ale vzpomenuvši sobě, chtěla zase pro dítě odběhnouti, v čemž jí synovec zabránil.

„Je ještě časně, snad ještě spí —“

„Marketa ano, ale Svatava nikoliv, ta málo spí — a jak by také mohla. Ubohá! Všecko mně pověděla, až jsem při tom zaplakala. Jiný čas, co ona tu s námi, všecko jinak, veseleji, volněji. Člověk má s kým porozprávět a doví se leččeho, co by si jakživ nepomyslí. A milo s ní, věru, příjemno — umí s každým i s dítětem Marketa jako by s ní srostla.“

Pan Čeněk nepřerušil kouskované vypravování staré tety, již myšlenky z jednoho na druhé přeskakovaly. Vyslechl ji pozorně, a bylo patrné, že se nikterak nepřemáhá, ale rád, ochotně naslouchá. Vyrozuměl ze všeho, že teta Kateřina Svatavu velice sobě oblibila i zamilovala, že dceruška jeho rovněž lne k zajaté Moravance. Z jednotlivostí poznal, že Svatava v té společnosti, v jaké po tolik let nebyla, okřívá, že by byla spokojena, jen kdyby ztráta jedi-

ného syna ji tak žalostně netlžila. Slyšel tolik pěkného o jejím srdci a celé povaze, že až v duchu se podivil, jak takovou mezi sveřepými, surovými Kumány mohla se zachovati.

Již teta konečně dokončila; pan Čeněk seděl tu zamyšlen.

„Což na Marketku nepůjdeš se podívat? Svatava záhy vstává. Můžeme jít.“

A šli. Svatava stála u okna vedle tmavého křesla, na němž klečela Marketka, rozmilá holčička, spínající bělounké, baculaté ručky k modlitbě, kterouž po Svatavě říkala. Vykřikla radosti spatřivši otce, a div se stolice neskočila. Svatava na první okamžik se lekla.

Jak rytíř polooblečenou dcerušku v náruči svém choval a ji laskal, stála nedaleko hledíc vlhkým zrakem na šťastného otce. Když pak Marketku tetě odevzdal, přistoupil ku Svatavě, již srdce úzkostně zapalo. Čekalať, jakou nese zprávu, těšila se poslední naději — teď mělo se rozhodnouti.

Slibil pan Čeněk, když do Prahy odjížděje cestou s ní se loučil, že všim úsilím se přičiní, aby aspoň nějakou stopu po ztraceném synáčkovi našel. A nyní, jak je vážná jeho tvář — ó zajisté ničeho nenese . . .

Dobře tušila. Pověděl ji šetrně, soucitně, že dost a dost se vyptával, ale Kumána s chlapcem nikdo neviděl. Kumánů bylo mnoho zajato, těžko, nemožná udati, byl-li Aješin opravdu mezi nimi, jak sama udávala — snad že se mylila. I po onom šlechtici pátral, co měl prý Alprova syna — ale jak možná dle koně stopu nalézt? Na tisíce koní bylo zajato. Než Svatava třesoucím se hlasem opět tvrdila, že se nemylila. —

„Ten zloboh, aby lépe mohl prchati, Slávka s koně shodil — a ubohé dítě zahynulo! Ó, je mrtvo!“ A tu již vypukla v pláč.

Malá Marketka hleděla na ni s udivením, paní Kateřina přistoupivši k ní těšila ji co nejsrdečněji. Svatava neplakala dlouho, zdálo se, že před rytířem nechce slz prolévati. Přemohla se a klidnějším hlasem promluvila k panu Čeněkovi obracejíc k němu své zarosené oči: „Jsem tvou zajatou, ale doufám, že bys mne pustil, kdybych za to žádala. Řekl jsi sám — žádám za to.“

Pan Čeněk sebou hnul, paní Kateřina se zaklela. —

„A ještě tebe za něco prosím, dovrš své milosrdenství: své dítě jsem ztratila ráda bych — propusť mne a pomoz mi, abych mohla vstoupiti do některého kláštera tu nebo na Moravě, abych tam sloužila Bohu a modlila se za své dítě.“ Ze slov jejich vanula opravdová touha.

Pan Čeněk hleděl na ni upřeně a když domluvila, podal jí ruku: „Ctím tvé přání...“ A kvapně se obrátiv odešel.

Paní Kateřina hleděla za ním v udivení, pak přivinula k sobě Svatavu, stírala si kanoucí slzy a zvolala: „Ty nás chceš opustit!“ — —

Chasa hradní nemálo se divila, že velitel její po cestě skoro ani sobě neodpočinuv, již na lov se vydal. To dálo se pak den co den. Nebral s sebou holoty, ale nejraději sám se pouštěl do hlubokých lešů.

Ti, kdož povídali, že mu ta Uherka učarovala, velmi se zmýlili, vždyť s ní za den jen dvakráte promluvil, a byl-li na lovu, neviděl jí třeba celý den. Jednal s ní velmi šetrně a uctivě, ale jinak — Dost si dávali pozor, než nadarmo ho střehli. Pan Čeněk

jako by pancíř měl, nebo jako by mu srdce zledovatělo.

O klášteře dosud nepromluvil, ač od oné rozpravy několik dní minulo. Svatavě se dosud neudálo, aby vhodně ho připomenula, a paní Kateřiny nadarmo žádala, aby tak u pana Čenka učinila. Stařena oblíbila sobě zajatou jako svou dceru a nerada myslila na rozloučení. Ctíla sice přání Svatavino, než odkládala den ode dne.

Pan Čeněk byl též nějak zachmuřený, a již ani podařený, vydatný lov nebyl s to, aby ho jako jindy rozveselil. „Tam je medicína pro tebe, pane!“ osmělil se konečně starý Podiven, ukazuje na nárožní věž. Bodrý staroch usmívaje se šelmovsky a máje sám nemalé laskominy hladil své bílé vousy a hleděl bystrým zrakem na pána, čekaje odpověď.

„I přijďte!“ prohodil pan Čeněk a mávl rukou. „Však jsem už sám na to —“

Z večera rozžehli v klenuté komnatě věžní světla. Zář jejich proudila opět dlouho do noci na skalinu hradní, na níž lomcoval vichr žlutavými křovinami sháněje s nich i se stromů svadlé listí dolů do řeky. Venku vichr, ve věži zpěv a cinkot pohárů. Medoviny bylo, až starému Podivenovi vousy slepila, pak oči sklízila a lysou hlavu na stůl přitáhla. Tam ležel čelem a vedle něho sklonili se dva zemané medovinou přemoženi, an třetí druh jejich ve křesle se natáhl. I spali tvrdý sen pijácký.

U okna stál pan Čeněk a hleděl do podzimní noci. Vichr rozezvučev les, vynikal nad hukot jeho svým pronikavým, nařikavým hlasem — ale hradní pán sť té smutné hudby nevsímal. Bylo mu pusto v duši. Sezval veselou společnost, smál se na chvíli, pak ho omrzeli. Honil, pil, zpíval a — nezapomněl! Tak bude pořád, pořád — až ona odejde...

A zůstane-li? Ej, jak kolem zasvitlo! Již nebyl ve klenbě vězní, ale v komnatě palácové a vidí — tmavý stůl dubový a u něho v křesle mladá, sličná paní — Svatava, tulíc k sobě Marketku; on u nich, naproti stará teta se usmívá, v krbu praská oheň — volno, milo . . .

Pojednou sebou trhl a nevšimnuv sobě chrápajících hostů, vyšel z jizby a zamířil zrovna ke komnatě tetině. Nespala ještě, ale jsouc na polo odstrojena seděla na loži pod nebesy.

„Modlím se, co vy hýtíte, aby bůh se nerozhněval. Ah, Čenku, sotva's přijel a již — lekám se, že navykneš. To je zlá nemoc, pijanství, co si Svatava pomyslí.“

„K vůli ni přicházím!“

„K vůli ní?!“

„Jdu se s tebou poradit, teto. Chci Svatavu za ženu!“

Stařena se tak zalekla, že zapomněla se po svém obyčeji pokřizovati. —

Prve než pan Čeněk z Prahy na Červenou Horu se navrátil, bylo Svatavě lépe. Pořád ještě bytovala jí v srdci milá naděje, že se mu podaří, ne-li syna nalézt, tedy aspoň nějaké zprávy nabyti. Pak byla u paní Kateřiny. Dobrá stařena byla jí jako matkou. Společnost té dobré paní oblažovala jí dvojnásobně, poněvadž tolik let se surovým mužem, sama na sebe toliko jsouc odkázána, jako v zakletí žila. Co na Červené Hoře meškala, žila nový život a bylo jí jako za slunečného, tichého dne probouzejícího se jara. Měla tu také malou Marketku, která jí však začasťe, zvláště když s ní sama byla, k slzám pohnula. Lepokadeřavě

děvčátko boubelatých licí uvádělo živě mladé matce Jaroslávka na mysl.

A když tak všichni o ni pečovali a stará paní laskajíc a tleslavým hlasem zpívajíc ji uspávala, sevřelo se Svatavě vždy srdce a žalostně pomyslila: „Kde ty mé dítě usínáš? Snad pláčem unaveno zavíráš oči někde v koutě na tvrdé zemi, a nikdo tebe nepohládí. Nikdo tě křížkem nepožehná!“ Ještě dobře, že měla komu si požalovati. Pani Kateřině mohla na své neštěstí potoužit a všecko jí vypověděti. Uvolnilo se jí, a vypravujíc o svém mládí potěšila se drahými vzpomínkami, jež druhdy v osamělém stanu kumánském nedospělému synkovi světovala.

Začasté mluvily ženy o panu Čenkově. Svatava dověděla se všeho. O turnaji, který milec krále Otakara pan z Fridberka na hradě královském pořádal, poznal pan Čeněk svou ženu, tehdy proslulou krásavici. Statečností svou zalibil se však více jejímu otci nežli jí, jež měla již vyvoleného, jakéhosi německého rytířského pěvce. Otcové ujednali svatbu a děti poslechly. Mladá Marketka dostala se na osamělý, lesní hrad. Na Červené Hoře se jí stýskalo; muž jí nebyl po chuti. Čeněk byl mirný, rozumný, než přece nedovedl různicím se ženou se vyhnouti.

„Soužila ho, zkusil dost,“ vyprávěla paní Kateřina. „Ne, že jsem jeho tetou, ale co svatá pravda: nebožka. bůh jí odpusť, způsobila mu mnoho trpkých chvil. Není divu, že mu ženění zahořklo, a že nevolí na novo.“

Staré tetě nebylo třeba se dokládati, vždyť jí Svatava ráda věřila. Znalaf pana Čenka, slechetné jeho jednání hluboko vrylo se jí do duše; a v srdci, jež vroucnou vděčností k němu cítilo, probudily se nyní soucit, lítost.

I on nebyl šťasten, ač byl štěstí hoden. Za každého takového hovoru vyslovovala paní Kateřina přání, aby se její synovec už vrátil. I v tom s ní Svatava v duchu souhlasila, a snad vřeleji než stará teta po něm zatloužila. Měltě pak Čeněk přinéstí zprávu — — —

I přišel — a lekla se ho. Když v mužnou jeho tvář pohlédla a hlas jeho uslyšela, zapomněla na to, co od něho čekala. Cítila jakousi tíseň, zatrnutí, pak blahé uvolnění. To však trvalo jen okamžik — a již hleděla plna úzkosti na jeho rty, jež měly vysloviti, marnou-li se kojila naději.

Mohla se na to připravit, a přece jí zpráva Čeňkova stihla těžkou ranou.

Co jí zbývalo? Chtěla do kláštera — pak zase, když byla sama, napadlo ji divné myšlení. Chtěla vydati se do světa hledat ztracené dítě, chtěla do všech měst a hradů; pak zase nabývala vrchu brozná myšlénka, že Jaroslávek mrtev, že Aješín na útěku se ho zbavil a tak jej zahubil.

Tu vracela se zase do zátiší klášterního — cítila však na ně pomýšlejíc, že těžko bude ze hradu odcházeti: kdeže najde nějakou paní Kateřinu? A musí odtud . . .

Oné noci, které pan Čeněk v komnatě vězni hodoval, Svatava nespala. Rozhodovalaf se, že zítra pana Čeňka znova požádá, by ji propustil a místečko v nějakém klášteře vyhledal. Chvillemi, když vítr utichl, zavzněl až k ní temný ohlas veselé písně od věže, na výběžku skalním stojící. Hleděla k ozářenému, nevelkému oknu, za nímž hodováno, a myslila na Čeňka. Dosud ve svých upomínkách chovala jediného mladého muže — svého bratra. Teď poznala druhého povahy šlechtné, na kterého duše bez pohnutí sobě nevzpomene.

Byla dlouhá noc plna nejrůznějších dojmů, vzpomínek a přistrachů. Zát ve věži již pohasla. Svatava ještě bděla. Pozdě ulehla, pozdě se probudila, bleďa, unavena, nic sobě neodpočinuvši. Bylo jí smutno.

Již chtěla dojíti k paní Kateřině promluvit poslední, těžké slovíčko — v tom vstoupil sám pan Čeněk. I jal se mluvit, klidně, jak se podobalo, než neopanoval se tak, aby nebylo pozorovati, že je pohnut. A čím dále mluvil, tím živější stávala se jeho řeč, tím jasněji zahotěly mu oči. Svatava z počátku se zalekla, pak vyrozuměvši, proč přichází, zachvěla se.

Řekl jí, že ho zajisté již zná, a všecko ví, že teta jí všechno pověděla. Pak pověděl jí, jak byl krásou její dojat, když ji poprvé spatřil, když její neblahý osud poznal, jak se mu její smýšlení a všechna povaha zalíbila.

„Bránil jsem se, abych pravdu děl — ale ty's byla všude se mnou: v Praze mezi rytíři a paními, v lesích, na honbě, všude, i ve spaní. A již poznal jsem, jaká je touha, co je milost. Chtěla's do kláštera, paní má, a já nechtěl ti brániti a přece bránil jsem sám sobě, abych ti místo vyhledal. Snad již víš, proč jsem k tobě přišel a čeho na tobě žádám. Zůstaň, paní má, neopouštěj nás, a dá bůh, bude nám všem dobře. Zapomeneme na vše, co bylo — Zůstaneš?“

Svatava naslouchala majíc sličnou hlavu k pohnutým nádrům nachýlenu. Byla bleďa a chvěla se. A nyní hlavu odvrátivši, dala se do pláče. I jí probouzelo se v duši pozdní jaro první lásky — první paprsek zasvitl uprostřed bouře bitevní, první vánek zavanul za hlomozu zbraně na srdce až dosud tím citem nehnuté, pohřížené v žalu. Ale ona nebyla si toho vědoma. Jaro se budilo zápasíc dosud s chladem a tmou bolesti, jež mladou matku stihaly. Nyní promluvil Čeněk — a již

Svatava věděla, proč také po rytíři toužila, proč lekala se rozloučení — promluvil a slovo jeho jako kouzlem v tu chvíli zaplašilo všecken chlad, všecku tíhu, a jaro první lásky naplnilo duši mladé ženy.

Toho štěstí vůbec nepoznala. Ale lidé, jež často navštívilo neštěstí, nemohou se z plna oddati blaženému citu; zabloudí-li k nim jednou štěstí, nevěří v ně a ulekaná mysl vidí zase již stín nadcházejícího neštěstí.

Svatava hleděla k Čeňkovi, jenž se byl její ruky chopil. Vzhledla k němu nevýslovně a tím poděkovala mu za ten krásný okamžik. Slza chvěla se na jejích dlouhých, jemných řasách.

„Pane,“ promluvila temným, pohnutým hlasem, „nechtěj se mnou se spojovati — jsem nešťastna. Jak bych mohla — nemám ničeho, čím bych ku tvému štěstí přispěla. Zkusila jsem tolik — otupěla jsem tolikou nevolí — litoval bys až bys se přesvědčil, že nemohu poskytnouti, čeho sobě žádáš.“

„Znám tvé srdce.“

„Mám syna.“

„Mám dceru,“ doléhal rytíř. „Miluji tebe tak, že bez tebe nemohu býti —“

Chtěla se mu vytrhnout a prositi ho, aby ji nechal, ušetřil — ale slova jeho tak horoucně, vášnivě pronesená, jako by ji všechny vlády zbavila.

A těžko také raději tmou a chladem voliti, když jarní, jasný den, plný vůně a tepla, vábí a kyne!

Svatava sklonila jako zmámena hlavu na rameno Čeňkovo a slzy finuly se jí po tváři.

V tu chvíli stanula na prahu stará paní Kateřina; spatřivši, co se děje, zašeptala: „Pán Bůh vám dej štěstí!“

VI.

Rod Sezimův od nepaměti sídlil na tvrzi Heřmanické, vládná nevelkou dědinou k ní příslušící. Starý vládyka nedílně hospodařil se svými syny Ctiborem a Rubínem. Na malém jejich panstvíku byly staré lesy, v nichž probáněla se hojnost zvěře, zvláště vysoké; časem zabloudil sem medvěd, a vlků zjevovala se jmenovitě na zimu taková síla, že proto Heřmanické lesy široko daleko byly vyhlášeny. Na zboží svém měl starý Sezima tři vesnice nepřilíš rozlehlé, a kmeti v nich přebývající nikdy netoužili na vládyku, že by je utahoval úroky a poplatky, za které polností užívali.

Na Heřmanicích chodilo všecko po starodávnu, Sezima novot netrpěl, ba nenáviděl. Hněval se, že král tolik cizozemců do země uvádí, kterými prý zemi nic dobrého nevzejde; hněval se, že cizí kroj mezi pány a vládyky tak rychle se ujímá, broukal na uzounké nohavice, hedvábné, drahou kožešinou podšité kuršity, na divné birety, na novoty střihu a nádhernost látek. Rubín by sobě dal říci a rád by se okolním panicům vyrovnal, ale starý otec neústupně držel se škorní, starodávných hac, sukně, čapky a krzna.

Starý Sezima byl před lety v Praze, to ještě nebožtík starý král panoval, a přišel zrovna na veliký turnaj, který pořádal králův milec pán z Fridberka. Sezima, domů se navrátil, vždycky se rozhněval, kdykoliv o té novotě vypravoval, jak pyšní rytíři ve drahém odění vespolek zápasili, jak měli koně své drahocennými kropýři a divně krájenými krovky přikryté. —

„A kam to vede,“ říkal, „k nuzotě a dluhům. Poctivý zeman nemůže se ani vedle nich postavit. Není-li tak blýsknavě oděn a nemá-li koně tak dě-

tinně přikrytého, hledí naň jako na parobka a nejbídnějšího chlapa. Ovšem král dá výsluhu, a nedá-li, udrou to ria kmetech, z nichž by nejraději nevolníků nadělali, kteří by na ně pracovali a drahou kratochvíli jim zaplatili. A těch jmen! Už za všechno se stydí, co není z Němec, i za jméno svých otců! Jakž ne, když králové sami —“ a starý Sezima mávl mrzutě rukou.

Od těch časů v Praze nebyl a zatekl se, že víc se tam nepodívá. Ale když vojna nastala, nijak se jí nevyhýbal a poslal oba své syny, jak uslyšel, že Uhti ohromné vojsko sebrali.

„Země hájiti, to svatou povinností. A vy synkové tužte se, abyste ukázali, že i bez drahého brnění možná nepřitele porážeti a že i ten, kdo na turnaje nejedí, může býti dobrý!**)“

Nu, a synkové poslechli a vykonali, co starý otec přikázal. Šťastně vrátili se a přinesli na znamení vítězství nemalou kořist.

Všecko zase chodilo jako jindy, jen že Ctibor byl veselejší a spokojenější, poněvadž měl dědice a ten na velkou radost všech rostl jako konopí.

Nastaly hony a Rubin byl nyní více v lesích nežli na tvrzi.

Právě vyloven byl veliký rybník, an tu z nena-dání přišel na Heřmanice vzácný, milý a vážený host. Zrovna když všecka rodina ode stolu vstávala, vstoupil s bratrem lejkem kněz Štěpán, řádu sv. Benedikta, jenž za dlouhý čas opět navštívil rodnou tvrz. Ovšem hlavu měl už bílou a dlouhé vousy silně prokvetlé, než na chůzi byl statečný; proto mohl bratra Sezimu častěji navštívit. Ale kněz Štěpán opustil zřídka kdy klášter Opatovický, kdež ve své celle byl zahrabán

*) šlechticem.

do starých rukopisův a knih, pro něž na celý svět zapomínal.

Na Heřmanicích uvítali ho s velikou radostí a poctou. Byltě chloubou veškeré rodiny; všichni se měli ku starému, veleučenému, bohabojnému strýci velmi uctivě, a jen starý Sezima jednal s ním důvěrněji, bratrsky, dovoluje sobě i zažertovati.

Štěpán prohledl sobě s patrným zalíbením statné synovce své, promluvil s nimi, požehnal malému Sezimovi, kterého pýfic se Nětěše přinesla, pak dal se do hovoru s bratrem, jenž žertovně podivení svému dal průchod, že Štěpán po čase na Heřmanice se rozpomněl. Starý mnich, uvolňuje sobě kurtu, *) vážně vypravoval, že byl v Rajhradě, kamž se z Pařížského vysokého učení vrátil bratr Bonaventura, a ten že přivezl s sebou několik vzácných traktátův a spisův. a mezi nimi také jeden, po kterémž už on dávno srdečně toužil.

„A dobře's pořídil?“ ptal se Sezima, jen aby se zeptal. Lekal se, že bratr pro učený hovor zapomene na všechno a nevsimne sobě ničehož, co kolem, o čem by zase on rád porozprávěl.

„Martiana Capelly De nuptiis jsem nedostal, nemají ho — ale věř, nelituji, že jsem já staroch, tak daleké cesty vážil. Bratr Bonaventura přinesl z Paříže takové vědomosti, zkušenosti a traktáty, že bych raději nyní v Rajhradě seděl než v Opatovicích. Celý den a dlouho do noci jsem poslouchal jako žáček — ó těch učených hovorův a disputací!“

„Co nového tam?“

„Ó, nač ty myslíš, světáku!“ A zase pohrouživ se v proud předešlého hovoru, promluvil Štěpán spíše

---

*) Kratší costovní klerika.

pro sebe: „Ó, že jsem nemohl nikdy do světa! Ne-
býti tak stár, ihned vydal bych se do Říma.“

„O Paříži mluvil's —“

„Doktor Angelicus*) odebral se právě letos do
Říma — pravil bratr Bonaventura. Tam bude vyklá-
dati božskou svou moudrost. Žel, žel! Ale aspoň
vezu si jeho Comentarium in sententias Petri Lom-
bardi. Sotva se kláštera dočkám. Až si v celle za-
sednu —“ a starcovy oči zaleskly se.

„Snad nehodláš záhy odejít?“

„Dá-li Bůh, zítra za svítání.“

Sezima se usmál.

„Pro hanbu nám tak neučiníš, bratře! Pohov
sobě, odpočiň.“

Prve než mnich mohl odpovědět, přistoupil ke
stolu Ctibor a položil naň lipovou skříňku, plnou
blysknavých věcí od zlata i stříbra i drahé látky.
Sezima vyběhl bratra, aby se podíval na kořist, kte-
rou synové z vojny přinesli, a Ctibor požádal ho,
aby sobě něco pro klášter vybral, že bez toho chtěli
o pouť tam něco z té kořisti přinést.

Štěpán pokýval hlavou, díval se na skvosty a
hovořil: „Nejdražší kořist odnesl však sám král: prst
svatého Jana Křtitele. Blahoslavený chrám, na jehož
oltáři ten svatý ostatek bude se stkvít. A to tys vše-
chno, synu, nabral — ty sám?“

„Také bratr.“

„Ah, bratr —“ a roztržitý mnich jako by se roz-
pomínal na toho bratra a na jeho jméno.

„Rubín, mladší,“ pomohl Sezima.

„Tak jest — ano — a kde je?“

„Odešel pro ostatní kořist.“

„To není vše?“ divil se mnich.

---

*) Tomáš Aquinský.

„Ó, mnohem více!“ a Ctibor se usmál.

„Podivíš se, takového něco jak živ jsi neviděl,“ dodal Sezima.

Zatím na nádvoří shlukla se u brány čeládka a živě rokovala. Vypravovali sobě, že přijel z Opatovického kláštera vládkův bratr, starý, učený kněz, co umí zařikávat i ďábla vymítat. Každý o mnichovi něco věděl; ten, že umí zaklínat duchy, ten, že umí divné nápoječky vařit, jiný, že maluje krásné bohododice, onen docela, že rozumí, co sobě zvířata povídají. —

Z toho ze všeho měl největší potěšení starý ovčák, jenž měl na noze dávnu jedovatinu, a zamračený Aješín. Bos, v dosti sešlém i rozedraném šatě stál pod lipami u studně. Od té doby, co byl v zajetí, nemohl sobě hlavu podholovati, a tak narostly mu černé, prokvetající vlasy, jež zcuchány mu padaly do nízkého, vzdorného čela, pod nímž černé oči stále urputně vzhlížely. Až dosud byl velikým kolem točil a hrubá vědra ze studně vytahoval. Byla to velmi namáhavá práce, tím těžší, poněvadž ji sám musel konati a téměř ustavičně bez oddechu, kterého mu přísný naň šafář nepopřál. Na Heřmanicích sice čeled dobře se měla; než s Aješínem bylo něco jiného. Toho nešetřili, toho nikdo se nezastal, když od rána do noci musil nejtěžší práci konati. Kumán! Lupič! Každý myslil, že toho věru nezasluhuje, že by vlastně měl viseti. Tak žádný ho nepolitoval, žádný s ním vlídného slovíčka nepromluvil. Aješín však nezkroutil; zůstal takým, jakým byl, vzdorným, urputným a nikdy nevyjasnil lice, nikdy nepobledl vlídněji, lidsky. Nedala mu krutá zášť, kterouž málo tajil.

Teď, když nenáviděná chasa tam u brány živě rokující naň zapoměla, přestal. Mozolovité ruce mu sklesly, a vydechnuv z bluboka, usedl na kámen, na

kterém byl hned první noci, když sem přibyl, si odpočinul.

Nejprve do země hleděl; obrostlá prsa, jež rozevřenou sukni bylo viděti, zvedala se mocným oddychováním. Pak se kolem rozhlížel. Hledal Alana, kterého dnes ještě ani okem nespátlil. Ten byl jeho potěšením i zármutkem. Lnul k němu vášnivou přichylností, a často o něm přemýšlel i za tuhé práce i za noci, kdy ve tmavé komoře uzavřen, na slámě ležel. Snil o něm jako o dědici svého kmene i své pomsty, a trnul opět pomyšlením, že by Alana odcizili tak, až by přestal býti pravým Kumánem. Vyhledával každou příležitost, aby s ním se setkal, snášel rád ústrky i rány, když pro hochu mnohdy práci se vyhnul, a bylo mu nejlépe, když s Alanem mohl za chvíli rozprávěti; za to vždy se zamračil, kdykoliv chlapce s jinými slyšel rozmlouvat po česku

Aješín doufal, těšil se, že se mu přece podaří s Alanem ze kleté tvrze uprchnouti. Myslil na to hned od té chvíle, co ho zajali. Dosud však nebylo možná. Střehli ho pilně. Proto by lstivý válečník přece odtud se dostal — opovrhoval jejich bedlivosti a opatrnosti, nevyzráli na starého Kumána! Sám však nechtěl a k Alanovi nebylo snadno se dostatí a zmocniti se ho tak, aby ho mohl unéstí. Aješín bděl, číhal — a těšil se tím, že těm nenáviděným Čechům dosud nepodařilo se, aby hochu od něho odvrátili.

Alan ho rovněž tak vyhledával jako on jeho, a nejraději u něho meškal a naslouchal, neb Aješín vypravoval mu o daleké otčině, o širé stepi, o znamenitých kusech Alprova kmene a jeho slavných, dalekých jždách, o padlém otci . . . A když chlapec na matku vzpomněl, mluvil o ní Kumán, že syn musí od ní se odvrátiti.

Čeď u brány pojednou rychle se rozešla. Postřehl Rubína, jenž jednomu z nich kázal, aby vylíhal Alana. Všichni odešli po práci, Aješin chopil se zase kliky. Za nedlouho zase pozvedl hlavu. Od fortny ve bráně přicházel čeledín, jenž před sebou hnal Alana a vedl za ruku šafárova osmiletého chlapce, jenž krvácel a křičel. Aješin poznal hned, že to Alan spáchal. Usmál se — a dále pozoroval, jak Rubín přísně chlapce vyslýchá, jak Alan vzdorně mlčí a vzhlíží. Teď kynul mu, a již jde chlapec napřed do obydlí panského a Rubín za ním. Co s ním bude?

V tom ucítil prudkou ránu přes lice, až se mu v očích zajiskřilo.

„Co lelkuješ, cháme pohanská! Krkavčí plémě — ten kluk bude zrovna takový, jako ty — již teď by mordoval!“ rozkřikl se šafár u něho stauvši. Aješin sebou trhl, jako by se na hranatého muže chtěl vrhnouti. Ale vzpamatoval se, setřel levicí krev, jež mu z nosu vystříkla, a jal se ohromné, těžké kolo oláčeti. —

Kněz Štěpán hleděl udiven na vstoupivšího chlapce, kterého Rubín přivedl, a bylo patrné, že ho nad očekávání starého Sezimy zajímá

„To je ta ostatní kořist, pravé kumánské dítě —“

„Falvus!*) Kumán! Potomek těch ukrutných loupežníkův! Hunnorum proles —“

„Máme také starého vlka, ten je však příliš škaradý a zrovna v práci — bude-li tobě libo, ukážeme ti tu šelmu pohanskou —“

„A jak jste je dostali?“

Čtibor stručně pověděl, jakož i to, že mladý Kumán uměl dosti slušně, ač ne plynně česky, a že měl patrně matku nebo pěstounku Češku, křestanku.

*) Falvus = Kumán

A Nětěše nyní dodala, že se umí modliti, a to po česku.

„Ale nejraději je u koní a pak u toho starého — má to v krvi; je jako křeček, hned by se rval,“ dokládal Sezima.

„Právě narouchal šafářovu hochovi. Byli u ovcí na náspu, a tam ten Kumán jako vždycky začal.“

„To pokolení jako by citu nemělo. Co tu je, nezastýskal, nezaplakal si, leda zlostí a vzdorem. Jiné dítě by se po matce natoužilo, navolalo,“ minila Ctiborova žena.

Štěpán hleděl na osmahlého chlapce, jenž opět na starého kněze v černé říze, jakého ve svém životě dosud nebyl viděl, zvědavě a směle se díval. A když mnich ho zavolal, aby přistoupil, učinil tak beze všeho pobízení. Prve než na místo došel, vykřikl a chvatně ku stolu přiskočiv, chopil se tam skvostné, nákladné pracované dýky, volaje: „Otec! Otec! To je jeho!“ Rubín přistoupiv chtěl mu ji vzíti, ale strýc pokynul, aby mu ji nechal.

Alan držel pevně otcovu zbraň, jako by se obával, že mu ji někdo vezme.

Ale již všichni upřeli zraky své na strýce mnicha, jenž vstanuv, pravil: „Mili synové, nabídli jste mi, abych pro klášter vzal něco na památku. Nuže vezmu, a sice toho chlapce, dovolíte-li,“ a ukázal na Alana, jenž všemu dobře neporozuměl, neboť ho drahá, lesklá zbraň více zajímala.

Rubín se poněkud zachmuřil a Ctibor zasmál.

„Ach, Rubine, máš po pacholeti! Vždyť náš „rytíř“ Rubín chtěl si ho vychovati zbrojnošem, a snad by si do světa s ním vyjel.“

„Nechte smích,“ připomínal kněz, „běží o vážnou věc. Chlapec je z matky křesťanky, a zajisté byla řádná, zbožná žena, že ho modlitbám naučila a svatý křížek

na hrdlo mu zavěsila. Byla snad nešťastná zajatá, jak rozum dává, slitujme se pro ni nad tím chlapcem. Otec jeho byl Kumán a mnoho zajisté prolil krve křesťanské. Nechť syn smíří vinu otcovu. Budiž našemu klášteru oblatus, t. j. obětovaný!“

Všech obličeje zvažněly, jak starý mnich takto mluvil a svadlou, žilovatou ruku na hlavu chlapcovu položil.

Alan tase a zarážeje břitkou dýku do skvostné pochvy, obnažil právě lesklou čepel, a uctiv starcovu ruku na hlavě, vzhlédl k němu pln udivení.

VII.

Slunce jasně zářilo, ale širý hvozd byl zamklý. Přišlať jeseň a ta usadivši se ve stínech jeho, způsobila velikou změnu. Listi starých buků, habrů a mohutných javorů padalo hustě zemi pokrývajíc pestrým kobercem, jemuž nejživějších barev přidávaly rozmanité křoviny hustě rostoucí. Hlubokým tichem širého hvozdu zavzněly pádné rány a ozývaly se rychle za sebou.

Bylo to hezky hluboko v lese na nevelké mýtině, jež rděla se brusinkami, zrudlým listím jahodovým i vřesem dosud kvetoucím. Paseka ta táhla se na malém svahu v plné záři slunečné. Jen na pokraji byla vroubena obrovskými stíny lesních velikánů, starých jedlí a smrků, jejichž asi dvacet druhů na zemi poražených leželo. Jsouce již oklestěny, odpočívaly tu různě, tam přes sebe, jako mrtvolý obrův.

A právě dorážely jejich bratra, jenž nejníže o samotě stál. Dva mladí mužové, patrně mniši, novicové, podřezávali mohutný kmen jedle, jež dobrých sto let tu všem bouřím vzdorovala. Novicové byli právě vystřídali dva klášterské čeledíny, kteří pot s osmahlého

čela stírajíce, upřeně na strom hleděli pilně pozorující, jak hluboko již pila zajela. Tam také hleděl obstarlý mnich plných tváří, stojící opodál u ohníka, jehož kouř v měkkých, hustých kotoučích k jasnému nebi přímo se nesl.

„Dost! Pozor — pilu ven!“ poručil mnich, kněz Martin, ekonom. Novicové poslechli a čeledínové vzavše mohutné palice jali se do kmene bušiti tím směrem, kterým byl nařezán; a slyš! již zavzdychal, zastenal, již v něm poslední svazy prašti. Čeledínové a novicové uskočili, vzduchem to mocně zašumělo, praskot větvi, dutý pád a mohutné tělo leží v mechu a vřesu. Jen haluze ještě se chvějí.

„Deo gratias! zvolal kněz Martin. „Zase jeden — hle až všechny odklidíme, bude zase kus políčka, a to dobrého; a kde zvěř skrývala se, budou vlniti se zlatí klasové. Nermutiž nás, bratři, těžká práce; jeť bohumilo nejen žalmy zpívati ale i zemi vzdělávati. S pomocí boží všecku tu poušť proměníme v plodonosné pole. A teď osekávejte, jáť půjdu do Drahouně podívat se, jak tam se bratřím daří; a pak porazte tam tu jedli, jak jsem poznamenal.“

Požehnav jim, chopil se vysoké holi a ubíral se pasekou dolů, až dostal se na cestu ne příliš širokou a pohodlnou, vedoucí středem lesa. Rány, jež za ním se ozývaly, svědčily, že bratři poslechli, pospíchající, aby ještě vykázaný strom do slunce západu porazili.

Bratr ekonom vykračoval si statně; v tu stranu lesa, jemuž Drahouně říkali, byl hezký kus cesty a slunce teď záhy zapadalo. Stín lesní houstl — jen po levé ruce, ale hezký kus dále blýskalo se stromovím a houštinami jako stříbrnými, zářícími blesky; tekloť tam Labe. Bratr Martin došel k místu, kdež k cestě,

kteřou se ubíral, dobíhal z lesa nepřilíš pohodlný stezník. A tu se zastavil a naslouchal.

S té strany ozval se zpěv; byl to mohutný, zvučný hlas, jenž šerým klenutím mlčícího lesa vážně se nesl: „Confiteantur tibi populi deus: confiteantur tibi populi omnes. Terra dedit fructum suum; benedicat nos deus, deus noster. Benedicat nos deus: et metuant omnes fines terrae! Gloria patri — —“

Bratr Martin stál tiše, pak pokyvl hlavou; poznalťe zpěváka. Tak mohutně a zároveň zvučně a mile jako frater Předbor nezazpíval žádný v celém konventu. Kněz Martin mohl nyní s pokojem dále jíti, vždyť bez toho kvapil do Drahouně; než zapomněl tenkrátě na svou povinnost. Však oni bratři bez něho také pracují a co jim chtěl vykázati na zítřek — nu však oni si potom přispíší. Jak by mohl sobě odepřít! Klášter tak o samotě, zřídka jen donesou se tam noviny — a teď bratři vracejí se ze světa.

Zpěv se bliží — hle již ukázala se křovinami koňská hlava. Co to? Malý koník, na něm chlapec, a vedle kračí Předbor veda koně za uzdu; za nimi na mimochodníku starý Štěpán s hlavou nakloněnou. Předbor zahlednuv kněze Martina, umkl a vjel z chodníku na cestu. Mniši se vespolek pozdravili; Martin hleděl jen na Alana, jenž na koníku, kterého Sezima zároveň s ním klášteru obětoval, tak seděl jako starý, zkušený jezdec. Mnich nemohl se nadiviti osmahlému chlapci jiskrných očí, jež zpod huňaté čapky na něj směle se dívaly

A když mu bratr Štěpán počal po latínsku vypravovati, jak se bylo s chlapcem událo, naslouchal kráčeje vedle mimochodníka tak pozorně, že zapomněl na Drahouně a na pracující tam bratry a dělníky. Vzpomněl si teprve, když starý Štěpán dokončil, a to bylo právě, jak z lesa vyjeli, a slunce značně

k obzoru se nachýlilo. Před nimi rozkládala se rovina, luka a pole, tu již osetá, tam rozbrázděná.

Po levé ruce lesklo se z lesá vytékající Labe, na jehož druhém břehu černal se dále hvozd. Mnichové mířili ke klášteru, bělajícímu se nedaleko řeky. Opo-
dál stálo několik větších menších stavení ode dřeva, krytých slámou. Pole a luka kolem se rozkládající byly v dáli vroubeny tmavými pruhy lesů táhnoucích se všude, kam oko obzorem doziralo.

Kláster Opatovický byl velmi rozlehlý, skládaje se z několika budov. Stavěn byl do čtverce. V předu i po stranách objímala ho vysoká, tlustá zeď sahající až k řece a připojující se tam k rozsáhlé budově nad řekou stojící. Nade všechna stavení vynikala vysoká basilika, v jejímž průčelí vypínaly se dosti blízko sebe dvě vysoké věže se špičatou střechou.

Zapadající slunce oblévalo starobylý klášter zlatorůžovou září, ani mniši s Alanem vjeli branou do klášterského předdvorí. — V pravo, v levo byla hospodářská stavení, proti nim stálo průčelí chrámové; tam byl hlavní vchod zdobený velikolepým románským portálem, na jehož ozdobách a řezbách trásl se poslední růžové světlo.

Tu stanuli a složivše Alana i drahocenný náklad Štěpánův, vešli klenutým průjezdem budovy vedle kostela stojící do vlastního klášterského nádvoří, jež tvořilo prostrannou kvadraturu obklopenou vážnými zasmušilými budovami o jednom patře. V přízemí pak byl klenutý ochoz, jehož jednoduché polokruhové oblouky spočívaly na mohutných kulatých sloupech s prostinkými hlavicemi. Tu již šero se uložilo a ve stínech jeho zahledl Alan černé postavy mnichův, ani tu tam ambitem se ubírali, nebo ve dveřích přízemních zani-
kali. V předdvorí nebylo mnoho ruchu, zde pak uho-
stilo se nerušené ticho.

Alanovi tráslly se nohy od dlouhé nezvyklé jízdy a unaven, jako vyjeven kráčel za Štěpánem, jenž ho vedl tmavou, dlouhou chodbou. Pojednou stanul s ním v jakési nevelké světnici, kdež uvítal kněze Štěpána mnich malý, bělobradý.

Alan jim nerozuměl, jak po latinsku rozmlouvali.

Po té se obrátil stařeček ku chlapci, pohládl mu hlavu a vřídlně usmívaje se pravil: „Buď cesta tvá požehnána! Bůh se nad tebou smiloval a přivedl tě na cestu spasení. Jen hezky poslouvej a budeme tě mítí rádi, a nebude se ti u nás stýskati.“

Alan, který jen z části rozuměl, stál nehnutě a hleděl přímo do tváře stařečkovy.

„Polib ruku!“ připomínal kněz Štěpán.

Alan jak živ nikomu rukou nelíbal a proto pln udivení a jako by nerozuměl, hleděl s jednoho mnicha na druhého. Ruku políbil, když mu kněz Štěpán poznovu připomenul; pak vyšel s ním ven, vedl ho chodbou dolů. Sestupovali se schodů, dali se opět tmavou chodbou, až stanuli u nízkých dveří celly Štěpánovy.

Tam kmitalo se malé světélko, hořící před obrazem Krista ukřižovaného. V šeru a tichu, v osamělosti, jaká tu panovala, bylo by každému cizímu smutno ne-li úzko. Ani Alanovi nebylo volno. Ale již stanuli v malé světnici, kdež chlapec ničeho neviděl, ničeho si nevšiml — ale na sedadlo sklesl. Měl hlad, ale říci nechtěl.

Štěpán uložil nejprve svůj poklad, který s sebou přivezl, pak vyšel ven, nakázav Alanovi, aby nikam neodcházel.

Slunce již chvíli zapadlo. Soumrak nadešel kvapem. V celle mnichově bylo skoro tma; jen zamřížovaným oknem dral se slabý zákmit, ve kterém však v jizbě ničeho nebylo rozéznati. Kol kolem za-

vládlo hluboké ticho, jen venku něco z temna šumělo. Alan vyhlédnuv spatřil bělavý, široký pás — to Labe, v jehož hladině shlíželo se již několik chvějících se hvězd. V tom ve výši zahlaholilo mocně a vážně — na věži vyzváněli.

Alan sebou trhl, pak odešel od okna, sklesl opět na nízké sedadlo. Napadla ho pojednou tesknota, a lítost sevřela jeho srdce tak, že se dal do pláče. Kmitnul se mu před očima upracovaný, utýraný Aješín, an s ním potajmu sedí a vypravuje mu o širé stepi, rodném kmeni a mrtvém otci . . .

Alan plakal usedavě a neslyšel, že dvěře se otevřely a do cely že vstoupil kněz Štěpán se světlem v ruce.

„Stýská se ti, chlapče?“ ptal se vliďně mnich.

Na ta slova Alan zamkl a stíral slzy. Pro všechno nebyl by se přiznal, že mu teskno. Seděl s nachýlenou hlavou, a slzy finuly mu ještě přes osmahlé líce. Když kněz na něj doléhal, vypravil ze sebe, aniž na Štěpána vzhledl: „Mám hlad.“

Za chvíli na to uložil mladý novic, jenž byl jídlo přinesl, nasyceného Alana na lůžko v celle kněze Štěpána.

Chlapec brzo usnul a starý mnich s mladým odešli do refektáře. — —

V celle Štěpánově se vyjasnilo. Ranní slunko ozářilo nevelkou prostorou, v níž nebylo velkého pořádku a bohatství. Nad prostým ložem visela na vybilené zdi soška Ukřižovaného; jiných ozdob tu nebylo. Uprostřed jizby stál nebarvený stůl s tabulí z lipového dřeva, na níž po různu ležely knihy a závitky. Vedle velkého kalamáře stála nádobka plná brkových per, dále odpočívala zaprášená flétna a staré housle. U stolu stály dvě židle. Podlaha byla tmavá a na všem, čeho kněz Štěpán neužíval, ležela tlustá vrstva

prachu, jmenovitě na velikém herbáři, jenž byl v koutku složen.

Kněz Štěpán seděl od časného jitra blíže okna a četl v knize, kterou byl si z kláštera moravského přivezl. Byl považován za nejučenějšího v celém konventu. Proto požíval úcty všech, proto také, a že byl jeden z nejstarších, práno mu ledaco zvláštního, pokud se s řeholí snášelo. Však by sám ničeho nežádal, čeho by řád sv. Benedikta nedovoloval; byltě v tom na sebe velmi přísný.

Alan odpočívaje na lůžku v koutku celly ustlaném právě se probudil. Hleděl vyjeveně a rozpomínal se, kde je; postava starého mnicha mu všecko připamatovala. Otrásl se v duchu, než nebylo mu tak úzko a smutno jako včera. Tělo bylo zase čerstvo a duch se po spánku posilujícím vzpružil.

Venku zahlaholily opět zvony. V tu chvíli vstoupil novic do celly a přinesl snídání.

Kněz Štěpán vstal, a když chlapec na jeho rozkaz se pomodliv a umyv posnídal, velel mu, aby s ním šel. Vedl ho několika chodbami, až z poslední, křížové, vstoupili do chrámu. Tam měl Alan čekati, kněz Štěpán pak odebral se do choru, kdež mnichové se shromáždili. Alan rozhlížel se po chrámu. Byl vysoký, klenutý, o třech lodích. V pravo, v levo stálo pět okrouhlých sloupů nesoucích mohutné půlkruhové oblouky. Arkády tyto dělíy bočné lodi od hlavní. Oken nebylo mnoho, tak že bylo osvětlení skoupo a v celé mohutné prostoře vládl posvátný soumrak. Oltáře byly černě zastřeny a četné svíce na nich hořely.

V choru zavzněl tu jednotlivě tu sborově vážný zpěv mnichů, kteří černé kapuce na hlavě chvílemi do týla posouvali, pak zase do tváře stahovali. Slavili anniversarium, t. j. výroční památku úmrtí opata Vi

léma, jenž právě byl před rokem s bratřími na věky se rozžehnal. A když hodinky o devíti lekcích dozpívali, přišel ku hlavnímu oltáři opat s asistencí a sloužil rekviem. Pak vyšlo za ním ze sakristie několik kněží ve smutečních ornátech, kteří odebrali se k malým oltářům. S kůru zavzněly varhany, a zpěv smíšených hlasů pějících Dies irae nesl se prostorou chrámovou.

Alan se nemodlil. Z počátku ho všechno velice zajímalo, nebo něco podobného jak živ neviděl. Ale když pobožnost konce neměla, počal se na všechny strany ohlížeti a lelkovati a tu teprve všiml si, že opodál klečí několik chlapcův o něco starších nežli on, z nichž nejeden po něm po očku zvědavě se díval. —

Již chtěl Alan z kostela odejít, kam ovšem nevěděl, když, pro štěstí, pobožnost skončena. Ihned přitočil se k němu chlapec asi dvanáctiletý a pošeptal mu: „Mám s tebou být. Pojd.“

I prošli kostelem, křížovou chodbou, odtud do vnitřního nádvoří se dostali, přeběhli ambity, až potom stanuli na konci kláštera, nad řekou. Alan si vydechl, bylo mu volněji. Tam v kostele a v těch staveních všechno jej tížilo a na něj padalo; zde viděl před sebou širokou, volně proudící se řeku, za ní tmavý les, a na vše to rozlévalo podzimní slunce nejjasnější záři.

„Člun!“ zvolal pojednou Alan a ukazoval na lodičku přivázanou níže u staré olše vedle fortny klášterské.

„To probošt někdy na něm vyjíždí,“ vykládal chlapec.

„Pojd, svezeme se!“ vybízel Alan.

„Neumím veslovati.“

„Já umím, však jsem doma dost jezdil,“ tvrdil troufale mladý Kumánčik.

„Nesmíme,“ odpíral chlapec.

„A proč?“

„Je zakázáno.“

V tom Alan sebou živě pohnul, pak stoje hleděl upřeným zrakem na člun. Odtud podíval se přes řeku k lesu a zahledl tam prosekanou cestu, vedoucí dále po nezarostlém břehu dolů snad někam ke brodu. V hlavě smělého chlapce vznikla myšlenka: lodička — les — býti na svobodě a vyhledati Aješina! Bylo v tom mnoho smělosti, ale žádné rozvahy o silách a o tom, možno-li to vyvésti.

Ale již ozval se za chlapci hlas bratra Předbora, volajícího, aby šli k otci Štěpánovi.

Alan ještě jednou ohledl se po loďce, pak šel za svým druhem.

Kněz Štěpán vrátil se právě ze shromáždění bratří, jež se po pobožnostech bylo odbývalo a kdež také vyložil a vypověděl, co se Alana týkalo, oznamuje, že ho přijal darem pro sv. řeholi, aby chlapec pro rád byl vychován, aby nezašel, ale aby z něho byl člověk ctnostný a bohumilý, jenž by pro svou, matky své i ukrutného otce spásu mnišskému životu se věnoval a později snad mezi své krajany Kumány odebral, kterým ještě nezasvitlo světlo svaté víry. Mezi nimi by mnich krajan jejich nejlépe mohl plašiti tmou pohanství, a přispěti tak, aby divoký, pohanský lid odvrátil se od surových loupeží, drancování poklidných měst a vsí a mordování nevinných lidí křesťanských. Všecken konvent souhlasil, Alan byl přijat. Nyní vedl jej kněz Štěpán k opatovi a všem ostatním bratřím dosud shromážděným.

VIII.

Kněz Štěpán odjel z Heřmanic velmi záhy zrána, kdy téměř všechna čeleď ještě spala. Aješin nevěděl ničeho, co se bylo stalo. Naučil se za tu dobu, co na tvrzi zajatcem meškal, jen velmi málo česky, pak s nikým do hovoru se nedával a nikdo s ním. Druhého dne, kdy za celé dopoledne Alana nespátlil, zvedal často jindy nachýlenou, zachmuřenou hlavu, na všechny strany se ohlížeje.

Nastal večer, starý Kumán ani okem Alana nespátlil. Té noci Aješin málo spal. Druhého dne opět nadarmo se ohlížel a pátral. Jindy mrzelo ho, když s chlapcem za celý den nemohl si promluvit; dnes byl by spokojen, kdyby ho jen zahledl. Chytrý, lstivý Kumán jal se přemýšlet i a záhy připadl na mnichy, které byl na tvrzi zahledl.

Za svých mladých let pomáhal nejeden klášter drancovati a bořiti, nejednoho mnicha se světa sprovoditi, upamatoval se také, že v některých klášteřích chlapce větší, menší spátlil — a když to všechno uvážil, nabýval téměř jistoty, že dali Alana těm černým mužům; a tu se nitro barbarovo bouřilo.

Zničili kmen, zabili pohlavara, a syn jeho bude takový, jako jejich nepřátelé! Vychovají ho po svém, až ho zcela odcizí, až bude své zapíratí a snad proti nim povstane! Bylo to strašné, mučící pomyšlení! A on! Co on? Zajatec, bezbranný, otrok, jenž má na vše se klidně divati! Zafal pěsti, oči mu zarsřely — než ihned se opanoval; sklonil hlavu, sehnul hřbet a pln otrocké pokory přiblížil se k Rubinovi právě kolem jdoucím. Mladý pán ho nikdy netýral jako chasa, leda že někdy žert si z něho stropil — mladý pán míval Alana často u sebe, ví tedy, kam se chlapec poděl.

Aješin skřížil ruce na prsou, a vzhlednuv k Rubinovi, promluvil jen jedině slovo: „Alan —“

Mladý vládka se tentokráte nezasmál. Překvapilať ho pokora zlostného zajatce a dojala zároveň oddanost jeho k chlapci. I pověděl mu slovy i posuňky, co se s Alanem stalo. Aješin sklopil hlavu a mlčky se obrátiv, chopil se zase kliky u studně, kde pracoval.

Rubin, když o tom doma vypravoval, dodal: „Bylo mně té šelmy lito.“ A pacholci druhého dne sobě vypravovali, jak zajatec ve srubu, kam ho na noc zavírali, vzdychal, skřípal a vzlykal, jako prý když vlčici mládě vezmou. — —

Alan masil se s knězem Štěpánem rozloučiti. Šel rád, neboť ačkoliv starý mnich ze všech nejlépe a nejlidněji s ním nakládal, cítil přece proti němu odpor: vždyť odvedl ho ze tvrze od Aješina daleko do neznámé krajiny, do domu, kde se mu nikterak nelíbilo, kdež ho tesknota neopouštěla. Alan uviděl zase něco nového, neobyčejného; z cely Štěpánov vedli ho několika dlouhými chodbami, kdež každý krůček hlasitě se rozléhal, po schodech nahoru do nějaké síně, kdež spatřil některé z oněch chlapců, které byl v kostele viděl.

Bylo jich asi dvanáct a nejstaršímu z nich nebylo zajisté ještě čtrnácte let. Před nimi stál vysoký mnich silné postavy, plných, ale přibledlých lici, jež byly oholeny. Orličí nos, šedé, velké oči dodávaly mu výraz zvláštní přisnosti. Na temeni hlavy zkrátka ostříhané měl malou, černou čepičku. V rukou držel housle. Novic, jenž s Alanem přišel, ukázal mnichovi chlapce, pak odešel. Pater Benno změřil svým pronikavým zrakem osmahlého „obětovance“, jenž poprvé tu sklopil oči.

„Zatím si sedni tam, stranou a —“ v tom zmocnil se mnicha prudký kašel a mořil ho za chvíli. Když polevil a Benno zaslzené oči si utřel, seděl už Alan na stoličce vedle stolu, na němž několik hudebních nástrojů leželo.

Mnich pak zamávav smyčcem, pokynul, a chlapi zazpívali, při čemž je učitel jejich na housle doprovázel. Po zpěvu zavolal si pater Benno Alana a poručil mu, aby po něm zazpíval.

„Aaaa“ vyrazil ze sebe chlapec, jak mu veleno. než mnich, zakrouživ hlavou znovu Alanův hlas zkoušel. „Dost“ — pravil konečně, a mladý Kumán ohlédnuv se, spatřil, ani kolem stojící chlapi posměšně naň hledí; to jej popudilo, ale již poroučel pater Benno, aby se odebrali do dormitáře. V řadě po dvou kračeli ze síně na chodbu; každý měl druhá, jen Alan zůstal na licho a kráčel poslední sám. Přišli do táhlé, prostranné síně, čistě vybielené, v níž stálo mnoho posteli dvěma řadami. Jednu z nich vykázal Benno Alanovi.

V tom venku zazvoněno, a všichni, aniž jim poručeno, chystali se k odchodu. Benno vedl je do kostela, kdež Alan zase něco nového spatřil. Ocitl se totiž vysoko na kruchtě, zahlédl varhany, za které mnich usedl. A když na ně spustil, jali se chlapi zpívat. —

Tak nastal mladému Kumánovi nový život. Dokud mu všecko v klášteře bylo nové a neznámé, a tudíž jeho pozornost a zvědavost poutalo, dotud ne nabývala tesknost nad ním vrchu. Ale ani na okamžik se mu v osamělém klášteře nelíbilo. Vsude samá zeď, samá klenba, a těch černých, vážných mužů, kteří vespolek sotva promluví, nezasmějí se, ale jako stínové mlčky a vážně dlouhými, smutnými chodbami kráčeji! Čím dále, tím více se mu stýskalo, a nemohl

zvyknouti pořádku, předpisům a požadavkům klášterním.

Musil záhy zrána vstávati a za dozoru nejstaršího novice, jenž měl chlapecký dormitář na starosti, konati ranní pobožnost, jež se mu zdála nekonečnou. Nerad se již s matkou modlival, a již tehda hleděl se klečení a modlení všelijak vymknouti — ale což tenkrát byly to chvílky, a dobrá, slabá matka povolila. Zde nebylo žádných odmluv a výmluv. Když odvážil se novicovi vzdorovati, zavolán pater Benno, ten již s nim uměl.

Sotva že pomodlivše se posnídali, musili do kostela na dlouhé modlení a přísluhování a z kostela do školy, již za toho počasí nebylo konce.

Byl věru Alanovi smutný, trapný čas: venku plískanice, pak mrazy a sníh, a v klášteře škola, jež se mu stala mučírnou. Seděl tam s chlapci, kteří již slabikovali, psali i na tabuli počítali. On pak držel bukovou tabulku, na níž byly divné klikyháky červenou barvou namalovány, a ty sobě měl pamatovati. Nešlo mu to nikterak. Učení mu nevonělo, a že pro ně také býval trestán, znechutilo se mu jak náleží. Kněz Benno darmo se namáhal, po dobrém i po zlém; poznal sice, že chlapec není tupého ducha, ale líný a plný nechuti.

Časem zaváděl jej ku knězi Štěpánovi, jenž ze svého obětovaného málo docházel radosti. Ten brával jej s sebou do klášterní knihovny, kterouž sám spravoval a kdež sedě uprostřed, ze starého foliantu pěti mladším bratřím diktoval, ani u stolku sedíce, bedlivě a pečlivě psali, co učený knihovník předřikával. Byly to obyčejně pro klášter nutné knihy obřadní, kostelní, žaltáře a různé modlitby a legendy, i co do klášterní školy bylo třeba. Učené spisy přepisoval sám toliko

za pomoci bratra Řehote, výborného malíře iniciálek a obrázků.

Starý, učený mnich, plný dobromyslnosti, domníval se, že dodá svému svěřenci chuti, ukazoval mu na bratry, jak to pěkné a užitečné, dovede-li člověk, co si sám myslí nebo co jiný řekne, napsati a každý spis přečísti, ukazoval všeliké obrázky a měl vždy hojnost laskavých a moudrých slov, jen že na Kumána nijak nepůsobila.

Ještě nejmilejší mu byla cesta do klášterské dílny, kam žáky časem páter Benno zavedl. Ve veliké te prostore ozývalo se hlučné klepání kladiv, svištěm hoblíků a pořízů, odletovaly hustě tenounké, kroucené třísky, do kterých chlapci rádi se zahrabovali. Tu pracovali většinou bratři lejkové, konajíce rozmanité dílo truhlářské, soustružnické i kolářské. Na druhém pak konci seděli dva vážení bratři: Anselm a Benedikt, kteří krásné sošky, rozmanité křížky a ozdoby vyřezávali a je živými, lahodnými barvami natírali.

Odtud se Alanovi nikdy nechtělo, zvláště když měl do kostela nebo do školy jíti. Slýchal, jak jeho malí vrstevníci se těšili, že, až se naučí čísti a psáti, přijdou do druhého oddělení mezi větší, kdež se budou latině učiti a z brevíře říkati. Podobné řeči však Alana nijak nepobádaly.

Za to se mu vyjasnilo, že si směl někdy s ostatními do předdvorí vyběhnouti, kdež obyčejně strhla se hustá, sněhová střelba. Alanovi bylo, jako když rybu do vody pustí; házel trefně a přerychle, kmital se jako vyžle brzo tu, brzo tam, nejráději přepadal, ale přepaden bránil se statečně, až ho pojal vztek.

Spiklil se druhové jeho vždy proti němu, a tu nemoha přesile odolati, rozdrážděn přestal koule sněhové, jimiž ho do běla zasypávali, sám házeti, a vyhlednuv si jednoho, bleskem na něj vyrazil, povalil ho

a mstil se na něm za všechny. Za to ovšem odpykal pak buď hned na místě, nebo později v dormitáři, kdež také více příčiny měl ku steskům, než aby si liboval a chválil.

Druhové zřídka kdy ho mezi sebou pojmenovali Slávkem, jak mu bratři říkali; skoro vždy, kdy ho volali, slyšel posměšné: „Kumáne!“ Hned na Heřmanicích všiml sobě, že to jméno budí ošklivost, zde bylo mu hanou a potupou, ba zaslechl přímo, jak druhové krajanům jeho spílali, zloději, lupiči a loupežníky je nazývali.

Žádný ho neměl rád, a on také k žádnému nepřilnul. Popouzelo ho velmi, že musil starším žákům všeliké služby konati, zvláště pak jednomu z nejstarších, jinochu sličné, vzrostlé postavy, s nímž sám převor šetrněji a ohledněji zacházel, než se všemi chovanci klášterské školy. Alanovi v rodném stanu vyplněno každé přání, byl malým tyranem své matky i otroka sloužícího — a nyní musil sám takové služby konati! A ten mladý pan Hynek každé chvíle si na něco vzpomněl, každé chvíle na něm něčeho žádal! —

Nejvolněji Alanovi bylo, když mohl býti sám. Tu stával u okna, se kterého bylo viděti na teku, na les za ní se černající i na část klášterských polí. Kdykoliv chlapec na hor se zahleděl, vzpomněl na Aješina, na kterého nejvroucněji, nejčastěji i z večera na svém lůžku myslíval.

Když ho z Heřmanic odváželi, plakal a křičel po Aješinovi, až ho konečně ukonejšili, že starý Kumán za ním přijde. Alan ho čekal den co den, toužebně, netrpělivě. Listí opadalo, všecko kolem zaváto — a jediná naděje a těcha chlapcova mizela. Kdykoliv kněze Štěpána nebo bratra Předbora potkal, ptal se jich, kdy Aješín přijde — ale vždy mu neurčitě, vyhýbavě od-

tušili, až konečně bratr Předbor, mrze se nad neústupností chlapcovou, přímo jemu řekl, že Aješin do kláštera nesmí a na Heřmanicích zůstane.

Tu se zas Alan jednou rozplakal — litostí i hněvem. Trvalo několik dní, nežli se z té rány probral. Tím více pak v duchu sočil na všechny, zvláště na Předbora a Štěpána. Pak mu zase napadlo, že Aješin přece přijde, že ho tu samotna nenechá, ale unese, vysvobodí. Často za noci, kdy všichni zákové v dormitáři poklidně dřímali, když venku vichřice kolem kláštera zuřila, snih do oken metajíc, utíkal mladá Kumnán z kláštera, ovšem jen ve snu, a zápasil s vlkem, jehož vyti od lesa prve, než byl usnul, zaslechl, až mu z nenadáni Aješin přišel na pomoc. Ten ho vzal k sobě na koně, jeho Jasyra, i ujžděli širou pustou a brzo zahlédli zástup jezdců proti nim se ženoucích. V jejich čele na statném vraníku otec — a ten volá jim vstříc a kyne blysknavou, křivou šavli. —

Alan se probudil; hledí vyjeveně kolem sebe, nevěda, kde jest. Již se probírá — širá step v záti palčivého slunce zmizela, kolem šero, chladno a časným jitem zimním ozývá se klášterní zvonek, volající mnichy k ranním hodinkám . . .

Den za dnem, jeden jako druhý, ubíhal zvolna, smutně. Aješin nešel. —

Páter Benno Alanovi v učení neslevoval, a on se nelepšil. Sotva že hodiny školní minuly, nastalo začasté jiné soužení — se soudruhy. Pokoušivali ho, škádlili; on pak, jsa dráždivý, bránil se, a tak mnohá bouřka svezla se na něj a způsobila mu mnoho nepříjemností mezi druhy i u představených.

Druhové neměli ho za rovna, nakládajíce s ním, jako by byl z nějakého kletého rodu.

Jen jednou promluveno s ním šetrně o jeho kmenu a krajanech. Jednoho odpoledne byl zavolán do celly

Bennoy. V krbu hořel mohutný plamen a šítil příjemné teplo. Venku padal hustě sníh. Vážný, píšný kněz pokynul chlapci, aby usedl, i dal mu koláč. Pak zavedl s ním řeč o jeho původu, o matce, otci, o Kumánech a při tom zdržel se mnich nejdéle, zapisuje sobě tu tam něco z hovoru chlapcova. Všecka ostýchavost a nedůvěra Alanova tála jako led při ohni. Volnilo se mu v duchu, oči počaly lesknouti se a rozhovořil se.

Kněz ptal se obratně, jak Kumánové žijí, jak bytují, a chlapec vypravoval o krajanech, o koních, stanech, lovech, vše, co věděl a znal, až pojednou přišel zase na Aješina, jak ho doma učil střílet, jezdit, plavati, jak někdy s otcem vyjížděl; tu se mu líce stahovala, kolem úst mu trhalo, až se dal do pláče.

Vážný mnich chvíli mlčel, hledě soucitně na rozlítostněného chlapce. Pak vstav, pohládl mu černé, husté jeho vlasy; než Alan zaplakal ještě prudčeji. Živěji mu připomenuto, ne jak matka hlavu jeho k prsům vinula, ale jak ho Aješin v zajetí na daleké tvrzi hladíval a o rodném kmeni a dalekém domově vypravoval. — —

IX.

Skřivánek jásal vysoko nad zemí, nad mladým, bujným osením, slunko přešedší vrchol své dráhy, jasné zářilo; ale od severu vystávalo tmavé mračno, jako zlo, kvapně se blížíc. Hlubokým hvozdem zavládlo dusné, mrtvé ticho, svitu slunečního nebylo viděti, ale mračno bylo cítiti. Zelenavé šero starého lesa zhoustlo, potemnělo a nebylo nikde jasnějších míst, na kterých světlo proniknuvších paprsků by se laškujíc mihotalo a chvělo. Práchnivé věkem i bouří poražené kmeny, bujné mohutné stromy plné mízy a života,

i různá křovina a hustý podrost, vše nehnuto, zamklo.

Tím pustým, starým hvozdem ubíral se stezkou sotva znatelnou sám a sám obětovaný — Alan. Byl bez čapky, bez klobouku, ve prosté sukničce, na jejímž pasu visela nevelká pochva s nožem. Volné hacc, které mu v Opatovicích za úzké nohavice dali, byly po kolena blátem zatřísněny tak, že nebylo viděti ani řeménků kolem lýtek ovinutých, ani střevíců jimi k noze přidržovaných. Černé vlasy padaly mu do čela. Na jeho tváři zračilo se veliké unavení. Krácel zvolna, namáhavě, často zastavuje se a kolem patle.

Včera ráno ještě seděl ve škole klášterní a nazíral kradmo, toužebně ven na zelený les a jasně modré nebe; kněz Benno něco starším žákům vykládal — tu pojednou strhl se přede dveřmi na chodbě hluk. Přísny mnich, zamračiv se, popošel ke dveřím, otevřel je, chtěje se přesvědčiti, co se stalo. Dvéte otevřel, ale nezavřel — překvapením, leknutím. On i všichni žáci za ním zvědavě se hrnoucí zablédli, an o podál na chodbě kněz Ambrož, infirmář, klečí u mnicha na zemi ležícího, a že kyne a volá na bratra Neplacha, hospitaláře, jenž s dvěma lejky k němu spěchá. Prve než doběhl, přiskočil kněz Benno ku klesnuvšímu — a bylo po škole.

Za nedlouho doneslo se mezi žáky, že odnesený právě Mikuláš, nadsklepni, jda chodbou s bratrem infirmářem, náhle na chodbě padl, a že ho více nevzkřísili. Mezi mnichy nastalo veliké hnutí, neboť zemřelý byl všem milý; a tak se stalo, že na školu zapomenuto. Alan zaslechl, že zanesou kněze Mikuláše do umrlčí komory, která prý je v přízemí na černé, osamělé chodbě, a že tam tak smutno, jako by za vlasy tahal; málo kdo ze žáků prošel jí celou, a mnozí tvrdili, že by pro celý svět tam se nešli na mrtvého

kněze podvádět. Jen jeden se vyskytl, jenž směle prohlásil, že to zkusí, a sice hned, a k němu přidal se Alan.

Druhové usmívali se, vtipkovali, báli se a varovali — než oba smělcí přece vydali se na cestu, dokud prý nebude u mrtvoly stráž. I sešli s prvního patra do přízemí, propířili se několika chodbami, nikoho nepotkavše, až dostali se na pokraj osudné místnosti. Zela před nimi černě jako nekonečná, tichá; i lehounký krok budil tu ohlas, slova ozývala se divně, děsivě. Hluboko v ní, snad někde na konci hořel malý rudý pláminek jako krvavá slza ve tmách. Alan hleděl upřeně před se.

„Tam, co to světlo —“ zašeptal vedle Alanův druh, pak ho už neslyšel; když se ohlédl, spozoroval, že je sám, že hrdina utekl.

Napadlo mu, aby se také vrátil — ale hned sobě vzpomněl, jak by jej nahoře přivítali, jej, Kumána! Půjde, ukáže jim, že se nebojí jako oni.

Šel a šel, hmataje kolenu po vlhké zdi, až sáhl pojednou na kliku a dveře se mu otevřely. Viděl před sebou klenutou, zybilenou jizbu o jednom okně, pod nimž na zdi visel nějaký obraz. Vstoupil, a tu teprve v pravo zahlédl na prkně tuhého mnicha v černém taláru, zsinalé tváře. Tmavorudý pruh zaschlé krve táhl se mu po bradě na hrdlo. Alan se zarazil. Bylo mu nevoľno. Ohlédl se plaše kolem a již kvapil ke dveřím. Otevřel je rychle a byl — pod širým nebem na malém dvorečku. V pravo viděl nějaký dřevěný přístavek — bylať to umrlčí komora klášterské, obecné nemocnice — před sebou vysokou zeď a fortnu. Ohlédl se za sebe. V přízemí nebylo na této straně žádných oken, kromě prve dotčeného. Nad ním však v prvním patře byla jich celá řada; nikdo u nich se nezjevil, nikdo nezabušil na něj a nevolal smělého chlapce,

jenž přeběhnul k fortně, železnou, zarezavélou závoru násilně odšoupl a ven pod širé nebe vyskočil. Byl jako u vidění, opojen nenadálou svobodou, byl jako ptáče, ježto z klece puštěno, opodál usedne, prve než na dobro uletí.

Nerozmýšlel se, nerozvažoval; viděl jen, že si ho nikdo nevšiml a že těch několik lidí, které dále v poli zahlédl, ani ho nespozorovalo. Napadlo mu: „Utec!“ A myslel jen na svobodu, touže z té uzavřenosti, dal se do běhu, prostovlasý, bez pomoci, bez jídla, máje toliko v pochvě svůj nožik.

Nehledal cesty, nerozmýšlel se, jde-li dobře: jej všechny stezky vedly do volnosti.

Za nedlouho proběhl širým polem a ocitl se v březovém háji, který zvučel ptáčím zpěvem. Tam se ukryl, chvilku odpočívaje a ven vyzíraje, nejdou-li za ním; ale nikoho nespattil.

Pak vydal se opět na cestu, chtěje co nejdále od kláštera se dostat. Napadla ho žízeň — napil se z potoka, který pak přskočil.

Březový hájek proměnil se v hluboký les. Divnou náhodou dostal se Alan na stezník, jinak by byl v širých lesích zabloudil. Držel se cestičky, uchyluje se při každém šramotu do houštiny. Dlouho tak ubíhal. Dostavil se hlad, a chlapci připadlo: Co teď? Kam, věděl — k Aješinovi; ale jde-li dobře? A jak se tam dostane? Kdy přejde les?

Ať se děje cokoliv, jen když nemusí do kláštera! Tam se již nikdy nevrátí.

Byl unaven. Seil na povalený větrem strom a odpočíval, dívaje se kolem na život lesní. Viděl vevěrice, viděl ptáky. Vzpomněl si toužebně na svou kuši, která zůstala ve staně otcově, v němž s matkou přebýval.

Samota ho tížila — vstal a dal se zase do kroku, a hlad šel s ním. Neúprosného toho druhu konejšil mladým zaječím jetelem — než nadarmo. Borůvky, brusinky ještě nedozrály, sotva že odkvetly; tu tam bělala se místa jahodím květem, ale co mu do květu? Pak i ten přestal, a také nespatrił více červených a žlutých květin. Jež až dosud tu tam na volněších místech byl zahlédl.

Půda počala měknouti a pod nohama se mu třásti. Nyni již zapadl několikráte do bahna a sotva se na stezku vypracoval. Od té nesměl se více ani krokem uchýliti; i po ni byla chůze namáhavá. Napříč přes cestu byly přeloženy oklestěné tenčí stromky na polo do bláta zapadlé; Alan skákal s jednoho na druhý, aby se bahnu vyhnul

Bažina v pravo byla téměř beze všeho rostlinstva. Jen spletené, klikaté kořeny tmavých smrků prostíraly se nepevnou půdou a místem zelenaly se houštiny vysokého kapradí. Tu tam ležel strouchnivělý, obrovský kmen, pokrytý mlázim a bělavými lišejniky s krvavými okraji. Krome rozličných odstínů zeleni na mechu, kapradí, smrcích a bucích nebylo tu žádných jiných barev; zasmušilý, širý ten les nebyl domovem něžných kvítků, jež by živými, veselými barvami oko potěšily.

Pražce napříč přes nejistou cestičku položené přestávaly, a Alan mohl sobě jistěji vykročiti; půda tuhla, tvrdla, až pak přišel na pevnou a kamenitou.

I tmavý bor kolem něho poněkud byl jiným.

Probělávalyť se mezi kmeny skály různě rozmetané, tu menší, tam ohromné balvany, tu šedé a holé, tam omšené a břečtanem zakryté, a nad nimi skláněly se zeuchané haluze starých smrků, nebo klenuly se koruny šedokmenných, rozložitých buků, halíce všecko

kolem svým zvláštním, tajemným šerem, jehož nyní co chvíli přibývalo.

Mrak od severu povstavši rozepjal obrovské perutí své nad širým lesem a dusil i zář svítla. Někde stranou zaskřehotal nějaký dravý pták, pak mihl se prudce před Alanem ve výši stínem, haluze zachrastily — chlapec bezděky tím směrem se ohlédl a již opustil směr své cesty. Zahlédl stranou ne daleko starý dutý strom a na jeho kmenu i pod ním divné stopy, jež ho naplnily radostí.

Přiskočil a div nevyskl! Zapomněl na hustý les, na bouři, jež se nad ním schyluje, a sbíral zbytky pláství medových, jež někdo z toho přirozeného úlu lesním včeličkám vybral. Byl to snad medvěd — ale nech kdokoli. Alan na něj nevzpomínal, a sbíral, co po něm zůstalo — zbytky, ale pro hladového chlapce pravá pochoutka.

Vítr zavanul a daleký hvozd zahučel táhle, dutě, hrozivě.

Tiché, svislé haluze rozhoupaly se, a již neslo se Alanovi nad hlavou šumění a hlásný hukot, jenž čím dále tím více sesiloval se. Vzduch byl vlhký a kolem setmělo se, jako by večer nadcházel, ačkoliv do slunce západu byla ještě drahá chvíle. Chlapec seděl v hustém, hebounkém mechu, na medu sobě pochutnáváje. Ale kam stačil! Okamžikem bylo po malé zásobě, sladkou šťavou přetékaající. Již ani na prstech té nejmenší stopy nezůstalo, a tu teprve všiml si Alan, jak podrost a křoviny kolem větrem se zmitají, že bouře se blíží — ba že se již přihnala. Slyš! Nad tmavo zelenou klenbou hustých stromů hrne se hukot hromu, tu i v dáli ozývá se temné hřímání, mezi kmeny projel klikatý blesk — a teď zarachotil déšť jemu nad hlavou v koruně košatého stromu, a již hrne se všude;

šustí, šelestí, pleská, a celý les zvučí tou divně jíma-
vou hudbou hustého deště.

Alan stál pod košatým stromem; ale za nedlouho
cítit na čele, ve tváři vlhko. Déšť čím dále tím hustší
pronikl až k němu. Dále před ním stranou bělala se
šerem obrovská skála. Tam snad bude jistější pří-
střeší před bouří a lijákem, tam snad v suchu přečká
krutou chvíli. I rozběhl se, hledě pořád před se,
směrem ku skále, která však tak blízko nestála, jak
se mu zdálo. Cestička byla již notně navlhla, s úbočí
po levé straně tinuly se tu tam malé potůčky. Jak
dlouho mohla suknice Alanova dešti vzdorovati?

Hřimání hlaholilo čím dále tím hrozněji a blesky
nejrůznějších barev oslňovaly chlapce, kterého náhle
zarazil prudký hukot, jenž se před ním ozýval.

Alan už dávno byl sešel se stezníku a dral se
jen za ohromnou skalou, která mu měla přístřeší po-
skytнути. Mokré křovi šlehalo mu do tváře a bodalo
v ruce, jimiž je rozhrnoval.

Pojednou zmizela tma lesní, která ho dosud ob-
klopovala, a před ním zasvitlo. Stanul, prodrav se
hustým křovím, na pokraji nevelkého palouku, jenž
se pod porostlým vrchem uprostřed lesů rozkládal.
Na úpatí vrchu hnala se paloukem šumná, rozvod-
něná bystrina, jejíž kalnou vodou jen tu tam bylo
možná viděti, neboť na březích její bujelo husté, různé
křovi v divoké změti. Nad ní nesly se rozložitě ko-
runy starých olší; tu zpřima rostly, tu shrbeně ke hla-
dině vodní se nachylovaly.

Bylo to nyní v tu chvíli pusté, smutné místo.
Z lesů kol na stráni hustě se kouřilo, na palouku div
voda nestála.

V před Alan nemohl pro vodu. Ohlížel se po
skále; stála více na pokraji palouku, opodál pak
ohromný, starý dub. Déšť šlehal Alanovi do tváře,

nicméně viděl, že skála má jakýsi hluboký výklenek, nad nímž vysoké kapradí se chvělo jako péra na helmici. Hrom řval. Chlapec unavením a již také strachem zmožený pustil se ku skále, ale prudké zablesknutí ho zastavilo. V růžové jeho záři zahlédl rozoranou, vráskovitou kůru starého dubu a na něm zamíhl se hrubý kříž, sem zavěšený snad na památku krvavého zločinu. Prve však, nežli se hoch dal opět do běhu, zablesklo znovu, pak strašlivá rána — praskot, jako by skála, vše kolem i země se trhala.

Dvě mocné haluze visely bleskem sražené s dubu a nedaleko nich ležela poslední ratolístka pohlavarského rodu kumánského — Alan, syn Alprův, bezduch, jako zabitý.

Bouře zuřila dále. Bystřina šuměla, po lesích hučela vichřice a v oblacích divoce se honících hřimalo a blýskalo se k ohluchnutí, k oslepnutí.

Setmělo se. Do šera trčely na pokraji palouku obrysy zkomoleného dubu a hrubé skály, na níž chvělo se kapradí a hustý břechtan zmítal se a vlál kol jejího tvrdého čela jako dlouhé vlasy.

X.

Alan se probudil. Jeho mdlé oči rozhlížely se kolem, pravici pak jako by vedle sebe něco ohmatával. Ponenáhlu vracelo se mu vědomí a paměť. Nad sebou viděl nebesa tmavozelené barvy, a hmatem se přesvědčil, že neleží na vlhké zemi v blátě, ale na měkkém loži. Rozhrnutými záslonami nebes viděl před sebou světlou jizbu, kterouž proudily paprsky sluneční. Viděl prostřed stůl pokrytý a na něm několik nádobek, konvici, u stolu několik dubových, vyřezávaných židli a dál u dveří ve stěně tmavou

skříň. Umdlél; znovu hleděl před se do milého přítmi tajícího se pod nebesy a přemýšlel.

Kde to je? Byl v lese, utíkal — utíkal, nebo to jen ve snu viděl tmavý hvozd a zakusil v něm hroznou bouři a omráčení. Ale to není dormitát klášterní!

Tam nebylo tak jasno a veselo.

Znovu se rozhlédl a teď již hlavu obrátil. U okna stojí muž v černém oděvu kněžském, tak vysoký jako kněz Benno. Alan se zachvěl. Jest opět v klášteře, opět pod nenáviděnou dohlídkou! To jej dali do celly, ve které ještě nikdy nebyl — ale proč? Byl v lese? Byl! Na všechno se rozpomínal, jak bahnem se brodil, jak odpočíval a med pojídal, jak za deště a bouře skálu hledal. Než tu ho něco mylilo. Chvátaje ku starému stromu a skále, spatřil při prvním zablesknutí stranou jako nad vodou jezdce v rudé záti; když pak po druhé se zablesklo, byl Alan k zemi poražen, a tu zarazil se tok jebo upominek.

Ne bez odporu a strachu pozvedl opět oči k oknu, kde stál kněz, bez pohnutí ven vyhlížeje. Kdyby se obrátil. Tu sebou trhl. Venku ozvala se trubka, a hned po té psi zaštěkali. Zvuky ty dojaly kumánského chlapce jako krásná hudba. Uvedlyť mu na paměť, že na takový hlas sráželi se jezdci, krajané jeho, v tlupy, ozbrojeni, veselí, na nějaký nájezd se chystající; uvedlyť mu na paměť přípravy otcovy a jeho družiny ku stepním lovům.

Těch hlasů v klášteře neslychal — kde to je?

A slyš! toť ostruhy zabřínčely, dvéře se otevřely, a jimi vstupuje statný pán v zelenavé sukni a přiléhavých nohavicích. Po boku má meč a na hlavě kužilek, na němž se krásné péro houpá. Za ním ještě jeden starý s bílými kníry a ve hnědé, delší sukni a vysokých jízdeckých botách.

Kněz obrátiv se, jde jim vstříc. To není Benno. ani žádný z konventu — ach! Alanu se uvolnilo. Rozmlouvají, teď se k němu obrátili; mladší, statečný rytíř blíž se k loži. Ale tu zavřel Alan opět oči. Prohledl sice ještě jednou a viděl cizinci do tváře, i slova nějaká slyšel — ale vše kolem zase zahalovalo se mlhou, i slova zněla prázdným zvukem; nerozuměl a na novo usnul. —

Na stěnách tiché komnaty chvěla se poslední denní zář barvou zlatorůžovou, posouvala se výš a výše, až zanikla. V tu chvíli ozval se u chlapcova lože stlumený výkřik.

Alan právě prohlednuv, divil se ještě více než prve a nemohl se vzpamatovati. Skláněla se nad ním libá, mirná tvář spanilé, mladé pani, jež nevýslovně tklivý a zároveň radostný pohled na něj upírala. Slzy řinuly se jí po tváři, pohnutím poněkud ubledlé, a „Slávečku!“ znovu vykřiknuvši, sklonila se rychle k němu a líbá ho prudce, vášnivě . . .

Pak zase naň hledí a hladí mu černé vlasy i vyhublé od nemoci lice a suché ručky, a sladkým, chvějícím se hlasem táže se: „Což mne už, Slávečku, neznáš? Tož jsi na maminku zapomněl?“

Tedy opravdu! Tvář hned poznal, ale přece nezdálo se mu, že to máti, která mívala vlasy prosté a v nich vpletené penízky po zvyku žen kumánských a jinaké šaty. Ta pani zde v sametovém čepečku s vlasy hladce nad čelem učesanými, v šatech přiléhajících, blankytné barvy — jako by nebyla jeho mateří, ač se jí tuze podobala.

A teď znovu se k němu sklání, hladí, laská, mluví — ano, toť její hlas, tak jej často hladila, když s ní býval sám ve stanu. Není v klášteře, je u své matky a ta ho již nepustí do zajetí, nedá ho do trdné školy mezi zlé žáky, kteří ho trápili.

Alan vztáhl své ruce k rozradostněné matce. V tu chvíli zvítězila přirozenost nad zlou vůlí lidskou. Nevzpomněl Alan na Aješna a jeho utrhačné řeči.

Svatava, někdy Alpry knížete kumánského žena, stala se paní na Červené Hoře. Dlouho váhala a sama s sebou zápasila, než láska její a Čeňkova zvítězila.

Na zboží Červenohorském všickni se nemálo divili, že pan Čeněk se tak pojednou oženil, a znovu ozvali se hlasové, jako tenkrát, když Svatavu na hrad přivezli, že ta uherská zajatá umí kouzla strojit.

Všichni pak šlechtičti sousedé pánu Červenohorskému ženitbu ve zlé vykládali, dodávajíce, že jaktěživ žádný neslyšel, aby dobrý šlechtic bral za ženu zajatou, třeba byla krajankou a někdy kněžnou. Takového kumánského knížectví!

Na zboží Červenohorském brzo umlkly a všude, ve vsích i na samotách vypravovali si o dobročinné, vlídné paní Čeňkové, jenž řeči svých šlechtických sousedů nedbal. Čelo se mu nemračilo, nevyhledával samoty; bylť spokojen a šťasten.

Svatava jako by znovu rozkvetla, osvěžela. Časem však se zasmušila a na sličné tváři zjevily se stíny, o kterých manžel neměl ani tušení.

Uložily se jí na čele, když bývala samojediná ve své komnatce, nebo když k ní samotné přibátolila se malá Marketka. Nikdo o její minulosti dobře nevěděl, a proto bylo všem divno, že ve hradní kapli plebán slouží zhusta zádušní mši a modlivá se, „aby Bůh jistou ztracenou dušičku ochraňovati a navrátiti ráčil“. Těm slovům žádný dobře nerozuměl.

Toho také sobě všimli, že mladá paní je skoro pobožnější než stará, teta totiž páně Čeňkova, neb častěji do hradní kaple se ubírala a tam za dlouhé chvíle, zvláště když manžel z hradu si vyjel, na modlitbách meškala.

Tu pojednou, mimo nadání, horoucná přání její splněna.

Pan Čeňk, co ji měl, málo kam do sousedství vyjížděl, vždyť i v lesích svých stal se vzácnějším hostem. Maje co vyjednávat s Hradeckým županem, nečinil tak sám, nýbrž poslal k němu nejstaršího a nejoddanějšího zemana své družiny, Podivena, jenž za týden se vrátil se svým průvodem a malým, nemocným chlapcem, kterého zatím u šafářky zanechal. Vypravoval pak panu Čeňkovi a veškeré jeho rodině, jak chtěje za té cesty navštívit také známého vládku, v lese zabloudil, až za strašlivé bouře dostal se za bídnou lávku vedoucí přes hučící bystřinu, na kterou v čele svých dvou pacholků vjel právě v okamžiku, když do starého dubu hrom udeřil. Vypravoval dále, jak potom opodál toho dubu našel omráčeného chlapce, kterého s sebou vzal a přivezl.

I nastalo ptaní, vyzvídání, až pak všichni vstali na ubohého se podívat. Ležel bez sebe, sklíčen horečkou. Jakmile ho Svatava jen zahlédla, vykřikla, a hlasu tomu, jenž vydral se z nejvnitřnějšího srdce, porozuměl jen pan Čeňk a stará jeho teta. Ihned poručil, aby chlapec byl do jiné jizby přenesen a uložen. Péči o něj a opatrování vzala na sebe sama jeho manželka.

Podiven, jenž cestu svou a dobrodružství dosti rozmarné byl vypravoval, divil se nemálo, že Svatava tak horlivě zbloudilého chlapce se ujímala a jej sama jako své dítě obsluhovala. Podivil se však ještě více, když jej k sobě povolavši znovu na něm žádala, aby

jí zevrubně všecko vypravoval a ničeho jí nezamlčel, jak chlapce našel. Druhého dne se mu pan Čeněk se věm světil.

Pán Červenohorský byl rozumný a povázhlivý muž. Byl přesvědčen, že druhá jeho žena dcerušku jeho ne jako macecha, ale jako vlastní matka má ráda. Nezazlil jí také, když nyní svého synáčka se ujímala, a to tak horlivě, až první čas na vše ostatní poněkud zapomínala. Někdy ozvala se žárlivost v myslí Čeňkové, ale Svatavě běželo o život nebohého dítěte, jež ničeho nezavinilo a jež milovala pravou láskou materskou tím vroucnější, že otec jeho jí byl tyranem a nikoliv mužem.

Svatava lekala se o život svého Slávečka, jenž přechasto blouznil o klášteře Opatovickém, volaje kněze Štěpána, Bennona, zápase se spolužáky a odtud prchaje. To také vedlo na stopu, kde dosud byl, ale všemu ostatnímu nerozuměli.

Čeněk byl by se rád manželce své zachoval, a proto poslal nanovo Podivena, aniž by Svatava věděla, proč vlastně vyjel, do Opatovic, aby se na všecko jak náleží vypytl. Připadala mu při tom ještě jiná věc, o které zatím Svatavě se nezmínil. Ta nyní znala jen obavu a naději.

Plebán, jenž na hrad docházel, znal se také v lékařství, a ten nadarmo starostlivou matku netěšil.

Právě když Podiven z cesty své, nesa žádané zprávy, se navrátil, nabyl Alan vědomí a poznal svou matku.

V klenuté komnatě kulaté věže seděl pán Červenohorský s plebánem a Podivenem. Před každým stál pohár dobré medoviny, bez které Podiven nesnadno a nerad jednal.

I vypravoval starý zeman, jak ho v klášteře rádi viděli, a co mu všechno starý a ctihodný kněz převor

pověděl o kumánském chlapci, jaký byl a jak si po všechem čas proti disciplíně a řádu vedl, ač byl bohu „obětovaný“ na spásu svou, svého otce i na spásu všech svých krajanů.

Toho dne, kdy bratr Mikuláš zemřel, měli chlapci za zmatku a leknutí tak povstalého větší volnost, a tak jen dostal se Slávek do černé chodby. Chlapci z počátku strachem mlčeli, a když se všechno vyklubalo, nadešlo poledne, a tak stihání nastalo pozdě.

Pán i kněz nemálo se divili a nejednou poznámkou neb otázkou přerušili zemanovo vypravování. Nyní, když dokončil, vyslovil sám otázku, kterou měl pan Čeněk na jazyku: „A co teď?“

Zatím co oni ve věžní komnatě rokovali o budoucnosti Alanově, tulila ho Svatava v hostinné ložnici ku svým prsům; naslouchala se srdečným pohnutím a s lítostí tomu, co jí na otázky její synek vypravoval. Slyšíc o jeho trampotách na bojišti a v pustém lese, blíže jej k sobě vinula kropic černé jeho vlasy slzami.

Alanovi však bylo dobře. Jeho první otázkou bylo: „Vid', že nepůjdu už k těm černým kněžím?“ A pak si vzpomněl na trubku, na psy a ty rytíře, co měli ostruhy a rovné meče.

Svatava věděla ovšem, že Podiven se navrátil, neznala však, co s sebou přinesl. Poznala tedy, koho mní a zarazila se.

„Ten s bílými vousy, toť Podiven, jenž tě v lese nalezl, dobrý přítel, a ten druhý, toť tvůj — otec . . .“

Zalekla se nad tím, jak chlapec na ta slova sebou prudce hnul a jak na ni se podíval . . .

Stíny zmizely. Zármutek, jenž ji tížil až dosud na srdci, minul. Ztracený syn opět nalezen, živ, zdráv a neblahý první muž opravdu mrtev. A přece, když v noci na lůžku ulehla, nemohla usnouti a neusnula.

První záchvat radosti minul, a také před ní předstoupala živá otázka: „Co teď?“

Chmura velikého zármutku se rozplynula, ale rozpor nadcházel a budoucnost hrozila nevládným, děsivým slinem.

XI.

Nikdo na hradě, kromě staré tety a Podivena, nevěděl, že je podivně nalezený hoch, jenž nyní kvapně se zotavoval, synem paní Červenohorské. Nebylo nikomu nápadno, že Svatava se ho tak ujala; poznaliť už z nejednoho skutku milosrdného, že je citelného, ušlechtilého srdce. Ovšem je mátko, že ho nenechala u staré šafářky, ale že ho vzala do panského bytu a tam s ním nejinak než jako se synkem z dobrého rodu nakládáno.

Alan, kterého vůbec Slávkem jmenovali, pozdravil se tak, že mohl po hradě se procházeti. Bylo mu jako na novém světě a jako zajičkovi na prvním sněhu. Všecko mu bylo nevidáno, neobyčejno. Zvyklý na širou pustu, na stany a chatrče kumánské, divil se již nemálo tvrzi Heřmanické a ještě pak více výstavnému klášteru Opatovickému; tam poznal dlouhé chodby a četné světnice mnišské, jež byly prostinky, bez nádhery a pohodlí. Tu však uviděl několik komnat ozdobnějších a pohodlnějších, s četnými, pěkně vyřezávanými skříněmi, stoly, židlemi a lenoškami z tmavého, tvrdého dříví; stěny pokryty takovým těž tabulovím nebo pestrými koženými čalouny, na stěnách rohy a parohy znamenité velikosti a divné zbraně. Nejraději však vyběhl sobě na nádvoří, kdež bašty a na nich podsebití, příkop a náspy byly něco neobyčejného, čeho v klášteře nespattil. Však na všecko to zapomněl, kdykoliv na prvním volnějším nádvoří chlapové z če-

leďi panské koně burdovali nebo nějaké hříbě cvičili.

Kdykoliv se příležitost udála, vykradl se ku konírně panské a tu za dlouhé chvíle stával, přihlížeje, jak pacholci koně obstarávali, a naslouchal řečem drsných mužů. Svatava ho hlídala a nepouštěla ho mezi čeled, obávajíc se, aby chlapec nevypravoval a nevyzradil, čeho se prozatím nikdo neměl dověděti.

Činila tak k vůli svému manželovi. Pan Čeněk byl na chlapce vlídný; nicméně Alan umíkl vždy, kdykoliv otčím do komnaty vstoupil. Nikdy také vesele a důvěrně se na něj nepodíval, chovaje se vždy v jeho přítomnosti jaksi zachmuřeně.

„Chlapec je vzdorovitý, potměšilý,“ říkal Podiven svému pánu.

„Však bych ho naučil — ale obávám se, aby Svatava si nějak nevykládala —“

Ani ku své sestřičce nebyl Alan jinačí. Věděl, jak pan Čeněk, jak stará pani i jeho vlastní matka s ní přelaskavě jednají, jak ve všem snaží se přání její vyplniti. Závist zbudila se v mladém jeho srdci a nejednou pocítil srdečnou touhu, aby tomu děvčátku ne-libost svou na jevo dal a jemu ublížil. I na matku se horšil, že tak s rytířem a s holčičkou jeho krásně jednala, a nikdy nesplácel jí rovnou vroucností, když s ním jsouc sama v komnatě, tak srdečně a dobrotivě rozmlouvala. Vyvinoval se jí z náruči a byl by nejraději na nádvoří mezi žoldnéře vběhl.

Svatava teď mnoho zkusila. Trnula, kdykcliv Alan byl v dědině, nad jeho zachmuřeným, vzdorným chováním, obávajíc se, aby Marketce neublížil anebo Čeňka neurazil. Viděla chyby chlapcovy, kterých prve, majíc ho jedinou svou útěchou, buď vůbec neviděla, buď lehko vážila.

Viděla je nyní jasně a přece je omlouvala, litující ho. Omlouvala ho, že k ní nelze, ač jí to srdce sklíčovalo, a v takových chvílích až i sobě v duchu vyčítala, znovu tázajíc se, jak bude dále?

Již několikráte chtěla o tom s manželem svým promluvit, než vždycky váhala a lekala se. A stalo se přece.

Koncem měsíce srpna seděla Svatava v komnatce u otevřeného okna. Den byl už pohasl a nastal vlažný večer. Mezi sráznými skalami, na kterých hrad stál, panovala tma a údolí dále bylo šerem zahaleno. Kolokolem černaly se lesy. Na západě za lesy rděl se krvavý pruh, nad nímž večernice jasně mihotala se. Z arkýtové světničky bylo viděti do větší komnaty, kdež na postýlce spala Marketka, majíc čeličko bílou rouchou obvázané.

Před večerem stihl ji Alan samotnu hrající sobě s věncem polních květin, jež jí stará šafařka přinesla; chlapec tentokrát zlobě neodolal. Chtěl děvčátku věnec vyrvat a roztrhati, že však se bránilo ručkama pevně jej držíc, trhl tak prudce, že děvčátko pozbyvši rovnováhy na zem upadlo a čeličko sobě citelně pohmoždilo. Pláč jeho zaslechla teta i Svatava, které na kvap přiběhnuvše spatřily, jak Alan utíká. Když Marketka byla opatřena, lekla se paní Kateřina znovu: bylaf Svatava neobyčejně bleďa a třásla se.

Teď seděla u okna v myšlénky pohtížena.

Trhla sebou — ve vedlejší komnatě ozvaly se kroky. To Čeněk; teď zastavil se u postýlky dceruščiny — již přichází.

Vracel se ze dvorce a rovnou cestou bera se k manželce, spatřil dítě své s obvázaným čelem. Svatava mu vše pověděla: srdce jí prudce tlouklo. Pan Čeněk svrstl obočí — tak ještě nikdy nezachmuřil svého lce. Mlčel chvíli; když chtěl promluvit, položila

mu Svatava ruku na jeho ruku a řekla tichým, třesoucím se hlasem: „Vím, co chceš říci. Přemyslím o tom již dlouho, dnes však promluvíme o všem.“

Pan Čeněk povyjasnil líce, hněv jeho ustupoval mírnosti ženině.

Dlouho se neradili. Každý již o budoucnosti Alanově byl přemýšlel, a Svatava milujíc svého muže uznala jeho důvody.

Za vlastního nemůže ho Čeněk prohlásiti, a aby jej ona posílala do Uher — ne, pro živý svět! Což zbývá, než aby stal se zbrojnošem, bojovníkem, nebo aby byl dán opět do kláštera, kdež by zasvětil život Bohu a mohl dosáhnouti postavení ctihodného, jeho původu důstojného? Kdež by mu bylo lépe nežli ve stavu kněžském, jenž má tak svaté povolání a cti dochází vsude, u lidu, u pánů i králů, zastáváje přední úřady?

Svatavě ošem připadla na mysl prudká nechuť chlapcova k životu klášternímu a náklonnost jeho k zbuynosti; i bylo jí Alana lito — než nebylo možno Čeněkovi odepirati a řeč jeho vyvracet.

„Klášter bude mu nejlepší školou, a přivede ho na pravou cestu. Jinak kdo ví, kam by zabloudil, a jaké by hoře tobě mohl způsobiti,“ pravil, dokládaje, že to je mínění plebánovo, s nímž byl o chlapci rozmlouval.

Bylo rozhodnuto. Svatava byla klidnější; ale když potom vstoupila do jizby, kam se byl Alan utekl, a neodstrojen, nepověčteřev usnul, zasmutnila se velmi. Sotva ho našla, již nanovo musí se loučiti! . . . Co ubohého čeká?

Paprslek měsíce pronikající do jizby ozářil dvě hlavy: hlavu černovlasou snědého chlapce, nad níž sklonila se ubledlá, sličná hradská paní. Svatava políbila Alanovo čelo a tiše zaplakala.

XII.

Minul podzim, minula zima. Z jara, bylo l. 1262, kdy bouřliví větrové přestali váti a vzduch byl už prohrát, vydal se starý vládka Sezima z tvrze Heřmanické na cestu, máje v průvodu toliko jediného služebníka. Dlouho už nebyl v kraji a proto začasť se mu bylo nyní diviti, jak se mění.

Kde před lety šuměl stinný les, tam rozkládalo se teď bedlivě zorané pole, kde druhdy bývalo liduprázdno, stálo rozlehlé dřevěné stavení, kotem něhož panoval velmi čilý život.

Čím více k cíli své cesty, ku klášteru Opatovickému se blížil, tím více takových změn pozoroval.

„Svatá pravda, o ty věci se stará,“ pomyslíl v duchu starý vládka, a myšlénky jeho zalétly ku králi Otakarů. „Dobrý hospodár ve všem. sám bohatne i země, a jak všude bezpečno! A nedává, aby pánům narostl hřebínek. Spravedlivý, přisný — ale těch Němců, těch Němců! Že nám jich tolik nasadil a nasazuje! Óni sice dobře platí, ale co dále, ale co dále?“

Když vládka Sezima do kláštera přibyl, zastal bratra svého v celle, an pilně přehlížel právě opsaný homiliát. Kněz Štěpán nemálo se podivil neočekávané návštěvě.

„Což se člověku i doma někdy nezasteskne? Tobě ovšem ne, jen máš li nějakou črtanici. Proto zapomeň, že máš bratra, který je stár, a že spolu již tu dlouho nebudeme. Zastesko se mné, chtěl jsem tebe uvidět!“ A srdečný vládka tiskl mnichovu ruku. Pak chtěl usednouti, ale neměl kam. Bylo tu pramálo nábytku a ten ještě byl pokryt závitky, tu knihou, tam

rozmanitými hrnečky a nádobkami, v nichž mnich rozmanité léky připravoval, a na všem skoro ležela hustá vrstva prachu. „Nic se nezměnilo, všecko jak bývalo před lety,“ pomyslíl Sezima v duchu se usmívaje, jen v koutě zahlédl harfu, které bratr Štěpán nemíval. I zeptal se ho, hrává-li?

„Hrávám často na královské instrumentum,“ odtušil učený mnich. „Zvuky harfovými plašil David chmury Saulovy. I se mnou tak je, milý bratře. Když tak celý den čtu a studuju, připadají mně různé myšlénky, někdy hrozné, hříšné pochybnosti — to ďáblovým pokušitelským vnuknutím. Chce mne svéstí na bludnou cestu. A nejhůře tu v celle v podvečer Ba, již se mi několikráte zjevil,“ a tu se pokřižoval. „Kmitá se tam venku přizrakem nočním, obchází a blůzi se jako lev řvoucí, bera na sebe různé podoby a šeptá, šeptá — tu chápu se harfy, zpívám svaté zpěvy žalmistovy; zlý odchází, prchá, a duše má se upokojí.“ —

Vládyka byl by rád více slyšel a na ďábla i jeho divné podoby se doptal (neudálo se mu po všecken jeho život čerta, o němž byl tolik slyšel, spatřiti), ale již vedl ho bratr Štěpán do refektáře, aby mu tam něco na posílněnou opatřil. Za jídla i po tom, když ho do zahrady uvedl, rozmlouvali stařici o rodině na Heřmanicích. Sezima vypravoval, že všem se dobře datí a ve zdraví že vnuče roste očividně, a z toho že má největší radost.

„Jen Rubin není, jak bych sobě žádal. Načichl novým světem a rád by také z domova do cizích zemí. Vim, po čem touží — koně šperkovaného, zbrojnoše a rytířskou, dobrou zbroj. Jemu kolby a turnaje byly by nejmilejší. Stůně po tom jako dívka po strakaté rouše. A kdyby ho tak pasovali na rytíře

a směl nositi zlaté ostruhy a barvu své pani —
haha!“

„A což ty?“

„Což já? Raději bych mu namrskal, jako chlapci. Či měl bych jmění celé rodiny rozhazovati na takové drahé hračky? A jak bych mu v jednom povolii — ztratil by se nadobro, utopil v cizotě a ve dlužích. Co by zmohl bez velkého zboží? Máme my všichni nevelké. Kdyby je měl sám, nestačilo by mu na drahé kropicě, ládny, kuršity a jak se vše jmenuje. A aby dělal sluhu v družině nějakého zpupného pána? Toť lepší pro něj vládnouti třeba na malém zboží a býti poddaným toliko královým!“

A ještě dále horlil vládka na novoty a na svého nejmladšího syna. Pak zamlčel se, až pojednou mávna rukou promluvil: „He, málem bych zapomněl — Nětěše a všichni rádi by zvěděli, jak je s tím kumánským chlapcem, kterého jsi přijal v oběť?“

Štěpán pozvedl pochýlenou, zamyšlenou hlavu. Snad už posledního bratrova horlení neslyšel přemýšleje o něčem jiném, ale tato otázka jím hnula.

„Ah, ten náš oblatus, obětovaný! Ó bratře, vydaří-li se, bude to drahá, záslužná oběť. S pomocí boží přece toho snad dovedeme. Zlý duch nepřeje nám té mladé duše, naplňuje ji divným myšlením a mocnou nechutí k tichému životu řeholnímu. Než světlo, jež zbloudilému chlapci zasvillo, nedá se tmou zaplašiti. a tak přese všechny nástrahy ďábel nám ho nevyrvé, ale chlapec doroste v řádného bratra a stane se milou obětí, jež pozeňnané ovoce vydá.“

I jal se bratru vládkaovi vypravovati o Alanovi, jak v klášteře žil, jak odtud uprchl, až se přijel naň vyplávat jakýsi zeman z družiny pana Čeňka Červenohorského, na jehož hrad uprchlý chlapec řízením bo-

žím se dostal. Za nějaký čas přivezl ho lentýž zeman do kláštera, kdež mladý Kumán až do dnešního dne, ovšem nerad zůstává.

Kněz Štěpán nevěděl, co Podiven opatovi světil o původu chlapcové, prose ho jménem paní Červenohorské, aby s ním šetrně a vliďně bylo nakládáno.

„Klučina s velikou nechutí k nám se navrátil. Když klášter zahlédl,“ vypravoval kněz Štěpán „dal se do křiku, a když k bráně přijeli, vymrštil se úhořem ze sedla, a chtěl prchnouti. První čas nebylo ho možná ukonejšiti a práce s ním byla veliká. Bratr Benno musil od počátku s ním počítí, neboť za ten čas, co byl z kláštera, všechno zapomněl, ač toho nehylo mnoho; stal se vzdorovitějším, zatvrzelejším a musí býti často trestán. Nehylo jiné rady ani pomoci.“ —

„Divoká, bouřlivá krev,“ mínil Sezima.

„Ano, divoká — rád se rve s ostatními žáky, a smělosti má i odvahy, až divno to při chlapci takového věku. Teď nám onemocněl.“

„Aby se vám neusoužil Navštivme ho, rád bych ho viděl.“

Ši. Vedle žákovského dormitáte hyla čistá, suchá světnice, nemocnice chovancův. Tam mířice, potkali oha starcové kněze Bennona. Domluvili se s ním.

„Jdu od Slávka, je jako smutné kuřátko. Bratr Vincenc povídal, že mu nic neschází, ale ta tesknota! Že se uzdraví, jen co přivykne.“

Vstoupili do světnice. Na loži seděl Alan v sukničce na prsou rozhalené. Nohy zakryty byly přikrývkou. Suché ručky měl na špičatých kolenou se-pjaty; vyhublá tvář obrácena byla k oknu. Zamyslen hleděl ven, kde modrojasná obloha klenula se nad omladlou přírodou, kde řeka v jase slunečném zátíla

rozlitým stříbrem, v němž hluboko nořily se obrazy olšů a jiných stromů nedalekého lesa.

Bůh ví, kam mysl chlapcova zalétla!

Uslyšev kroky, ohlédl se a zalekl. Kněze Štěpána nerad viděl, cítil odpor proti němu. Ale ten statec ve světském šatě, v jíздеckých škorních a s mečem po boku! „Ah, již ho poznává — toť starý vládyka z tvrze Hetmanické, kde strýc Aješin. Oko Alanovo oživilo leskem.

„Znáš mne?“ tázal se Sezima.

Chlapec ochotně přikývl.

„Aješin tě pozdravuje; už umí česky a dělá dobrotu. Musíš býti také hodným a poslušným.“

„Je tady?“ tázal se Alan, a z hlasu i tváře bylo čísta dychtivost, s jakou na odpověď čeká.

„Není, ale pustím ho sem, aby tě navštívil a s tebou promluvil — jen budeš-li hodný.“

Chlapec jakoby okřál a se vzpružil. Naděje okamžikem vykonala to, čeho bratr Vincenc lékařským uměním nemohl dosáti.

Když staříkové dolů se ubírali, káral Štěpán bratra, že lhal a lichou nadějí chlapce těšil.

„Bylo mně ho, věř, líto, a vida, jak jméno toho divocha naň účinkuje, nemohl jsem jinak. Ale ten náš starý Aješin od nějakého času se změnil. Dlouho stonal a nemoc ho snad skrotila. Již také dost česky se naučil.“

Alan byl zase v klášteře. Přečkal tam dlouhou, smutnou zimu. Mysl jeho nevyjasnila se, ani když jaro se vrátilo.

Matka poněnáhu jemu oznámila, co nastává, až pak nabyl jistoty, že musí zase do Opatovic. Nevšimal

si matky, jak přenesnadně, s jakým přemáháním mu to řekla — byl zprávou tou dotknut jako bleskem. Již se byl těšil a jistoty nabýval, že na hradě zůstane, kde se mu líbilo a kdež i na Aješina zapomínal. Dal se do pláče, zarputile tvrdil, že nepůjde, pak i prosil. Zdálo se mu, že matka váhá. Než když počínal doufati, opakovala ubohá žena, že není zbytí, že otec tak chce.

Toho otce! Tomu překážel, on všeho příčinou. Zanevřel na něj i na matku, která k vůli němu a k vůli tomu děvčeti povolila. Těšivala ho, že u ní zůstane, a teď —!

Byl přesvědčen, že se ho chtějí zbaviti, že jim překáží. Pomýšlel na útěk, ale sotva že se hnul, byl tu ten starý Podiven, jako by znal jeho myšlení. Když pak už měl jeti, prosil plačky, aby ještě jeden den ho tu nechali.

Oči matčiny slzy ronící na panu Čeňkovi mu tu lhtu vyprosily. Minul vyžádaný den a přešla noc; Alan se přichystal. Krátké bylo jeho loučení. Zármutek matčin ho nedojímal.

Podiven ho sprovázel.

Hlasitě pokřikující vitali ho spolužáci, když po prvé zase vstoupil do dormitáře. Ti ho škádlili a smáli se mu, ti se ho vyptávali, ale on ode všech se odvracel.

První čas byl jako zdrcen. Cítil se býti nevýslovně nešťastným, opuštěným. Z hradu ho vyhnali, matka ho opustila a již také na Aješina v duchu žehral, že na něj zapomněl: kdyby chtěl, byl by už dávno z tvrze prchl a jej tu našel.

S učením a klášterní kázní teď teprve nemohl se spřáteliti. Proto často pocítil metlu, často ocítl se v tmavé komůrce, často měl újmu na jídle. Jedinou

úlevou mu bylo, že nemusil staršímu žákovi Hynkovi posluhovati.

Když poněkud hoře se mu umánilo, rád o samotě, zvláště z večera i v noci se oddával svému přemýšlení. I vzpomínal na hrad a žoldnéře, na jejich cvik a jizdy, slýchal štěkot fen a veselé troubení rohu, ujížděl na křepkém koni a mával blýsknavým mečem... Toužil nevěda po hlučném životě, plném změn a nebezpečností, prahl po zlaté svobodě.

A tu ho zavírali, opatrovali, tu musil odříkávat slova pro něj prázdného zvuku, musil posluhovati a kleče dlouho se modliti...

XIII.

Starý Sezima odjel na svou tvrz; netušil zajisté, jak touhou a tesknoutou chřadnoucího chlapce potěšil a posilnil. Alan dověděl se o Aješínovi, uslyšel, že s ním se brzo shledá a s ním promluví!

Od toho dne stala se s Alanem nápadná změna. Brzy opustil lůžko a spával zase pozdraven v dormitárii s ostatními. Kněz Benno si ho nyní chválil, že je pokojnější, pilnější, a podal o tom zprávu bratru Štěpánovi, jenž zakroutil hlavou: „Vida, co Sezima pouhým slibem vykonal! Ale jak jej splniti? Podivuhodná je vespolná náklonnost těch lidí. Jak je se zdravím?“

„Ještě sláb, třeba mu, jak bratr Vincenc povídá, časté a volné procházky.“

„Já nikam nevycházím, prosím tebe, bratře, odměň ho a dodej mu chuti ku práci. Sám opat mne upomenul, abyste ho nějak povyrazili. Záleží mu na něm a mně také. Ohlas se jen opatovi a rád ti dovolí.“ —

A tak se stalo. Statečný kněz Benno vzal brzo po tom Alana s sebou a zavedl jej do včelnice, která byla malou čtvrt hodiny od kláštera.

Nad rozlehlou, květnatou loukou, kterou na druhé straně hustý háj vroubil, stála na malém, travnatém svahu dlouhá řada úlů z kmenů zroubených, opodál pak mezi starými košatými lipami, jichž tu bylo mnoho, prohlédala chalupa hlídačova. Byl slunný, teplý den, tisícové včel bzučeli vzduchem, snášejíce zásoby do svých bytů. Všude vůně, zářivého světla i libého, hlubokého stínu.

Alan seděl v trávě vedle kněze Bennona, jenž veselejším okem kolem se rozhlížel. Seděli tam dlouhou chvíli.

Pojednou ozval se vedle chlapcův hlas: „Přijde strýc Aješin už brzo?“

Ani tu nezapomene? Má mu opět naději zrušiti jako druhdy Předbor? Tentokráte však odpověděl: „Nyní je mnoho práce na tvrzi — ještě nemůže.“

Alan teď poslouchal, učil se dle možnosti, tak že všichni s ním byli spokojeni. Aby ho při chuti zachovali, zašel s ním kněz Benno za nějaký den do klášterského kobyliho pole. Byla to velká ohrada podál kláštera, o které již dříve Alan slýchal, ji zdaleka vidal a do vnitra dostatí se žádal. Tenkrát s ním šel kromě kněze Bennona bratr ekonom.

Vešli brankou ve vratech hrubě tesaných. V pravo stála chalupa kobylníkova se studní, za níž táhly se řadou stáje. Kolkolem pak v ohradě rovina tu zdupaná, tam travnatá.

Alan vykřikl. Něco podobného již dávno neviděl. Spatřil před sebou asi dvacet volných rozmanitých koní, již se tu popásali nebo v malých skupinách stáli. Mnozí z nich měli na sobě znamení: červený

pruh kolem krku na rozeznání, že to jsou sveřepice a že do tahu nemají se bráti. Nyní skoro všichni vztyčili hlavy, a ušima stríhající velkým, lesklým okem na cizince hleděli. Alan jako u vyjevení kolem sebe se rozhlížel. Oživil, oči se mu leskly. Pojednou vztáhna vášnivě ruce, zkríkl co mohl nejhlasitěji: „Jasyr! Jasyr!“

Pak vloživ dva prsty každé ruky do úst, zahvizdl pronikavě, zvláštním způsobem. Hlasité zafetání mu odpovědělo, a hle, tam již cválá kůň, žene se k nim, a Alan vztahuje ruce, volá: „Jasyr! Jasyr!“

Již přiběhl neveliký, však úhledný hnědák — toť mladá sveřepice, kterou mu otec daroval a kterou Aješín na útěku z bitvy vyvedl. Ta ho nesla do zajetí na tvrz, odtud do kláštera, jemuž zároveň s ním byla darována.

Alan hladil koně, a ten zase skláněl svou hlavu. Mniši na skupeni to plni podivu hleděli.

„Ten má býti mnichem?“ zvolal tiše bratr ekonom.

Kněz Benno ho volal, že už čas. Alan neslyšel.

Na novo byv připomenut, ještě o chvílku prosil. Pak vyslovil hlasitě slovo z kumánské řeči, z níž byl už mnoho zapomněl, a již naklonil Jasyr hluboko hlavu a levou přední nohou ve vzduchu hrabal.

„Prosi! prosí!“ jásal chlapec, upozorňuje mnichy, aby si všimli, co jeho drahý Jasyr umí. „Prosi! Nezapomněl!“

To byla poslední a snad i první radost Alanova v Opatovickém klášteře.

—

Od toho dne nevyvedli Alana nikam na delší procházku. Zdáloť se knězi Bennonovi, že chlapec po

návštěvě ohrady stal se roztržitým. Pak padala na něj zamyslenost, zádumčivost a stará nemoc jako by se chtěla obnoviti.

Přešlo jaro a blížil se klášteru slavný den sv. Vavřince, jemuž hlavní chrám byl zasvěcen. Všichni se na něj těšili, nejvíce však žáci. O pouti scházelo se tu veliké množství lidu ze všech končin, a každého skoro zátkou navštívili rodiče nebo příbuzní.

Co bylo mnoho dni napřed hovoru a těšení! Alan naslouchal a mlčel — neměl se nač těšiti. Den před samou poutí odpoledne vyběhli si žáci vedeni fráterem Předborem do háje, aby tu natezali březek a haluzi březových na ozdobu dveří chrámových a oltářů.

Byl to týž hájek, v němž Alan, prchaje poprvé, stanuv nazpět se ohlížel. Chlapci se rozběhli; fráter se o ně nestaral, jen Alanovi byl na blízku.

Pojednou ozval se stranou v houštinách divý sktek jako hlas dravého ptáka. Sktek ten ale vyzněl divným, neobyčejným zvukem.

Predbor se zarazil a bedlivě naslouchal. Než hlas více se neozval. Jaký to byl dravec? Věru, tak divného skteku ještě neslyšel. V zadivení svém ani sobě nevěšiml, jak Alan, rovnaje haluze na hromádku, prudce se zarazil, strnul, jak potom sebou trhnul, jako by v ono místo chtěl se rozběhnouti. Teď teprve fráter ohlednuv se, spatřil, že chlapec je všecek vzrušen.

„Lekl jsi se, není-li pravda? Neboj se.“

Škola klášterská za dlouhou chvíli vesele vracela se domů.

Mnozí ještě si povídali o tom divném hlase, který také zaslechli, a jak v tu stranu se rozběhše, ničeho nespatriili. Alan šel stranou, mlčky, jako vždy poslední dobou; tentokráte však neklonil hlavu, ale pilně se ohlížel na všechny strany.

Nádvoří klášterské bylo už plno poutníků. Stáli tu v houfech nebo odpočívali pod několika lipami, tu rostoucími, nebo před portálem chrámovým. Fráter Předbor a všichni jeho světenci pilně se rozhlíželi a nikdo si toho nevšiml ve všeobecném ruchu a hluku, že přistoupil k Alanovi jakýsi osmahlý muž, jehož husté černé vlasy a štětinatá brada silně prokvétaly. Byl chudě oděn, bos; s ramenou mu visela jako plášť tmavohnědá plachta z hrubé vlny, na hlavě měl oplchalou beranici, hluboko vtlačenou do čela, téměř až k zapadlým očím, divně blýsknavým. Mluvil rychle a ne dlouho. Právě když fráter Předbor se ohlédl, obrátil se a zmizel v pestré směsici lidu. Na vyzvání Předborovo šel Alan jako u vidění do kláštera. —

V den pouti dostavilo se ještě více poutníků: lid venkovský i šlechtici a šlechtičny na koních se svými čeledmi. V klášteře nebylo ani hnutí. Kázáno venku na nádvoří, kázáno v kostele, z něhož zněl potom slavný, sborový zpěv, nesa se daleko ven jasným, tichým vzduchem zářícího dne.

Byli tu vzácní hosté: pan Čeněk Červenohorský se svou manželkou přijeli, ačkoliv poněkud pozdě. Svatava čekala v budově prvního nádvoří, poněvadž do konventu nesměla. Manžel její se tam odebral, aby s opatem promluvil a Alana mateři přivedl. Než nebylo snadno dnes tam proniknouti. Opat byl v kostele a Alan prý také. Chrám však byl všecek plničký.

Minulo poledne

V konventu byl zmatek: z klášterské školy ztratil se žák a nebylo ho možno nalézt.

V tom přikvapil pacholek z ohrady a oznamoval bratru ekonomovi, že právě vrátiv se s druhem svým z kostela, kam byli ráno posláni, našli kobylníka na

zemi bez sebe, v krvi ležícího. Vrata pak byla otevřena.

Klid a radost slavného dne byly porušeny.

Kněz Vincenc pospíšil ihned do ohrady, kdež zastal kobylníka sice na živu, ale tak těžce raněného, že nebyl s to, aby podal nějaké vysvětlení.

An kněz ránu jeho obvazoval, prohlédávali pacholci chalupu i ohradu a shledali, že lupič vzal s sebou dva bochníky chleba, veliký nůž, samostříl a dvě ohlávky s řemením a dva koně — krásnou černobilou mladou hřebici a hnědého koníka, na kterém přivezl kněz Štěpán kumánského chlapce.

Když toto vše v konventu oznámeno, podívali se na sebe kněz, ekonom a Benno — vzpomněli oba na Alana, jak Jasyra volal, jej hladil a radostně jej vital. Benno pověděl, co myslí o tom, že chlapec sám nezmišel, ale že byl unesen, a kým.

Za nedlouho potvrzeno, co byl řekl. Přichvátal totiž posel z Heřmanic, jenž cestou se omeškav, nyní knězi Štěpánovi vyřizoval dvoji novinu. Zatím, co vládyka Sezima na Opatovicích meškal, ujel Rubin, mladší jeho syn, do světa na rytířská dobrodružství a vzal s sebou pacholíka, nejstaršího syna šafářova jako zbrojnoše. A předevcírem uprchl v noci kumánský starý zajatec, jenž patrně až do té chvíle se byl přetvařoval a všechny svým zdánlivě polepšeným chováním klamal. Dosud nevěděl, kam krajan jeho, chlapec Slávek, byl odvezen; poněvadž teprve nyní toho se dovědév uprchl, proto vládyka Sezima se domnívá, že ten Kumán něco zlého obmyslí a chlapce snad ukradnouti hodlá.

Sezima dobře tušil, ale bylo už pozdě.

Čeledinové klášterští rozjeli se stíhat uprchlíků; dva zbrojnošové páně Čeňkovi jim pomáhali. Někteří

se vrátili večer, ostatní až druhého dne. Nenašli ani nejmenší stopy. —

Pán Červenohorský vyjel na neobvyklou pouť, aby manželce své způsobil radost. Věděl, že touží spatřit svého syna. Vyjela si pro potěšení a vracela se s hlubokým, novým zármutkem. Dala v klášteře na modlení, dala na mše, ale útěchy nenabyla.

Učený kněz Štěpán byl také zarmoucen, že jeho oběť zmařena, a počítal všechno nástrahám ďáblovým.

Ale bratr Benno si oddechl a pravil: „Nám se ulevilo a jemu je také volněji. Pro roucho mnišské nebyl. Nerad bych, aby se kdy vrátil!“

ČÁST DRUHÁ:
NA SVOBODĚ.

I.

Páter Benno byl velikým milovníkem dějin, ve kterých žádný z bratří tak se nevyznal, jako on, nevyjímaje snad ani učeného kněze Štěpána; ten za to vládl, nikým z konventuálu nejsa dostižen, na poli dogmatiky a filosofie křesťanské. Bennonovi také svěřeno, aby dále sepisoval kroniku klášterskou, při čemž zaznamenával nejen příběhy a události kláštera se týkající, ale také vše, co v království Českém paměti-hodného a znamenitého se událo.

Hezká to byla kniha, veliká, objemná, dobře vázaná, pamatující ne jeden věk. Ne jeden bratr psal před Bennonem do ní, ne jeden sepisuje události svého času v tiché své celle zavzdychal — vsáktě skoro každý z těch bratří kronikářů vypravoval potomstvu o bouřkách, rozbrojích a nesvárech domácích i o zlobě sousedních nepřátel, „jimiž jest od věků způsob zuřiti proti Čechům“. Ale jinak bylo knězi Bennonovi.

Nemohl jinak, než krále Otakara a jeho vládu chváliti, poněvadž po všech zemích jeho panoval pořádek, pokoj a bezpečnost. Sedlák spokojeně pole své vzdělával, kupec, domácí i cizí, obchody směle provozoval, aniž se mu bylo báti loupeže, zpupné panstvo nesmělo utlačovati zemanův i obecných, poněvadž králova spravedlnost byla pro všechny.

Dobré časy bylo také pozorovati v okolí klášterském. Lesův ubylo, a kde dříve doubravy šuměly, vlnilo se na široširých láněch bohaté obilí. Kde bývaly pustiny, bělaly se domky a chaty nově vzniklých vísek, a tam, kde ozýval se někdy skřehot dravců a vytí šelem, zvučely písně pracujících kmetů.

I v klášteře samém udály se některé změny. Šestého roku potom, kdy Alan tak divným způsobem zmizel, zemřel opat a volen nový. Opat Athanáš, jenž zvláště ve stavitelství sobě liboval, podnikl některé stavby; jmenovitě dal zboriti starou a sešlou kaplu na hřbitově klášterském a začato s novou, na kterou všichni s udivením hleděli. Povolalť opat mistra z Prahy, a mistr ten pocházel až z Francouz. —

Kněz Štěpán kroutil povážlivě hlavou, když mu ukázán obraz kostelíka, jehož základ byl už položen. Neříkal opatovi sice nic, ale broukal v duchu na novotu, která se z ciziny zavádí. Avšak když ve čtvrtém roce do kostelíka vstoupil, neutajil svého podivení.

Již prve musil v duchu sobě vyznati, že budova ta s pilíři štíhlými, vysokými okny, lomených oblouků bohatě ozdobených, s věžičkami plnými kamennických okras, je mnohem lepší, než prostinká, kulatá kaple s nízkými okny. Nyní, kdy vstoupil do vysoké, prostorné svatyně, do níž padalo zbarvené světlo malovanými okny, kdy uzřel štíhlé sloupoví umělou klenbu lehounko nesoucí, vyjasnil lice a pravil opatovi: „Krásné to dílo.“

„Věř, bratře, mysl k nebesům se tu povznáší.“
odvětil opat. „V našem šerém chrámě cítím svou nicotu před velebností božskou — zde důvěru, a směleji oko své do výšin povznáším —“

„Všude Bůh, Bůh lasky, pravdy a pokoje. Budiz mu věčná sláva a čest na věky věkův!“

A starý mnich, pokleknuv na stupních oltáře, vroucně se modlil.

Za chvíli vyšel z gotického kostelíka rovněž tak vesel a na duchu posílněn, jako chodival z kaple románské. —

Kněz Benno vypravoval ve svých annálech nejen o šťastné a spravedlivé vládě, ale také o válečné slávě krále Přemysla, a byly to nejobširnější, mnichovi nejmilejší kapitoly.

Od těch časů, kdy byl vypsán vítězství královo nad Uhry l. 1260, k čemuž přidal zvláštní kapitolu o Kumánech a jejich životu, přibylo několik kapitol. Vypravoval o nové válce s Uhry a Bavorsy, o nových vítězstvích Otakarových, o tom, jak říši českou rozšířil, jak císařskou korunu zamítl. — Slunce slávy české stálo na poledni. A jižjiž valily se černé mraky, zbuzené závisti a nenávisti sousedů.

I nastal spor s Rudolfem, králem německým, je-muž část panstva českého vzpourou svou sloužila, a šestnácte let po slavném vítězství uherském smluven mír ve Vidni, ve kterém Otakar Rudolfovi tolik musil povoliti. I dcerka krále českého Kunhuta zaslíbena tu synu Rudolfovu. Mnozí se radovali: „Nech pozbyl těch německých zemí! Teď bude snad celým českým králem — však bez toho až mnoho k Němcům se klonil. Bude teď svatý pokoj, když se dětmi spřátelí!“

Ale než rok minul, rozneslo se zemí, že sňatek zrušen a že Otakar dcerku svou dal do kláštera. Za závoj a věnec nevěstin přestříženy jí úplety vlasův a dán jí šedivý plášť teholní.

„Zlé to znamení! Je po přátelství!“

„Bude vojna!“ tak mluvili všude a všude hleděli teskně do budoucnosti. Pak ještě více se zalekli.

Kněz Benno nepsal už do annálů s tak jasnou tváří jako druhdy — zasmušovala se víc a více, neboť byl nejen horlivým sluhou Páně, ale též věrným synem své vlasti.

„L. P. 1277. října měsíce nová, veliká hvězda ukazovala se na západ slunce, majíc bílý, zářící ohon, jenž jako metla po nebesích se rozkládal. Mnozí nadcházející války a neúrody se lekají, čehož Bůh, věčný slitovník, na nás nedopouštěj.“

Tak po latinsku napsav, zavzdychal.

Pak zavřev knihu, vyšel z cely a zamířil zrovna ku knězi Štěpánovi, jenž mu u sepisování často býval rádcem.

Zastihl ho, an stojí u rozevřeného okna. Za těch sedmnácte let, co minula od útěku Alanova, zbělela brada učeného mnicha jako mléko, a nad vysokým, lysým čelem prořídly valně sněhobílé vlasy. Málo teď cellu svou opouštěl, obíraje se studováním a přemýšlováním. Duch jeho víc a více odvracoval se od věci pozemských. Mezi novici šla o něm řeč, že mívá i někdy vidění, že duch jeho sebezapíráním, modlitbou i neúmorným studováním se obrniv, vystihnul mnohá tajemství a jasně prohlédá do mlžin nejisté budoucnosti.

Nyní hleděl na nebesa. Bylo po západu slunce. Podzimní mlha vinula se jako závoj nad Labem, ale nebe bylo jasno a hvězdy se již jiskřily. —

Kněz Štěpán, hluboko jsa zamyšlen, nespozoroval, že vedle něho stanul bratr Benno. Ten za chvíli mlčky patřil tam, kam oko staršího bratra se upíralo: k černému lesu za řekou, nad nímž vypínal se po nebesích nesmírný bílý kříž. —

„Už po třetí! — Co to bude!“ ozval se za chvíli kněz Benno, a tím konečně probudil bratra Štěpána,

jenž ohlédnuv se, napolo zrak sklopil, pak opět ven vyhlédnuv, promluvil tiše a vážně:

„Viděl jsem včera spojení Marta a Jupitera, a vedle toho položení světél nebeských; spojení to do měsíce července krvavou lázeň způsobí. A slunce dostane se na to místo a na stupeň, kdež spojení se zběhlo, což nějakému slunci velký pád přinese v brzkých časech. Ze dvou kohoutů na smetišti jeden padne.“ A vztáhnuv ruku k nebesům, dodal: „A nám kříž nastává a kalich utrpení!“

Benno vzhlédnul ke znamení nebeskému, jež tiše, hrozivě rozkládalo se na večerním nebi, a bezděky v nitru se zachvěl.

Jakmile zima minula, vyplnily se všeobecné obavy, i část proroctví Štěpánova.

Když Otakar král v červnu do pole vytáhl proti Rudolfovi, římskému císaři, vzpomněl sobě kněz Benno na slova: „Nějakému slunci velký pád přinese v brzkých časech. Ze dvou kohoutů jeden na smetišti padne!“

Tenkráté také na Heřmanické tvrzi vypravovali se do boje: nejstarší syn Sezimův, Ctibor, a s ním čeledín, jeho průvodčí. Nětěše po tichu o samotě plakala, když viděla, jak zbraň snášejí, cítí a ostří, ani pacholci tetivy a řemení upravují a vše na dalekou jízdu hotují. Prosila muže svého, když s ním byla o samotě na hoře v jizbě, aby do války nejezdil, že se tentokráté více strachuje, než před lety. —

Ctibora však v předsevzeti nezviklala. Těšil ji, než tesknotu ze srdce ji nezažehnal.

Starý vladyka na vše pilně dohlížel; byl vážný ale klidný.

„Je to svatou povinností. Vždyť neběží jen o krále, ale o naši zemi. Kdyby každý cizí kníže chtěl tu poroučeti, ej, zač bychom byli? Však už tě svízele máme v zemi dost! Jeď, Ctibore — jeď a vrať se jako tenkrát před osmnácti lety!“

A tu se zamlčel. Vzpomněltě na Rubína — ach, ten jako by už byl mrtev!

Slova starcova smutně poslouchal vnuk jeho, syn Ctiborův, osmnáctiletý Prokop. Byl by tak rád s otcem k vojsku přirazil! Jak často o tom přemýšlel a o vojné sníval! Umí zbraní vládnouti, je silen — a musí doma za pecí zůstatí a s lítostí se díváti, jak všechno na vojnu se chystá a připravuje.

Pak vyprovodil otce koňmo, a když se s ním rozloučil, vrátil se smuten na tvrz. Na náspu seděl dědeček, zamýšlený, maje bílou hlavu nachýlenou, a na pavlači meškala dosud matka, vyhlížeje za odjíždějícími — a plakala dosud —

* * *

Minulo parné léto. — Přišla do Čech zpráva, jež udeřila jako zhoubný blesk —

„České vojsko poraženo, král zabit!“

Smutně hlaholily všechny zvony Pražské, nárek ozýval se na ulicích, hrůza pojala všechny. I šel zármutek po širých vlastech a všude pláč a nárek.

Nětěše zalomila rukama a vykřikla: „Ctibor se nevrátil! Starý vládyka na první okamžik jako by zkameněl. „Měl jsem dva — a nemám žádného!“ zavzdychal.

Nechtěl ani uvěřiti tomu, když vypravováno, jak strašlivá ta porážka byla.

„Bůh zatrať toho zrádce a všechny, kdož byli s ním! Bůh zatrať všechny odpadlíky!“ proklinal Se-

zima zaslechnuv o zradě Milotové a trnul pomyšlením, že snad i krev z krve jeho, Rubín, pomáhala ubjítí vlastního krále . . .

Již vrátili se někteří bojovníci z okolí, kteří byli s králem na Moravském poli. Ale bylo jich málo, tuze málo, a ti byli bez kotisti, beze slávy, zbědováni útekem plným překážek a strádání. Místo potěchy přinesli ještě větší strach a větší obavy.

Něteše vzdávala se naděje: Sezima ji těšil, že je mnoho tisíc Čechů zajatých, že zajisté Ctibor bude mezi nimi. — To byla poslední naděje, jediná útěcha ubohé, milující ženy. Sezima sám tomu však nevěřil.

Jedné však veselejší zprávě spíše by popřál sluchu, a ta také šířila se všude, jako bludná hvězdička poslední útěchy. Vráťivši se bojovníci vypravovali, že král nepadl, ale že je v zajetí; mnozí se dušovali, že na vlastní oči viděli, jak pod králem kůň padl a jak několik želdnětů německých přiskočilo, králi provaz na krk hodilo a jej pryč, do zajetí vleklo. Co se s ním dále stalo, nevěděli, poněvadž chumelenice boje jinam je zahнала. Jini tomu nevěřili, ale obecný lid nedopouštěl té myšlénky, že by tak mocný, hodný a spravedlivý král mohl zahynouti. I Sezima neodporoval sousedu o tom s ním rozprávějícímu, ba dodal: „Možná dost! — Zemanskou hlavu spíše ubijí, nežli korunovanou.“

V Opatovickém klášteře však velmi smutně zvoněno a v chrámě zpíván zpěv za zemřelé. Knězi sloužili v černých ornátech zádušní mše — za duši Přemysla Otakara, slavné paměti.

„Slunce padlo a shaslo!“ pravil páter Benno, jsa na večer návštěvou u bratře Štěpána.

„Král dobojoval — ale co nám nastává?!“

II.

Bylo odpoledne v máji měsíci l. 1279.

Slunce jasně svítilo, všecko se až mile zelenalo a kvetlo. Pode tvrzi Heřmanickou, na druhé straně. odkud nebylo viděti na cestu od hlavní silnice ku bráně vedoucí, leskl se pěkný hebounký trávník, kolem něhož tu tam staré stromy, nejvíce javory buď o samotě, buď v nevelkých skupinách koruny své rozkládaly. Dále za trávníkem houstly v pěkný zelený háj, v němž nejvíce lip rostlo. Ve trávě vsude plno pampelišek a jiného kvítí, na něž zalétaly bzučice četné včely, aby zanesly sladkou šťávu za lipový lesík, kdež v nevelkém travnatém ouvalu stála dlouhá řada oulů vládykových. Tam také bělala se nevelká chalupa brtnikova.

Na travniku bylo dnes živo. Několik žen tu rozkládalo a napínalo plátno na zimu utkané, aby je slunce vybililo. Vodu nosily z potoka, jenž ze stínu lesíka vycházejí, lučinou vesele bublal. Pod starým javorem seděla Něteše. Bylať sešla s tvrze, aby na pracovnice dohledla. Zalíbilo se jí v tom pěkném místěčku. Dávno již nevyšla pod širé nebe, zůstávajíc napořád ve tvrzi se svým zármutkem a svou nadějí, jež co den hynula jako pramének v pisku.

Nyní tu zasednuvši, nedbala plátna, nedbala žen — zamyslíla se hledíc před se do dálky jasně ozářené, k modravým vrchům lehounkou parou zahaleným, jako by někoho vyzírala. Ach, ano — vyzírala, v duchu vstříc kráčela svému muži . . . Bude již rok, co statný Ctibor se služebníkem vyjel — a dosud ani slovička o něm!

Ten neb onen z okolí se vrátil — posílala ke každému posla s pilným dotazem, ví-li co o mladém

Heřmanickém vládykovi. Ten hlavou zakroužil — ten v předvečer bitvy se Ctiborem mluvil — ba jiný s ním v jednom šiku stál. — Ale co se s ním stalo, žádný nevěděl . . . Vlnobiti strašlivé bitvy všechny je rozehnal, a v obecné pohromě každý jen pomýšlel na sebe, nedbaje ani souseda ani přítele!

Nahoře ve tvrzi přemýšlel starý vládyka ještě o jiných, vážnějších záležitostech.

Ještě neminul plný rok od oné osudné bitvy, a jakých už měla následků! Rudolf, král německý, zbral Moravu a vládne tam jako ve svém. A po krvavém kvasu Dürrenkrutském svatební hody Jihlavské! A jaké to hospodářství v Čechách! Cizinec Braniborák tu zle hospodaří, drancuje pokladny královské, nešetře ani svatyně chrámové, ani kryteb ani klášterů. Vdovu královu zle vězní, i dědice a syna královského!

Cizinec krade, loupí a drancuje, a s ním také páni, této země synové, kradou a loupí statky královské, spolčující se s Otou vladařem, za nimž hrne se Němců cizozemců! Již zemi zaplavili a pořád jich přibývá jako mlhy, houf za houfem táhne jako kobylky. Bůh pomozil! Jako na mrtvolu ženou se ti lakotní, lační krkavci — —

Což tak skleslo všechno království, což není nikoho, jenž by pomyslel na jeho zachránění? —

Starý vládyka seděl na pavlači, kam padali teplí paprskové jarního slunce. Značně sestaral a poslední dobou nejedna vráska mu přibyla. Čerstvosti a síly valně mu ubylo, nicméně kdo by ho viděl, an čeládce rozkazuje, násep obchází a všude dohlíží, neřekl by, že starci sedmdesátý dochází.

Dnes ráno tu na tvrzi zastavil se nějaký mnich, jenž ze kraje přicházel, a ten přinesl novin! Králová

s králevičem na Bezdězi v tuhém vězení, v nedostatku, chrám sv. Víta oloupen, znectěn, zavřen, ba ani nově vysvěcený biskup Tobiáš do něho nesměl vstoupiti! A jaké daně a krvavé poplatky bylo klášterům zaplatiti! A nad to roty cizinců ve jménu vladaře Oty vybírají berně, berouce napořád dobytek i všechny zásoby, zapalují vesnice, dobývají tvrze, drancují kláštery. Lid před nimi prchá do lesův. A roty těch loupežníků se blíží. Co nevidět snad, z nenadání budou zde, aby vyloupily také Heřmanické zboží a všecken okolní kraj ve jménu vladaře Oty. —

Mají-li se ruce v klin založiti? Již prve, než mnich s novinami přišel, Sezima na to pomýšlel, co by bylo činit, aby se těm cizákům hřebínek srazil. Proto vyslal k sousedním zemanům a vládykům posly i vnuka svého Prokopa požádat jich, aby sjeli se na poradu. To, co dnes od mnicha slyšel, utvrdilo ho v tom, že dobře učinil.

Vstal; ozvaly se venku hlasy, brána zaskřípěla a do dvora vjelo šest jezdců, dva vládykové, čtyři průvodčí, všichni až po bradu ozbrojeni. Zmizelí zlatí časově krále Otakara, kdy mohl člověk beze zbraně na cestu se dáti!

Sezimovo líce se vyjasnilo. Vyšel na svá léta hbitě hostům vstříc a vítal je na zápraží pod pavlanem.

Přibylí hosté byli: Častolar, vládyka Sebranický a Boreš ze Skalky. Častolar byl muž mladý s mohutnými kníry, jež přes jeho hustou bradu visely; sukně jeho světlé barvy spjata byla širokým, kovaným pásem, na němž visel pádný meč s pěkně pracovanou rukojetí. Na čapce kožešinou lemované svítila se stříbrná sponka připínající pěkné volavčí péro. Zpod

čapky hrnuly se do čela černé kučery; oči mladého zemana zářily ohněm smělosti a odvahy. — Druh Častolarův, vládyka Boreš, byl muž asi čtyřicetiletý, přibledlého, kostnatého obličjeje. Pod hustým obočím zamračeně prohlédaly malé, šedivé oči. Nad širokými ústy, vousem skoro zcela zakrytými, klenul se zahnutý značný nos. Sukně jeho tmavé barvy byla kožešinou lemována. Kdežto Častolar se Sezimou se hovorně vital, podal Boreš starci ruku a sotva několik slov promluvil. Sezima vedl je do hlavní jizby, kam také šafář vkročil, tázaje se, má-li zemanku zavolati.

„Nech zatím —“ odtušil za hospodáře Boreš; „jest nám ihned jednati — proto bude lépe —“

„Nuže zůstaň,“ pravil Sezima, „ale posluž.“

I přinesen ihned chléb, sůl, pak především z dubové skříně poctové sklenice a veliký malovaný džbán medoviny. Hosté odepjali meče a usedli za stůl v rohu stojící. Sezima oznámil šite, proč je sem požádal.

„Nepřijede už nikdo?“ tázal se Boreš.

„Přijedou.“

„To můžeme jednati — jinak by bylo marno.“

Nachýliv hlavu hleděl před se naslouchaje, oč nejprve Sezima s nimi sděloval se dle řeči mnichovy, pak tomu, oč Častolar. Vypravovali hrozné věci, ale Boreš ani jednou nevzhledl, nýbrž hledě nehnuté před se zabubnoval někdy mohutnými prsty na bílou tabuli stolovou. Jen jednou pozvedl hlavu a podíval se na Sezimu; to bylo, když Častolar pravil: „A nejnovější je, že králová Kunhuta prchla z Bezděze na Moravu, a že teď je asi v Opavsku —“

„Chvála Bohu!“ zvolal Sezima.

„Ale bez králevice —“ dodal Častolar. „Nemohla jinak.“

„Ach, ubohý chlapec — zůstane v drápech těch německých žoldněřů!“ pravil Sezima. „A co zamýšlí králová?“

„Vojnu. — Bude se hlásiti o své, oč ji ten Braniborák ošidil,“ zkrkl Častolar. „Však je svrchovaný čas, aby se začalo. V Praze vládne Němec, v Hradci purkrabí Němec, všude samý Němec, a jen ten vládne! Župan a úředník zemský aby mlčel a do díry zalezl. A nedivím se těm Němcům, že s námi tak jednají. — Proč mlčíme, proč se nebráníme? Voláme neustále: Krivda to, do nebe volající bezpráví! A oni? I přikývnu třeba beze studu a zasměji se: My máme moc! — Hoj, žalobnými slovy do větru svou bídu vyvolávati, tak za zdi, u ohniště natíkatí a bédovati, to dovedeme! Toť naši zemi jejich koně na kopytech roznese! Což bylo kdy slycháno, aby v české zemi cizinec a přistěhovalý vládl, aby synům této země cizím jazykem se rozkazovalo? Na ránu ranou!“ —

Mladý prudký zeman dále živě rozkládal, co by bylo činit, a nejraději byl by ihned třeba s malým houfcem do kraje vytáhl, aby zástupy loupeživých Braniborův a jiných Němců všelijakých potíral.

Sezima ho mirnil, ukazuje na to, že třeba vyčkati ostatních, aby jednotně a svorně se jednalo. Pak obrátiv se k Boršovi, pravil: „A ty nic nám nepovíš?“

Boreš pozvednuv hlavu trpce se usmál, pak řekl chmuře čelo: „Viděl jsem krále!“

Sezima se nemálo podivil.

„Povídali,“ začal, „že nezahynul, že je v zajetí, ač jini se dušovali, že ve Vídni veřejně a dlouho ukazovali pravou jeho mrtvolu, aby snad v Čechách

nemyslili a se netěšili, že se jim vrátí jejich mocný král —“

„Ba žel, že tomu tak. — Oblekli ho v brunátné roucho, vystavili, ale nepochovali. — Ovšem, papež ho proklel, a tak králi ani nezazvonili, ani se za něj nepomodlili, ani mše nesloužili —“

„Tam v Němcích, ano —“ vpadl Častolar.

„A teď že by se vracel — kdes ho viděl?“ tázal se Sezima.

„Ve Znojmě, v klášteře Bosáckém. — Povezou ho do Čech. Tváří v tvář jsem mu pohleděl; je to on, ať si nikdo nemyslí, že nás povede —“

„Tedy opravdu mrtev!“ vzdechl Sezima.

„A jak vypadá?“ ptal se Častolar.

„Nabalšamovali ho, drahým, brunátným rouchem ho oděli — hm —“

„Aby nebylo viděti ohavné rány, které mu zlottili zákeřníci zasadili. A je-li už klatby zproštěn?“ tázal se Častolar.

Boreš přikývl hlavou.

„Tak se vrací zlatý král Otakar do svých zemí! Ó, kdyby všecku tu neřest a bídu naši uviděl!“ vzdychl starý Sezima.

„Třeba to všude oznámiti,“ promluvil Boreš, „aby se nikdo nadarmo netěšil a nedoufal. Ať vědí, že jen sami na sebe můžeme spoléhati.“

„A jak tam na Moravě?“

„Ne mnohem lépe, nežli u nás. Co humen kolem Znojma, všecko v požeh dáno — Kumáni tam hospodařili.“

V tom ozval se venku na nádvoří hluk a dusot koní. Častolar přistoupiv k oknu hleděl ven a živě zvolal: „Už jsou tu — aj a také Dalimil — toho teď

asi přejde zpívání a za bardoun*) chytne se palcátu. Také Beneš Kojatů a starý Hrutovský, i Přemek z Vraclavi —“

Boreš zůstal seděti; starý vladyka vyšel ven, aby hosti uvítal. Zatím vyhlížel Častolar ven a hlasitě mluvil, jako by Boršovi vše oznamoval: „Aj u všech — koho to dědovi mladý Prokop vede!“ — Chlap otrhaná, jako by ho vrány rozklovaly.*

Tu se mladý zeman obrátil, neboť přichozí vstoupili pod pavlan na zápraží, a stanuli již na síni, kdež s nimi Sezima se setkal. Chtěl je vesele a vlídně, jak se sluší, uvítati, ale tu za statnými postavami bradatých zemanů spatřil otrhance jakéhosi, zarostlého, nad miru hubeného, tak že se zdálo, jako by žlutá kůže na něm přischla, nepokrývajíc žádného masa. Oči bědného muže zapadly do hlubokých důlků. Vedle něho mladý Prokop, svižný jonák hnědých kadeří — Co tak zvolna kráčí, proč je zaražen a ve tváři ubledlý? Probůh — co se mu stalo? —

Starostný děd chtěl se ho zeptati, v tom přistoupil k němu otrhanec a podáváje mu kostnatou, vyhublou ruku, promluvil dutým hlasem: „Pozdrav tě Bůh — vládyko; ah, ty mne nepoznáváš —“

Stařec bystře naň pohlédnuv zarazil se, pak, jako by si nevěřil, podíval se na hosti, kteří tu mlčky, ale plni účastenství stáli, až utkvěl zrak jeho na vnukovi, jenž v tu chvíli promluvil: „Jurata —“

„Jurata! — Tedy přece! — A kde je Ctibor?“ tázal se stařec kvapně za sebou.

„Bylo mu souzeno. — Zemřel —“.

Nastalo na okamžik trapné ticho. — Sezima byl už syna svého oželel, a skoro nikdy nezablýskla se mu naděje, že se s ním shledá — a přece když teď

*) Hudební nástroj o 7 strunách.

uslyšel z úst jeho průvodčího, jenž s ním odešel a s ním bojoval, smutnou novinu, prudčeji nitro zabolelo. Temnějším hlasem promluvil: „Zemtel, pravil jsi. — Kde? Na bojišti? Či jinde?“

„Na bojišti.“

Tu již ukázal se v otevřených dveřích Častolar, jemuž bylo divno, že přichozí se na síni zastavili. Sezima zval hosti, aby vstoupili. Co vespolek se vítali a pozdravovali, ptal se vnuk svého děda, kde je matka.“

„Je za tvrzí na bělidle. Nevolej ji, zůstaň. — Dříve vyslechnu Juratu —“ a šel mezi hosti. Tam si vypravovali, že zemané Beneš Kojatů a Přemek Vraclavský jedouce hlubokým hvozdem zahledli nějakého otrhaného člověka, jenž z daleka je pozoroval, až pak jako by se chtěl ukryti a jim uskočiti. Dali se za ním, a teprve když zaslechl jejich volání, zastavil se. Vyznal se, kdo je a že se proto skrýval, poněvadž se domníval, že oni jsou Braniboři, kteří každého Čecha na potkáni sužují a týrají. Vypravoval jim, že v bitvě na Moravském poli byl raněn, ale šťastnou náhodou že unikl zajetí. Vraceje se do Čech postižen byl v jedné moravské vsi dlouhou a trapnou nemocí, ze které teprve letos na jaře trochu se vykřesal. Byl ještě sláb, bez pomoci a prostředků, nicméně stání nemaje, vydal se na cestu, aby milému pánu svému podal zprávu o jeho synu Ctiborovi. Cestou se měl zle, neboť krajiny namnoze jsou zpustošeny a nouze všeobecná, tak že mnoho hladu zakusil. Byl rád, že se zemany se sešel, z nichž jeden, Beneš, kázal služebníku svému sesednouti, aby Jurata měl úlevu. Sotva že z lesa ven vyjeli, setkali se na křižovatce s vnukem Sezimovým, jenž vracel se na Heřmanice s hostmi, s vládkami Dalimilem a starým Hru-

toevským. Tu dověděl se Prokop, kde a jak otec dokonal . . .

Vládykové uhostili se kolem stolu. Sezima vyhledal dubové křeslo, vedle stojící. Nenadálá novina nohy jeho zbavila síly. Před zemanskou společností zasedl uondaný, slabý Jurata. Vypiv číši medoviny a roztrženým rukávem sešlé sukně utřev zcuchané, tvrdé své vousy, jal se vypravovati. Starý vládyka seděl zdánlivě klidně, ale na jeho očích bylo viděti, s jakou dychtivostí čeká zevrubější zprávy o svém zamilovaném, nešťastném synu. Prokop maje hlavu pochýlenou stál stranou u sloupu.

III.

Z počátku bylo vypravování Juratovo přerušováno častými otázkami starého vládyky i hostů jeho. Věrný průvodčí odpovídal na vše, jak jen s to byl, a s pohybem na jeho vyhublé tváři i hlasu patrným zmínil se o posledním večeru toho dne před bitvou, kterého ještě u svého pána ve stanu meškal.

„Bylo už pozdě na večer — přinesl jsem nebožtiku pánovi vycíděný pancíř i helmici. Ve stanu bylo několik jiných vládyků. Pan Ctibor vzav ode mne brnění dal mi napíti ze své láhvice a pravil vesele: „Napij se, Jurato, napij — zítra bude kus práce. Nebojíš se?“ Zasmál jsem se a pravil, že jsem rád, proto že se to rozhodne a trampoty v táboře ukončí — my jsme totiž tuze zkoušeli horkem a žizní. Pán přisvědčí a povídá: „Na Heřmanicích si to vynahradíme.“ Tu mne propustil. Dlouho jsem nemohl usnout a ještě jsem si tak v duchu pomyslíl, jaká by to byla škoda tak dobrého, hodného vládyky, kdyby tak — Modlíl jsem se, až jsem usnul; ale dlouho jsem neležel. Časně ráno, před svítáním, už troubeno, a my se

sešikovali. My jsme stáli na pravém křídle, uprostřed Poláci —“

„O synovi vypravuj — o bitvě jsme slyšeli —“ pravil Sezima, přerušuje vypravování Juratovo.

„Na začátku viděl jsem pana Ctibora, jak houfec náš objížděl, pak ještě jednou, když král šiky přehlížel a k nám mluvil. Jakmile král dojel, zanotoval Ctibor na koni velikým hlasem: „Hospodine, pomiluj nás!“ a hned za ním spustil náš houfec a k nám přidali se ostatní... V tu chvíli, když jsme krále uslyšeli a svatou píseň zazpívali, byli bychom s celým světem dali se do boje. Tak krásně to začalo — a jak skončilo! To vite. Byla to strašlivá řež. My stáli proti Němcům. Bylo jich jako kobylek, div nás neumačkali — a přece — nebyti té zrady, dnes bych tu jistě takto neseděl!“

Zamřel se, jako by se mu dále nechtělo. Pohlednuv na starého zemana, sklopil oči a začal znova.

„Roztrhli nás, rozprášili. Ustupovali jsme, pak přechali. Na ústupu, Bůh sám milý vi — byl to strašlivý zmatek a člověk neměl vůle, každý byl jako kus sněhu, kterého za prudké chumelenice vítr sem tam žene a zmitá — slyšíme najednou kolem sebe strašlivý křik. Viděli jsme, že jsme kolem do kola obklíčení jezdci. — Byli to potvorní Kumáni, co jsou první na stihání a drancování. „Bratři, stůjte, nedejte se těm pohanům; raději zemřeme nežli do otroctví!“ tak někdo vedle mne vykřikl hlasem jako hrom. Ohlednu se — byl to pan Ctibor už bez koně. Přitlačím se k němu — a teď — to se nedá vypravovati. Přítval oštěpův a šípů nás zasypal, pak jako liti čerti na nás vjeli. Ale také my jsme jich mnoho s koňů sraželi. Byla to řežba — zabijeni. — Dostal jsem ránu do pravice —“

„A syn tu padl?“ tázal se Sezima.

„Ne — byl také raněn a zajat jako já —“

„V kumánském zajetí!“ zvolal stařec.

„Na rychlo svázali nám ruce oprátkou, oprátku připevnili ku třemenu a uderivše nás plochou šavlí vlekli nás s sebou. Viděl jsem pana Ctibora klusati vedle kumánského koně —“

Starý vládyka prudce sebou hnul, mezi hostmi ozvaly se hlasy nevole a hněvu.

„Pak jsem omdlel — ušlo mně krve — nad to horko a strašlivá žízeň — nebylo možná s koněm vydržeti. Dověkli nás do nepřátelského tábora, tam, kde Kumáni rozbili stany. Vzpomatoval jsem se trochu. Nohy mé krvácely, byl jsem sláb, ale přece ohlížel jsem se po svém pánovi. Ležel nedaleko mne na zemi. Byl rád, že mne viděl. — V tom, co tak spolu několik slov jsme promlouvali, přistoupili někteří Kumáni a mezi nimi jeden starý, jizvami zohavený a opálený. Nebyl tak uprášen a krví potřísněn jako ostatní, ale škaredější nežli všichni. Najednou vycenil zuby, sňal huňatku a hladil si oholenou hlavu. — A jak se tak ďábelsky šklebil a malýma očima mžoural, promluvil lámaně po česku: „Pán nezná svého otroka? Aješina?“

„Aješin!“ vzkřikl zeman a oči mu zasvítily.

„Ano, pane, byl to ten starý vlk, co odtud před osmnácti lety utekl. My bychom ho nebyli poznali, ale on poznal — i mne poznal —“

„Oh, že nepadl na bojišti!“ zamumlal stařec.

„Mluv, mluv — co dále . . .“

„Ta šelma kumánská chvíli potupně rozmlouvala s panem Ctiborem. Vysmíval se nám — spílal —“

„A co Ctibor?“

„Neodpověděl ani slovem, pak odvrátil hlavu a na toho ďábla se ani nepodíval. Ale tím ho jen rozpálil. Aješín dal se s Kumánem, co nás hlídal, do řeči, pak začal žilou, kterou měl na koně, bít mne i pana Ctibora —“

Hlasité rozhořčení a proklínání ozvalo se jizbou.

„Pak zavedl nás na jiné místo, na kraj tábora. Tam sháněl se sem a tam, až přivedl několik starých Kumánů, k nimž něco vášnivě promlouval. Již za řeči řvali a hleděli na nás, jako by nás chtěli očima ubodati. Aješín přistoupiv pak k panu Ctiborovi pravil: „Ti jsou z celého kmene, jehož knížete, slavného Alpru, ty, psí synu, jsi zabil a syna jeho do otroctví zanesl — Budeš pykatil“ Po té vrhli se Kumáni na pana Ctibora a týrajíce jej zavelkli jej k nedalekému stromu, kdež ho ku kmeni tuze přivázali. Já byl spoután, že jsem nemohl rukou hnouti. I na mne se vrhli, poličkovali, bili mne, plili mně do tváře — až je Aješín zavolal. Vzali z toulů šípy — a stříleli — po panu Ctiborovi. Můj Bože — a já nemohl pomoci!“

„Zkrátka mluv. — Zastřelili ho ti psi —?“ zvolal ubledlý Sezima. Prokop zatínal zuby. Žal i hněv i msty žádost zápolily v jeho nitru.

„Žel, že ne — stříleli naschvál jen kolem. Když viděli, že se nebojí, že neprosí, ale že ještě pevně na mne promluvil — volaltě, abych se nelekal, že by se nám posmívali — tu přestali na chvíli. Pak snesli chrasti a suchou rákosinu a jali se pana Ctibora obkládati. Nemohl jsem se na to dívati. — I prosil jsem Aješína, aby pána ušetřil, ale šelma bezcitná dal se jen do smichu. V tom, jak už chtěli zapalovati, shlukovalo se kolem víc a více Kumánů a všichni křičeli, smáli se, jako by to byla nějaká kratochvíle —“

Pohnutí čím dále tím větší zmocňovalo se posluchačů. — Posuňky i výkřiky dávali to na jevo. Teď vykřikl prudký Častolar: „A takové spojence má křesťanský král! Hanba!“

„Dále — dále!“ zvolal temným hlasem starý Sezima. Na jeho vráskovité tváři, v očích, zpod hustého šedého obočí zachmuřeně vzhlížejících, bylo pozorovati, jaká bouře citů nitro jeho zmítá.

„Čekal jsem, až i mne podobně budou trápit. Myslil jsem, že přijdu až po pánovi, poněvadž tu jiného stromu nebylo; a pak mi napadlo, že ti divochové chtějí hrozné podívané jak náleží užiti. Trásl jsem se, vida planoucí chrastí v rukou starého Aješina, jenž neustále se rozhlížel, jako by na někoho čekal. V tom z nenadání přiklusal nějaký jezdec. Měl na sobě červenou nedlouhou sukni, přes ni na prsou kroužkový pancíř, na hlavě čapku s pérem a dva ruliky lesklých, černých vlasů padaly přes spánky ke koncům dlouhých knířů. Aješin mu šel rychle vstříc a vedl ho radostně ke stromu, kde pan Ctibor stál po pás roštím zarovnan. Neslyšel jsem pro hluk a jekot, co k němu promluvil — viděl jsem však, že pan Ctibor, který byl už patrně ztrátou krve zeslaben, hlavu vzpřimil a něco málo odpověděl. Pak mne přivlekli až k samému stromu a ten mladý jezdec na mne se rozkřikl: „Pse ničemný, měl bys také tak skončiti. Pustím tě však, abys mohl zvěstovati, cos viděl. Jdi na Heřmanice a pověz, jak se pomstil Alan, syn Alprův, a rekní ještě, že moje usta není nasyčena.“ —“

„Alan! ten chlapec! Klášteru obětovaný!“

„Byl jsem jako u vidění. Nebyl bych tomu věřil, ale slyšel jsem toho jezdce po česku, o Heřmanicích mluvícího. — Chtěl mi ještě něco říci, ale tu přiklusalo tou stranou od bojiště několik jezdců, z nichž

dva byli rytíři v plném brnění. Zaradoval jsem se v duchu, poněvadž jsem se nadál, že jsou to praví křesťanští rytíři, že nedopustí, aby taková ohavnost byla na poctivém bojovníku spáchána. Zastavili se zrovna vedle mne, a jeden promluvil na mne po německu. Odpověděl jsem česky, a ukázal ke stromu na svého pána. Tu ten druhý vykřiknuv vyskočil se sedla, v tonu však již vyvalil se dým z hranice a vyšlehlý plameny . . . Rytíř pospíchal k ohni v brnění svém co možná nejrychleji a jal se hranici rozmetávat. — Ale již sesypali se Kumáni jako vosy, křičeli a řvali, sá-pajíce se na rytíře, nejhůře však Alan . . . Druhý rytíř spěl ku pomoci, ale tu pojednou mihla se dýka — viděl jsem to sám — při ohni zápasící nevyšli si toho — a pan Ctibor sebou trhl — hlava mu sklesla. — Viděl jsem, jak proud krve vystříkl. — Křičel jsem na rytíře — bylo už pozdě . . .“

V jizbě nastale ticho, smutné ticho.

„A kdo to učinil?“ ptal se temným hlasem Prokop, postoupiv od stolu.

„Ten starý — Aješin —“

„A co dále?“

„Rytíři ustáli od zápasu. Viděl jsem, že jeden z nich velice je rozjařen, ale druhý ho mírnil a jal se s Kumány vyjednávat. Viděl jsem, že jim oba vypláceli mnoho peněz; pak mně přetezali provazy a vzali mrtvolu mého pána. — Starý Aješin i Alan urputně, zuřivě se tomu protivili — chtěli ji bez toho zohaviti, ale poněvadž jsme nebyli jejich zajatci, musili povolití lakotě ostatních. Pak jsme pochovali pana Ctibora . . .“

Pronikavé vykřiknutí ozvalo se u polootevřených dveří. Všichni povstali; prvé však než vykročili od stolu, byl už Prokop venku a za chvíli na to přinesl ve svém náručí omdlelou matku — ženu Ctiborovu.

Bylať se právě do tvrze vratila a tu spatřila cizí čeleď. Ptala se a dověděla se také, že Jurata se vrátil. Zlé tušení sklíčilo jí duši.

„Neposlali pro mne a Jurata se z boje vrátil! Sám!“ problesklo jí hlavou. I chvátala nádvořím do jizby, kdež nikdo jejich rychlých kroků nezaslechl.

Omdlelou paní zanesli nahoru do její komory, kamž za Prokopem odebral se také vládýka Sezima. Juratovi pak tiše poroučel:

„Až se tě bude vyptávají, všechno nepovídej! Trápení a muka zamlč!“ —

Smrákalo se. Ve velké jizbě Heřmanické tvrze planula světla, vrhající mihotavou zář na shromážděné vládýky. Sezima zase byl v jejich sboru, účastně se rokování. Prokop zůstal u matky.

Neshod nebylo žádných; všichni jako jedněmi ústy toužili na cizí vládu, Čechy hubicí, a každý z nich věděl o nějakém novém zločinu jejím. Všechny také popuzovalo, že němečtí obyvatelé měst, zvláště pak sousední Poličky a blízkého Mýta, jež nebožtík král tolikerými milostmi nadal a jim velikou přízeň prokázoval, že tito přistěhovalci spolčovali se s Němci z říše proti své nové vlasti, která je tak vlídně byla přijala a v níž došli svého štěstí.

Boreš přestal býti zamklým, když vzpomenuto také mnohých českých pánů; rozohniv se, vytýkal jejich zradu, která je horší nežli zrada Němců v Čechách, a všichni s ním souhlasili, jak jejich zistné jednání a spolek s Ottou Braniborským stručně, ale rázně zatratil.

Jednáno dlouho; bylo již po půl noci, když Sezima svým hostům dával dobrou noc. Prokop se šafářem zaváděli je na lože, jež připravena byla ve dvou komorách staré tvrze.

Všude ticho. Hosté i čeleď tvrdě usnuli. Jen paní domu, Něteše, sedíc sama ve své komnatce bděla a plakala. A ještě někdo nespal. Byl to starý vládyka, jenž sedě u okna vyhlížel ven na noční krajinu. Ale oči jeho neviděly ani jasného tam nebe, ani plného měsíce, jehož zář chvěla se na hladině širého rybníka pod tvrzi, a protkávala stříbrem lehounké, bělavé páry odpočívající na tmavých, dumajících lesích. Najednou se obrátil. Na schodech ozvaly se tiché kroky, dvěte vrzly a ve světnici stánu Jurata. Roztrhaný oděv prve svleknuv stál tu v dobré sukni a v nových hacích. Čapku držel v ruce čekaje, až pán promluví.

„Řekl jsem, abys přišel,“ začal vládyka, „poněvadž bych se rád ještě něčeho dověděl. Nejsi-li příliš unaven?“

„Posilnil jsem se.“

„Nuže — pravil jsi, že přijeli mezi Kumány dva rytíři — na ně že jsi promluvil česky. Jeden ti nerozuměl, druhý ano. Byl to Čech?“

Starcovi oči utkvěly přímo a ostře na Juratovi. Ten byl překvapen tou otázkou a bezděky odpověděl: „Byl . . .“

„A nepoznal jsi ho? Mluv pravdu!“

Jurata mlčel za chvíli. Bylo patrné, že rozpaků jeho neubylo.

„Mluv pravdu!“ kázal stařec a to již ostře. „Vidím ti na očích. — Byl to můj syn — Rubin?“

„Byl.“

Stařec vstal. Přešel několik kroků, pak zastaviv se pravil:

„Byl v německém vojsku —“

„Dle všeho —“

„Na jisto — ten zrádce! Vypravuj dále — jak jste se rozešli.“

„Pochovali jsme pana Ctibora počestně na jistém místě, aby ko Kumáni nenašli. Byl už večer. Rytíři vraceli se do německého tábora a vzali mne s sebou. Jeli jsme kus přes bojiště. Byla to hrůza! Když jsme se dostali na kraj tábora, rozloučil se druhý rytíř s panem Rubinem. Jel jsem s jeho zbrojnošem, a tu nás zastavil nějaký jiný rytíř na koni, jenž někam kvapil, a s tím pan Rubin po německu rozmlouval. Potom jsme se dali zcela jinou stranou, až jsme se zastavili mezi stany, kdež jsem zahledl ve volnější prostře vůz a kolem několic strážných žoldnérů. Tu nebylo tolik hluku a jásání jako v ostatním táboře. Rytíři a žoldnéři přicházeli k vozu a zase odcházeli. Na něco se tam dívali. I pan Rubin tam šel, a zbrojnoš jeho mne vybidl, abychom se také podívali. Měsíc svítí, bylo jasno. Na voze byl rozprostřen plášť a na plášti ležela mrtvola všecká zohavená, posetá hlubokými, zejícími ranami, zalitá zaschlou krví, kterou byl i plášť všecken zbrocen. Pro prach a krev a rány nebylo možná tvář rozeznati. Ale slyšel jsem jméno. Byl to náš král Přemysl . . .“

Jurata se zamlčel. Ani Sezima zaryv prsty do bílých vousů nepromluvil.

„Ó pane! Viděl jsem ho toho dne ráno před bitvou, jak objížděl šiky — viděl jsem ho ve stříbrném brnění, v helmici, drahým kamením ozdobené. Vysoko vlál jeho drahý chochol, všecken svítil a zářil na krásně ládrovaném koni, a teď — v prachu, krvi, zohaven k nepoznání —“

„A co Rubin?“ otázal se poněkud tišeji vládyka.

„Zalekl se velmi, pozoroval jsem, a dlouho stál u královské mrtvoly. Pak odjel do svého stanu. Nevyšel mezi ostatní pány, opodál holdující, ac, jak jsem

pozoroval, pro něj dva poslové ptišli. Mne častoval jeho zbrojnoš. Vymyl jsem si ránu, napil se a odpocíval. Bylo mně mdlo — a pak nemohl jsem se vzpamatovati — bylo mně jako v horečce: brzo jsem viděl pana Ctibora u stromu, brzo zohavenou mrtvolu královu. Byl jsem na smrt umdlen, a přece jsem nemohl zdrimnouti. Kolem mne všecko usnulo — a jak bylo ticho, zdálo se mně, že slyším na blizku pláč. Poslouchám — nemýlil jsem se. Šoural jsem se opatrně až ku stanu, ve kterém byl pan Rubín sám. — Odtud pláč zazníval —“

„Odtud? Měl jsi horečku?“

„Ne, pane, chtěl bych odprisáhnouti — vím najoisto. A což by to bylo co divného? —“ dodal Jurata prostoduše. „Viděti bratra v rukou vrahů a nemoci ho vysvobodit? Což nepochoval pan Rubín svého bratra?“

Starý vladyka neodpověděv přecházel opět jizbou; hlava jeho sklonila se na prsa. Za chvíli teprve stanuv před Juratou otázal se ho: „Jak dlouho jsi byl — mezi Němci —?“

„Asi týden — co jsme došli moravských hranic.“

Zase pomlka, zase přešel Sezima několikrát jizbou. Pak se otázal: „Mluvil s tebou někdy Rubín?“

„Ó mluvil — a staral se o mne velmi — mám mu zač děkovati. Jinak bych snad byl zahynul, třeba mne Kumáni pustili; anebo nebyl bych se snad ještě navrátil. Ptal se také na tebe, pane, a na všechny, jste-li zdraví —“

„A více nic —“

„Už nic — ale zdálo se mně —“

„Už dost — je pozdě — jdi, odpočiň si!“

Jurata odešel. Kroky jeho na schodech dozněly, nastalo hluboké ticho. Sezima neulehl. — Sklesnuv na sedadlo, hleděl v zamyšlení ven do tiché, jarní noci.

IV.

Minulo několik měsíců.

Svoditý most hradu Červenohorského byl právě spuštěn, a vrátný čekal jen na znamení, aby také hlavní bránu otevřel.

Nad ní vypínala se mohutná vysoká věž, jejíž kulatá zeď na východní stranu vybíhala v ostrou hranu. Na podsebití věže stál hlásný. Tentokráte nehlédl pátravě ven do kraje, ale opíraje se o zábradlí a maje hlavu sehnutou zrak upíral na nádvoří, kdež bylo velmi živo a hlučno. Zvučely tu hlasitý hovor, pokřikování, chvílemi také řehot osedlaných koní, kteří nepokojně hlavami pohazovali a kopyty hrabali. U koní stáli zbrojnošové, jsouce na každou chvíli do sedla připraveni.

Byl jich značný houfec a všichni ozbrojeni, jako by do bitky měli vytáhnouti. Hlásný znal jich jenom část, tu totiž, co byla páně Čeňkova. Ostatní přijeli dnes záhy z rána s panem Hynkem z Dubé a jeho synem, kteří teď se zase na cestu připravují. Pan Čeňk odjede s nimi. —

Hlásnému a čeládce bylo to s nemalým podivením. Sotva dva dni tomu, co zedníci přestali na hradě pracovati. — Jak je sám pan Čeňk k pilné práci doháněl a na ně dohlížel! Od svítání do večera musili pracovati. V předhradí vystavěna nová bašta, ostatní opraveny, střílny rozmnoženy, chodbu ke studni vedoucí optěli novými pilíři, a sumou tak opatřili, aby mohla býti hájena. Podzemní chodby, spojující bašty zevních hradeb, vyčištěny, do skob smolnice zaraženy. A jaké bylo sháňky v přihrádku! Několik dní dováženy ze dvorů a popluží zásoby do špižírny a obročnice hradní. Každý se domníval, že pan Čeňk obává se nějakého přepadnutí a tuhého sevření.

A hle, teď sám odjede a odveze s sebou dobrou čtvrtinu veškeré posádky. Což nebylo by jinak divno, venku ve kraji dost krvavé práce s těmi Branibory; ale že zanedbává tu hrad, ženu i dceru! Jede zajisté na delší čas, sice by paní Svatava nebyla tak zasmušilá. Člověk neví za těchto přetěžkých časů! A radost panny Markéty trvala jenom na krátkce. Šafářka to v poledne vypravovala, jak slečna vyjasnila lice uslyševši, že přijíždějí pánové z Dubé. Nechala hned krásného krumplování, kterým ozdobovala bohatý ornát, a běžela ku skříním, aby bitý pás vzala, i šlojít a hned úplety vlasův spravovala a novou, drahocennou jehlicí zdobila.

Hlásný pozvednuv nyní hlavu, zadíval se tam, kam mnozi ze žoldnérů dole se ohlíželi, na otevřený výstupek totiž, kde spatřili hradní paní a vedle ní jejího hosta, staršího pána z Dubé.

Svatava, oděná tmavým, přiléhavým šatem, byla ubledlá. Sestarala za ta léta, než v uslechtilém jejím obličejí nezanikly stopy bývalé krásy.

Stala se z ní důstojná, vážná paní, o níž každý, kdož na její vlidnou tvář a do jejich mírně zářících očí pohleděl, musil tušiti to, co hradní čeleď i lidé v blízkých viskách jedním hlasem mluvili: že je vtělená mírnost a dobročinnost. Vedle ní stál pan Hynek z Dubé, muž vysoké, ramenaté postavy. Byl v plném brnění, připravený na odjezd; jen hlava byla nepokryta. Panoš venku na chodbě stojící držel jeho těžkou opeřenou helmici i koženou čapku podhelemtí. Druhý stál u těžkého, válečného koně na nádvoří, nesa pánův štít a dřevec. Pádny palcát visel u sedla.

Pan Hynek byl osmahlé, výrazné tváře. Pohled měl bystrý, pronikavý, a každý by uvěřil, že dovede také býti hrozným, ohromujícím. Nyní rozmlouval roz-

šafně s pani svého přítele, těše ji ještě jednou před samým odjezdem milého manžela.

Na vážné jeho tváři zjevil se pojednou úsměv.

„Není se proč strachovati. Strana, kterou my se dáme, je posud prosta té zákeřnické neplechty — a pak, budeme se všemožně nutit, abychom co nejdříve se navrátili. Můj Hynáč bude jistě pospíchat —“

„Dej Bůh, abyste se brzo a šťastně vrátili. Kéž by těm bojům byl již konec!“

„Pak bychom s tvým dovolením, paní, byli veseljší, kdybychom totiž nádarmo sem nejeli. My právě v čas svatého pokoje nejvíce hodláme loupiti — vlastně můj syn, jenž by vám rád poklad a libé kvítí unesl —“

Svatava se usmála.

„I kdybych je chtěla brániti, neubránila bych — Bylo by snad už pozdě —“

Tou dobou stál pan Čeněk, také vyzbrojený, na prahu hradní kaple, kdež se byl pomodlit. Rozmlouval s Radoušem zemanem, kterého byl purkrabim ustanovil. Byltě Radouš, bratřevce Podivena, před pěti lety zesnulého, muž vysoké, suché postavy, jednooký, vysedlých licních kostí, dobrý, zkušený válečník, jenž nejednu poctivou jizvu měl na svém těle. Tomu nyní pan Čeněk všechny své rozkazy sumou opakoval, důtklivě ho napomínaje, aby ochrany hradu byl pilen a žádného cizího sem nepouštěl.

„Nuž a teď ve jménu Páně! Zešikuj lid — ihned vytrhneme!“

Pan Čeněk ponofil prsty do svěcené vody v kropence u dveří, postříkl se a zbožně pokřičoval. Pak ubíral se do paláce.

Tam v komnatě nedaleko arkýře ve výklenku oknovém stála nevlastní dcera Svatavina, Markéta, dívka štíhlé postavy a milé tváře, rozmlouvajíc s mladým rytířem černých, kadeřavých vlasův a oka jiskrného. Byl to třetí syn páně Hynkův, Hynek, jenž ještě chlapcem jsa určen byl ke stavu kněžskému a dán do kláštera Opatovického. Když však starší bratři jeho brzy po sobě zemřeli, vzal pan z Dubé mladého novice domů, a tam mladík brzo zapomněl na teholi, tichý život klášterský, a oblíbil sobě vášnivou zbraň a život rytířský.

Jsa ještě novicem uzřel byl v Opatovickém klášteře paní Svatavu a její dceru. Přicházelať Červenohorská paní každého roku o pouti Vavřínecké do Opatovic, aby v ten den, kterého její nešťastný synek zmizel, za něj se pomodlila a mše svaté obětovala.

Libý zjev dcery páně Čeňkovy živě a hluboce dotekl se srdce novicova; nejednu noc, nejednu chvíli samoty obětoval vzpomínce na ni a smutné, nesplnitelné touze.

Tu z nenadání zemřel druhý bratr a brzo potom svlekl Hynek teholní roucho, i vzal na se péknou, přiléhavou sukni z drahého sukna holandského živé barvy. A v tomto rouše slavil druhou pouť Vavříneckou, o které si zajel do Opatovic — pro památku jak pravil — vlastně však, aby se shledal se slečnou Červenohorskou.

A zastal ji. Nyní nemusil se jí vyhýbati, nemusil kradi na ni hledět a za hřích sobě vykládati, na ni-li pomyslit. Přistoupil k ní, promluvil, provázel ji. Seznámili se. A když po pouti se rozejeli, Markéta se s ním nadobro nerozloučila. Vidělať neustále v mysli mladého rytíře — a již se s ním nerozžehkala.

Dlouhý čas ho nespatriła, ale vzpomínala na něj často, přečasto.

Dnes z rána shledala se s ním opět. Pravdu měla šafářka, že se slečně líčko vyjasnilo.

Však nyní je zasmušilejší, zamklejší. Ten krásný den minul, jako když pták letem letoucím kolem se mihne . . .

Mladí spolu srdečně rozmlouvali. — Viděli jen sebe, slyšeli jen sebe — hluku a ryku v nádvoří pro ně nebylo. Až ozval se hlas, jenž Hynkem hnul: venku zahlaholila břeskná trouba. Volala do sedel!

Hynek pevněji tiskl její ruku, jiskrný zrak milosti zářící prosebně utkvěl na Marketě. Dvorný rytíř žádá vybranými slovy, aby ji směl zváti svou dámou a prosí o důkaz toho, že ona svoluje — prosí o favor.

Zardívajíc se snímá Markéta s levého svého ramene hedvábné stuhy růžové barvy a připíná je k meči rytířovu. Skloniv se hluboko líbá jí Hynek ruku a přísahá, že tuto barvu svou, kterou mu nositi dovolila, bude hájiti pro čest milostné dárnyně.

Zařinčely ostruhy, ozvaly se pádné kroky. Dveřmi vstupuje pan Čeněk, od arkýže Svatava s panem z Dubé, jenž pohlédnuv na mladé lidi, usmál se a mohutný knír zakroutil.

Nastalo loučení, krátké, ale srdečné. Pan Čeněk pocaloval choť i dceru, pak vyšel s hostmi na nádvoří, kamž je dámy doprovodily. Trouba zahlaholila poznovu, brána se rozevřela, most zaduněl pod četnými kopyty koňskými. Naposled zableskla se ve klenute bráně, kterou jasné světlo proudilo, brnění rytířů, zaválaly chocholy. Teď zahruli kolem tmavé bašty, jezdec za jezdcem mizi — zanikli. Hlásný, jenž rozkročenýma nohama stál na podsebiti na straně do nádvoří, obrátil se na druhou stranu, vyzíraje ven do kraje. Sledoval

dlouhou řadu jezdců se hradu se beroucích. Zanikají v lese — ještě několik jich — již posledního zahalili stínové tmavého hvozdů. V arkýři stály dosud matka a dcera, v onu stranu hledíce. Obě byly smutny, zamýšleny.

„Pán Bůh je sprovázej!“ zašeptala Svatava a objala svou dceru, která rozechvěna k ní se přitulila. — —

Byl jasný, podzimní den, vlídný a milý, jeden z těch, za kterého možná zapomenouti, že nastala chladná jeseň. Nástupce však jeho neklamal. Nebe se zatáhlo, studený vítr vál a odpoledne spustil se déšť. A tak bylo nyní skoro každého dne. Na Červené Hoře bylo smutno. Matka i dcera zabývaly se nejvíce vyšíváním. Každého rána pak a pod večer chodily do hradní kaple na modlení. Často dala si Svatava zavolatí purkrabí Radouše, jenž jí o všem zprávu podával, co na hradě i v okolí se událo. Pan Čeněk věděl, koho si strážcem svého hradu ustanovil. Hlídky bedlivě musily konati svou službu; i za sychravých studených nocí ozývalo se mezi baštami jejich volání. Radouš nespolehal se příliš na pozedného, jenž měl na strážce dohlížeti. Raději vstal sám třeba o půlnoci a v plášť zahalen přecházel po hradbách mezi baštami za větru i deště. I od stolu, v poledne i na večer často vstal, aby se přesvědčil, obchází-li „hradský“ bedlivě a svědomitě hrad.

Svatava i Marketa mohly klidně spáti. Hrad byl pevný, dobře zásoben, měl dobrou správu a vládu. Purkrabí je ujišťoval, že nevěří, aby která tlupa loupeživých Braniborův a jich spřežencův odvážíla se na Červenou Horu. Hrad ztéci jim nelze, na obléhání nemají ani síly, ani trpělivosti. Ostatně nebylo v okolí mnoho o nich slyšeti. Drží se raději v kraji, kde

přepadají dvorce, menší tvrze a bezbranné vesnice: sem do pohorské, lesnaté krajiny, kde mnoho kořisti jim nekyne, tak hned se neodváží. Nejsou to bojovníci, ale nestoudní lupiči, kteří poctivému boji se vyhýbají.

Svatava i Marketa věřily Radoušovi: znaly ho a pevná jeho důvěra plašila sebe menší stín jejich pochyby a nejistoty. Než jedné starosti nemohl jich zbaviti. Každého večera, když buď samy dvě nebo s Radoušem sedaly, zavedly hovor o panu Čenkově a jeho přátelích, kteří vytáhli proti zhoubcí země. Pan Čeněk dlouho neodhodlal se, aby uchopil se zbraně. Bylťe Oto Braniborský dle smlouvy a tedy zákonně správcem a vladařem království Českého; když však jal se po svém hospodařiti, když královici i matku jeho věznil, když cizincům ve zlořilostech jejich nebránil, tu již viděl Červenohorský, že by hříšno bylo dbáti úmluv při tom muži, jenž sám je ruší a zemi sobě svěřenou hubí a drancuje.

Již před tím přicházeli na Červenou Horu četní poslové, zvláště pana Hynka z Duhé, aby přiměli pana Čenka k boji. Neodmítal jako mnozí paní s Otou spojení, ale za nějaký čas ještě váhal. Nyní však, když uslyšel, že králová uprchla do Opavska, že pan Závise z Falkenštejna ve jménu jejím do zbraně volá a ve Kladstě vojsko sbírá, aby vyhnal křivopřísežného správce země i všechny cizince s ním, když četní vládkové ku společné obraně se zavazovali, čehož počátek stal se na Hermanicích u starého Sezimy, tu již pan Čeněk ochotně svoliv, k rozhodnému boji se připravoval. A když pan Hynek se svým lidem na Červenou Horu šťastně dorazil, bylo vše hotovo. Spojení houfové vytáhli do pole, aby přidali se k panu z Falkenštejna, s ním pak aby nejprve očišťovali Hradecko a další záplavu cizinců zamezovali. —

Podzimní večery na Červené Hofe byly smutny. Matka i dcera počítaly horlivě čas. Slíbité pan Čeněk, jakmile první sníh napadne, že se vrátí domů. Ale do toho ještě daleko! Čas se tak plížil v tesknotě a očekávání!

Právě jednoho večera počítala Svatava s Markétou, jak ještě daleko do svatého Martina, a odtud do vánoc. Bylo již hezky pozdě, venku tma tmoucí a vítr hvízdaje kolem cimbuří hradních, hnal dešťové proudy do oken, jejichž okenice hlučně rachotily. Tou dobou vkročil z nenadání do komnaty purkrabí Radouš, všecek promoklý. Vracel se právě z obchůzky. Svatava se ho lekla; nečekalať ho.

A divnou nesl novinu! Za celý čas nikdo se nepřihlásil, a teď purkrabí ohlašoval, že pět jezdců žádá, aby byli do hradu puštěni. Odmítl je ihned, ale jeden z nich nechtěl sleviti, oznamuje, že musí do hradu, poněvadž nese důležité poselství jeho pani.

Svatava se lekla.

„Od koho? Od pana Čeňka?“

„Nechtěl říci — pak že z Heřmanic — a když jsem ho zostra odmítl, důtklivě žádal, abych tobě to, má pani, vyřídil. Chce, abys přišla ku bráně a sama jej vyslechla.“

Marketa se lekla a chtěla matku zdržovati. Svatava však, uslyševši jméno Heřmanic, zarazila se velmi. Chvilu se rozmýšlela, pak vstala a konejšíc Marketu vzala plášť na sebe a zahalivši se, vyzvala Radouše, aby ji doprovodil. Marketa chtěla s ní, ale matka ne dovolila.

Odešli.

Divka byla sama. V komnatě ticho; venku vítr hučel a déšť pleskal.

Srdce Marketino bilo prudčeji; jako by se něčeho strachovala. Bezděky napjatě poslouchala, ozvou-li se kroky matčiny, či také kroky pozdních, neznámých hostů.

V.

Svatava se zalekla, jakmile ji Radouš oznámil, že se hlásí tak pozdní a neočekávaní hosté, bodlo ji pak, když uslyšela, že neznámý na Heřmanice se odvolává. Sotva že to jméno vsloveno, již kmitla se jí hlavou myšlénka na syna. Věděl, jak se Alan dostal na Heřmanice a odtud do klášteřa Opatovického. Od té doby, co odtud uprchl s Aješinem, minulo tolik let, a za všech ten čas nebylo o nešťastném chlapci ani potuchy. Jako když ptáče uletí... Pátrala po něm dlouho, až ji cpustila všecka naděje. Byla přesvědčena, že Aješín unesl chlapce do Uher, zajisté mezi Kumány; znal, jeho vášnivou oddanost ku kmeni někdy Alprovu. Musila se již oddati té myšlénce a smířiti se s ní, že syn stal se tím, čím otec býval — kumánským bojovníkem. Plakala dlouho — ale čas a poměry mnoho přičinily, že bol její se umálil, že rána ponenáhlu se zacelila. Ale boleti nepřestala. Nebyla sama již žádným děckem požehnána, zůstala matkou syna jedináčka. Ovšem měla Marketu, kterou z té duše milovala, že by vlastní matka neměla upřímnější lásky. Než často pocítovala v duši prázdno, touhu. — Nemohla zapomenouti.

Vzpomínala na Alana, modlíla se za něj a dávala na modlení. Nedoufala, že se s ním shledá na tomto světě. A tu rázem, kdy nejméně by se byla nadála, slyší o Heřmanicích. — Zajisté se tam něčeho o Alanovi dověděli, snad za poslední války, a vzkazují teď o něm zprávu. Ale proč tak pozdě? Lekla se více, než aby se radovala. Netušila žádných veselých novin.

Halic se v řasnatý plášť sestupovala nyní s Radoušem s paláce, prošla brankou vedle velké brány ve věži. palác hradecký hájící, sestoupila do nádvoří, kdež stál ramenatý zbrojnoš s planoucí pochodní. Vítr zmítal rudým plamenem smolnice, jejíž záře kmitala se tmou na černých kolem zdech, třecích do tmy; v ní se vrchol hradní věže potopil, tak že ho nebylo dohlednouti.

Přešli nádvořím ke druhé bráně, kteréž hájila vysoká, mohutná bašta. Svatava vystoupila na podsebití, Radouš, žoldnér i hlásný byli s ní. Vítr se tu hnul prudčeji přinášeje s sebou hlomozný hukot blízkých lesů. Zář smolnice padla s podsebití na zeď i přikop před branou, před níž zakmitlo se několik jezdců jako černých stínů. Hlásný na rozkaz Radoušův zatriubil a pak volal do tmy hlasem velikým, že paní hradu přišla, aby cizinec již promluvil. Všichni napjali sluch — ale jak byli zklamáni! Zdola ozval se zvučný hlas, jenž jadrně něco ohlašoval, čemuž však nikdo neporozuměl.

Nikdo z mužů totiž — ale Svatava sebou prudce hnula, pak jako by strnuvši naslouchala cizím slovům.

Purkrabí i žoldnéřové s udivením na ni pohlédli, že však měla hlavu šátkem zahalenu, nebylo jí viděti do tváře. Náhle však přistoupivši k okraji, dolů se nahnula a promluvila — hlas jí však selhal a vítr zanesl slabý zvuk skoro beze stopy. Nastalo chvíli mlčení, až pak zdola poznovu onen hlas zazvučel.

Svatava pokynula Radoušovi, jenž vstoupil za svou velitelkou do jizby hlásného a tam s ní chvíli rozmlouval.

„Jaká to řeč?“ tázal se hlásný žoldnéře pochoděň držícího.

„Německy to není, to vím — no a latinsky — také ne, vždyť paní ani latině neumí.“

„Snad uhersky — ale slyš, jak purkrabí prudce mluví — co to asi —?“

Naslouchali, však nevyrozuměli. A již vystoupil Radouš na podsebití, poručil prudce žoldnětovi, aby sprovedil zpět paní, hlásnému pak, aby zatroubil a čeládce hosty oznámil.

Purkrabí byl palrně mrzut a rozčilen. Jakmile znamení rohem zavznělo, kvapil ku braně, kam sbíhala se dle předpisu všecka hradní čeleď, která nebyla na stanovištích. Nečekaje ani na pozdného, oběhl sám bašty, aby se přesvědčil; pak dal znamení, aby most byl spuštěn a brána otevřena. Na nádvoří mihala se rudá světla.

Marketě začínalo býti úzko. Venku tak smutná, pustá noc, v komnatě ticho. Byla tu sama, neslyšela ani hlasu, ani kroku. Vzpomněla si na rozmanité zkazky, které jí vypravovala nebožka teta, na niž macecha povždy tak vděčně a laskavě vzpomínala, připadly jí různé povídky o tajemných zjevích a nebožticích, o nichž od staré hradské báby slyšela.

Tu pojednou zazvučely ostruhy, ozvaly se kroky několika osob. — Kdo to přijel na hrad? Otec zajiště ne — či nějaký posel? Ale Radouš mluví o Heřmanicích! Dvěře se otevřely — Markéta vs'ala. Viděla několik osob v pláště zahalených, mezi nimi matku. Všimla si hned, že je bleďší, že hledí s hostů na ni, že rozpacitě plášť odkládá. Již také všichni učinili rovněž — ah, žena mezi nimi! Shodivši mokrý plášť, stanula před Marketou dívka nevelké, ale štíhlé postavy, plných, ladných tvarů. Jaké má krásné vlasy — jako uhel jsou černé. A jaké oči, tmavé a zářící! Ale všimla si také hned, že cizinka je smědého lce. Velké

zlaté náušnice a drahokameny blýskaly se jí v ouškách, řada zlatých penízků leskla se od hrdla až na plná ňadra. Šat její byl neobvyklý v této krajině, cizí, živých, veselých barev. Stála tu nikterak nejsouc ostýchava, zaražena. Směle rozhlédla se kolem, upřela jiskrné oči na Marketu, tím překvapenou. S hradské slečny podívala se na svého průvodčího, mladého muže osmahlé, mužně sličné tváře, jenž měl černé vlasy spleteny ve dva malé úplety, splývající přes spánky až k černým knírům.

Popraviv sobě lesklý pás pod pancířem, pod nímž měl rudou sukni zlatými šňůrami zdobenou, přistoupil k Marketě a podával jí pravici. Svatava přistoupila všechna rozechvěna, zaražena, a tichým hlasem pravila:

„To je Alan — Slávek — bratr — jak jsi o něm slychávala . . .“

Dívka nepřistoupila, aby srdečně uvítala nevlastního bratra, na kterého se nepamatovala, o kterém někdy slychávala. Mladý ten muž zevnějškem svým a chováním smělym, jenž se tak divně, hned jakmile vstoupil, na ni byl usmíval, nezalíbil se jí na první setkání. Svatavě byla ta chvíle trapná, mučivá. Marketa vzhledla v rozpacích, a jako by se chtěla tázati, k milované maceše — a již vztáhla bílou ruku vstříc Alanovi, jenž se ozval:

„Sestřička se mne nějak bojí — však se ještě seznámíme. Přivedl jsem ti také tovaryšku — hle tu Etelka —“

„A na mne, zdá se, ráčili jste zapomenouti —“ ozval se tu stranou hlas. Promluvil tak nečeským přízvukem a lámaně mladý muž, patrně dle obleku šlechtic, jenž nyní pokročiv, hluboko hradní slečně se pokloniv, dále mluvil, sladce se usmívaje:

„Jsem služebníkem sličných paní a slečen, jejichž krásu ve svých sladkých písních velebím, na jejichž ukrutnost větrům, květům, stromům i nebi žaluji; hlásám slávu ctných rytířů bez bázně a hany —“

„Dlouhý úvod, pane zpěváku — milostné zpěvy jsou teď od místa. Sestřičko, pan Wolfram ze Saringen je velmi dvorný, jak vidíš, ač mu žaludek divně zpívá Vlka bychom snědli, matko —“

Tím drsným způsobem přerušil Alan řeč svého průvodce, jenž byl německý rytířský pěvec, jak o tom jmenovitě svědčil také hudební, harfovitý nástroj, který prve byl v koženém pouzdře pod pláštěm přinesl a na křeslo uložil.

Svatava byla povděčna, že Alan o jídle se zmínil. Pozvala přichozí do jídelny, kamž s nimi sama odešla. Byla by ráda Marketu této společnosti zprostila. Pan Wolfram jal se sice přepjatou řečí vyslovovati lítost, že Marketa neoblaží jejich společnost, než Alan zastavil proud jeho výmluvnosti šperkované dvornostmi a hladkými průpověďmi. Etélka, která hovoru jen málo rozuměla víc zrakem postihovala, byla patrně ráda, že slečna s nimi nešla. Pokynuvši jí bujnou, sličnou hlavou zavěsila se Alanovi v rámě. Poslední byl pan Wolfram ze Saringen, jenž pro samé úklony sotva ku dveřím se dostal.

Svatava, sotva že dceři své na rychlo tichým hlasem několik slov pověděla, odešla za nezvanými, aby je zavedla do jídelny a čeho třeba na jich obslouženou rozkázala.

Marketa stála dosud nehnutě, zamýšlena u stolu, aniž jí připadlo, aby se odebrala do své ložnice. Těch divných hostů! Ó že je matka pouštěla! A přece zase, jakého divu, že jich neodmítla. Mohla-li syna vlastního od svého prahu zahnat? To je tedy Slávek —

ten chlapec obětovaný! Ten mladík tak směle vyhlízející, drsně si vedoucí syn dobré, laskavé Svatavy!

Ubohá matka! Jak byla bleďa, rozpačita, jaké to měla shledání! A té dívky, co s ním přišla! Kdo je a proč ji s sebou vodi? Co by tomu otec řekl?

Probrala se konečně ze svých myšlének a odešla do své tiché, útulné komnaty. Dlouho nemohla usnouti. Myslíla na matku, naslouchala, nejde-li, neboť byla by s ní ráda ještě promluvila — pak zase pokračovala v modlitbě, až usnula.

Pojednou probudivši se, vztyčila se rychle a naslouchala. Vítr se utišil i déšť — ale co to? — Slyš, to zpěvi i zvuk strun, zní nedaleko — ach, toť zajisté ten německý zpěvák! Probůh tak pozdě již — a oni sedí ještě u stolu a matka musí snad s nimi —! Vstala, přehodila přes sebe roucho a otevřela tiše dveře vedoucí do komnatky, ve které nyní, co pan Čeněk odjel, spávala matka, aby ji byla na blízku. Co spatřila?

V koutě na stolku hořela lampička. Opodál klečela na klekátku před obrazem Ukřižovaného Svatava, dosud neodstrojená a plakala.

Lítost pojala mladou dívku. — Přiskočila k paní se soužící, volajíc hlasem citu plným: „Matko! Matičko!“

Svatava prudce vstala a objevši vroucně nevlastní dceru, zaštkala: „Odpusť, nehněvej se . . .“

Tou dobou v jídelně bylo veselo. Na stole stálo několik džbánů, a sluha pilně musil nalévati do číší, ze kterých nejvíce sobě Alan přihýbal. Obličej zbrunátněl, oči hořely. Levice jeho spočinula kolem šíje tulící se k němu Etelky. Bujné dítě to se jak náleží rozveselilo. Smála se, až bylo viděti bělostné její zoubky; smála se Alanovi, kdykoli něco prohodil,

smála se sluhovi, kterého všelijak sužoval a na nějž rachotil křivou šavlí na stole před nim ležící.

Pak zase naslouchala zpěvu rytířského pěvce, jehož lice jen hořely více od medoviny nežli nadšením pěveckým. Loutnu byl již chvíli odložil, poněvadž mu překážela a poněvadž mu také prsty ztuhly. Patrně znal dobře své společníky; rozpjalťe svůj přiléhavý kabátec blankytné barvy, lemovaný kožešinkou poněkud již opelichanou, natáhl nohy v uzounkých spodkách přes křeslo a pokyvuje a kroutě všelijak hlavou, popěvoval neustále: „Schön Margareth —“ Zajisté chtěl velebiti hradní slečnu, ale tok veršů nějak mu zasechl, a nemohl přes „Schön Margareth“ dále. Číše mu překážela.

VI.

Hlásný Červenohorský po dva dni ohlašoval požáry; ovšem nebyly v samém okolí hradním, ale ještě daleko za lesy, na obzoru. Purkrabí Radouš vždycky zaklel a jediným okem svým prudce zamrkal.

„Jsou ještě daleko, ale co den se přibližují, až budou tu — z čista jasna — a my takovou cizí čeládku již máme ve hnízdě —“ v duchu pomyslně a při tom mrzutě obrátil se na palác hradní, kde v arkýři sedala ta cizí žena s jedním z cizinců. Byl to ten, jemuž čelěď hradní zkrátka „Uher“ říkala. Všichni od „hradského“ až po bábu se tomu divili, že purkrabí cizince na Červenou Horu pustil. Ovšem vypravovali zbrojnoš a hlásný, kteří byli s paní na podsebiti oné noci stáli, že Radoušovi něco důtklivého pověděla.

Pak už to proskočilo — měliť cizí hosté s sebou tři ozbrojené průvodčí, z nichž dva Němci a jeden Čech byli — a ten chase, když tak v ratejně pospolu

seděli, vypravoval divné věci. Byl to člověk mrskaný, světa znalý, jenž pil vodu z Jordánu, v Jerusalemě u božího hrobu se modlil a dvě léta se soužil v otroctví machometánském — nemluvě ani o tom, že toulal se také dlouho ve Francouzích, i v Brabantě a v Rakousích jako doma byl. Ten pověděl jim, že pán jeho je uherské kníže, že Svatava měla před panem Čeněkem tohoto mladého Uhra otce za muže — a že — a to svěfoval tajemně, žádaje, aby mlčeli — že je pán jeho vlastním synem Svataviným. Nevěřili, kroutili hlavami, a když starší z čeládky sobě vzpomněli, co se proslýchalo před lety, když pan Čeněk z vojny se vrátil, co Jira Žernovský byl vypravoval, když jim Stašek, zbrojnoš, připomenul, že tu měli na hradě malého chlapce, kterého pak pan Čeněk dal odvésti do kláštera — tu již nebylo pochybností.

Uvěřili, s větší úctou patřili na mladého „Uhra“, a již nevzhlíželi tak nedůvěřivě a nevlídně na jeho průvodčí, o nichž se prve domnívali, že jsou z braniborské roty.

Bylo jim ovšem s podivením, že „Uher“ nyní přijel na návštěvu, než výmluvný Stašek všecko jak náleží vysvětlil. Rozesmál se však, když kdosi z čeledi se ho tázal, proč cizím, Uhrům a Němcům slouží. „Mně je to jedno — jen když dobře platí —“ tož byla trest jeho odpovědi a jeho zásad.

Hlavně jeho přičiněním se stalo, že chasa s cizími žoldněti se dobře srovnávala a s nimi se spřátelila, ač purkrabí nerad to viděl a všelijak ty spolky rozháněl.

Čeledí hradní se Radouše bála, v koutě mezi sebou na jeho přisnost reptajíc. Nyní, co ti cizinci na hradě meškali, stal se ještě přísnějším a opatrnějším, až zkušenější z mužstva se tomu smějí. Nač ta opatr-

nost, nač ty strachy? Hosté málo kdy si vyšli, meškajíce skoro napořád v komnatách palácových.

Svatava první dva dny mluvila s Alanem jen ve společnosti, při jídle. Alan se jí patrně vyhýbal. Vynasnažila se všelijak, aby Marketa nemusila mezi hosty; než německý rytíř vždycky se po ní ptal a Alan přímo žádal, aby ji přivedla. Jak se svíralo mírné paní srdce, když viděla, jak její syn bezohledně, drsně sobě vede, jak její Marketa musila zasedati ve společnosti té Uherky, která s Alanem nebyla zajisté oddána, jak musila poslouchati pochlebné řeči Wolframovy, plné hluchých průpovědí a nudné dvornosti. Wolfram také rád, ač bez požádání, zazpíval a přednášel písně milostných pěvcův, upíraje žádostivě své oči na sličnou dceru páně Čeňkovu. Jako pravý pěvec rytířský dovedl se, bylo-li toho třeba, velhati v lásku ku kterékoliv paní rytířské, jejíž vděky a půvad svými i cizími písněmi vynášel a velebil. Tentokráte však nemusil se nutit, aniž city rozněcovati. Vzplanuly samy. Sličná Marketa rozohnila pěvce; musila poslouchati jeho zpěvy i vzdechy, za něž očekával odměnu a vděky.

Svatava všecko viděla a — soužila se. Byla by ráda se synem promluvila, než váhala, bála se. Mnoho od něho dosud se nedověděla. Pověděl jen tolik, že přišel s vojskem krále Rudolfa do Čech, a že tu zůstal, i když Němci odtáhli. Dále patrně na to ani nepomyslel, aby s matěří, kterou tolik let neviděl, srdečné slovo pohovořil. Již jí připadlo, že Bůh ji tresce, že snad přílišná její touha po synovi byla proti pánu Bohu. Kormoutila se nad synem, kormoutila se nad dcerou. Ten její vlastní, a tak nesrdečný, bezohledný — ta nevlastní, a srdce by s macechou rozdělila. A jak k vůli ní trpí!

Alan mnoho nevycházel. Dlouho sedal při stole, v poledne i večer, pil a bujně se veselil. Ráno pak

obyčejně přecházel zamračen chodbou, sestupoval na nádvoří dolů k hospodářskému stavení, promluvil něco málo se svými žoldněti, zvláště se Staškem, a to vždycky cizím jazykem, a pak se zase navrátil. Někdy také vystupoval na podsebití věže a hleděl pátravě, zamyslen do kraje. Skoro po každé, kdykoliv vyšel, sběhla za ním Etelka, a švitořic, zavěsila se mu v rámě. Dívka ta byla, toť každý na pohled poznal, mladému Uhrovi z té duše oddána — a pani Svatavě také neušlo, že jinak rozmarná a veselá ta cizinka vždy se zakabonila, kdykoliv Marketa vstoupila do společnosti, že se jí oči blýskají, kdykoliv Alan s nevlastní sestrou svou živěji se rozhovořil. Etelka byla vášnivě žárliva.

Svatava se odhodlala, že se synem vážně promluví; chtělať především Markety ušetřiti, jak materská i manželská povinnost ji to kázala.

Dobře se jí hodilo, že nebe, neustále pochmurné, z nenadání se vyjasnilo. Wolfram chtěje té pohody užiti, žádal paní hradu, že by si na lov vyjel. Vzal s sebou Staška a jednoho z chasy hradní, dobrého sokolčího. Radouš to nerad viděl, a sotva že německý pěvec vyjel z hradu, již také hnal se „hradský“ branou ven, když byl před tím za chvíli s purkrabím tiše rozmlouval. Marketa byla ve své komnatce. Svatava vkročila do jizby Alanovy. Zaražená stanula ve dveřích. Syn všecek zardělý, s planoucíma očima, prudce rozmlouval s Etelkou. Uzřev matku, zamlčel se, pak kynul Etelce, aby odešla do vedlejší komnatky. Váhala, však jeden jeho pohled, prudké mávnutí rukou, a smělá Uherka zmizela. Chvíli panovalo ticho. Alan přecházel, pak stanuv před matkou pohlednul na ni jako by se tázal, proč přišla.

„Jsi tu již kolik dní, Slávku, a ještě jsme jak náleží spolu nepromluvíli. Vyhýbáš se —“

„Nevyhýbám,“ odtušil rychle. „Nechci však býti obtížným, abys snad nepomyslíla zase na klášter —“ a zasmál se. Svatavu bodlo u srdce.

„Slávku, křivdiš mně — kdybys věděl —“

„Nechme toho,“ odbyl ji drsně, „nerad o tom slyším, jak vlastní moje matka mnou povrhla a mne se chtěla zbaviti, dráždí mne to velmi —“

Alan mluvil rychleji a prudším hlasem. Svatava se lekala.

„Považ —“

„Všecko jsem považil a *nezapomněl*. Ale proto's přišla? Zajisté že nikoliv, ale proto, co tu chci, proč jsem přišel, a co ti lidé se mnou — a kdy zase odjedu? Haha — není-liž pravda, že jsem uhodl?“

Svatava vstala s křesla, do kterého byla usedla. Vzmuzila se a promluvila rozhodnějším hlasem.

„Je to pravda a není! Kdybys věděl, co jsem pro tebe zkusila, co slzí pro tebe vyronila a se namodlila, neřekl bys, že jsem tě zavrhla a tebe se chtěla zbaviti. Stala jsem se ženou tvého otce proti své vůli; nemilovala jsem ho, pravda — ale *ty's* mne usmířoval s mým neštěstím, *ty's* byl mou útěchou, *tebe* jsem milovala a miluju. Nekřivdi mně, věř!“ dodala důtklivěji, když za posledních slov Alan divně se usklíbl. „V zajetí jsem našla štěstí — poznala jsem šlechtěného muže — Čeňka — jenž mne vysvobodil, zachránil, povznesl. Dal mně všecko: klid, lásku, světil mně své jediné dítě. Jsem mu tolik povinna —“

„A proto's *mne* obětovala, proto, abych mu nepřekážel, dala's do kláštera, pochovala's mne za živa, mne, vlastního, jediného syna! A teď nemile neseš, že jsem se vrátil.“

„Křivdiš mně!“ vskočila mu prudce Svatava do řeči. „Nerozumíš mně. Mám své povinnosti — já nemohu jinak — vždyť jsem zodpovědna za jeho, za svou

dceru. S radosti bych tě vítala — ale jak jsi přišel po letech? Jako cizí, nesrdečný k rodné matce a v jaké společnosti! Žiješ-li křesťansky s tou dívkou? Jsi-li s ní oddán? Směješ se potupně — ó Slávku, pamatuj na blaho své duše!“

„Nech kázání — sám se starám o sebe,“ odbyl ji tvrdě syn.

„Nechceš-li mé rady slyšeti, nesmím přece mlčeti k vůli Marketě. Má dcera nemůže žít ve společnosti, pod jednou střechou s takovou poběhlou ženštinou!“

„Mlč — nech té dívky!“ rozkřikl se Alan. „Jen aby ta tvá slečna —“

„Pak ten tvůj žhavý přítel!“

„Dobrý rytíř, pani, bylo by vám se ctí zváti ho ženichem.“

„Marketa má ženicha, a porozumíš tedy —“

„Aj, ženicha! A jakého?“

„Mladého pana Hynka z Dubé.“

„Hynka z Dubé? Hynek z Dubé byl se mnou v Opatovicích.“

„Ten je to, vystoupil z kláštera.“

„Ten! Ten pyšný hošík, co hlavu nade všechny nosíval, co mne tak rád ponižoval. — Slyš, matko!“ zvolal Alan prudčeji, a oči jeho zahofely. „Pravím tobě, že tento zpupný pan Hynek —“ však tu se po jedné zamlčel. Pak prošel několikrátě jizbou, až se zastavil před svou mateří.

Zlobný výraz zmizel s jeho tváře. Promluvil klidněji, oznamuje, že tedy vyhová jejímu přání a že nebude vyžadovati, aby Marketa přicházela do jejich společnosti.

Kdyby Svatava věděla, že před chvílí měl pro svou nevlastní sestru tuhý spor se žárlivou Etelkou, a že ústupek matce učiněný vlastně *jemu* vhod při-

cházi! — Alan také slibil, že s Wolframem promluví a jemu, co o Marketě ví, oznámí, aby se o ni marně nenamáhal.

Svatava přišla vlastně mnohem více žádat na svém synovi, aby totiž propustil i přítele i přítelku, chtěl-li by zachovati sobě dobrou vůli s nevlastním otcem. Ale prudký před tím Alanův hněv, pak nena-
dálá jeho povolnost přiměly ji, že na tu chvíli více nežádala. Srdce mateřské bylo trapným výstupem unaveno a toužilo po mírném paprsku. Svatava jala se laskavě syna vyptávat, aby jí šífe o minulých letech pověděl, aby jí vypravoval, co za tu dlouhou dobu s nim se dalo. Ale Alan zamračen a jako mrzut stručnými slovy matce vyličil, jak s Aješinem unesen do Uher se dostal, tam dlouhý čas žil ve příbuzném kmeni, poněvadž jeho vlastní byl zničen a rozprášen, až pak vyspěv do služby uherského krále vstoupil, a v jeho vojsku proti králi Otakarů bojoval.

„Aješin je živ?“ ptala se tiše Svatava.

Alan přisvědčil.

„Zde v Čechách?“

„Ne, v Uhrách. A již se pomstil.“

„Na kom?“

„Na tom, jenž zabil mého otce a mne zajal, na Ctiborovi z Heřmanic. Skolil ho za poslední války dykou.“

Svatava stlumeně vykřikla. — Pak se otázala: „V bitvě?“

„V zajetí, u stromu přivázaného!“

Ubohá pani trnula a zachvěla se, i nad tou zprávou i vidouc, jak tvář synova se rozjařila a oči divoce zaplanuly. Zhrozila se ho.

Zaražena a všecka zarmoucená vrátila se do své komnatky, kdež se zavřela. Nechtělať, aby ji Marketa v tomto stavu duševním zastala.

Pozdě na večer vrátil se Wolfram z honby, ale toliko jen se sokolčím, kterého purkrabí hned k sobě povolal. Sokolčí vypravoval, jak v hlubokém lese Stašek se jim zatoulal a patrně nejša cesty znalý zabloudil. Hledali ho dlouho s tím německým rytířem, ale nenalezli. Proto také měli nevalnou kořist. Za tmy přiklusal také „hradský“, na kterého purkrabí už netrpělivě čekal.

„Honili, nic podezřelého,“ byla suma jeho zpráv.

Etelka meškala sama ve svém pokoji a plakala. Alan jí poslal večeri. Patrně se hněvá a nechce s ní ani mluvit. Nedotknuvši se jídla, kradla se do pokojíku sousedícího s Alanovým. Stojíc u dveří, naslouchala. Alan s někým tiše, důvěrně rozmlouval. Etelka hořela dychtivostí, napínala sluch, ale nadarmo. Najednou ozvalo se hlasitě: „Wolframe, ještě něco. Třeba ti oznámiti, abys se zbytečně nenamáhal. Marketa má ženicha, dnes mi to matka pověděla.“

Etelka neviděla, jak rylítský zpěvák sebou živě hnul, ale pak zchytrale se usmál. Slyšela však, jak odtušil: „Má, nemá. Ve hradě u nevěsty jsem já — a ženich se toulá bůh ví kde v poli, a kdož ví, vrátí-li se. Kdo na tom lépe? Marketa, ten můj utěšený kvítek, můj svit májový, bude mou, a ptisahám, že bude svatební kvas, jakého neměl ani Artuš král, když sobě bral spanilou Ginevru!“

Etelka byla překvapena. Slyšela to ráda. Ale již pomyslila: „Nejsou-li umluveni? O čem to šeptali? V tom uskočila ode dveří, poněvadž se kroky blížily.

VII

Druhého dne teprve Stašek se navrátil, všecek rozedraný a znavený. Naříkal sobě, jak v hlubokém lese zabloudil, jak všecek se popíchal o trní a divoké

hloží, co bladu zkusil, než konečně k uhlířově chatrči se dostal; odtud že jej vyvedli na pravou cestu.

Purkrabí Radouš vyslechl mlčky tuto zprávu, kterou také patrně Stašek Alanovi, ale cizím jazykem, vypravoval. V poledne obědvali cizinci už bez Svatavy a Markety. Jen Radouš sedal s nimi jako obyčejně, ale nerad jako vždy. Nechovalť vůbec žádného cizince v lásce, a tito zde teprve se mu nelibili. Nebýti toho, s čím se mu paní Čeňková svěřila, a co pak, pojednou, mezi čeledí proskočilo, jinak by s nimi byl zatočil.

Nazejtří po tom, co se Stašek vrátil, seděl Radouš s cizinci opět při jídle; paní i Marketa byly ve svém pokoji. Hosté hned s počátku se rozveselili, sám Alan, který na Radouše málo kdy vlídně se podíval, vyjasnil líce a rozmlouval s nim, nevšímaje sobě tolik Etelky. Mladá Uherka seděla dnes mezi Alanem a Wolframem, majíc před očima nesličnou tvář Radoušovu, kterou pozorovala, obracejíc se pak po svém miláčkovi, a jeho příteli. Nebyla tak rozpustile veselá jako jindy, ale chvílemi zamlkajíc zamyšlovala se. — Nejveselejší byl rytíř Wolfram.

Po jídle chtěl Radouš vstáti, ale hosté ho pobízel, aby ještě zůstal. Venku se dávno setmělo. Byl nevlídný, sychravý večer. Na to upozorňoval Alan; když purkrabí chtěl strážu přehlídnouti.

„Zazpívám ti ještě pěknou píseň,“ nabízel se Wolfram.

„Vždyť víš, že nerozumím,“ odušil Radouš.

„Ale nota! Skladal ji slavný rytíř Oldřich z Lichtenštejna. Neslyšels o něm?“

„Jak živ ne —“

„Jakže! Nevíš, jak přestrojen za Venuši u Benátek vystoupil z moře a s velikým, překrásně oděným prů-

vodem bral se odtud až na české hranice a cestou samé turnaje odbýval ku počtě své dámy?"

„Neslyšel jsem o tom — ale strojiti se za ženskou! Rytíř — bláznivá myšlénka, haha —!“

Wolfram sebou trhl, ale na mrknutí Alaňovo se utišil — a hned začal: „O nesměj se, byl to slavný rytíř a pěvec. Celou knihu krásných písní složil.“

„Byl asi hrdina!“ zvolal Radouš.

„A jaký! Rozumíš? Na turnajích i v bitvě —“

„A pro mne —“

„Byl také v Čechách.“

„To rád věřím, k nám ti němečtí páni tuze rádi —“ a Radouš se divně zasmál.

„Však tu málo medu naberou,“ odtušil podrážděn Wolfram. „Toužíval můj mistr, slavný pěvec Reinmar, co býval dlouhý čas v Praze při dvoře, že kdyby nebylo krále Otakara, že by v té nevděčné zemi nezůstal. Žádného tu uznání.“

„A zač, pane pěvče? Za vaše německé písně? Máme své —“

„Haha, těch selských písní, proto, proto!“

Radouš zajískřil okem a hladil sobě prudce kníry. Alan je konejšil a snažil se hovor jinam zavésti.

„Pravil's, Wolframe, že pan z Lichtenštejna byl také v Čechách —“

„Byl, ale ve vězení! Nebožtík král dal ho ve Vraťislavi spoutati — pro velezradu prý — a odvézti na Zvikov. Nu, seděl po druhé; poprvé ho chytili na jeho vlastním hradě, na Lichtenštejně —“

„Haha,“ zasmál se Alan, „snad chceš říci, že hradu dobyli a pak toho Oldřicha zajali —“

„Ó nikoliv, nedobyli — a přece Lichtenštejnského zajali — jak povídám, a nad to — — dva jen, pravím, dva samotni, jeho sousedé!“

Radouš rozmrzen jsa pomýšlel, že odejde, ale to, co Wolfram vypravoval, zajalo jeho pozornost.

„Nemožná!“ zkríkl Alan. „Lžeš — aby dva na jeho —“

„Na čest mé dámy, pravdu mluvím. Je tomu málo přes třicet let, můj otec mně to vypravoval. Ti dva jeho sousedé byli by se mu rádi pomstili. Přetvařovali se a jako za nejlepší vůle navštívili ho. Hostil je, večereli — sami tři — najednou na sebe mrkli — jeden vyskočil —“

Radouš vykřikl a chtěl vyskočiti ze svého křesla, které od prudkého pohybu jeho se překotilo. Sáh k pasu po dýce — ale už svíral pravici jeho Alan, levici Wolfram, jenž zápase vypravoval dále:

„Takhle — zrovna — pane purkrabi — chytili ho —“

Radouš bránil se jako tur, tak že nesnadno bylo jej povaliti. Vida však, že on překvapený sotva odolá, vykřikl velkým hlasem. — Otevřely se dvěře a hranatý žoldnět z družiny Alanovy, přiskočiv, smykl Radoušem tak, že natáhl se na podlahu. Ucpali mu ústa, ruce i nohy svázali.

Ležel tu všecek zardělý od prudkého zápasu a zuřivého hněvu, jenž útrobou jeho lomcoval. Vypoulené oko se mu koulelo, sršíc blesky hněvu na Wolframa; ten nahýbaje se k Radoušovi, usmíval se a rychle mluvil:

„Svázali ho — jako tebe — vrhli do věže — jako tobě se stane — pak obsadili hrad svým lidem.“

„A ten čeká venku — vzhůru!“ zvolal Alan maje se k odchodu.

Radouš prudce sebou házel, chtěje pouta roztrhnouti. Tak se dal oklamati! Tak opatroval hrad pánu svému! Chtěl křičeti, klnouti, ale ústa byla zapčána — o pak — ó té hanby! Viděl, že mužové ode-

šli, a že u něho stráží stojí ženská! Etelka májíc dýku v ruce, stála vedle Radouše, upírajíc zraky ku dveřím. Poručil tak Alan, jehož by poslechla, kdyby jí pokynul, aby dýku tomuto muži do prsou vrazila.

V komnatě bylo ticho. Jen temné chrčení Radoušovo bylo slyšeti.

Etelka do nedávna žila v Uhrách v osamělém dvorci se starým, mrzutým strýcem. Z jara tohoto roku přiklusal k nim na křepkých koních zástup jezdcův, a přenocovali u nich. Mezi nimi byl v krásném kabátci mladý muž jiskrného, smělého oka, urostlý, prudký jako bouře, nejhezčí ze všech. Na tom Etelka oči nechala. Srdce se jí tráslo, v očích zatmívalo se, když na ni promluvil. Když pak záhy zrána o svitání zaběhla ke stepni studni za dvorem, stál tam mladý jezdec, Alan, jako by na ni čekal. Promluvil, a směle přistoupiv za ruku ji pojal, pak vášnivě k srdci přičehl a zulibal . . . Plakala, když jezdcí zmizeli za kukuficovým polem, vyběhla za pole, a hledíc do pustý stíhala zrakem houfec, až zmizel.

Mladý jezdec přijel však brzy, to zase podvečer, sám, a pak ještě několikrát. Vášnivé, žádostivé srdce pudilo jej k osamělému dvorci, odkudž jednou vracel se, maje před sebou v sedle vnadnou dívčinu — Etelku. Ujížděl s ní do tábora.

Od té chvíle ho neopustila; i ve válce šla za ním. Po nějaký čas byla šťastna, neboť Alan zůstával vroucím, vášnivým milovníkem. Ale pak udály se změny. Etelce se zdálo, že jeho náklonnost mdlí a chabne, že už jí není oddán s tou vroucností jako před tím. Pozorovala jej a žárlivě namnoze ještě bez příčiny, způsobovala různice a bouřky, zvláště když Alan počal jiné společnosti sobě oblibovati a Etelku pomíjeti.

Dosud ji měl rád, ona však nespokojená kormoutila se a žárlila prudčeji.

Nevzdychala, tesklivě neplakala, než vášnivě vyčítala svému milenci. Nebylať schopna, aby snášela a promlžela. Než na Červenou Horu se dostali, pověděl ji Alan vše o svém poměru ke hradní paní, nicméně bodalo ji, kdykoli živěji s Marketou promlouval. Ve své vášni nedbala, že to Alanova sestra.

Alan vzal Etelku s sebou na hrad, poněvadž neshodno ho propouštěla, hlavně však proto, an věděl, že lásce její může důvěřovati, že pro ni všecko jemu udělá a všeho se odváží. Teď Etelce světil, jak před tím umluveno, aby hlídala spoutaného Radouše, který byl na celém hradě nejnebezpečnější i svým úřadem i svou opatrností a nedůvěrou.

Kdyby byl Wolfram povídku svou o rytíři z Lichtenštejna klidně dopověděl, byl by purkrabí nevětivě zakroutil hlavou. Teď poznal, že je to možná. Připadlo mu, že Wolfram naposled mluvil o hradu opakování, a ten smělý Uher o zbrojním lidu! Purkrabí se svíjel, znovu se namáhal, aby se zbavil. Nadarmo. Těch padouchů! Jak vše měli zosnováno, umluveno! Připadl mu hon toho zpěváka — a zbloudilý Stašek! O té šelmy šelmovské! Nesl zajisté zprávy opodál čekajícím spřežencům. Jak jinak!

Ale chasa hradní — ta se nedá! Avšak nemá ani zdání — překvapí ji — vynutí sobě klíče, zmocní se tiše brány a bude po všem vetal!

Radouš se namáhavě vztyčil, chtěje vstáti. Pouta však mu nedala, a již také přiskočila Uherka a mávnuvši mu dykou před očima, kázala, aby ulehl a se nehýbal. Upřel na ni krvi zalité oko — ona však stála jako tužený zbrojnoš.

Na nádvoří i ve hradě byla dosud tma i ticho; jen sychravý vítr prudce vál. Pojednou se ozvalo

prudké vykřiknutí. Etelka priskočila ke dveřím. Pootevřeji je, vyhlížela ven na dlouhou, šerou chodbu, kterou jediná smolnice ve skobě zaražená ozařovala. V zásvitu jejím spatřila někoho na zemi svíjejícího se, nad nímž někdo se shýbal. Mladá Uherka poznala, že to Alanův zbrojnoš, jenž u dveří hlídkou stál, aby někdo z čeládky zdola do hradního paláce neptikvapil a dilo nerušil.

„Někdo jim přišel v cestu, musili ho skoliti!“ pomyslna, hledíc upřeně na chodbu, kdež padlý člověk přestával se již hýbati.

VIII.

Alana chlapce Bohu a klidnému životu obětovali, muž Alan obětoval sebe pomstě a životu plnému změn, rozruchu a bouřek.

Za porážky krále Otakara začala se jeho msta. Po osudné bitvě nastala Čechám krutá cizinců záplava, která s sebou Alana i jeho strýce Aješina přinesla. Alan zamířil nejprve ku hradu svého otčima. Láska a touha nevedly ho k cimbuřím Červenohorským — Aješina nevezal s sebou, protože dobře věděl, jak je matce protivěn, a že se obával, aby mu strýc nebyl na překážku. Dostal se do hradu, byl laskavě přijat; nyní se odměňoval. Mstil se Svatavě, panu Čenkovi, dobýval sobě hradu, jenž by jemu i rotě jeho, která v lesích okolních opatrně na ustanovený den a na znamení čekala, byl pevnou oporou při budoucích nájezdech a loupežích.

Tolik dní trávil tu jako nečinně; vše vyzvěděl, vyzozoroval. Dosud dobře se mu vedlo. Spolehlivý společník Wolfram donesl prostřednictvím Staškovým nutně zprávy a rozkazy čekajícímu houfu, dnes podařilo se jim nebezpečného, bdělého Radouše spou-

tati. Byl to smělý kus, který podnikl, ale podatil-li se jiným, proč ne jemu, jenž bázně neznal a žádného prostředku a násilí se neštilil?

Radouše spoutal, matku i sestru zavřel, aby nemohly na chodbu vyběhnouti. Strážce k nim nemohl dáti, nebylo lidí nazbyt, a pak se nebál, že by mu překážely. V hradním paláci bylo málo služebných — ty třeba nejprve spoutati a umlčeti, aby nezburcovali ostatní čeleď dole v nádvoří ratejně, na hradbách a na věži. Proto vedli sobě on i Wolfram pokud možná nejtíšeji. Žoldněř Němec stál na chodbě palácové, aby nikoho z čeledi sem nepouštěl. Co Wolfram s Alanem v čeledníku pracovali, přiběhl pozedný na chodbu a mysle, že proti němu jde purkrabí, kvapně jal se mu něco oznamovati; ale sotva že promluvil, vrazil mu žoldněř dýku do prsou, a pozedný vykřiknuv svalil se na zem. To také Etečka viděla. Vše dále se velmi rychle. Vál prudký vítr hvízdaje kolem věže, kolem cimbuří a na chodbách, otrásaje okenicemi. V hlomozu tom zaniklo bolestné vykřiknutí pozedného. Dole nezaslechl nikdo ani hlásku. Zbrojnoši uchýlovali se z hradeb do zákoutí bašt a na podsebití a halili se v pláště, aby poněkud uchránili se před mrazivým větrem. Ostatní pak sedíce v teplé ratejně hráli s druhým žoldněřem Alanovým v kostky a poslouchali Staška. Vypravoval o divných věcech a dalekých zemích, zpíval a divné frašky přednášel. Pak malému sviňáčeti hradnímu i děvce všelijaké pobuňky tropil, až všichni za břicho se popadali a starému šafáři od smíchu oči slzely.

Žádný z nich netušil, co nahoře v paláci se děje. Jen žoldněřům bylo s podivením, že purkrabí ještě nepřichvátal na hradby strážce obhlednout. Však se proto nemrzeli, nebo nebyla to žádná radost po hradbě za té sloty se procházeti a nastavovati líce bodavému větru.

Nikdo si toho valně nevšiml, že Stašek několikráte ven vyšel. Posledně kvapně do jizby vrazil, volaje: „Purkrabí jde — slyšel jsem hol“ Ihned shasili louče, poněvadž dlouho přes dovolený čas svítli a hnali se na lože. —

Svatava bdíc ve své komnatě teskně uvažovala o budoucnosti. Pojednou ozvalo se venku bolestné vykřiknutí. Chtěla kvapně ven, dvěře však byly zavřeny, zataraseny. Co to? V tom z vedlejší ložnice přikvapila Marketa všecka polekaná. Byla již dřímala, bolestný hlas ji probudil. Svatava ji konejšila, žádajíc, aby šla zpět do ložnice, že se půjde přesvědčit; prve však, než tak učinila, zavedla dceru svou do ložnice a tam za záminkou přistoupivši ku dveřím přesvědčila se, že jsou také zavřeny. Rychle se zase vrátila do své komnatky, Marketě důtklivě poradivši, aby nevycházela. Neblahé tušení zmocnilo se její duše. Ze své komnaty vyšla pak rychle do druhé, jež sousedíc s jídelnou, do ní žádného vchodu neměla. Byly tu jedny dvěře na chodbu vedoucí a ty byly, jak se Svatava hned přesvědčila, tolikéž zavřeny.

To ji velmi zarazilo. Stanula, naslouchala — vedle v jídelně ticho; hosté zajisté již odešli. Ale to vykřiknutí a že jsou všecky dvěře zavřeny? Tu vztyčila hlavu. Ten, jenž dvěře zamykal, nevěděl ještě o jedněch. Svatava přistoupila rychle ke zdi dělicí pokoj, v němž právě meškala, od jídelny — stiskla dobyte jí povědomé tajné péro, a čalounové dvěře tichounce se otevřely. V jídelně světlo, ticho — ale pro Bůh! Co to na zemi? Pokročila a již byla v jídelně. Dva kroky před ní Radouš na zemi — spoutaný, a tam u polootevřených dveří Uherka na chodbu vyhlížející!

Nohy se zděšené paní zachvěly. Trnula, a leknutím přemožena, sotva by byla pomyslna na vhodný okamžik. Na štěstí Radouš ji hned zahledl — a již

spoutanýma rukama kývá, na blízký stůl ukazuje. — Etelka jí nezaslechla, a než se obrátila, uvolněna Radoušova ústa a již také pouta na rukou pukala pod ostrím nože — V tom pronikavé, divoké vykřiknutí ozvalo se klenutou jizbou, a jako lítice hnala Etelka ode dveří na hradní paní, jež vidouc hrozící nebezpečnosti nelekala se, ale odvážně vpřed pokročila, aby purkrabí mohl se sám osvoboditi. Svatava vyhnula se prudkému bodnutí a chopila se ruky Etelčiny. Nastal zápas mezi ozbrojenou, mladou dívkou a bezbrannou paní.

Zatím Radouš, dosmykav se k nozi, co nejrychleji pout na nohou se zbavoval; když se tak stalo, vyskočil, aby především paní své na pomoc přispěl. To vše trvalo jen okamžik, nicméně bylo přece pozdě; nebo v tom, jak k zápasícím přiskočil, zakmitl se a zarděl v záři světla, od stropu nade stolem visícího, proud krve, jež kolem stříkala, a již Svatava zavrávala.

„Radouši — zrada — hrad!“ vykřikla ještě pamatujíc jej takto na jeho povinnost, na kterou by byl v tomto okamžiku zapomněl. Chtěl ubohou paní do křesla uložit, než Etelka na okamžik krví a Radoušem osvobozeným zaražená, vrhnula se na něj jako zuřivá lvice. Vědělať, že Alanovi nejvíce běží o Radouše, a nyní by měl on přehnouti a vše zmařiti? Pak bála se také Alana. Proto zoufalou odvahou chtěla vše napravit. Mávnutím ruky dívku odrazil a mávnutím druhým srazil ji k zemi, tak že sebou více nepohnula. — Sam pak letěl k oknu.

Alanovi a Wolframovi nebylo nic obtížného spoutati tři služebné ženy a kuchtika, kteří nad to ani

v jedné jizbě nemeškali. Svázali je, ústa jim ucпали, pak hnali se tiše do jizby Radoušovy. Klíčem prve u něho nalezeným ji otevřeli, nenalezli však žádaných klíčů, ač pilně hledali a na rub vše obraceli. Nemluvíli — jen chvílemi se ozývaly temné jejich kletby.

„Musíme zpět! Nedonutíme-li ho, aby pověděl, kde má klíče, bude zle —“ pravil Alan temným hlasem, všečen jsa touto nehodou rozlícen. Čekal na jisto, že tímto způsobem se zmocní klíčů hradních.

„Snad jich ani purkrabí nemá!“ odušil zaražený Wolfram

„Myslíš, že by je matce odevzdával?“

„Myslím.“

„Pojď!“

A již zase hnali se chodbou zpět, až stanuli u dveří vedoucích do komnaty Svataviny. Alan zaklepal a volal na matku, spí-li. Nikdo se neozval. Zaklepal silněji, domnívaje se, že matku přemohlo tvrdé spaní. A slyš! Kroky, hlas — toť Marketa!

„Zbud' matku, musím s ní promluvit, ať vyjde ven!“ —

„Ach — já ji sama hledám a darmo po ní volám!“ ozval se uvnitř divčín teskný hlas.

Alan se zarazil. Nevěřil ani svému sluchu. Zatím Wolfram zaskočil do jídelny podívat se na Radouše — Sotva že dvéře otevřel a do komnaty pohlednul, již obrátil se, jako by ho někdo bodl do živého a hnal se k Alanovi.

„Purkrabí ten tam — matka —“ již nedomluvil, Alan dále neposlouchal. —

Svatava všecka krví zbrocená, prohledla. Mdlé oko její spatřilo nejprve Etelku na zemi nedaleko ležící. Vše bylo kolem v záři hořící lampy brozné, jako v pustém, divokém snu. Cítila však ránu, krev — Vše pravda, děsná zkušenost! Její syn! — A kde Ra-

douš? Zachránil-li se? Ticho — neslyšela ničeho. Namáhavě se obrátila — v tom otevřely se zprudka dveře — věčný Bože — to on, Alan!

Stanul ve dveřích rozhlížeje se komnatou. Tu milenka, tam matka, a purkrabí zmizel! Alan zuřivostí zbledl. Vypoulené oči mu jen hoří — ó, jak je hrozný! Hleděl na Etelku, na matku krví zbrocenou, ale divoký výraz z tváře jeho nezmizel.

„Jsme ztraceni! Purkrabí všecko zkazí — prchněme!“ ozval se za ním Wolframův třaslavý hlas.

Alan nedbal, neslyšel. Již stanul před matkou.

„Ty's mu pomohla!“ vyrazil ze sebe. „Chceš mne zničit! Kde máš klíče od hradu? Mluv, vydej je!“

„Nevydám,“ zastenala Svatava.

„Hned — vydej, nebo zabiju tebe i Marketu!“

Svatava zvedla ruce, chtěla promluvit.

Venku se ozval pustou nocí křik, pak hlas bleskné trouby a hned potom lomoz.

„Alane, jsou vzhůru, prchněme!“ pobízel Wolfram důtklivěji.

Žoldnér, jenž na konci chodby hlídal, zatarasiv dveře, přiběhl všecek vyděšen.

„Pane, čeleď je vzhůru a hrne se sem — je zle!“ —

Než domluvil, sáhl Alan nešetrou, drží rukou po váčku matčině, jenž ji visel u pasu na aksamitových, perličkami vyšíváných páskách. Našel tam klíč, kterýž sem zastrčila vracejíc se před večerem z kaple, kdež byla na modlení.

Alan věděl, že to není klíč žádaný — Hluk se blížil a Wolfram zapomněv patrně na Marketu a všecku milost i dvornost, stál u dveří tu jimi ven vyhlížeje, tu zase do jizby se obraceje, a volal prudce, rozčileně na Alana, jenž znovu bezohledně na matku dorážel. V pravici jeho zaleskla se břitká dýka.

„Bůh ti odpust!“ zaúpěla Svatava. „Alane, nedopouštěj se takového hříchu! Prchni — kaple — za oltářem — kruh!“ Síla ji opouštěla. Pravice, o kterou se opírala, sklesla. Tvář jevila hrozná muka; oko plno zoufalosti tkvělo na nezdárném, krutém synovi.

„Rychle — rychle — slyšíš, už vypačují dvěře!“ dorážel Wolfram chytaje Alana za sukni. Již i tento poznal, že je vše marno, ztraceno.

„Ten klíč je od kaple?“ tázal se matky. Přikývla. — Obrátil se, aby prchl, ale v tom od země zavznělo: „Alane!“ Alan spatřil Etelku ruku po něm vztahující. Odbyl ji zuřivým pohledem.

Hnal se z komnaty, opouštěje bídně svou milou, která se za něj obětovala, nedbaje matere, která v tu chvíli omdlela.

Wolfram stál již na chodbě drže hořící pochodně, kterou byl žoldnět ze skoby vytrhl. Prchající znali dobře cestu ku hradní kapli. Běželi kus chodbou, dali se pak na levo do menší, přeskočili skokem několik schodův a již vrazil Alan klíč do zámku.

V nevelké svatyni, kdež mrkala věčná lampa, zmizel on a s ním rytířsky pěvec a žoldnět. Alan za sebou zavřel. Skřipot klíče nebylo slyšeti; v tu chvíli praskajice povolily dvěře u chodby, která pak zaduněla. Zahřmělo v ní, jakoby se bouře přivalila. V čele zástupu hnal se Radouš dlouhou chodbou, již ozařovaly četné pochodně.

Palác hradecký prve tak tichý naplnil se hlukem a křikem, dole pak na hradbách volaly na sebe strážce, a světla rozžehována. Hlásný troubil na poplach; na nádvořích hemžení a ruch, jako by nepřítel byl na Červenou Horu přikvačil.

Část čeledi, vniknuvši s Radoušem do hradního paláce, zuřila. Sotva že dvěře vypáčili, našli na chodbě mrtvolu pozedného — a což dále! V jídelně

dobrotivá paní na zemi, zkrvácená, bez ducha. Ženské právě osvobozené vrhly se jí s velikým piáčem k nohám, a Marketa, kterou Radouš vyvedl, vykřikla žalostně, spatřivši na smrt bledou tvář matky trpitelky.

Zatím Radouš jako podrážděný pes lovecký hledal a sháněl Alana i jeho druha. Ale nebylo po nich ani sledu ani vidu. Prve za všeobecného zmatku a bluku nikdo sobě nevšimnul, že v oknech hradní kaple zarděla se živější zář, než jakou vydávala věčná lampa před oltářem. To však trvalo jen chvílenku — brzy zase mrkalo ve vysokých, úzkých oknech mdlé jen světélko do tmavé, pusté noci . . .

IX.

V širém Heřmanickém hvozdu bylo ticho; jen vítr pohvizdoval strásaje s haluzek sních. Nebe bylo zataženo šedými chmurami a proto v hlubokém, tmavém boru uložilo se šero. Smutným tichem ozval se chvílemi skřehot hladového dravce, a ve tmavé hloubi, daleko, hlásil se také vlk táhlým vytím.

Na světlejším místě, kde stromy tak hustě nestály, vypínal se zasněžený pahoreček, mohyla z dávných, pohanských dob, vedle níž rozkládaly rozsochaté tři staré duby své holé koruny. Na mohyle leželi dva mužové, druh jejich opodál.

Jeden z nich měl na sobě šubu, v půli hrubým řemenem přepásanou, druhí dva ovčí kožichy. Nehýbali se, byli na kost ztuhlí, mrtvi. Zdupaný kolem sních a prolitá krev svědčily, že ne snadno a ne bez boje dali své životy. Každý jináče padl, každý jináče ležel. Krvi zbrocené kosy vedle nich; třetí z padlých dosud třímal, ve ztuhlé pravici kus ratiště přeraženého starého oštěpu.

Zmrzlá krev leskla se na šatu padlých, leskla se na sněhu a červenala. Ještě nezčernala; znamená to, že dnes, nedávno byla prolita.

Studený vítr žene se mezi kmeny, žene se ve výši korunami a zhluboka vzdychá; toť jediný hlas nad mrtvými. Pojednou ozval se jiný zvuk; slyšeti lidské hlasy, po té jak podkovy boří se do sněhu — a hle! Tu mezi stromy, kde z jara a v létě viděti neširokou cestu vozovou, zjevilo se pět jezdců. Přijeli po stopě, nebo sníh kolem byl udupán a znáti lidskou nohu i koňské kopyto. V čele jezdců jel mladý Prokop, vnuk vladyky Heřmanického. Zpod černé huňatky, pérem zdobené, vyzírají jeho tmavé oči jiskrně a směle, na svěži lice nadýchal mu mráz červenější růže. Mladický vladyka měl na sobě soukenný, přiléhající kožich podšitý hebkou kožešinou a vysoké, jízdecké boty. Na plecích visel mu toul a samostřil, po boku meč, u sedla pak, medvědicí potaženého, houpal se mu pádný palcát. Průvodčí jeho byli oštěpy a meči ozbrojeni.

U mohyly se rázem, plni úžasu zastavili. Dva z průvodčích ihned seskočivše prohlíželi mrtvé sedláky. Bylo patrné, že bránili se proti přesile a že asi žádného ze svých protivníků nezabili. Nebyloť po nepříteli nijaké stopy, ani kus odevu nebo přeražené čepele. Pohled na zabitě statné muže dojal Prokopa trapně. Oko se mu zajiskřilo hněvem, kterémuž také jeho průvodčí dávali průchod; proklínali Branibory. Zajisté nikdo jiný tu nebyl, nikdo jiný to nespáchal! Tedy přece pravda, že nemají dosti na vypálených, vydrancovaných vesnicích, ale že ještě ubohé rolníky, před nimi přehající, i za těchto mrazů stíhají do širých lesů! Ani holého života nepřejí těm, které byly skoro do naha svlekli a všeho zbavili!

„To teprve začíná! Uvidíme ještě více. Ti ubožáci zde nebyli tu sami! Sníh je dále ještě udupán. Snad

tu stáli na první stráži, nebo se omeškali. — Necháme jich zatím, však se ještě vrátíme. Na koně, hoši, dokud jest den!“ tak zvučným hlasem povel Prokop a již bodnul koně. Za vůdcem dali se jeho zbrojnoši a za nedlouho zmizeli mezi jedlemi a červenavými sosnami, jež u cesty hustě stály. Mrtví zase osaměli.

Doslechli se na Heřmanicích, že do okolních ne-dalekých hvozdu prchli mnozí venkované před sve-řepými Braniborci a že se potloukají raději v neho-stitinných, zasněžených lesích, nežli by padli do rukou necitelných cizinců. Hrozné byly o tom zprávy, co jest ubohým venkovanům snášeti, jakých surovostí cizozemci, domácí Němci i zrádní Čechové na nich se dopouštějí. Do samého okoli Hermanického ještě nevnikly loupeživé roty, ale každý se už na ně chy- stal, a s hrůzou pomýšleli vesničané na strašné chvi e, které na ně čekají. Čítali, že bouře se už blíží, nebo co den přinesl ten neb onen noviny, jak širými lesy utíkali ku hranicím lidé z dalekých až dědin. aby se v horách a lesích ukryli, jak mráz a sníh, hlad a ne- dostatek je hubí, ba jak cestou ještě bývají přepadá- vání, ano i do lesa stihání.

Včera večer doneslo se na tvrz Heřmanickou, že prý v tu stranu k „Sezemovu dolu“ potkal Beneš Slávkův, jenž se kvapem ze Zalše ubíral, několik uprchlíků někde až od Chrudimi — a dále vypravo- val též Beneš Slávkův, že od Zalše přiklusalo několik Braniborů, kteří celé vsi jali se poroučeti a všechny týrati.

Jak Prokop toto uslyšel, vyskočil a byl by ihned ven vyrazil — však tuze ho hnětlo, že děd nechtěl o tom ani slyšeti, když hodlal k „Sezemovu dolu“ s lidmi vyjeti. Starý vladyka byl by sám rád meče se chopil, aby několik těch lupičů se světa sprovodil, — Prokopa však nepustil. Kdož ví, jak veliké množství

v lesích se potlouká! Aby tak jediný vnuk, jediný potomek jeho rodu tam zahynul! A pak ho bylo třeba doma. Než ohnivá krev mladíkova nedala uvažovati. Hořeltě Prokop touhou, aby se již s Němci utkal, aby pomohl spláceti jim za vše, co na českých dědinách páchali. A tak záhy zrána oklamav čtyři z čeledi rozkazem dědovým, tiše z tvrze vyrazil a hnál se k lesu. Našel známou jemu cestu, vedoucí k Sezemovu dolu, našel stopu. Ta zavedla ho k mohyle i vedla ho od zabitých dále do lesa.

Prokop nejel daleko, a již stop a znamení přibývalo. Na sněhu u cesty spatřili bílou plenu s pěkným vyšíváním, tu pohozený starý čechel, a hle tu ve sněhu mrtvola chlapce asi čtrnáctiletého! Leží bokem v závěji, pravici zabořil se do sněhu, hlava k prsům jest nachýlena — sníh kolem něho zkrvácen, a vše svědčí, že prchaje, byl zabit. A což dále! Jaké nakmitlo se jim hrozné divadlo na mýtině na pokraji nevelkého ouvalu!

Několikero selských saní. Jedny stojí, druhé jsou překoceny, před některými leží mrchy hubených koňů — všechny jsou prázdný, jen na jedněch je celá otep slámy. Nad posledními, jež strženy byly na samý pokraj ouvalu, kdež se do sněhu zaryly, pne se na obručích hrubá plachta, kterouž vítr lomcuje, až uvolněný konec zmitá sebou a třepotá. U nich ve sněhu leží stařec, vedle něho žena tisknoucí k prsům nemluvně — všichni tuzi, mrtví, jako ti ostatní, kteří na mýtině u saní a mezi nimi ve sněhu leží. A všude krev, všude stopy hrozného vraždění! S krví mísí se popel několika ohňů, u kterých ubozí uprchlíci byli překvapeni. Ohně dohasly, živoly pohynuly.

A hle, na těch saních pod starý buk zatažených na hrsti zkrvácené slámy odpočívá mladá dívka — někdy sličná, nyní hlubokou ranou zohavená. U nohou

jejich opírajíc hlavičku o sanici, leží mladší, nedospělá sestřička s probodnutýma prsoma. Hrozná podívaná! Vrahové drancovali a co nepotřebného zahazovali — neboť mezi mrtvolami ve sněhu a v krvi různě jsou rozmetány džbány, hrnce, staré kusy oděvu, plachetky, koše, náčiní různé. I dva psi tu leží. Třetí stojí pod starou sosnou u mrtvoly statného jonáka, v jehož ztuhlé pravici viděti obušek, a žalostně vyje.

Hněv a lítost pojaly Prokopa i všecku družinu. Ubozí uprchlíci! Proč je ti zlotřilci pronásledovali, co mohli u nich nalézt, ani již nejméně jednou od Brani-
borů byli vydrancováni? Toho bylo až vrchovatě dost, aby jim zbyla žebrácká hůl! Ani žen, ani dětí nešetřili — a pro věčný Bůh! teď vykřikl jeden ze žold-
něřů a ukazuje na jedli stranou poněkud stojící. U kmenu stála přivázaná mrtvola statného muže hro-
zně, hrozně zohavená. Uši, nos, ty tam; patrně mu je za živa uřízli — a s otevřenými ranami, z nichž krev se proudem lila, nechali ho na mrazu, jenž snad byl nad ně milosrdnější.

Prokop zbledl a zachvěl se. Pak poručil temným hlasem, aby rychle, co nejrychleji stáhli sáně pokud možná dohromady, a na ně mrtvoly naložili. Sám pak usekával mocné haluze, jimiž za pomoci ostatních ubohé uprchlíky pokrýval. I těla tří mužů na mohyle sem donesena. Hodlaltě mladý vladyka zítra sem připřeže a lidi poslati, aby mrtvoly nezůstaly vlkům a dravému ptactvu na pospas. Zelený přikrov hustých haluzí zakryl aspoň poněkud hrozně divadlo.

Zatím jezdci vykonavše smutnou práci, vsedli zase na kůň a dali se dále po stopě. Den se už nachyloval, než pohled na nešťastné krajany rozpálil pa-
nice Heřmanického i jeho družinu, že milerádi přijali jeho vyzvání, aby pustili se za vrahy, že by snad bylo možná je dohoniti. Klusali hodnou chvíli, až dostali

se na křižovatku. Tu přestávala stopa; bylo nesnadno se rozbodnouti, kterou cestou se dáti, nebo na obou bylo patrno, že tudy četní jeli jezdcové. Nejstarší ze zbrojenců připomenul Prokopovi, že se den nachyluje, oni pak že nejsou ani četní ani na noc připraveni, a že by děd měl nemalé starosti. To rozhodlo. Prokop zarazil se vzpomínkou na děda, jehož rozkazu dnes nevyplnil. Uváživ, jaké starosti by měl on i matka, poručil obrátiti. Již blížili se zase onomu osudnému místu, kdež rolnické rodiny byly od Braniborův povražděny; pojednou Prokop z nenadání koně zarazil, a „Pozor!“ zvolal. Po té vytasiv meč, ukázal na obrovský, dutý strom, jenž na straně k nim měl velikou štěrbinu. Z ní čouhal cíp nějakého šatu. Prokop seskočiv, chvátil ke stromu, k němuž se průvodci na koních přitočili.

Vyvalovali oči, když mladý vladyka zaraziv meč trhal kůru na kmeni, aby vchod rozšířil — a již také vstoupil do stromu. Co u raracha tam jest — a hle, již vychází a ne sám! V náručí nese nějakou ženskou, jež jako bez vlády na pažích jeho spočívá.

Volal na jednoho ze svých, aby pospíšil napřed na bojiště, tam s nějaké mrchy řemeni stáhl, svého koně do nejlehčích saní zapřáhl a k rychlému odjezdu se přichystal. Než pak sám na koně vsedl, dal dívku starému Benešovi, kolem něhož ostatní se skupili, zvědavě na divnou a nenadálou tu kořist hledíce.

Bylo divení a povídání o bledé dívce černých vlasův a dlouhých hedbávných řas.

Svrchní šat její, kožešinou podšitý, byl z jemnější látky, jaké jen vznešenější paní nosivaly, ale stříhem svým nikterak od domácích se nelišil. Za to tvář spanilé neznámé jevila ráz cizí a každému na první pohled bylo snadno uhodnouti, že to cizinka. Jak se dostala sem? To jediné bylo zjevno, že asi zbloudivši

v širém hvozdě unavila se a že chtějí sobě odpočínout ukryla se v závětrný kouteček dutého stromu, kdež by byla zajisté zůstala ve studeném objetí neodvratné smrti.

Jezdci za Prokopem jedoucí neustále hádali. Jeden z nich vyslovil domněnku, není-li ta cizinka ženou braniborskou, čemuž však starý Beneda nedal, dokládaje, že všechny Němkyně jsou žlutovlasé, bílé, že žádná z nich nemá tak osmahlé líce a krásné černé vlasy, jako ta, kterou před sebou na sedle choval.

Za nedlouho dostali se na smutné místo, kde zbrojnoš napřed vyslaný měl už koně zapřažena. Prokop strhl svému oři medvědicí se sedla, uložil ji do sani, do kterých dal také snést všechna záhřevná roucha, co jich tu bylo. Tak do teple vystlané košatiny uložili cizinku a všemožně se přičinili, aby prohledla. Podatilo se jim za nedlouho, a Prokop přihnul k jejím zmodralým rtům svou láhev a posílil ji douškem hřejícího vína. Velké, černé oči dívčiny, jež v udivení kolem se byly rozhledly, utkvěly na jeho líci.

Byly krásny, ještě nikdy takových neviděl, ale zalekl se skoro jejich pohledu. Rychle se obrátiv, vsedl na kůň a na dané jeho znamení hnul se všecken průvod.

Brzo po té nastalo na smutném místě zase ticho. Jen vítr ještě chvíli zanášel sem chrupání bořícího se sněhu pod kopyty koňů Prokopových a svist selských těžkých sani. Pak zvuky ty zanikly. Mrtví byli sami pod příkrovem zelených haluzí, nad nimiž večerní vítr svůj žal m zpíval. Šero uložilo se na všecku krajinu.

Průvod, v jehož čele Prokop jel, nemohl tak rychle v před se brátí, jako odpoledne: bylať za pří-

tmi v lese panujícího cesta nejista, pak kůň do saní zapřažený nemohl se ostatním vyrovnati. Mladý vladýka častěji se do zadu ohlížel, až po chvíli koně otočiv k saním samým zajel, aby se přesvědčil, jak se daří cizince. Ležela tiše s očima přimhouřenýma; prohlédla však, pozorujíc, že někdo se u ní zastavil.

„Zeptej se, pane Prokope, je-li Němkyně — tu Váša pořád hrdlo sází, že prý to nějaká Braniborka,“ domlouval starý Beneda, někdy Prokopův pěstoun a učitel v jízdě a ve střelbě.

Prokop tak učinil, a cizinka mdlým hlasem odvětila, že je Uherka.

„A jak jsi sem přišla?“ ptal se dále.

Vyrozuměl, že zbloudila. Vida však, že je velmi zemdlena, neobtěžoval ji dalšími otázkami, ač sám byl by rád zevrubnějších zpráv se dověděl.

Cizinka, Etelka, zavřela opět oči.

X.

Po druhé vyvázla z objetí předčasné smrti. Onoho bouřlivého večera, kdy Alan chtěl se zmocniti Červené Hory a kdy ji tak hanebně, za všechnu oddanost a věrnou pomoc, opustil, chtěla ji rozzuřená hradní čeládka ubiti, jako Staška a německého žoldnéře, kteří za pánem nemohli přehnouti, tak stloukla, že za mrtvé ležeti zůstali, až pak plni ran a modřin hluboko ve věži se vzpamatovali.

Etelku zachránila Marketa. Na její rozkaz donesena raněná dívka do komory, kdež ji hradská bába musila ošetřovati. Rána mladé Uherky nebyla ani hluboká ani nebezpečná. Hůře bylo s paní Svatavou. Plebán, jenž v blízké vsi na faře přebýval a v lékárnictví se znal, byl hned ještě za svítání na hrad povolán. Ten obvazuje hlubokou ránu svěřil Radoušovi,

že je velmi nebezpečna; ale strachující se, hořekující Marketu těšil. Ještě téhož jitra spatřil hlásný k jihu pod lesy krvavou záplavu, a než došlo na poledne, ohlášeno již na Hoře, že vesnice tam ležící byla z nenadání přepadena houfem cizinců, kteří jako blesk zčista jasna se vyřítivše ve visce jali se drancovati, až pak ji zapálili.

„Tudy ustoupili!“ zahučel purkrabí, „Dobře to měli nastrojeno — a nebýti naší ubohé paní, dnes by tu hospodařili. — Ó mne tupohlavého troupa! Jak mne ošidili!“

Hned jakmile jenom poněkud zmátek na hradě se utišil, vyslal purkrabí do nejbližších vsí, aby byli pohotově a nedali se snad překvapiti, dále pak určil počet mužů v každé vsi, jenž by měl zlosyny — myslil tím především Alana a Wolframa — po lesích a v okolí hledati a stíhati. Zároveň vyslal dva zbrojné posly v tu stranu, kterou byl pan Čeněk odjel, aby ho v poli vyhledali a vše, co se stalo, jemu oznámili. Venkované vedeni několika žoldnéři hradními stíhali pilně a bedlivě. Přišli hluboko v lese na místě dosti nepřístupném na paseku, kde našli stopy nějakého tábora: ohniště, ohořelá polena, kosti i kůže zvířecí — vše svědčilo, že místo toto nedávno bylo opuštěno, ale lidé sami zmizeli. První hrozná stopa po nich byla vyhořelá ves, kterou z lesů vyrazivše zničili. Patrně nebylo jim v okolí Červenohorském dosti síly, aby v širém se udrželi — že tak kvapně se vytratili jako dým. Purkrabí Radouš klel velmi.

„Všechny bych oželel, všechny bych třeba na svobodu propustil, jen kdybych toho Uhra a toho ulizanáho zpěváka měl v hrsti.“

A tu se zamyslíl a kroutil své dlouhé kniry. Přemítal, jak bylo možná, že ti dobrodruhoví mohli prchnouti. V tu chvíli, kdy na útěk se dali, bylo již

všechno vzhůru, stráže na hradbách, u fortiny, v bráně. Sumou všeho přemýšlení zůstala mu domněnka, že jen paní Svatava jim asi pomohla. „Jeť přece její syn!“ — Zašel si také k raněné Uherce, vyptával se jí mírně a přísně, aby vše pověděla, co viděla — ale dívka dílem jakoby nerozuměla, dílem pak tvrdila, že byla bez sebe.

„Však ty bys mluvila, kdybych tě mohl na skřípec natáhnout!“ pomyslíl rozmrzelý purkrabí. „Ale počkej, až přijede pan Čeněk, ten se nebude s tebou mazlit!“

Hrozného toho prostředku užil však na Staškovi a německém jeho druhovi, aniž koho se otázel. Oba pomocníci Alanovi byli hluboko ve věži ve tmavém sklepení při svitu pochodní na skřípec nataženi a to sice jeden po druhém. Oba z počátku tvrdili, že jsou nevinni, že ničeho nevěděli, aniž znali prý úmysl pána svého. Když pak v bolestech přituzeno, vyznal se Němec, načež jej snali se žebříku. Stašek, jenž věděl, že jemu, jelikož Čechovi a zrádcevi svých krajanův, zajisté větší pokuta nastává, byl jako dub a zapíral zatvrzele. Ale když pacholek přitiskl mu planoucí smolnici k nahému boku a údy mu ještě více roztaženy, přemohly jej bolesti, a ze všeho se vyzpovídal. Tak dověděl se Radouš celkem podrobného plánu, který Alan na záhubu svého otčima i své matky zosnoval. Pak poručil, aby oba vězňové lépe byli ošetřováni a dobře opatřeni, aby do příjezdu páně Čenčkova nevypustili ducha. —

Zatím ujížděli oba poslové hledat pána svého. Uhodil mráz a tím staly se cesty schůdnější. Byli druhého dne na cestě, když počal padati první sníh. Třetího dne ráno zahledli kus před sebou v husté chumelenici jako stíny jezdcův a nad nimi prapor. Brzo zastavil je hláhol a hlásné volání. Ej, jak se

zaradovali, že cesta jejich rázem u konce! Nadáli se, že jim se bude za sloty a nepohody kdo vi jak dlouho potloukati, než houfce páně Čeňkova dojedou — a hle, tu jsou před nimi vracející se na Červenou Horu. Zdržel se s panem Hynkem z Dubé na delší dobu v krajině Kladské, čekaje na pana Závíše z Rožmberka, s nímž chtěli o dalším jednání a řízení se dohodnouti.

Omeškal se a když konečně přijel a vše ujednáno, vyzval je, aby ihned jemu přispěli proti škůdci Kladských krajin, panu Rádeckému, jenž sedě na pevném hradě Radku široko daleko na loupeže vyjížděl, nešetře svých krajanů, proti nimž se s cizozemci spojil. Nechtěltě Rádecký králové se podrobiti, přidržuje se verně braniborského Oty. Houfy Závíšovy, Čeňkovy a Hynkovy oblehly Radek, kterého teprve za delší čas se zmocnili. Rádeckého však živého nedostali. Padl v bráně, které hájil

Zatím nastal zlý čas a pánové, podavše sobě ruce na jarní svatou válku, rozjeli se do svého domova. Mladý pan Hynek z Dubé byl by raději zamířil na Červenou Horu než na rodný hrad — nebylo však možná. Nezbylo mu než poslati pěkné pozdravení a milé vzkázání svému srdečku, a naděje, až strůmy se zazelenají, že ji opět uvidí. —

Pan Čeněk chvátal pilně domů — tu vrazil na posly, i tušil ihned, že nepřichvátali jemu pro potěšení. Jakmile vyslechl Radoušovo posláni, jmenovitě pak, že pani Svatava je těžce raněna, poručil do cvalu. Pobádal koně, až skoro všichni za ním zůstali, nemohouce jemu stačiti.

Poslové nemohli mu ovšem všechno jak náleží a věrně vypověděti, poněvadž hned druhého dne po osudné noci byli vysláni, a tou dobou ještě purkrabí neuzil práva útrpného. Pověděli o tom, jak cizinci na

hrad byli puštěni, jak tam si vedli, jak Radouše zrádně spoutaného paní Svatava vysvobodila, jak Radouš připamatován byv, že tu o hrad běží, s okna po řemenu a stočené sukni spustil se do otevřeného pavlanu níže ležícího; z toho dostal se do veliké síně, ze které po zadních schůdkách, na něž spiklenci buď zapomněli, anebo o nich nevěděli, dostal se z hradního paláce ven na nádvoří, kdež nejprve stráže a pak všechnu čeleď zburcoval. — A když vše ostatní, jak se událo, dopověděli, neptal se pan Čeněk o podrobnosti a na vysvětlenou, ale první, nač se otázel, bylo, jak je paní Svatavě a jakáze její rána.

Ta odpočívala na tmavém dubovém loži. Nebesa jeho byla porozhrnuta, tak že viděla kolem po světlé, příjemně vytopené komnatě i okny ven, kde tichounce padal sníh na ztuhlou zemi. U okna seděla Marketa. Nemocná matka, kterou věrně opatrovala, usnula. Nyní oddala se mladá dívka svým dumám a myšlénkám.

Slibil jim otec, že se vrátí, až země utuhne a napadá sníh. Jak se letos na bělostné toto roucho drímající země těšila! Ona i matka! jak často spolu počítaly, jak ještě snad dlouho budou samy. Hle, země jako koš sněhu přibývá, a ony samy; a co se zatím na hradě událo!

S jakou se otec navrátí? Těšovala se, že snad neprijede sám, že snad na Červené Hoře zastaví se také mladý pan Hynek, na nějž tolik vzpomínala, a o nějž se starala. Nadála se tak do jeho lásky, že zdrávi-li, přijede na jisto. Není-li jen raněn! Nyní, co matka těžce raněná ležela, opouštěla ji všechna naděje. Samojediná na tichém, smutném hradě, vidouc bledé, usouzené lce drahé macechy, podléhala chmurám trudných myšlének a lekala se, že na jednom neštěstí nebude dosti. Než v tom se mylila.

Venku zahlaholila trouba. Chtěla tiše ven vyběhnouti, ale mdlé matčino zavolání ji zastavilo.

„Marketo, zdálo se mně právě, že se otec navrátil — slyšela jsem také zatroubení. Bylo to ve snu, anebo snad opravdu?“

„Ach, ano, to na věži —“

„Tedy přece! Běž, běž, vrať se! Pán Bůh mne vyslyšell“ A na bledé tváři tiché trpitelky rozlila se blahá záře radosti.

Zatím už vyběhla Marketa ven a jako laň chvátala chodbou . . .

Za chvílku na to skláněl se pan Čeněk nad svou manželkou, jejíž bílou, vyhublou ruku libal. Svatava upírajíc naň své velké oči, jež spatřivše jej, zasvitly živou radostí a pak se zakalily, šeptala chvějícím se hlasem: „Odpusť, nehněvej se!“

Touto prosbou byl pan Čeněk ještě více dojat; těšil, konejšil svou manželku srdečnými, tklivými slovy. —

Marketa dnes klidně, blaženěji usínala. Obavy její se nevyplnily, otec se navrátil. Hynek je zdrav a vzkázal jí milá slova. Jak je s matkou, dobře nevěděla. Za to pan Čeněk netušil šťastného konce, a plebán, Svatavin lékař, nepokrytě v soukromí mu pověděl, že není mnoho naděje. Pak konal svůj úřad kněžský, těše křesťansky nešťastného rytíře, kterýmž zpráva jeho otřásla.

Druhého dne odpoledne byl u své manželky sam a sám a rozmlouval s ní dlouho. Vyznala se mu, že Alana sama vysvobodila; odprošujíc ho na novo, pověděla mu vše i prosila, aby té cizí dívky, která pro svou oddanost k Alanovi skutku tohoto se dopustila, ušetřil a ji na svobodu propustil. Pan Čeněk pohnut jsa, nemohl odepřítí a slavně zavázal se, že tak učini.

Tou dobou již Ete!ka z lože povstala a pomalu přecházela. Na večer toho dne, kdy Svatava ji vymohla odpuštění, zavedla ji hradská bába do vysoké komnaty, kde na loži pod nebesy uležela bledou paní. Dívka zachvěla se, když poznala tu, kterou její dýka tak těžce poranila. Bala se bliže přistoupiti a jsouc vyzvána, učinila — jindy tak smělá — ostýchavě, bá-
zlivě. A když místo vyčítavých, přísných slov uslyšela řeč mírnou, řeč milosrdenství a odpuštění, sklesla hrdá Uherka k loži a hojné slzy vylévajíc, líbala ruku velikomyslné paní.

„Snad sejdeš se s Alanem — Jdi, najdi ho — Vim, žeš mu oddána — Řekni mu, cos viděla a že mu odpouštím — Aby se napravil a kál — Smiluj se Bůh —“ A dále pohnutím nemohla.

Ete!ka té noci ani oka nezamhouřila. Plakala a modlila se. Druhého dne před slunce západem zalkal na hradní kapli zvonec, ohlašuje čeledi i dolině, že tise v Pánu zesnula Svatava, dobrotivá hradní paní.

Plakali všichni. Marketa nařikala, jako by rodnou matku do hrobky ji ukládali. Pan Čeněk dva dni po pohřbu ani ven nevyšel, třetího pak zasedl na soudnou stolicí. Měl již jen jednoho souditi, nebo žoldněř Němec zatím v žaláři zemřel. Staška pak vyvedli za hrad a tam stranou na borovici ho pověsili. Nežli mu tak učinili pravil mu purkrabí Radouš: „Nehoupal bys se za toho mrazu na haluzi. Ale že jsa Čech *nepřátelům* jsi sloužil, za to máš oprátku. A tak se stane každému zrádci!“

Z veškeré družiny někdy Alanovy zůstala tu jen Ete!ka. Ze své komůrky ani nevyšla. Hradská bába ji sice nebránila, připomínala jí však, aby, kdyby pána Čenka měla snad potkati, jemu se vyhnula a raději mu ani na oči nechodila, že jí sice na prosbu nebožky

paní odpustil, ale jinak že vražedníci její nechce ani okem spatřiti.

Etelka mnoho zkusila a zkoušela. Rána se jí zacelila, ale nitro se jí neustále jítřilo. Jak jí bylo, vzpomněla-li, co všechno pro Alana učinila, opustila, čeho od něho zakoušela a pro něj se dopustila — a za to vše, jak se jí odměnil! Zanechal ji tu, zradil, vydal ji lidem, kteří ji mohli právem usmrtiti. Odřikala se ho, klnula mu a pomstu slibovala v prudké, vášnivé své duši. A zase byly chvíle, kdy oddávala se zármutku a tesknostě. Po smrti Svatavině neměla na hradě stání ani pokoje. Porád tanula jí na mysli bledá, usouzená tvář šlechetné paní, neustále slyšela její mírný, laskavý hlas, jenž jí hluboko do srdce vnikl. Prosila aby ji, možno-li, propustili že už je dosti silna. Nezdržovali ji. Dali jí teplý oděv, něco potravy i peněz na cestu. Prosila, aby směla aspoň paně Marketě poděkovati, ale pan Čeněk nedovolil. Pokořená, s myslí roztrpčenou, nešťastná vyšla ze brány hradu Červenohorského. Vzpomněla sobě na onu chvíli, kdy Alan blíž se s ní a s Wolframem k tomuto pro ni tak nešťastnému místu, ukazoval jí jeho věž a mluvil, jak tam bude vládnouti a ona s ním blažené, panské časy žiti.

Teď nevěděla kam. Samojediná v cizí, daleké zemi a do vlasti nemůže, nesmí. O Alanovi neví. — K Alanovi?! Zřikala se ho, a přece zas ozývala se chvílemi stará vášeň šeptajíc jí omluvy: „Nemohl, sotva sám sebe zachránil — a pak byl rozhněván nad nezdarem a ve hněvu nezná nikoho . . .“ A tu jí také v duchu zavzněla mírná, laskavá slova Svatavina. „Musíš k němu, jest tvou povinností, abys vyřídila, co na tobě nebohá matka žádala . . .“

To rozhodlo. Nevěděla sice nic, jak se Alan z hradu dostal a kam se poděl. Nezbyvalo než hle-

dati ho mezi bývalými jeho přátely a spojenci. V houfech cizincův a dobrodruhů mělo jméno smělého „Uhra“ nemalou vážnost. Znali ho všude po odvážných skutcích i dle pověstí. Cizinci je počítali mezi své nejlepší, domácí se ho lekali a klnuli jemu. Tak našla stopu a dle všeho doufala, že v některém německém městě na východě, buď v Mýtě nebo v Poličce s ním se shledá. Domnívala se též, tam že také dojísta zastane Aješina, jenž jí jistých podá zpráv. Ubírajíc se krajinou zasněženou a namnoze lidu prázdnou, zabloudila, až dostala se do Heřmanického hvozdu. Tou chůzí všecka unavena, chtěla si odpočínouti a vyhledala si místečko v dutém stromě, kdež nebylo tak mrazivo a kamž také nemohl bodavý vítr. Skrčila se, a nežli se nadála, počala usínati. Spánek byl tak sladký, neubráníla se mu. Na štěstí dlouho tak neodpočívala; sukně jí prozradila.

Nyní vezl Prokop mladou Uherku na tvrz Heřmanickou. V duchu o tom přemýšlel, jak bude děd zajisté zlý, že přes jeho zákaz pustil se do lesův, ale jak se podívá, až tu spanilou dívku mu přivede. A spanilá jest věru. — Tu pozvedl hlavu k prsům nachýlenou. Prosvítlol mezi stromy. Byli na pokraji širokého hlubokeho hvozdu.

XI

Sotva že ven vyjeli, rázem všichni zastavili koně. Před nimi rozkládala se zasněžená krajina — v levo samý černý les, před nimi širé pole ponenáhlu do volného návrší stoupající. Všude bělostný příkrov, po němž mrazivý vítr poháněl mráčky sypkého sněhu. Tu tam křovisko se černalo, na osamělém stromě u cesty stojícím usadilo se hejno vran. Všude ticho, smutno, mrtvo, nikde ani človíčka. — Ale nebe upou-

talo zraky jezdců; nebe všude tmavé, jen za návrším živé, zbarvené rudou třesoucí se záplavou. Pozírali, naslouchali, a tichem zimního podvečera zazníval až k nim temný ryk a hlahol — děsný v tu chvíli za toho světla a toho nejistého, trudného času.

„To je tvrz!“ zkríkl starý Beneda.

Ale než došel, bodl již Prokop svého hnědáka, jenž sebou divoce trhl a několika skoky byl značný kus před ostatními, kteří v prudkém cvalu dali se za svým vůdcem. Za chvíli stanuli na návrší, odkudž měli volnější širší rozhled. Heřmanická tvrz i ves dole byly v jednom plameni. Byla to hrozná podivná. Nebe i země, pokrytá bělostným rubášem, jako by hořely — všude záplava růžové, ohňové záře, v níž leskl se zmrzlý sníh bleskotnými rubíny. Všecka krajina se vyjasnila, i nad černými, zasmušilými lesy zavislo. Ozářeným vzduchem vystupovaly k nebesům ohromné sloupy dýmu. šlehali nesčíslní plamenové neustále klesající a znovu mohutnice. Kolem nich ve výši kroužila hejna zmatených, tesknících holubů. V rudých zmitajících se vlnách hrozného požáru černaly se mohutné trámy krovův, a praskot jejich zněl ve výši jasně a klidně. bezohledně na hlahol a ryk rozrušených i vyděšených lidí, jejichž tmavé postavy míhaly se na náspu tvrze, na svahu i dole kolem hořící vesnice.

To všecko Prokop a jeho družina mžikem přehledli. Viděli také, jak ode vsi prchají lidé do zasněžených polí, k lesům, tu jednotlivě, tam ve skupinách, tu prázdni, zachraňující toliko život svůj, tam nějaké nevolné, nebo plašící se dobytče před sebou ženouce. Tak na dole. Na svahu pak, na němž stála tvrz Heřmanická, panoval ještě větší ruch. Jezdci sjížděli na dol dávající se za prchajícími venkovany, jiní a s nimi mnozí pěší pobíhali kolem náspu i na něm, derouce

se patrně do hořící pevnůstky. Ihned porozuměl každý z družiny Prokopovy, co se stalo. Starý Beneda chtěl promluvit, ale již zavznělo Prokopovo prudké, pronikavé: „Na ně!“ Marně volal starý válečník nezkušeného mladíka, aby prve rozvážil a nevydával se v nebezpečnosti — Prokop neslyšel. On viděl toliko že rodná tvrz jeho v jednom plameni, že ji nepřítel přepadl a že tam děd a matka. Proto bylo marno uvažovati. Musi jim přispěti, je vysvoboditi, nebo s nimi zahynouti! Na počet nepřátel se neohlížel. Ani družina jeho nepočítala. Viděla svého vůdce před sebou; dala se za ním a to tím spíše, že Braniboři již dnes v lese všechny je popudili svou ukrutností, a teď — toť nový jejich zlotřilý kus!

„A tak s pánem Bohem!“ zkríkl Beneda. Zkušeným svým zrakem poznal ihned, že je nebezpečství veliké. Ale ať si jede třeba pro smrt. Prokopa nenechá a škůdce ty jen tak bez trestu a boje nelze pustiti.

Malý houfec hnal s návrší dolů; napřed Prokop, Byl bled, ale oči jeho jen hořely hněvem a touhou po pomstě a boji. Neobyčejná síla rozlila se mu údy. Pravice jeho tiskla pevně pádný palcát. Nikdo z jezdců sobě nevšiml, že za nimi rovněž v prudkém cvalu ženou se selské saně, v nichž odpočívala nalezená Uherka.

Čeledin, jenž je řídil, chtěl, jak ještě všichni na pahorku stáli, koně ze sani vyptáhnouti, aby na něj se vyšvihl a tak brozícímu nebezpečí lépe odolal.

Ale kůň rozjařený rychlou jízdou a teď vyděšený nenadálým divadlem, jal se frkati a nepokojně sebou trhati. Sotva že čeledin na prostraněk sáhl, spustil se Prokop a za ním jeho družina s návrší. Kůň v saních vida známé ujíždějící, vyhodil a již dal se za nimi.

Čeledín uskočiv, nemohl ho zadržeti a s těží jen zachytil se za košatinu na sanici.

Etelka zabalená v medvědicí a roucha se vzpřimila. Až dosud jela šerým lesem, pod tmavým nebem, slyšíc jen jako ve snu hovor kolem jedoucích mužů a hučení širého hvozdu. Teď před ní se vyjasnilo, a hlahol i ryk čím dále tím jasněji dorážel k jejímu sluchu. Kůň uháněl mohutnými skoky, až sníh bě otným práškem kolem vířil a kusy ledu až za saně litaly. Sanice svištěly, sníh chrupal.

Šero, jež Etelku bylo obklopovalo, zmizelo zúplna a dívka přijížděla čím dále do většího jasna, červena. Pojede-li tak neustále, vjede snad do samých plamenů.

Poklekla na saních — Před ní značný kus jezdovců, kteří ji našli — dále požár, kolem něhož hemžily se tmavé postavy — všecko kolem rudě, děsno. Zdálo se jí, jako by sjížděla do pekel.

Chtěla koně zadržeti, nebyla však s to. Volala na čeledína, ten nepomáhal. Ani ho neviděla; snad cestou sletěl a zůstal ve sněhové závěji.

V tom ozval se na návrší, kde tvrz hotěla, hlozmozný ryk, jenž na okamžik všecko přehlušil, pak zazvučela jasným, kovovým zvukem polní trouba; ale již štít hořící tvrze ruchnul a s hrozným praskotem řítily se černé trámy obalené žhavými praporečky zmitajících se plamenů k zemi, kdež sníh od horka roztál. Hrozný chumáč jisker zavířil vzduchem a pak černý mrak na chvíli všecko tam zahalil. V tom byla Etelka do výše kus vyzdvižena, pak vzala převahu a padla na tvář. Opodál strhl se strašný pokřik a lomoz zbraně.

Když se pozdvihla, viděla, že saně přes něco přeje, že kůň klesnul a zamotav se do řemení kolem sebe nadarmo bije, a že nedařleko srazili se její ochráncové s nepřítelem, jenž s výše je spozorovav, proti

nim se obořil. Poznala také, že nepřítel je znamenitá síla. Nastal krutý zápas.

Tvrz i ves pořád ještě hořely ozařující místo boje rudým, mihavým světlem. Závěje sněhové mizely pod kopyty ržajících koňů. Etelka slyšela teď jen jejich řehot, řinčení zbraně a křik bojujících. Meče jen se blýskaly, palcáty jen švihaly, až helmice a štity cvakaly — Hle, tu svalil se kůň a nohama naposled trhá, vedle sletěl do závěje jezdec, jehož krev sypký sníh temněji barví než světlo požárné. Etelka věděla, že ochráncové její jsou Češi, že nepřítelé jejich jsou její přátelé snad i z nedalekého města, kam mířila; nicméně tentokráte přála by srdečně, aby Čechové vyvázli — aspoň ten mladý, jenž se jí tak ujal, jí tak ošetřoval a vínem svým napojil.

Ach, již couvají. Ale běda! Neří jim vyvážnutí, nebo i ze zadu přitočil se k nim nepřítel.

Již jsou na blízku, již ten hrozný chumáč bojujících opodál — Etelka zakryla sobě dlaněma oči. Když opět odvážila se v před pohleděti, spatřila mladého ochránce svého bez čapky zkrváceného. Právě ho strhli dva žoldnéři s koně, který byl pod ním sklesl. Křičíce ukazovali zajatce jezdcí, jenž z houfu byl vyjel. Sotva ho Etelka zahledla, vykřikla hlasem. Byl to Alan

XII.

Téže noci bylo na radnici Póličské velmi veselo. Všecko město již spalo; jen v oknech dotčeného domu, špičaté lomenice a vysoké, příkré střechy, nad níž vedle pevná věž trčela k nočním nebesům, bylo světél dost, až zář jejich proudila ven na náměstí sněhem pokryté. Rychtář královského města pozval všech dvanácte konšelů a mimo ně ještě několik nejřed-

nějších a nejbohatších měšťanů, aby stolovali na počest vítaného hosta a velitele před večerem příšlé a toužebně očekávané posádky, kterou jim na jich požádání ochotně zaslal biskup Ehrhard, hodný zástupce vladaře Oty Braniborského.

Vitali ji vesele, vůdce jejího uctívali a častovali — ale všecko obyvatelstvo s nimi se neradovalo. V odlehlejších ulicích byli zaraženi a lekali se; byli to obyvatelé čeští, chudší všech ostatních německých sousedů. kteří sem z ciziny se přistěhovali a zbohatli. Jim dana také všecka moc, a z moci té povolali teď sobě hrabivé cizince, s nimiž za jedno se spojovali proti obyvatelstvu té země, která je tak vřídne přijala a všim dařila.

Pánové na radnici oddali se upřímnému veselí. — Což jim do stížností spoluobčanů, což jim do toho, že v širé zemi strast a bída? Příkopy jejich města jsou dosti hluboky, hradby dosti vysoký a tlustý, tři věže, mezi nimiž kryté chodby, chrání pevnou bránu, a bašt jako by nasel, uvnitř pak hojnost zásob, a nyní ten houfec statečných krajanů! Jak by neměl měšťáků pojeti pocit blaha a bezpečnosti, ač všude venku samý zmátek a nejistota? První rychtář, drže v pravici plný pohár, připíjel bývalému hejtmanovi, vítaje ho i jeho houfec jakožto pomoc bratrskou, tak vítanou zvláště zde, kdež jsou jako německý ostrov obkličeni od samých nepřátel, kteří pomýšleji na jejich záhubu!

A první konšel m uvil o velikém nebezpečení všem Němcům hrozícím, vykládal, jak prý Čechové se na ně hotují, ano že již válku začali, a to bez příčiny, jedině proto, že mají poslouchati zákonného vladaře Němce! Zapomněl, že jsou ve městě, kde je také české obyvatelstvo, že jsou ve městě vystaveném na české půdě, českým králem, jenž je hostmi přijal,

ale ne, aby z nich vyrostlo pokolení zrádců této slovanské země, která stala se i jejich domovem i jejich vlastí!

Vůdce braniborské posádky, sličný muž, vysoké, urostlé postavy, plavých vlasů a takových vousů, ve selych jiskrných očích odpověděl stručně ale jadrně. Nebyl řečníkem, ale slova jeho vroucí a rázná přijali zastupcové města s hlučnou pochvalou a jásaním. Poháry řinčely, víno a medovina jen proudily. Braniborak byl muž veselý a požitku. Tváře jeho jen se rděly, oči blyštěly, a přes tu chvíli zvučel jeho jadrný, upřímný smích. A když několik mladších začalo notovat, spustil i on a rozlehlou síní zazvučel bujný zpěv pijácký. Půlnoc již dávno minula a v radnici panovalo dosud hlučné veselí. Zpívali, pili, připíjeli bratrství a jednotě všech Němcův, a na zdar nastá vajících bojů. —

Vedle radnice stál prostranný, kamenný dům, též s vysokou střechou, mající v čele podloubí s mohutnými pevnými pilíři. Do tmy na této podsiňce panující padala mdlá zář ze přízemního okna, z komnaty, v níž na nízkém loži medvědicí pokrytém odpočíval starý Kuman Aješin. Na podlaze ležely různé koberce, jež zajisté nebyly koupěny, aniž pocházely z jednoho místa; na stěně nad ložem visel kulatý, koží potažený štít, přilbice, několik lukův, a zakřivené šavle drahých rukojeti. Aješin ležel oblečen maje nohy ovinuty kožešinami. Napadly ho zase těchto dnů bo-estí a proto nemohl se ani účastniti výpravy Alanovy, jenž chtěje věrného strýce míti v bezpečnosti tuto jej zanechal. Sněda, jizvami zohavená tvář starého Kumána byla velmi zachmuřena. Jiskrné dosud oko hledělo upřeně

ke krbu, kdež dohořival oheň. Časem také obrátilo se k oknu. Aješin naslouchal. Než pustou zimní nocí neozval se dušot koňský a ryk s kořistí se vracejícího houfu. Tu sáhl po skleněné láhvi, v níž při světle malé lampy na vyřezávané malé židli vedle stojící tmavé víno se rdělo a blýskalo, a nahnul si znamenitě. Činil tak osamělý piják již několikrát, a bylo to také znáti na tmavém, brunátném lici i blyštícím se zraku. — Zapíjel bolesti i mrzení.

Podholená hlava mu sešedivěla, a obličej jedna vráska. Nebude již proháněti se širou stepí — Přišlo stáří a pak ten čertův synek! Eh, co se napracoval, co nebezpečenství přemohl, aby jej dostal z této kleté země! A je tu zase! A on bloud starý, který bez něho nemůže býti, on s ním! A přece jednak to lepší! Což tam v Uhrách?! Alprův kmen rozehnán, a sloužiti v jiném za sprostého bojovníka — ne toť pohlavářův syn neučiní! Sloužil uherskému králi, jenž přeje tolik Kumánům — ale služba tužba! Teď aspoň je samostatný, má svůj houfec a projíždí se jako pán a mstí se na tom národě, jehož král tam na hrozném poli Moravském zničil Alprův kmen! Projíždí se, volá jméno toho Němce Oty, a ve jménu tom lze všechno učiniti! Daň vymáhati, trestati, v pozeh dávat. Ale on — ah, proklatě, že už je tak star! Ničeho už neužije! Nesměl na Červenou Horu, nemohl ani na Heřmanice, které by byl tak rad uviděl v rudé záři zřiravého požáru!

Tentokrate se Alanovi zajisté podařilo! Tou dobou praskají krovy a řídí se sruby, ve kterých jej jako divokou šelmu na noc zavírali! A toho starého zemanal! Ó, že nemohl před něj se šavlí v ruce předstoupiti!

Noční chvíle zvolna, plouživě ubíhaly. Starý Kumán popíjel a přemýšlel o svých krvavých záměrech

i svém Alanovi, jenž tenkráte z Červené Hory v nebezpečnosti dostal se podzemní chodbou ke dvířkám, jež po nemalém namáhání otevřeli. Stanuli venku pod bradem pod skalou v houštině olšové a vrbové na břehu řeky Úpy. Nikdo jich nepozoroval, nikdo jich nestíhal. Tak dostali se šťastně z okolí hradního. Sotva že si však Alan odpočinul, sebral rozptýlený svůj bouf a vyrazil za nedlouho z nenadání na Hermanice — a podařilo se mu.

Bylo okolo hodiny páté z rána, když všecko město bylo vyburcováno hlukem vrátivšího se zástupu, jenž hláse se k Braniborským hlavní své útočiště v královském městě mival.

Aješín sebou trhl. Chtěl sestoupiti se svého lůžka, než nebylo možná. Venku hluk se rozcházel městem. Ozyvaly se hlasy lidské i ržání a dusot koňův a bučení přihnáného skotu. Aješín klnul, zlobil se, že sám nemůže sejiti, a pak že Alan nejde. Konečně vstoupil.

Čil, zdrav, a za ním nějaká ženská — aj, to Etelka! Kde se tu vzalo to čertovo děvče, jež všecko na Červené Hoře pokazilo?! Aj jak je ubledlá, zaražená! Jindy samý smích a oheň — teď zamikle sedá na trublu opodál krbu, a Alan valně si jí nevšímá. Tedy ho již přešlo milování! Jak jindy s ní cukroval, sedal, jako holoubek vrkal, až bylo starému do bněvu, až musil ho na šavli a koně pamatovati! A teď vychladl rázem! Sam, beze zvaní, usedá ku strýcovu loži, povídá o své výpravě, jak ves přepadli, jak na tvrzi ve jménu vladaře Oty se hlásili, ale jak starý zeman jim vzdorně vzkázal, že nezná vladaře Oty, ale škůdce a lupiče Otu! Zatarasil bránu, nedbal hrozeb, nebál se útoku — až mu zapálili střechu . . .

„A dostali jste se tam?“ tázal se dychtivě Aješín.

„Dostali, ale bránili se zoufale.“

„Máte je?“

„Nemáme — hořící trámy je pochovaly.“

Aješín zaklel. Alan však usmívaje se jej potěšil.

„Vezeme přece někoho. Vnuka starého Sezimy — to škvrně — pamatuješ se, víš, před lety? Teď je z něho statný junák. Bil se znamenitě!“ A mladý Kumán vypravoval, jak Prokop se svou skrovnou družinou se přihnál, jak udatně bojoval, až byl raněn a s koně stržen. „Naložili jsme jej do saní tam k Etelce, která s ním přijela — a teď je tu — už leží ve věži vedle — podíváš se na něj, jak vyrostl a jaký z něho bojovník!“

„Tedy jsou zničeni — a starý uhořel!“ mumlal jako pro sebe šedý Kumán. Na brunátné jeho tváři chvěl se zásvit divoké radosti; očka jeho hořela přišerným ohněm. Pak je upřel na bledou, spanilou Uherku, a široká ústa rozšířila se mu v nepříjemný úsměv:

„A co s holubičkou? Je dosud tak prudká! Hle, jak sebou trhla, jak po mně mrštila zlobivým zrakem! Ho, mělaš lépe hlídati — byla bys pant Červené Hory! — A co teď — aj, vy se nějak hněvátel!“

V tom ozvaly se na podsínce hlučné hlasy, a hned na to zavrzly dvěře dosud otevřené. Alan vyskočiv šel se podívat. Na síni zastal rychtáře a jednoho z konšelů, kteří doprovázeli vysokého, statečného muže. Dva sluhové nesouce planoucí pochodně, stanuli nyní stranou. Rychtář zahlednuv Alana, chvatně přistoupil k němu a vesele ho vital.

„Však jsme na tebe čekali, že s námi číši vypiješ — a ty tu!“

„Libo-li, vstupte ke mně, vypijme ji, času dost!“ zval Alan vesele, a hleděl tázavě na hejtmana posádky, kterého dosud neznal. Rychtář oba bojovníky a zastánce věci Otových seznámil. Braniborák hojným pitím rozjařený dal se ihned do živého hovorů a přijal pozvání.

„Povíš nám, jak se ti na nájezdu dařilo. Slyšel jsem už o tobě, jak ty paličaté Čechy tepeš! Bude to kratochvíle! Dnes ty mně, zítra já tobě. Nerad mám dluh. Vedou mne sem, budu tu bydlet, zrovna nad tebou a tu třeba vypiti číšku na dobré sousedství!“

Hejtman Frenclín, rychtář a konšel vstoupili do komnaty Alanovy. Etelka seděla dosud na osamělém sedadle svém. Alan ji sem přivedl, však dosud na ni jak náleží nepromluvil. Jake to bylo s ním shledání! Podivil se sice, vida ji v saních pod tvrzí Hejtmanickou, ale nepřiskočil k ní, aby ji s radostí uvítal, vášnivě objal a zulíbal, jak by byl jindy učinil! Zachmuřil a zeptal se, kde se tu vzala; poznala z jeho skrovných slov, že ještě nyní tak smýšlí, jako tenkrát, když přechal, že ji dává vinu, jako by ona vše byla zmarila. Ó, ne, ne! ozývalo se jí ve vášnivě pohnutém srdci. To to není! To vše by nahledl, žeš ničím se neprovinila, a kdyby — odpustil by ti, prominul, kdyby choval ještě jiskřičky citu k tobě. Ale jeho láska však pohasla, utuchla — Teď hledá záminky

Žal i lítost zápolily na první okamžik v duši sklamané dívky. Všecko mu obětovala, i zločinu se dopustila pro něj — zabilat dobrou, vznešenou paní, a jen pro něj, jen pro něj! A on nemá ni nejmenšího uznání, a rozjítřenost pohnula jejím srdcem. On nehoden takové lásky a oddanosti! Seděla tu o samotě, nezeptal se jí ani slovem, rozmlouvaje toliko s tím škaředým starcem! Hleděla do země, nevšímala sobě, že venku ozvaly se hluk a hlasy. Tu pojednou zaslechla; „Aj, jak švarná, ladná divčína! Zajisté korist — Toť věru stál ten nájezd zimní slotou za to. Věru, sám bych za takovou křepeličkou — Kdyby jich více bylo, řekl bych — aj — co to žvástám!“

Etelka vzhlednuvši spatřila před sebou statného hejtmána, jenž kroutě sobě plavý knír, na ni žádostivě hleděl. Vedle stojí Alan, usmívá se. On to vidí, slyší, usmívá se, nepromluví! Etelka se do temna zarděla. Vstala, chtěla odejiti, avšak Alan ji zadržel. V tom přinesl sluha korbel i číše, a hosté již bez toho dost a dost požívše, zasedli ke stolu, aby připili sobě na dobré sousedství, nedbajíce, že noc už míjí a ranní úsvit že přemáhá mráčky noční.

Pak Frenclín vstal a přines plný pohár rudého vína podával jej Etelce a zval ji lichotně, aby k nim přisedla. Ona však vzdorně zakroutila hlavou. — —

XIII.

Vysoko v radni věži ležel na bídném loži raněný Prokop. Alan dovědév se pod Heřmanicemi, kdo mladý ten odvážlivec, dal jej na saně k Etelce naložit. Teď opět mladá Uherka chránila panice před mrazem a větrem, zakrývajíc raněného medvědicí, kterou jí byl v lese tak ochotně propůjčil. — Vyšlo slunce, nastal překrásný, zimní den. Světlo vniklo do Prokopova vězení, malé to, klenuté a nebílené prostory. Mladík otevřev oči, spatřil, že někdo sedí u jeho lože. Viděl bledý, kostnatý obličej obstarlého muže, jenž zachmuřeně i soucitně na raněného hleděl. Prokop jakoby se nemohl probrati, pak zasvitlo mu ve tváři a pohnuv prudce pravici, zvolal: „Borši!“

Boreš ze Skalky, jenž o schůzi vladykův na Heřmanicích byl vypravoval, jak viděl mrtvolu Otokarovu ve Znojmě, byl už celou noc s Prokopem, ale teprve nyní za svitu denního dověděl se, jaký mu přibyl soudruh do vězení, ve kterém on sám už na čtvrtý den seděl. Vyjel si ze tvrze své, nic zlého netuše, do města, aby si tu sám u rychtáře postěžoval, když vzkazy

nic nevymohly, že všelijaká cizí čeládka ve městě se zdržující, jejíhož vůdce, postrach to šírého okolí, Uhrem jmenují, na Skalecké zboží zajíždí, tam kmety týrá, odírá. dobytek jim odhání, ano i přibytky v pozeh dává. Žádal aby těm lupičům neposkytovali měšťané útulku a ochrany za městskými zdmi, jinak že by se v širém neudrželi a brzo se rozehnali. Boreš nikdy nemluvil nazbyt. Řekl vše stručně ale s dostatek, ano i pohrozil. Věděli, že je pevný, že spíše jedná nežli hovoří, měli na něj dávno svrchu, vědouce, jaký to nepřítel a odpůrce braniborského vladaře i všech cizinců.

Hle, na jeho pevnou tvrz se neodvážili, a teď jim sám přišel do pasti! Vyslechli ho, zasmáli se mu a zavřeli do věže.

Když toto vše Prokopovi pověděl, uslyšel o nových kusích zlotřilého houfu vedeného tím „Uhrem“!

„O, jak naše nerozhodnost a polovičatost nás trestá! Na Hermanicích jsme rokovali, hněvali se nad zuřivostí cizinskou, odvetu slibovali — však všecko odloženo a čekali jsme že se Branibor rozpomene, umírní. A od té doby! Což již škody spácháno, což i nevinné krve prolito!“

„Ó, mne bídného!“ zatoužil Prokop, „že jsem neposlechl svého děda!“

„A čím bys mu byl prospěl? Tvrze byste nebyli uhájili, ani kdybys i ty i tvoji chlapi —“

„Byl bych aspoň s dědem a s matkou zahynul!“

„Nemysli na smrt, ale na odplatu a osvobození!“

„Ano,“ zvolal Prokop na loži se vztyčiv, „kdybych mohl! Zabil mně otce, zabil děda i matku, rodnou tvrz zapalil — a já v jeho moci!“ vykřiknul. Oči jeho zařily zimničně.

„Tvého otce, pravils, byl by to ten — jak o něm Jurata vypravoval?!“

„Ten, ten! O, jak se mi tím pochlubil, s jakou divokou radostí ukazoval mi hořící tvrz a posměšně volal, abych šel na pomoc, že dědovi je zle a horko. A já ležel bez vlády v saních a nemohl jsem ho stre-
stati — ó!“

Nastala smutná pomlka. —

Oba zajatci byli tak pospolu za mnoho dní. Měli aspoň tu útěchu, že mohli vespolek volně rozmlou-
vati. Než nadcházely oběma co den chvíle, že uml-
kali, že se zamýšlovali — hluboko a trudně. Prokop
nevěděl na jisto, co stalo se s dědem a s matkou.
Neměl ovšem žádné naděje — jen tolik by aspoň rád
se dověděl, zahynuli-li v plamenech nebo rukou těch
divochů. — Zajatci byli ode všeho světa na dobro
odloučení. Žalátník nosil jim skrovnou krmí, zatápěl
na ohništi, a mlčky zas odcházel. Rána Prokopova
nebyla zlá, nicméně za bídného jen ošetřování zle a
zvolna se hojila.

Vládyka Boreš sedával za dlouhé, dlouhé chvíle
na špalku u krbu, maje hlavu nachýlenou a čelo sva-
štěno. Bylo snadno uhodnouti, o čem přemýšlí. Měl
doma ženu, děti. Však i dále myšlenky jeho zalétaly —
po širých vlastech. Nejen nad rodinou, než i nad po-
nížením vlasti se kormoutil. Ale slovičkem sobě ne-
postěžoval. Zdálo se mu to zbytečným, neplodným.
Nač vzdychati, mluvit, nelze li tím prospěti a pomoci!
Tak všechnu tíhu na statné duši nechával. Když Pro-
kop už mohl přecházeli, tu začasť zastavil se u ma-
lého, zamřežovaného okénka, jimž bylo viděti na ná-
městí. Viděl sníh, viděl někdy člověka, slyšel hluk —
však jiného nevyzvěděl. Čekal co den, že Alan přijede
se na něj podívat. Několikrát si také vzpomněl na
onu cizinku, kterou byl zachránil a s kterou Alan
pak jako s nějakou známou promlouval. Kdo je ta
sličná dívčina?

Jednou z večera otevřely se železné dvěře jejich vězení a žoldněti přivlékli nějakého nového zajatce, jenž prudce je odbýval a láteřil, nedada se zkrotiti jejich útržkami a ranami. Boreš sebou prudce hnul a Prokop vykřikl, když zát pochodně padla na líce nově přibylého. Byl to Častolar Sebranický — mladý ten prudký zeman!

Byl spoután a neuvolnili mu ani zde v tom jižním místě Smýkli jím do kouta, kdež zůstal ležeti; potom odešli. Starý vládyka i panic Heřmanický, hned jak ho přivedli, k němu přistoupili; než on je za pološera a kmitavého světla pochodňového nepoznal, až teď, kdy na něj promluvili.

Té noci vězňové se málo vyspali. Vál sice venku prudký vítr a hvízdal kolem věže, v níž měli svůj nevolný, vysoký byt — ale hudba ta by jich nebyla rušila. Než pro družný hovor zapomínali na spánek.

Častolar prudce toužil na neochotu mnohých vládků, zvláště pánů, že každý nejprve jen na sebe myslí a ničeho nedovede obětovati, pak na nesjednocenost.

„Každý má svůj rozum, každý by chtěl vůdcem být, a není nikoho, kdož by povinnosti plnil! A tak nemoha se dočkati, chopil jsem se meče. Několik odvážných šlo se mnou. Dal jsem ženě s Bohem — a již jsme se pustili do díla. Kdož by čekal na slunce a teplý vítr! Mlať, kdy je čas a třeba. Dost by se nám bylo dařilo, ale bylo nás málo, a těch dravců jako kobylek. Slyšel jsem, že pan z Dubé už na Boleslavště sám začal a že míří do Hradecka — chtěl jsem k němu, poněvadž sousedé nepřidávali se k nám, jak jsem se nadál a pevně doufal. Každý se vymlouval, že ještě není čas, že sami ničeho nevyřídíme — Těch opatrných počtářů! Ti nás zkazili. Vrazili jsme na houf braniborský zrovna u Volinova lesa — a jak jsem

pravil, bylo nás málo. Měli s námi tuhou práci — ale na konec mne dostali sem . . .“

„Druhá velká vada,“ promluvil Boreš, „tam veliká odkládavost a zbytečná opatrnost, tu zase nedočkavost a nerozmyslná prudkost. Toť plýtváme silami. Což platno všechno udatenství a všečen zápal?“

Ráno se Prokop i Boreš zhrozili, když za světla denního spatřili svého druha plného ran, modřin i ssedlé krve z lehkých poranění. —

Před polednem následujícího dne vstoupili do vězení rychtář, dva konšele, pak Alan s velitelem nové městské posádky. Alan byl tu podruhé a měřil si zajaté, zvláště Prokopa pohledem plným výsměchu a kruté potupy. Rychtář pak jal se Boršovi a Častolarovi jelikož věznům královského města, vytykáti jejich nepřátelství a vyzval je, aby osvědčili oddanost svou zemskému vladaři Otovi, markrabí braniborskému a jeho nynějšímu zástupci biskupu Ebrhardovi, jakož i aby jemu věrnost přísahali. Ani Boreš ani Častolar dlouho se nerozmýšleli, aniž váhali. Mladý Sebranický vstav, prudce zvolal: „Nikdy! Neuznám věrolomného toho muže a země lupiče pravým vládačem. Náš pán je králevic Václav, kterého Ota Braniborský neprávem věznil!“

„Tak jest, souhlasím!“ dodal klidně Boreš ze Skalky.

Městští pánové sebou prudce hnuli. Alanovi zableskly se oči a hned vše braniborskému veliteli přetlumočil. Ten zarděl se hněvem a hlasitě, hrozebně zaklel.

„A povíte tak znovu před soudem konšelským?“ tázal se rychtář, jemuž se zlostí hlas třásl. Myslíl, že hrozbou zemany dožene — ale zmýlil se.

„Povíme!“ odtušili hbitě a jednomyslně vládkové a s nimi zároveň zvolal tak Heřmanický paníc,

kteréhož nemálo hnětlo, že rychtář druhy oslovuje, jeho samého pomiji.

„Mlči ž, mládenečku!“ zvolal potupně Alan. „Na tebe něco jiného čeká! Tys můj zajatý — uvidíme, jakýs hrdina!“

Rychtář dav vězňům lhůtu, odešel se svými průvodčími.

Za několik dnů vyvedli Boreše a Častolara ven z vězení. Prokop se soužil, že nemá s nimi ve všem za jedno míti; byl by raději v rukou měšťáků, nežli v rukou toho Kumána. Nebál se smrti, ale nových ponížení. Druhové vrátili se za nedlouho. Boreš byl jako jindy zasmušilý, klidný, ale bledší. — Častolar prudce mluvil a byl by živě rukama rozkládal, kdyby na nich neměl pout. Klнул městskému právu a měšťanům, kteří odvážili se souditi člověka šlechtického.

„A jak?“ tázal se Prokop.

„Jak! Jak bylo očekávati. Chtějí míti krev. Jsme souzeni.“

Byl to trapný, smutný den, který pospolu trávili. Na večer přistoupil z nenadání Boreš k Prokopovi a promluvil:

„Máš málo naděje, že odtud vyvázneš, — ale vyvázneš-li, postarej se, prosím tebe, o mou rodinu, aby nehynula. Ubozí —“ tu se zamlčel, ale hned pokračoval: „Řekni jim, jak jsem umíral a proč. Nebylo možná jinak, ať na to nezapomenou a konají vždy svou povinnost. To má poslední vůle —“

„Ó, má žena, má dobrá ženuška!“ zvolal Častolar vyskočiv. A jak prudce pohnul rukama, zarachotila na nich železa. „Však ne — to se jim nepodaří, aby mne takto viděli — jen klidně — ať nestropí sobě smích z tvé poslední hodinky!“ sám sebe napomínal a zmlknuv, přecházel žalátem maje hlavu na

prsa nachýlenu. Vzpomínal na svou milou, mladou ženu. —

Z večera dlouho se modlili, až ulehli a usnuli. Nejprve probudil se Boreš, nejposléze Častolar. Zazvítl den — V žaláři bylo slyšeti hlučné bouchání a sbíjení, pak hlomoz zástupů. Boreš přistoupiv k okénku, hleděl na náměstí, kdež se už valný houf sešel. Nad zástupem vycnívalo lešení. Tam měl s Častolarem dokončiti svou životní pouť.

Vstoupili biřicové do vězení. Věrní Čechové se loučili. Boreš stiskl Prokopovi ruku a pravil: „Prosim tebe, pamatuj, co jsem ti řekl. Všem posílám své požehnání! S Pánem Bohem!“

A Častolar hluboce dojatého panice objav stlumeně mu řekl: „Vyvázneš-li snad, vyříd' ženě mé, jak jsem do poslední chvíle na ni vzpomínal a pomsti naši smrt!“

Vyšli, ve vězení nastalo ticho. Prokop stál nehnutě u okénka a čekal. Byly to bolestné chvíle. Chtěl se modliti, ale nemohl. Srdce mu prudce bilo; cítil, že zbledl, když zahledl Borše, an na lešení vstoupiv, sukni svou u krku rozhalil a pak poklekl — — Prokop odvrátil hlavu, kterou teprve potom pozvedl, když rozlehl se pochvalný křik rozzuřeného, zfanatizovaného lidu, jemuž holomek ukazoval hlavu českého vládky. Sotva že se pokřik děsné radosti ztišil, vystoupil pevnou nohou Častolar. Pouta mu před tím sňali. Pohládl si své dlouhé kníry, pak rozhlednuv se směle a bystře, zvolal hlasem velikým: „Bůh žehnej české zemi a pravému jejímu vladari!“ Jek zástupů přehlušil další jeho slova. Strhli jej na kolena a on ochotně položil hlavu na špalek. A zase s jásosem uvítána oběť plemenné zášti. —

V průčelním okně domu s radnicí sousedícího stála Etelka, hledíc na náměstí, kdež odbývaly se po-

pravy. Ráno než vyšel hejtman Frenclín z domu, pozval Etelku, kterou neustále zdvořilostmi dařil, aby šla si do jeho bytu, odkudž vše dobře uvidí. Viděla, že Alan stále chladný k ní a lhostejný, mlčky ji vybíjí. Nyní chtěla se vrátit do přízemí, v tom však ozvaly se ostruhy, a do komnaty vstoupil velitel a Alan z náměsu se vracejice. „Ó, můj rajský ptáčku — snad bys nechtěl opět uletět?“ zasmál se Braniborák, kterého hrozné divadlo patrně nijak nevzrušilo. Přisvědčila, že ano.

„Nepustím tě, nesmiš, zůstaneš u mne. Jsi mou, již vše ujednáno. Etelka nerozuměla. Ale Frenclín zasmívá se, pohledl na Alana. „Neni-liž pravda, že's spokojen a že svoluješ?“ Alan přisvědčil. Mladá Uherka zbledla, pak zčervenala. Již porozuměla. On ji přepustil jinému, snad prodal, jako otrokyni.

„Nuže zůstaneš?“ tázal se znovu velitel, bliže se ku vlnadné dívce. „Zůstanu!“ odtušila rozhodně a blesk vzplanuvších jejích očí stihl Alana.

XIV.

Nastalo jaro hrozného roku 1280.

Hned jak sníh roztál, přihnala se obecná bouře. Kdo dosud byl řemeslníkem a oráčem, nechal všelikých strojův a chápal se zbraně. Jeden z tisíců žil poklidně. Události samy dohnaly liknavé a nerozhodné buď na tu, buď na onu stranu. Tím utvořily se jen dva síky, a ty stály příkře proti sobě. Města, která jakž takž zachovávala dosud dobrou vůli s českým obyvatelstvem, přihlašovala se nyní k těm, která už před tím Čechům vypověděla boj. Na jedné straně vládla braniborská se svými rotami cizáckými, a teď s městy, kdež měli vrch Němci — na druhé straně Čechové, kteří nechtěli snášeti cizí, kruté vlády, a há-

jili práv své země a svého jazyka. Boj stal se všeobecným a čím dále nabýval větší zuřivosti, jaké jen může nabyti boj plemenný. Kdo nebojoval, trpěl. Vesnice v pozeň dávány, lid, který ještě v kraji vydržel, prchal do tvrzí a na hradby, do lesů a hor. Poie nezoráno, neoseto. Denně dály se zločiny a do nebe volající bezpráví. Byl čas násilníků. Ten, jenž doma v Němcích vepře pásával, nebo hrubou službou se živil, ten teď v Čechách týral, poroučel a bohatl. Největše darilo se kostelům a klášterům, kdež Braniboráci a s nimi spojení lupiči skvosty a poklady hledali.

„Nám křiz nastává a utrpení!“ věstil kněz Štěpán, a teď všichni bratři viděli, jak proroctví jeho se vyplnilo. Kronika Opatovická byla stará, než o podobných svízlech, jaké klášter nyní stihly, nevypravovala. Kněz Benno už před tím toužil a vzdychal, když psal o pádu krále Otakara — ale což teprve nyní.

Polí, jež s velikým namáháním, les vymítivše, sobě připravili, jako by nebylo. Roty Braniborců zničily jejich úrodu, a když měla býti zdělána, nebylo lidu: rozprchl se nebo zahynul mečem nebo zimou a hladem, an hledal útulku v lesích. Bratři neměli žádných poplatků. A na kmetech, kteří tu u skrovném počtu zůstali, jak mohli je vymáhati? Ještě jim dávali, dokud zásoby stačily. — To však dlouho netrvalo. Jakmile se jaro otvíralo, přišel do Opatovického kláštera nedostatek a za ním nouze. Bratr, jenž vládl kuchyní, měl nyní malé starosti, co chutného by bratrům na stůl předložil — neměl z čeho vybírat. Dával, pokud mohl, a co zbylo: střídal hrách, zeli a řepu a všecko to bývalo olejem nebo sádlem řídounce jen omaštěno. Pak už ani toho s potřebu se nedostávalo, a těžkého, černého chleba, jakého ani čeládce nedáváno, byly menší a menší díly. Opat již leccos prodal a pak i klenoty některé zastavil židům na veliké úroky. —

Tim však pomohl jen na čas. Bylať drahota nesmírná. Tu nevěda si rady svolal všechny bratří a oznámil jim, že klášter už nemá ani tolik, aby je všechny uživil. Oznámil jim také, že stěžoval si u zástupce vladařova, biskupa Ebrharda, od kteréhož jako od duchovního očekával úlevu a pomoc.

„Ale, bratří milí, dlužno říci, že je více Němcem, nežli služebníkem božím. V listu svém o Čechách kruté promluvil slovo, jakéž nesluší křesťanu, a vytykal nám, že straníme králové Kunhutě a nejsme při spravedlivém vladaři Otovi.“

Reptání ozvalo se mezi mnichy. —

„Jus murmurandi mne, důstojný otče, omlouvá,“ pravil bratr Benno, jehož oči živěji se zaleskly. „Míním, že mluvím za všechny. Biskup Ebrhard pravdu mluvil, že straníme králové — vždyť jest naši královou. Ale markrabí Ota už není spravedlivým vladařem našeho království: svatyně drancuje, nevinnou krev prolévá — Kletba by jej měla stihnouti!“

Souhlasili — odpověď biskupova všechny je rozhodčila.

Nebylo naděje a nezbylo jiné rady, než učiniti to, co na konec opat navrhoval. Mladší, silnější nechť opustí prozatím Opatovice, aby vyhledali sobě útočiště a výživu pod střechou bratrských klášterů; starší, churaví nechť zůstanou s opatem v Opatovicích.

Kněz Benno nebyl z nejmladších, nicméně byl jedním z nejprvnějších, kteří se poutnické hole chopili. Ukryv pečlivě kroniku a rozloučiv se srdečně s opatem a jmenovitě s knězem Štěpánem, jenž zůstal ve své osamělé celle u zaprášených knih, závitkův a staré harfy s přetrhanými strunami, vykročil odhodlaně s několika bratřími z brány Opatovické. Za nedlouho však se od nich odloučil. Sháněli bezpečný útulek a zaopatření, on však měl jiný úmysl.

Nehledal fortny kláštera dobře zásobeného, ale zastavoval se u nízkých vrátek chudičkových chat; všude ho bylo třeba, všude namítala se mu nouze a bída. Ve dvorcích, kde ještě nějakou zásobu před Branibory ukryli, ušetřili vždycky chléb nebo jinou potravu Bennonovi pro jeho kněžské roucho. On pak z toho jen nejnútnějšího požil, ostatní rozdával v chatrčích, samotách i lidem, které potkával na cestách a pěšinách jako plachou hladovou zvěř bloudící.

A když neměl, čeho by jim ušetřil, potěšil, povzbudil aspoň slovem. Tu mírnil bolest, tam rozpaloval mysl zaraženou a neštěstím skleslou. Všude pak volal, že nastala hodina svatého boje, že hříšno doma zůstávati nebo se skrývati.

„Nemáme zbraně!“ volali mnozí.

„Vezměte kosa a cepy!“

„Kám máme jíti? S kým, za kým?“

Jmenoval jim jména pánů, kteří už praporec rozvinuli a boj proti cizincům začali. Posílal je k houfům pana Čeňka Červenohorského, pana z Dubé, Václava z Rychnova, Tasa Viznurského, radil jim, kde třeba a možná bylo, aby se spolčovali, nejstatečnějšího aby si vůdcem zvolili a tak drobný boj na svůj vrub počali.

Čím dále krajinami putoval, tím více vzrůstal se jeho svatý hněv, tím ohnivější, výmluvnější pronášel řeči, neboť čím dále, tím větší zpoustu shledával. Málokterá viska zůstala bez pohromy, všude spáleniště, všude trosky. Tu tam pole na polo zoraná, ale neoseť. — Zůstal tak, jak je zanechal kmet od dila Branibory zavlečený nebo vyplašený. Většina pak ani nezdělaná, zarůstala bejlím a travou pustým ladám se podobajíc. Nejednou našel u cesty, v poli ubité nebo ztýrané od Braniborů, a v lesích, na samotách potkával houfy otrhaných a hladových, kteří tak bídou otupěli, že ani na obranu ani na odvetu nepomýšleli.

To vidal, a což slýchal! Smělý mnich nejednou v duchu zatrnul, nejednou se rozjíttil, když slyšel o pustých zločinech a zhovadilostech, kterých se cizinci na Čechách dopouštěli. Toť stínání vládků, s nímž v zimě v Poličce započato, a jež srdce všech Čechů rozhořčilo, bylo milosrdenstvím —! Sám vidal lidi, jimž Braniboři nos i uši uřezali. Pak už také shledával na stromech visící mrtvoly — většinou domácí, ale již také cizí žoldnéře. Zohavený mrtvý Braniborec při cestě ležící nebýval teď už vzácností — Nastaloť vzájemné ne bojování, ale vraždění a zabijení. Surové násilnictví Němců vzbudilo krutou pomstu rozzuřených Čechů.

Tak již nastal konec máje.

Jednoho odpoledne zamířil kněz Benno k tmavému lesu, za kterým, jak se doptal, leželi Heřmanice. Zaslechliť také v Opatovicích, co se tam stalo a kdo toho byl původcem. Kněz Benno chtěl smutné místo na své oči viděti, aby mohl potom, až by se do kláštera vrátil, bratru Štěpánovi o jeho rodišti a rodině zprávu podati.

Šel hlubokou cestou — tu pojednou z houštiny vyrazili tři mužové, otrhaní, zarostlí sedláci. Oslovili Bennona přísně, patrně již ani říze kněžské nedůvěřovali. Jakmile však pověděl, kdo je a odkud jde, líbali uctivě jeho ruce. Zaneslať pověst jméno jeho až k nim. Pravili mu, že jsou na hlídce, a prosili, aby šel dále, že v lese najde mnoho jejich druhů. Jeden z nich ho provázel. Požehnáv jim, zamířil k lesu.

Tam zastal na mýtině tábor sedláků. Byli ozbrojeni a ze všeho poznal, že nevládne jim duch malátnosti a bázně. Dověděvše se knězova jména, uvítali jej hlučným pokřikem.

„Co tu děláte? Skrýváte se?“

„Chceme se pomstit!“ odpověděl nejstarší.

„Kdo je vaším vůdcem?“

„Nemáme ještě žádného.“

„Chcete li, já jím budu.“

Souhlasný pokřik byl mu odpovědí. Když pohnutí poněkud se utišilo, vystoupil nejstarší ze zastupu a pravil: „Ctihodný kněze, prve nežli nas povedeš, vykonej, prosim, službu našim nešťastným bratřim“

I vedli statného mnicha dále lesem, až stanuli na pokraji nevelkého a nehlubokého ouvalu. Paprskové k západu se chýlicího slunce zlatily travnaté svahy i kmeny stoletých dubův a buků, zasmušilých jedlí a sosen koleni hustě rostoucích. Benno zahledl několik selských sani, jejichž sanice travou a metlicí zarostly. Tu tam bělaly se kostry padlých koňů, a dále blíže košatého dubu kopali dva mužové selští hlubokou jámu.

Benno a jeho průvod stanuli na smutném místě, u „Sezimova dolu“. Pověděli mnichovi vše obšírně, jak se vše přihodilo, a tu dověděl se zevrubněších zpráv o Heřmanicích.

„Panic Heřmanický v tomto lese stíhal kruté vrahy, a ti zatím druhou cestou vyrazivše, přepadli jeho tvrz. Všecko to způsobil ten Uher. Býval, jsa chlapcem, na tvrzi, jak si ho nebožtik vládkův syn z vojny přivezl.“ — Benno se pokřičoval.

„Všecka krajina byla jako vymřelá, všecko se rozprchlo, až teď s jarem jsme se navrátili. — Ale jak — a co jsme shledali! Shlukli jsme se v lese — a tu jsme také našli roztrhané zbytky ubohých našich krajanů.“

Hrob byl vykopán. Sáně, na nichž truchlé pozůstatky padlých venkovanů odpočívaly, zataženy až na pokraj jámy. Nastalo pohřbívání. Slunce zapadlo a poslední zásvit dne pronikal temnotou lesní. Byl

vlažný podvečer. Houfec sedláků otrhaných skupil se kolem hrobu, nad nímž stanul kněz Benno. Promluvil mírným hlasem, že nemá ani roucha, ani svěcené vody, ani svíček, že nestojí na posvěcené půdě — že však tito nešťastní bratři a sestry přece sladce v Pánu odpočinou, protože skropili půdu svou krví nevinnou, že duše jejich pro utrpení, jež zakusili, radují se ve věčném světle nebeském. Požehnal hrob, a ostatky mrtvých spustěny do lůna země. Nastalo na okamžik ticho, jen duby kolem hlasitě šuměly. Pak jal se kněz Benno na hlas modliti se a sedláci, bojovníci, kteří tu stáli zachmuřeně a posupně do hrobu hledíce, padli na kolena. Domodlili se, a zraky všech utkvěly zase na knězi, jenž nad zasypaným hrobem povstav jal se mluvit. Prve mírný hlas jeho mohutněl a rozléhal se mocně tišinou lesní. Odbyv povinnost kněžskou, konal nyní velitelskou. Vyzýval všechny výmluvným slovem, aby bojovali pevně a mužně proti utiskovatelům rodné země, aby byli vytrvalými a kázeň zachovávali. Tváře posluchačů jeho se jasnily, zrakové se jim rozjiskřili. Když domluvil, zavedl houf na vhodné místo, roze-stavil pečlivě stráže, a rozmlouvaje dlouho ještě, přecházel mezi svými bojovníky, kteří se skupili kolem několika ohňů. —

Druhého dne odpoledne jeli dva jezdcové, pán a zbrojnoš, cestou vedoucí ku tvrzi Heřmanické. Krajina jindy všecka zdělaná, plná bujně zelenajících se lánů, byla pasta a opuštěna. Nikde ani človíčka — Ticho uložilo se pod jasnými, tmavomodrými nebesy. Tmavé lesy a doubravy jako by v záři slunečné dřímaly. Chvillemi přeběhli přes ně tichounce stínové bílých mraků, vysoko do dálky se nesoucí, časem mihnul se nad nimi dravec, ženoucí se za koristi

Jezdcové slezli na úpatí návrší, na němž tvrz stála. Zbrojnoš uvázal koně za haluz, ve stínu staré plané hrašky, kdežto pán jeho zarostlou cestou ubíral se do tvrze. —

Byl to Rubin, mladší a nyní už jediný syn Hermanického vládyky, starého Sezimy. Od těch dob, co z rodného domu tajně ušel, aby oddal se životu potulných rytířů, o němž sníval, že je pln dobrodružství, veselých i milostných, že kyne v něm sláva i hojná odměna, byl jen jedenkrát na tvrzi Hermanické. Stalo se tak v šestém roce po jeho útěku. Tenkrát žil ještě Ctibor, a Prokop byl chlapečkem. Rubin vrátil se do rodné tvrze s druhem, německým pěvcem, kterého byl na svých dobrodružných cestách poznal a s nimž za dlouhý čas putoval. Starý vládyka uvítal syna svého dosti vlídně, poněvadž se nadál, že Rubin vyblázniv se a maje světačení do syta, zůstane doma. Mátko ho ovšem, že syn vrátil se v cizím kroji, že místo prostých kroužků v uších měl zlaté špy, že plete do řeči bez příčiny cizí, hlavně německá slova. Všichni na tvrzi Rubinovi se divili. Čeleď přetrásala, že je nějak pánovitý, že milostivě promlouvá, nade vším nos krčí. Smáli se stranou jeho kroji, jeho strakatým přiléhavým nohavicím, nejvíce však jeho druhovi, milostnému pěvci, jenž tak hrozně češtinu lámal. Starý vládyka i vážný Ctibor šetrili z počátku pohostinství, pak se Němci vyhýbali, nemohouce snést i jeho vypínání a chvástání, jemuž se také Rubin zdárně přiučil. Začasté ho proto Ctibor úsměvem odbyl, otec pak se mračil; když jednou Rubin zase cizinu velebil a se chlubil, že byl na rytíře pasován a nový erb s chloubou ukazoval, a při tom Wolfram pěvec několik smělých poznámek o českém životě si dovolil, neudržel starý vládyka svého hněvu, až tento nechtěje se dáti před cizím druhem zahan-

biti, otcí tvrdě odporoval. I rozhořčil se vládýka tak, že syna svého jal se tepat a chopiv se jeho pomalovaného štítu, mrštil jím o zem a erb pošlapal.

Za tu největší pohanu, jaká se mohla jemu, rytířskému člověku státi, nemohl na otcí zadostučinění žádati; nezbylo, než aby odešel. Zapřisahal se, že se více mezi ty „sedláky“ nevrátí. — Odebral se opět do ciziny; chtěje žiti mezi pány, sloužil v jejich družinách, zvláště když i nonze naň naléhala. Soudruh, zpěvák rytířský, vymámiv na něm, co ještě měl, zmízel. — Léta minula — mladický zápal pohasl. Rubín už nejednou po domovu zatoužil, ale vzdor a falešný stud mu nedaly. Zůstal v cizích službách, v nichž tak zvykl a uvízl, až i proti svému králi bojoval. Ze svižného, vysokomyslného panice stal se urozený žoldnět, rytíř, jenž za mzdu a výsluhu bojoval. Ale tu na bojišti Suchokrutském setkal se s bratrem Ctiborem. Viděl ho bolestně umíratí, slyšel jeho poslední slovo: „Zrádče!“ — viděl pak mrtvolu Přemyslovu. Té noci po hrozné bitvě jal se poprvé o sobě opravdově přemýšletí, a začalo mu svítati, čeho se dopustil. Zinučenou tvář Ctiborovu viděl neustále — nemohl na ni zapomenouti ani ve snu I ve dne ji vídal a v duchu často zaznívalo mu: „Zrádče!“ — Opustil službu německou a vrátil se do Čech. Domů váhal zrovna se odebrati. Vstoupil do služby markrabí Oty, jenž dle smlouvy stal se vládatem Čech. Nyní vida jeho vládu a všecko spuštění, ujel z Prahy a zamířil do rodné krajiny, chtěje starému otcí za té kruté doby přispěti. Cestou zastavil se v klášteře Opatovickém u strýce Štěpána.

Jaké tu bylo vzájemné podivení a překvapení! V klášteře jindy hlučném a mnichů plném sotva zahlédl černé roucho kněžské. Strýce Štěpána zastal v celle mezi knihami — nečtoucího, zamyšleného. Sta-

řetěek vůčihledě se ztrácel a sotva mohl přejít komnatkou; ale duch jeho byl ještě jasný. Rubín z kvetoucího mládence proměnil se v osmablého muže, jehož tvář pokrývaly vrásky i dvě jizvy. Vyzpovídal se ze všeho — a co na to uslyšel Heřmanice přepadeny, vypáleny, rodina jeho snad mrtva. — Na jisto starý strýc nevěděl. Skroušeně vyslechl Rubín jeho káravá slova, a oko se mu vyjasnilo, když mnich jej vyzýval, aby pokání činil a napravil, čím se na domovu a na vlasti prohřešil.

Teď vstupoval po druhé po letech do rodné tvrze. Brána sesutá, po srubech ani památka, z kamenných stavení zůstaly jen zdi a začazené lomenice. Na nádvoří stará lípa uhořela, jen pahejl zbyl, okna vybita a jak jimi plameny šlehalo a dým se valil, zůstaly černé pruhy pod nimi na zdi. Všude hromady ohořelých trámů, kamení a ruiny, jenž travou a bejlím už obrůstal.

A tam na kamenných schodech ku prahu vedoucích, nad nimiž bývala pavlač, tam sedí v běložlutavé soukenné sukni se širokými rukávy stařec bělobradý — jako by se na sluníčku, v jehož plné záři sedí, vyhříval. Ale nedbá slunce — v žilovatou, suchou ruku opírá lysé čelo a hledí do země. Pro Bůh, ten bédný, hubený stařec s tváří svaštělou, toť statný někdy vládyka S-zima! A noha je zavázána —

Ne-lyšel, že někdo vedle něho stáal. Teprve, když s po třetí „Otče!“ ozvalo, pozvedl zvolna hlavu. —

„Koho tak voláš? Co chceš? A kdo jsi?“

„Neznáš mne? Jsem Rubín, tvůj syn!“

„Můj syn! můj syn! A Rubín! Ten už není můj. Proklet jsem ho několikrát, že se stal zrádcem!“

Tou chvílí přicházel kolem rybníka pode tvrzi Beneda, někdy Prokopův cvičitel, a zahlednuv pode

hruší dva koně, přidal do kroku. Zaštal podřimujícího zbrojnoše, s nímž ihned dal se do hovoru. Podívil se starý, věrný služebník, když uslyšel, že jeho pána mladší syn domů se navrátil. Vypíával se na vše, a sám také ochotně a hovorně vypravoval, jak až do těchto smutných konců se dostali, vypravoval o Prokopovi, s nímž byl v lese stíhat Braniborů, jak se vrátili, když tvrz již hořela. Vypravoval o bitce dole i u tvrze, kdež starý Sezima s nečetnou čeledí sídla svého hájil. „I paní Nětěše bojovala — a jak prý! Všaktě ji ti divoši muže, pana Ctibora, ubili. Ale co platna všecka udatnost! Střecha zapálena a ve zmatku tom, kdy ještě hájili hořící stavení, zabita byla nešťastná naše paní Starý vládyka raněn sklesl na zemi — a Bůh sám ví, jako zázrakem byl zachráněn. Ten škůdce kumánský (a tu pověděl vše, co věděl o Alanovi) hned, jak vládyku vyzýval, aby se vzdal, vzkázal, kdo je; pásl po starém vládykovi, ale když potom panic se přihnál; odveden tak ode tvrze. A když vnuka zajal, vrátil se ku tvrzi, sháněje se po dědovi. Řekli mu, že padl i nepátral po něm dlouho, poněvadž za toho zmatku nebylo možná. Já bojoval dole — omráčili mne palcátem, a když jsem se ve sněhu probudil, tvrz dohořovala a nepřítel byl ten tam. Hledal jsem Prokopa, však nenašel. Domýšlel jsem se, že ho zajali. Vylezl jsem s namáháním na tvrz. Byla pusta, čeleď většinou padla, dva jenom uprchli; za branou našel jsem mrtvolu paní Nětěše a dále za hromadou trámů starého vládyku. Krvácel a div divoucí, že neuhorel. Zůstal jsem u něho. Vyvázl a uzdravil se. Ach, jaké bylo jeho procitnutí, jak se ptal po paní Nětěši a vnukovi! Nechtěl tvrze své opustiti. V klenuté komoře zůstali jsme a tak přečkali jsme na spáleništi zimu. Vládyka je pořád zamýšlen, je jako roztráštěný dub. Slyšel jsem ledacos, ale nepověděl jsem

mu, bojím se, aby se mu nepřítížilo. Největší starost mám o Prokopa. Povídali, že ho v Poličce vězní. ba dokonce, že ho popravili — neskládej Bože — však tam někdo sestupuje — toť jistě pan Rubín — ó, brzo se vrací!“

Šel mu vstříc a hlásil se k němu. Vladykův syn přijal věrného sluhu jinak než jak před lety, když z ciziny poprvé se vrátil. Ušedl s ním na kámen. Byl velmi zkormoucen. Vypytał se na vše, pak požádal Benedy, aby na dále starého otce opatroval, dal mu váček s penězi a odešel dolů ke stromu, kdež vsedl na kůň. Odjížděl se smutnou z domova. Otec mu neodpustil. Rubín prosil, omlouval se, pak doložil, co mu strýc Štěpán na potěchu řekl. Tu konečně upřel starý vladyka na syna za chvíli oči: tváří jako by zašlehl paprslek. Řekl: „Až smyješ skvrnu z našeho jména. Miniš li to opravdu, víš, co učiniti.“ Byla v tom naděje. Rubín vstav, vyšvihnul se do sedla a zamířil k černému Heřmanickému hvozdu. Když se k němu blížil, zarazil pojednou koně a naslouchal. Za nedlouho vyrazil ze stínů lesních sešikovaný houf ozbrojených lidí, patrně sedláků. V čele jejich uzřel Rubín vysokou postavu bledé tváře. Vůdce ten, statečně si vykračující, měl na sobě kněžskou řizu. Byl to kněz Benno.

XV.

Starý Sezima opíraje se o věrného Benedu, stánu na zarostlém náspu zbořeně své tvrze. Již dávno tam nebyl, již dávno nerozhlízel se odtud po svém zpustlém zboží, meškaje napotád v nádvoří a ve svém útulku, potád zamyšlen a truden. Teď probírala se jeho mysl ze chmur jí tížících. Oko, jež jindy zamlženo, lhostejně před se, nebo do země hledělo, po-

zorovalo živěji a s účastenstvím valný houf sešikovaných mužů, jenž dav se od širého lesa přes zpustlá pole, nyní cestou pod tvrzí pádným odměřeným krokem v dál se ubíral. Nad houfem třepetala se rudá roucha na žerdi připevněná, v čele houfu kráčeli dva mužové. — Tichou, pustou krajinou zazvučel sborový zpěv. — „Hospodine pomiluj nás!“ neslo se mohutně jasným vzduchem.

Beneda svému pánu vykládal: „Hle, to ten houf, o kterém jsem ti dnes ráno vypravoval. Už začal svatý boj; takových zástupů již jinde dost. Bude jich ještě více po veškerém království. Vede je kněz a vedle něho Rubín, koně mu vedou vzadu. Panic přidal se k nim, táhnou zajisté k Poličce. Ano, v pravdě, protože mi povídal, než odjel, dole na kameni jsem s ním mluvil: Buďto se nevrátím, nebo přivedu Prokopa.“

Starý sluha umlknuv, pohleděl na svého pána.

Byl všecek změněn. Lice mu oživilo, a přísný, zamračený výraz patrně se zmírnil. „Pán Bůh jim požehnej!“ ozval se a to tak vřele, až Beneda byl tím neobvyklým výrazem překvapen.

Sezima hleděl za houfem, jenž se posvětil svatému boji proti zhoubcům nešťastné vlasti — a mezi nimi byl jeho syn, marnotratný syn, jenž konečně se navrátil, aby se kál! Zpěv válečnicků zněl už jen stlumeně, slabě, až zanikl a brzo také zmizel houf za temnozelenou doubravou.

Rubín opravdu přidal se k selskému houfu a kněz Benno rád a ochotně přijal zkušeného válečnicka, jehož minulost ani jemu, ani komukoliv ze zástupu nebyla dobře povědoma. Toho dne už nemohli dojíti svého cíle, královského města Poličky. Táhli až do soumraku, pak na výhodném místě na pokraji hustého lesa rozbili tábor. Sotva že ohně zplanuly,

přivedly některé ze předních hlídek několik uprchlíků. Byli to buď sedláci, krajem bloudící, buď několik českých sousedů z Poličky, a ti byli nejvítanější, poněvadž přinesli věrohodné noviny.

Vypravovali hrozné věci, jak Častolar a Boreš byli popraveni, jak české obyvatelstvo zakoušelo všelikého příkoří, zvláště pak týráni posádky braniborské, a jak nyní nemají už žádných zásob, a dosti hladu a nouze, bylo beze vší příčiny správou městskou z města vyhnáno, jako by ani tam nepříslušeli. Vypravovali, jak nyní už tolik dní se krajem potloukají, v nedostatku, nouzi přehořké. Toužili na rychtáře a konšely, jimž vše co českého je trnem v oku, na posádku, nejvíce pak na divokou rotu vedenou Alanem, Uhrem. Rubín napjatě poslouchal, kněz Benno pak zevrubně vypytał se na vůlce těchto lupičů, skrývajících se za vládou braniborskou.

Uslyšel tu divných věcí o svém vychovanci, „obětovaném“!

Rubín ptal se po svém zajatém synovci, o jehož osudu mu Beneda pověděl. Uprchlici věděli tolik, že nějakého panice vězni a sice na věži radnické. Jeden však vypravoval, že je raněn, jiný že nemocen, třetí pak docela, že snad zemřel nebo že tajně byl popraven. —

Té noci Rubín málo spal. Všem uzavřel spánek očí, všem, a byli to samí nešťastníci, jen on oka nezamhouřil. Opíraje hlavu o kmen rozložitě sosny hleděl do tmy. Na myslí měl starého, sešlého otce, vzpomínal na Prokopa, kterého živou mocí musí osvoboditi. Pak zjevila se mu ve tmách bledá, utrápená tvář umírajícího Ctibora, jako by mu říci chtěla: „Vysvoboď mého syna!“

Rubín vstal; vyšel z tábora ven, na pokraj, dále mezi přední stráž, jež bylo nutno rozestaviti, neboť

jeden hlas šel, jak rota Uhrova z čista jasna se zjevuje a všude se namane, právě když by nikdo nepomyslí. Bylo na úsvitě, ticho. Rubín zahalen v plášť šel širokou mezí, tam kde v šeru bylo viděti jako stín stojící stráže. Pojednou sebou hnula, slyšeti její křik. Rubín pospíšil na místo.

„Kdo jsi?“ tázala se hlídka muže se bližícího.

„Dobrý Čech — Prokop, Heřmanického vládky vnuk!“ zněla odpověď.

Prokop tu! — Rubín chvatněji vykročil a již stanul u stráže, naproti mládenci vytáhlé, sličné postavy, bledé však a vyhublé tváře, na niž patrna byla přestálá utrpení. Strýc a synovec stanuli proti sobě, neznajíce jeden druhého. Rubín ihned se nejmenoval. Hleděl se zalíbením na mládence, jenž pln rozhořčení a svatého hněvu vypravoval o svém a svých krajanů utrpení. Když však strýc viděl, s jakou touhou Prokop domů chvátá, aby vyzvěděl, co se s rodinou stalo, tu pověděl o svém otci, o Nětěši — pak také o sobě. Jakých to různých citů vzbudil v mladíkově srdci! Byl již všecko ozelel. Radoval se nyní, že děd je živ — ale smrt mateřina dojala jej hluboce. Ostatek cesty, jež do lesa měli, kráčeli mlčky. Když však Prokop zahledl mužstvo a zbraně, probral se rázem a ptal se po vůdci.

„Tu stojí,“ odušil Rubín ukazuje na kněze Bennona, jenž k nim byl přišel.

„A tu druhý,“ odvětil mnich, ukazuje na Rubína.

„Nemáte-li cos jiného, ihned pospěšte k Opatovicům!“ zvolal Prokop.

Kněz Benno se nemálo podivil, a tu panic vypravoval, že včera v noci prchl a útěk jeho hlavně proto se podařil, že všecko město chystalo se do pole. —

„Včera vytrhli. Posádka braniborská, Alan se svým houfem i měšťané. Spojí se, jak jsem zaslechl,

s Mýtskými, Landškrounskými a zástupy cizími. Potáhnou na Hradec, kdež prý stojí pan Závaše z Falkenštejna: chtějí ho poraziti a do Slezska zabnati. Zaslechl jsem, jak se Němci na klášter Opatovický těšili. Než vrazí na Hradec, zastaví se v klášteře, a běda jemu, neboť Uher se svou rotou naň se chystá!“

Sedé oči knězovy se zaleskly.

„A kdy že vytáblí?“ ptal se chvatně.

„Včera.“

„Tedy nejvyšší čas! Půjdeš s námi, pane Rubíne?“

„Ovšem že.“

„A já také,“ zvolal Prokop.

Strýc i kněz udiveně na něj pohledli.

„Srdečně rád bych děda uviděl, s ním promluvil.

Ale je zdrav a dá Bůh, že se s ním brzo sejdu. Dříve však vyrovnám se s Alanem!“ zvolal Prokop. Oči se mu jiskřily. Domluvy strýcovy i knězovy nic nezmohly. Jakmile se za chvíli všechen houf hnul, byl již také Prokop na pochod připraven. Z počátku jel na strýcově koni, aby si po namáhavém útěku odpočinul. Dlouho však v sedle nevydržev, přidružil se raději ku strýcovi a Bennonovi, s nimiž zároveň statně v před se ubíral. Rubín vyhledav z houfu dva muže, kteří nejlépe znali krajinu, poručil jim, aby vsedli na koně a rozjeli se v před na výzvědy. Dva jezdci — to byla veškerá jízda houfu Bennonova, jemuž za to pěších přibývalo, neboť na dvacet mužů, sedláků, bludných, Branibory o všecko oloupených cestou k nim chutě se přidalo. Všichni hořeli touhou, aby se cizincům mohli odměniti. Cestou vypravoval Prokop strýci a knězi o svých osudech, jak byl pod Heřmanicemi jat, do Poličky odveden a vězněn. Vypravoval jim o soudruzích svých, Boršovi a Častolarovi, o tom, čeho sám zakoušel — nedostatku, bolesti, ale což nejhoršího bylo:

výsměchu a ponížení měrou vrchovatou! Ne bez rozhořčení vzpomínal na to, jak Alan několikrát ho ve vězení navštívil, jak s ním potupně jednal, radost svou na jevo dávaje, že se všemu rodu Sezimovu již vymstil, a jak se těší, že pomstu svou na nejmladším dovrší. — „*Jak*, mně neudával, však ze slov jeho porozuměl jsem, že mne hodlal s Aješinem do Uher poslati, kdež bych byl ohavě té otrokem. Čekal však ještě na něco. Pak když se oteplilo a sníh stál, přišel zase, po dlouhém čase, za kterého nejspíše někde na nájezdech meškal. Tentokrát nedostavil se sám, ale starý, škaředý Kumán s ním se vlekl, o hůl se opíraje. Byl to Aješin; dal se mně poznati, a vedl si ještě úsklibněji, necitelněji nežli Alan.“

Rubin neudržel se, aby nezaklel. Kněz Benno ptal se Prokopa, jak se dostal ze zajetí.

„Časem měl jsem se lépe. Dostával jsem do syta chutných krmí a vína — časem byl zase jen černý chléb a voda. Dle toho poznával jsem, kdy je Alan ve městě nebo na nějakém lupu. Dověděl jsem se také, že mně přilepšovala ta dívka, kterou jsem v našem boru zachránil. Myslil jsem, že to Alanova známá, snad milenka, ale žalárník mně pověděl, že je u velitele braniborské posádky, a že mu zrovna udělala: míval prý tuze rád ženské, ale co měl tu Uherku, žádné si nevšiml. Za to však Alan oblíbil prý sobě prvního konšela dceru. Všecko to mně vypravoval žalárník, jenž od té doby stal se hovorným, co si jej Uherka naklonila hojnými dary a svou moci. A ta mně také pomohla z věže. Předevčirem přišel Alan se na mne podívat. Prohlédl mou ránu, která se již skoro nadobro zacelila. Úsklibl se a pravil, že cestu do Uher vydržím. Smál se mi, že se mně tam dobře povede, lépe prý než Aješnovi na Heřmanicích, jen abych měl strpení, že musí dříve poděkovati

se strýci Štěpánu a všemu klášteru Opatovickému. Tušil jsem zlé věci. Již před tím pozoroval jsem na náměstí veliký ruch. — Chystali se na výpravu. Nyni již hádal jsem, kam. V noci otevřely se pojednou dvěte — Uherka mne zbudila a vyvedla. Dům její byl zrovna vedle. Tam mně dala meč, nový plášť i jídlo, a muž, který na mne již čekal, zavedl mne tmavými uličkami k fortně, kterou mne pustil. Byl jsem na svobodě. Teprve nyní poznal jsem, jakou moc má Uherka — Kdyby nevládla braniborským hejtmánem, Bůh ví, kde bych dnes byl!“

Kněz Benno nabádal neustále ku spěchu, dychtě, aby přišel svému klášteru v pravý čas na pomoc. Neméně Rubín i Prokop pospíchali. Je poháněla touha po pomstě a spravedlivé odplatě; a pak měli v Opatovicích starického strýce, na kterého měl mstivý „obětovanec“ Alan zajisté nejvíce nabroušen!

Mužstvo, ač necvičené a nezvyklé, vedlo si statečně, snášejíc neúměrně tíhu neobyčejného vedra, jaké už po několik dní panovalo. Všaktě každý z nich vzpomínal na Branibory s rozhořčením, u každého z nich měli několik vrubů za své týrání a zločiny. V poledne odpočívali v březovém hájku, kdež byla studánka. Pojedli z malé zásoby, kterou každý s sebou nesl, sedřimli na okamžik ve chladném stínu, pak dali se na pochod. Sotva že asi hodinu kráčeli, jalo se jasné nebe zatahovati. Bylo dusuo; za nedlouho víchř a hřimání přerušily mrtvé ticho. Obloha zatáhla se úplně, spustil se déšť, liják.

Prokop trnul nad tou překážkou. Rubín potichu klel. Benno se modlil. — Nebylo možná rychle postupovati; pak ještě byli rádi, že v širé krajině došli k pusté, vypálené vsi, kdež mohli se aspoň poněkud před lijavcem ukryti. Jako by mračna se protrhla. Nebylo ani pomyslení, aby dále pochodem se brali.

Setmělo se, hrom burácel a četnými skulinami polo-rozbořených chatrčí mihali se různobarevné blesky ráz na ráz.

XVI.

Mocný pan Závíše z Falkenštejna horlivě ujímal se ovdovělé králové, jež uprchnuvši z vězení Bezděžského, v Opavě se zdržovala. Odtud začal někdy odpůrce nebožtíka krále, nyní miláček jeho manželky vojnu, aby zapudil Otu a s ním všechny cizozemce, aby uvedl Kunhutu na stolec královský a do země pořádek a pokoj. Již minulého roku začal, ne však s valným úspěchem, poněvadž mu nerozhodnost a sobectví mnohých českých pánů překážely. Do jara však všecko připravil, světla nabyl o přátelích a protivnících, spojence si získal a udržoval dorozumění s těmi, kteří již v jiných končinách českého království boj proti cizincům na svůj vrub začali.

Pan Závíše pomocí sousedních pánů a rytířů zmocnil se župy Kladské, zbavil ji všech rot cizích i domácích, které s Branibory držely. Ze všech stran hrnul se mu lid, jenž chtěl bojovati, i takový, jenž pod praporcem jeho hledal ochrany. Pan Závíše vztyčil praporec královský a čím dále do země vnikal, tím více rostlo jeho vojsko. Korouhve nejřednějších pánů severovýchodních i východních Čech vládly vedle praporu zemského. Mezi nejřednějšími však byli pan Hynek z Dubé se synem a pan Čeněk z Červené Hory, kteří už loni zdárně bojovali. Starý pan Hynek mohl už nyní hrdě vypravovati, že nejednu rotu zlou sám rozprášil, že Olíkovi nejednoho statného bojovníka zabil — než ráznému pánu bylo to jenom začátkem splátky, kterou všem nepřítelům chystal. Pan Závíše postupoval statně ku předu, zatlačuje zevšad

Branibory a trestaje krutě domácí jejich spojence. Zmocnil se Jaroměře, Hradce nad Labem a chtěl vniknouti do východních Čech, kdež v krajinách mezi německými městy bylo nejhůře — ale v tom dostalo se mu bezpečných zpráv, že Ota svým v těch končinách přísně a důtklivě poručil, aby vzchopice se, proti panu z Falkenštejna do pole vytrhli a další postup jemu zamezili. Zvědové a přátelé přinesli zprávu o početném vojsku braniborském, sesíleném posádkami i lidem z Poličky, Mýta i Landškrouna, jež přes Opatovice na Hradec přitrhne. Současně rychlý posel přinesl panu Závišovi list opata Opatovického, jenž prosil, aby pan Záviše ujal se kláštera, kterémuž hrozí úplná zhouba. „Na všem již nedostatek a nouzi majíce, lekáme se nyní, že klášter náš bude zničen, a to tím spíše, když nás už došly pohrůžky nepřátel a zvláště onoho Uhra, vůdce strašlivého houfu, kteří na nás pokladu a všech skvostů chrámových žádají —“ tak psal mimo jiné starý opat.

Pan Záviše přečetl sám shromážděným pánům list. Čeněk Červenohorský se hněvem zarděl. Tedy opět Alan!

Slyšel již o něm od těch časů, co uprchl z Červené Hory — a hle na novo se hlásí a vyzývá! Již věru čas! Pan Hynek z Dubé mávl prudce rukou, až se brněná rukavice zablýskla — a pravil: „Tož třeba hned vyslati něco lidu, aby zatím klášter byl pojištěn, nežli se všechno vojsko připraví a vytrhne. Ti lidé tam jsou jako lití čerti, hbití, rychlí. — Svojuješ-li, půjdu já.“

„A já,“ dodal rychle pan Čeněk. Falkenštejnský souhlasil, a za chvíli ubírali se dva houfové kvapným pochodem směrem ku klášteru Opatovickému. Nad nimi vlály dva praporece, znaku ostrve a odřivou. —

Německé vojsko, o kterémž pan Závise bezpečně dostal zprávy, přepravilo se téhož dne, kdy proti němu na ohledy vyjeli pan Čeněk a pan z Dubé, z levého břehu labského na pravý a položilo se táborem dobrou hodinu na jih od kláštera Opatovického, na místě, kamž mohlo se bezpečně přes teku dostat. Vrchní hejtman tohoto vojska, přes dva tisíce mužů čítajícího, Frenclin, velitel braniborské posádky v Poličce, nemohl, jak zamýšlel, téhož dne na klášter udeřiti. Prudká bouře a liják pochod zadržely, přeprava přes vodu byla zdlouhavá, a tak když ocitli se na pravém břehu, nastal soumrak.

Celodenním namáháním bylo mužstvo velice zemdleno, nad to cesty tak rozmokly, že nebylo ani pomysleni, ještě této noci na klášter udeřiti. Frenclin, Braniborský vůdce, nemohl se do syta naklíti. Vojsko, sběhlí ze všech končin Německa dobrodruhové za žold sloužící, žoldnéřové z posádek Otových, synkové z českoněmeckých měst a lid všelijaký, odpočíval pod stany, část pak v opuštěné vesnici, kdež také bytoval vůdce a Alan se svým jízdným houfem.

V bídné světnici na dřevěné lavici polosedic, polozežic odpočívala Etelka. Na ohništi hořel ohník, venku bylo tma a poprchávalo. Mladá Uherka halila se do tmavého pláště. Dřímala. Byla sama. Nový milenec její konal velitelskou povinnost obhlížeje tábor. Pojednou ozval se na síni brinkot ostruh. Etelka protrhnuvši se, hleděla ku dveřím, ve kterých zjevil se nyní příchozí. Na hlavě měl šišák, přes ramena tmavorudý plášť, pod nímž v záři ohňové probleskoval bitý pás a kroužkový pancíř. Mladý bojovník stanul, rozhlížeje se kolem. Bylo patrné, že spatřiv Etelku nebyl nikterak překvapen. I jí nezůstalo to tajno; bodlo ji proto, poněvadž mladý, vstoupivši bojovník byl Alan, jenž by jindy v takový čas a za takových okolností k ní skočil a jí zobímal a zulibal.

„Kde je Frenclin?“ tázal se.

Etelce se zachvěl hlas. Ó, on na dobro zapomněl! Pověděla mu, že přijde snad co nevidět. Mladý Kumán se obracel.

„Alane!“

Údiven stanul a ohlednul se po Etelce, která povstavši na krok, se mu přiblížila.

„Alane, vyřídila jsem ti již, co tobě vzkázala umírající matka. Zítřka snad budete v klášteře, připomínám ti proto —“

„Dost!“ zvolal Alan zachmuřiv se velmi. „Co se o mne staráš? Nedráždí mne! Nezapomeň, že není co bývalo! Buď ráda, že si tě ten Němec oblíbil, a žes došla jeho ochrany!“

„Alane!“ vzkřikla dívka — „tak jsi mne ponížil, teď znovu — a — to všecko za mou —“

„Není času na výklady — ostatně můžeme být oba spokojeni.“

„Žes mne prodal!“

Alan však jako by neslyšel, pravil: „Frenclin nejde — dobrou noc!“ tak úsečně promluviv a lhostejně pozdraviv odešel. Etelka stanula všecka popuzená. Chvěla se. To za všecku oddanost a věrnost. Té potupy! Ani jiskřičky citu v něm není! Nuže nutno stlumiť i poslední záchvěv. Za lásku dal zradu, pohanu a ponížení. A co za ně? Ó, nelze, nelze zapomenouti, nemožná odpustiti! Etelka vztyčila prudce sličnou hlavu. Oči se jí jiskřily, růžové nozdry lepého nosu se rozšířily.

Na úsvitě shromáždili se všichni bratři, co jich ještě v Opatovicích zbylo, v kostele na modlení. Ani starický Štěpán, jenž stěží cellu svou opouštěl, nescházel. Mniši vroucně se modlili a zpívali, prosíce Boha za smilování. Nastával jim a jejich klášteřu roz-

hodný den. Včera dopoledne zjevili se tu z nenadání pan Čeněk a pan z Dubé se svými houfy v tu chvíli, když přibylí uprchlíci zvěstovali všeci ustrašení, že veliké německé vojsko se valí na klášter. Pan z Dubé přesvědčiv se, že tomu tak, vyslal rychlé posly do Hradce. Opat se lekal, že Němci téhož dne se ještě přihrnou, prve než dostaví se voje páně Závišovy — Ale nestalo se tak; před večerem přitáhl pan Záviše s veškerým vojskem a položil se táborem na jih od kláštera, aby zamezil postupujícímu nepříteli cestu.

Po celou noc nezamhouřili v klášteře oka. Na úsvitě přibyl z ležení posel, jenž oznamoval, že nepřítel se již sbírá a hotuje, že lze každé chvíle očekávati jeho útok. Jiný posel zvěstoval, že je Němců náramná síla, že jich aspoň jednou tolik jako Čechů.

Mniši věděli, že tu nejen o jejich klášter, ale o celé východní a severovýchodní Čechy běží. Bude-li pan Záviše přemožen, veta po všem. čeho dosud dobyl. Zvítězí-li, zasadí tím vládě braniborské těžkou ránu a ujme jí značný díl celého království, získá nových přátel a spojenců, povzbudí liknavé, zastraší nevěrné. Proto tak horoucné prosby vysílali k nebesům.

Slunce vycházelo, když opat vstoupil na klášterní věž, odkud měl volný rozhled po širé krajině. Viděl před sebou houfy páně Závišovy, praporence nad nimi vlající, nesoucí znaky nejřednějších rodin, jejichž synové tu budou dnes bojovati svatý boj za práva země a svého jazyka. A tam proti nim šiky nepřátel — Bůh pomoz! Roztažené obloukem velikým — ó, více, mnohem více jich, než českých bojovníkův! Hlahol trub zavzněl jasným vzduchem, pak temný ryk a hluk. Nepřítel se hnul. Již žene se divokým tryskem jízda pod krvavým praporem — toť prapor toho neznaboha uherského! Již hýbe se šik po šiku, v před se dává, již všechno v pohybu! Slyš hlmoz a ryk! Srazili se!

Hle, těch chumáčů! V záři slunečné nescíselné blesky břitké zbraně, praporce třepetají se, ten tam kloní se, padá, zase vztyčuje se, povznáší a kolem něho jako by divoký vítr. Čechové stojí jako zeď — nehýbají se. Ale tam v pravo!

„Bratře, podívej se!“ zvolal opat pln úzkosti na mnicha vedle stojícího. „Němci přibývá jako much a kobylek. Umdlení ustupují, čerství je zastanou, a naši nemají nikoho!“

Mniši modlili se, a zase jim unírala modlitba na rtech. Plni účastenství, tu radostného pohnutí, tu zděšení a obavy pozorovali širé bojiště, na němž tisícové rozzuřených lidí zápasili. Chvillemi se opat odvracoval a, to bylo, kdy na některém místě byli Čechové kruté stísněni.

Však čím dále, bylo hůře — jen na pravém křídle, kde stáli houfové Čeňkovi a pána z Dubé, nic se nezměnilo; Čechové tu pořád stali na svém prvním místě a nic nezmohly obnovené útoky čerstvých houfů německých. Všaktě tu byli junáci, jako: pan Čeněk. Hynáč mladý, ale nade všechny starý pán z Dubé! Rozdával rány jako hrom, kovaje svým pádným palcátem německé helmy, až z nich světlý oheň prchal! Koval, ubíjel a dalekozvučným hlasem pustou vřavou bitevní volal a pobízel: „Hrdinové! Čechové! Valme se na ně! Ku předu se vrhněte!“

A za ním mladý pan Hynáč, hodný synek svého otce, pán Červenchorstský a všichni, vsichni. Však nastojte — levé křídlo ochabuje, mdlí a již kolísá se! Tam stojí Viznburstský Tas, Pertram Zebinský, pan Půta z Riznberka a jiní dobří hrdinové — ale což jich proti takovému množství! Tam Alan se svým divokým houfem, tam sám braniborstský hejtman Frenclín s vybraným četným mužstvem. Čechové již se hýbají, ustupují, šik se uvolňuje a nepřítel nabyv tím nových sil

s divokým jásotem se tlačí — — Opat pokleknuv a zakryv líce, jal se modliti, v tom však bratr vedle zatahl ho za rízu a volá: „He, otče, co se to děje! Jaké to tam hnutí. — Ach, probůh, toť nový houf! Tam od řeky! Ó, běda, běda! Však co to? Mezi nepřitelem zmatek — míchají se — a toho skřeku! Te deum — toť je pomoc! Sám Bůh je posílá!“

Opat již za řeči té byl mrštně povstal a vytřeštěným zrakem zíral, jak pomocný četný houf vpadnuv nepříteli od řeky na pravém křídle v bok i v zad strašlivě naň dotírá.

Jestě za nedlouho trval odpor Němců; byl to poslední, křečovitý zápas — ale již jsou vyděšeni, zmateni — šiky uvolněny, a hrůza ostatní dodělává. Bitva již rozhodnuta. Obracejí se, prchají — jen tu tam hrstka jich se nedává — jako ta, proti níž žene Rubín a Prokop. Prokop na koni vrazil na bojovníka — Prokop dotírá statečně, ale v tom mihl se mu nad hlavou meč — však jiný, Rubínův, ránu zachytil. Nové tváře, nové meče — nemožná v té strašné chumelenici se ohlžeti a otáčeti. „Na ně! Na ně ve jménu Páně!“ slyšeti mocný hlas. A před bojujícími, rozzuřenými sedláky viděti vysokou postavu kněze Bennona Nad hlavou drží kříž, mává jim, kyne.

Pravé křídlo německé poraženo jeho houfem, které přivedl v nejrozhodnější chvíli. Nastal obecný útek. Nepřítel prchá a za ním ženou se Češi. Vzduch pln je jásotu a skřeku; teď zahlaholily také Opatovické zvony a v kostele zazpíval opat a s ním všichni mnichové z rozradostněného srdce: Te deum laudamus!“

XVII.

Mnichové Opatovičtí, pan Závaše a všichni jeho věrní měli se proč radovati.

Německé vojsko bylo úplně potřeeno. Valná část zůstala na bojišti, značný počet prchajících byl zahánán na Labe, kde bídně zahynuli, ostatní pak rozprchli se širou krajinou. Utíkali zmateně. Pan Závíše ihned po bitvě ustanovil několik houfů, které se jaly nepřitele stíhati. Mezi nejřednějšími, aniž snad mu poručeno bylo, hnal se mladý pán z Dubé s panem Čenkem, jenž dychtil především po houfci Alanové a po vůdci samém, kterého za bitvy marně byl vyhledával.

Rozradovaný opat vyšel s bratřími vítězným páním českým vstříc, když dověděl se, že pan Závíše s nejřednějšími hodlá do kláštera zavítati. U brány čekal je staričký kněz Štěpán, jehož žehnání uctivě přijímali. Již vstoupili do nádvoří; tu opat ohlédnuv se spatřil mnicha, rázným krokem ku klášteru mířícího. A již ho také poznal.

„Bratr Benno!“ zvolal radostně. „Pánové, váš pomocník!“ Všichni čekali, až jich statečný mnich došel. Opat jej srdečně objal, polibil a pohnut jemu děkoval. Brnění bojovníci pozdravovali prostého mnicha, jenž se svým houfem bitvu rozhodl. To bylo v Opatovicích známo, prve než přišel ukázat se svému představenému. Všichni vešli nahoru do refektáře, kam mnichové snesli, co měli.

„Buď především jméno Páně pochváleno!“ začal Benno, když se ho se všech stran vyptávali. „Pak statečným sedlákům, které jsem jenom přivedl, všechna chvála, a panicům Heřmanickým, Rubinovi a Prokopovi, kteří houf řídili a hrdinsky se v boji potýkali.“

A kněz Benno jal se vypravovati, jak se ku svému malému vojsku dostal, jak přidali se k nim oba panicové, a jak všichni dali se na rychlý pochod, aby v pravý čas klášteru na pomoc přispěli. Vypravoval

o vedru a bouři, o neschůdných cestách a velikém namáhání, též o veliké vytrvalosti všech a obezřetosti Rubínově, jenž znalecky houf řídil. — O všem tom povídal, jenom ne o sobě, jak znamenitý lidu příklad dával, jak nabádal, povzbuzoval, doháněl. A končil děkuje opět Bohu, že namáhání jejich nebylo nadarmo a že zloba nepřátel potřena.

„Žel, že ne bez obětí! Z mého houfu padlo jich značně a také mnoho raněných. Ostatní se dali za nepřítelem. Jen ten, jenž jim velel, zůstal — Rubín Heřmanický zemřel hrdinskou smrtí.“

Refektářem zavládlo za okamžik vážné ticho. Teď kněz Štěpán sebou pohnuv, třeslavým, stařeckým hlasem promluvil: „Bůh bude mu milostiv. Kál se a smyv hříchy své ve svatém boji, projde zajisté brannou nebeskou.“ — Zamlčel se, pak promluvil: „A Prokop?“

„Tentě zdrav — o strýcově smrti snad ani neví a statně stihá nepřítele —“ Benno chtěl říci Kumána, ale v čas vzpomenuv si, neučinil tak, nechtěje staříčkému mnichu připomínati Alana — Obětovaného, jenž měl býti původem dobra a šířitelem světla mezi svými kraiany, však stal se — zhoubcem a tak osudným rodině Sezimově... Kněz Benno dlouho se nezdržel. Přišel jen pro obvazky a masti a sebrav, čeho bylo možná na bojišti na prospěch raněných užiti, odehrál se tam s několika bratřími.

Pan Závíše, pan Hynek a několik ještě pánů zůstali s opatem v refektáři, promlouvajíce o bitvě a radíce se, co by bylo dále činiti. Všichni byli plni důvěry a nepochybovali o konečném vítězství. Ze severovýchodních Čech jsou Braniboři zatlačeni, dnešním dnem vyrvány jim východní; tam také budou německá města nucena opustiti vladaře Otu. Také slyšeli dobré

noviny od Prahy, kdež pan Ctibor z Lipníka zhoubce zemské pteudatně a zdárně tepe a poráží. —

Tím časem v opuštěné vsi na jih od kláštera, kde zanechali Němci všecken svůj tábor, zarazil Prokop v čele několika jezdců uprchlíka: Branil se na koni, co mohl. Prokop zahlédnuv ho křičel: „Nezabíjejte ho, bratři. Tu šelmu musím mít živou!“ A podařilo se jim, že za nedlouho prchajícího odzbrojili a s koně strhli. Jak jim šmýkli, zůstal na zemi ležeti. Byl to stařec, škaredé, rozjizvené tváře podholené, sivé hlavy. Zbledl vztekem a očka jeho div neprobodla vojínův, křeťi kolem něho rozjaření stanuli.

„Jako starý křeček!“ smál se hrubý zoldnět Aješinovi na zemi ležícímu.

„Znáš mne?“ zvolal Prokop postoupiv před starého Kumána, na nějž jiskřící svůj zrak upíral. „Kde jest Alan?“ zařtměl po druhé, když Aješin na první otázku jen úšklebkem odpověděl. Teď, když zaslechnul druhou otázku, zablyskly se mu radostně oči. Alan je živ! Unikl!

„Ta obluda zde povraždila křesťanských lidí — Je to Kumán, pohan — Vychovala toho nejhoršího škůdce naší země, Uhra, Alana, zabila zákeřnicky bezbraného, zajatého mého otce, kdy ho nemohla za živa upáliti!“ volal rozhořčený Prokop k družině.

„Upalme ji — upalme toho čerta!“ křičeli rozzuření vojínové, a než křik jejich dozně, dovlekli Aješina k nedalekému uschlému stromu. Dva ho přivazovali ku kmeni, ostatní snášeli palivo, rovnajice je kolem zajatce, jehož vypoulené zraky zuřivě kolem hleděly.

Tak má skončiti on, jenž pevně věřil, že zajde kumánskou smrti — na bojišti. Vytáhl s Alanem, však do boje s ním nemohl, staré, ztuhlé údy nedovolovaly. Byl však jist, že Němci zvítězí, čekal bezpečně jsa

v ležení, až uslyší vítězný křik Alanova houfu, aby s ním mohl vtrhnouti do kláštera, ale čeho se nenadál, stalo se: Čechové zvítězili. Čekal na Alana, omeškal se, pak když na útěk se strojí, nemohl tak hbitě jako jindy bez pomoci, které v tu chvíli nebylo.

Hranice kolem přibývalo, již ho zarovnali po prsa. Ó, kdyby na jisto věděl, že Alan unikl, že nepadl! Ne, ne — nemají ho. — Máš ten hoch zázračné štěstí. Již kouř se vyvalil, již oheň zablýskl — Alan nezahynul, on přijde. — „Alan! Alan!“ ozvalo se z valícího se dýmu. Plameny praskaly — jimi zakmitla naposled podholená hlava starého Kumána a naposled zazněl jeho hlas dýmem dusený: „Alan! Alan!“

Kol kolem po táboře rozléhal se křik vítězův, u hořící hranice pak hlasy mstitelův.

„Je po něm!“ zvolal Prokop. „A teď za tím, kterého vychoval,“ volal. „Za Alanem!“

Vskočili na koně. Den se nachýlil, nastával soumrak. Šerem planula hranice, pochovavši starého Kumána, a od plamenů jejich chytl zaschlý strom, jenž planul jako obrovská pochodeň, vrhaje daleko zář svou po táboře i na dědinu, kdež míhaly se postavy bojovníků.

Měsíc jasně svítil a zář jeho rozlévala se po širém, velikém rybníku. Hladina byla klidna, hladka jako zrcadlo, husté pak rákosí u břehu rostoucí ani se nehnulo, ani nezašelestilo. Stín starých olší tu tam na břehu rostoucích odpočíval klidně na vodě jako stín olšin na palouku kolem rybníka se rozkládajícího. Za lučinou k jihu černal se mlčelivý hvozd. Rybník byl majetkem kláštera Opatovického a značný kus od něho vzdálen. Nebylo tu viděti ani lidského

obydlí, ani človíčka a přece lesní to zákoutí nezůstalo prosto rozruchu bitevního, jehož vlny dnes tak bouřlivě pod klášterem se byly zmitaly.

Po břežku jel houfec jezdcův, v čele jich pan Čeněk a mladý Hynáč. Červenohorský pán byl zmráčen. Vyjel stíhat nezdárného pastorka, vracel se s nepořízenou. Mlčel, jakož i všichni zmlkli unavením. — Pojednou pan Hynáč ukázal v pravo.

„Hle, jak tu půda do vody zabíhá — a tam mezi stromy na konci, není-liž to stavení?“

Všichni přisvědčili. Oba vůdcové byli téhož mínění, že neuškodí, podívají-li se tam. Jeli hustou travinou úzkým půlostrovem, jenž daleko do rybníka zabíhal. Na konci půlostrova černalo se skupení starých, košatých stromů a pod nimi něco probělávalo v záti měsíčné. Za chvíli stanuli před chaloupkou, patrně rybářskou. Ticho, ani hnutí. Páni a několik jezdců slezlo a přiblížili se ke dveřím chudého stavení. Užasli. Na prahu chatrče seděla dívka hledíc strnulým zrakem na přichozí. Zahlednuvši pana Čenka prudce sebou hnula, pak povstavši kvapně se k němu přiblížila. Pohlédl na ni udiven. Byla sličná, v bohatém oděvu, ale výraz její vyjevené tváře byl podivný. —

„Pane Čenku,“ začala sama, „hledáš-li Alana Uhra, syna své nebožky svaté paní —?“

„Hledám —“ odvětil pan Čeněk, upíraje dosud pln udivení zrak na cizinku. Však již se vzpamatoval, rozpomenul: „Tys ta dívka, Uherka, co s ním —“

„Ano, jsem Etelka, Uherka, někdy jeho milá, která opustila pro něj vlast a vše, která mu všecko obětovala, kterou na Červené Hoře zbaběle opustil, pak na ni vinu svaloval, aby se jí mohl zbaviti, když byl syt, kterou prodal jinému jako kuběnu, aniž se jí otázal, kterou pokořil, zničil. Já však mu přísahala

pomstu a dnes nastala vhodná chvíle. Víím, chcete se pomstiti na něm a jej potrestati, nuže pojdte!“ Tvář Etelčina byla bleďa, oko zimničně plálo, chvělo se. Mužovo vstoupili za dívkou, až prošedše tmavou siní, stanuli u dveří vedoucích v jizbu opuštěné rybářské chalupy. Jasné světlo plného měsíce proudilo se nízkými okny na černou podlahu, na tratoliště krve, v němž ležel natažen muž v červeném plášti. Dýka vězela mu v prsou.

„To je Uher!“ zvolali dva žoldnětové Hynáčovi, kteří znali Alana.

„To je Alan?“ tázal se pan Čeněk, hledě zasmušile na mrtvolu bojovníkovu. Etelka stojíc stranou patřila do země a chvěla se. Nemohla na mrtvolu muže, kterého někdy tak vášnivě milovala, opět pohlédnouti. Na otázku Čeňkovu přisvědčila hlavou, pak vyběhla z chalupy.

„Ubohá, a přece šťastná Svatava!“ pomyslil v duchu pan Čeněk, vzpomínaje, jak by bylo s nebožkou věrnou ženou, kdyby syna svého takto spatřila.

„Chtěli jsme souditi — již je souzeno!“ pravil mladý Hynáč.

Venku zavolal pán Červenohorský Etelku a vyptával se jí. Vyjevila mu, že Frenclínův sluha z boje do tábora prchnuvší jí pověděl o smrti pánové a porážce všeho vojska. Vsedla na svého rychlého koně a dala se na útěk, kam, sama nevěděla. Zanesl ji až sem, kdež jej zastavila a v chatrči ukryla. Z večera přiklusal sem Alan na strhaném koni, sám na smrt znavený, raněný. Pověděl jí, že druhové mu nestihli. — Velebil svého koně, ulehl na zem a chtěl si odpčinouti. Tu však Etelka jej vyrušila. Oznamila mu nejprve, že Heřmanického panice Prokopa pustila z vězení, a když Alan rozzuřiv se jí spílal, pověděla mu znovu o křivdě na ní spáchané, o své po-

mstě, kterouž ihned, prve než se mohl nadíti, vykonala.

Dopověděvši, zamlčela se, pak promluvila temným hlasem: „Dopustila jsem se vraždy. Potrestejte mne!“ —

„Zbavila's krajinu hrozného škůdce. Odejdiž v pokoj!“

Vsedli na koně. Eteka zoufale vykřikla. Jezdce jen se ohledli, však nezastavili. Zajížděli dále lučinou, až zmizeli ve stříbrotkané mlze, v dáli po zemi se vlekoucí.

Byla tichá, teplá noc. Od lesa zavanul pojednou vítr, rákosí zašelestilo, vlny u břehu zašplounaly a nad chalupou staré stromy zašuměly. Tajemné zvuky ty za tiché noci, v tomto místě zněly Etelece děsně. Ohledla se vyděšeně po chalupě — v ozářeném okénku zahlédla zsinalý Alanův obličej, od jehož bledosti odrážely se černé pletence vlasů na studených spáncích . . .

Ihned hlavu odvrátila a dala se do běhu jako štvaná. Pak náhle stanula na hrázi. Stála jen okamžik a již se mihla nad vodou a již v ní zmizela. — —

XVIII.

Starý vládka Heřmanický probíral se ze své duševní strnulosti, kterou mu způsobily rány nepřivlivého osudu. Sotva že Rubín odešel, za nedlouho posel do pusté tvrze se dostavil, oznamuje, že je vyslán vnukem Prokopem, jenž žádá, aby mu děd prominul, že sám nepřišel. Prokop žije! Táhne na cizáky, bojovat svatý boj! A než několik dní minulo, přišel druhý posel, rovnou cestou z Opatovického bojiště. Těch veselých, požehnaných novin! Nepřátel-

ské vojsko poraženo, jeho vůdce zabit a s ním hlavní svůdce nešťastného Rubína, německý zpěvák Wolfram. A na Kumány došlo, stihla je boží spravedlnost! Aješín i Alan mrtvi a zašli, jak zasloužili. Všecken kraj si oddychne. Čechové postupují očišťující rodnou zemi a ji osvobozující. Toho statného jinocha! Věru, Prokop je pravý syn svého otce. Bůh ho zachovej! Ale starý vládyka se při těch veselých zprávách přece zasmužil, a v duši ho prudce zabořilo. Rubín mrtev! Ale padl na bojišti, statně bojuje, konaje pokání, usmířen. Bůh mu odpustí.

Sezima, uslyšev o smrti svého posledního syna, chvíli mlčel, pak dále poslouchal, když posel ve jménu Prokopově žádal, aby se ujal rodiny po státém Boršovi ze Skalky.

„Vybirá se! —“ zvolal stařec. „Budeme stavěti!“ dodal a starý Beneda rozveselil se, že pán jeho, dosud zaražený a málomluvný, tak se vzpružil a omladl. — Záhy bylo znamenati následky bitvy Opatovické především ve východních Čechách. Lid vracel se do opuštěných a zpustlých sídel, chápal se díla, — a sousední německá města jinou teď musila notovati. Již nestála s Otou za jedno, aniž brániti mohla českým spoluobčanům, které byla před tím vyhnala, když se do svých domů navrátili.

Však nebylo ještě vyhráno. Strašlivý boj plemenný zuřil dále v jiných končinách království Českého. Nad to nebesa, jako by nemohla déle patriti na nelidské to krve prolévání, chmuřila se toho času hrozivě, až mraky jejich se protrhnuvše, zatopovaly širé krajiny. České zbrani se dařilo čím dále tím zdárněji. Čechové zanechavše různic a rozpomenuvše se na svatou povinnost, chopili se všichni meče na obranu svých práv a svého jazyka. A jak jednomyslnost mezi ně přišla a všecko sobectví zaniklo ustoupivši šlechetné oběti-

vosti, marna byla všechna zúřivost houževnatých nepřátel. Otovy houfy neustále úsněny a zatláčovány, všude ubývalo Braniborům půdy, a když pak sám Rudolf, král německý, Otovi pohrozil, nezbylo mu, než s pány vyjednávat.

V listopadu vrátil se Prokop na Heřmanice. Ssutiny sice zmizely, tvrz však nebyla ještě dostavěna; nicméně tolik pořízeno, že bylo možná tu pohodlně přezimovati. Mimo rozradovaného děda a věrného Benedu uvítala statného panice také vdova po Boršovi se svými dvěma dcerami, šestnáctiletou Blaženou a nedospělou Haničkou. Starý vládyka ctě nebóžtíka Borše i pro jeho povahu i pro jeho smrt, staral se o jeho rodinu jako o svou. Když všichni zasedli u planoucího krbu, vypravoval Prokop o válce, o všelikých dobrodružstvích. Konec všeho byl nejveselejší a dědovi napjatě naslouchajícím zajiskřily se oči, když uslyšel, že pánové čeští donutili Otu Branibora k míru, a že již po všelikých zářavách, týráních a loupežích. —

A ještě veseleji bylo na Heřmanicích i po veskeré zemi České, když záhy po novém roce loupežné roty německé musily dle úmluvy ze země. Tou dobou zrovna vrátil se pan Čeněk na Červenou Horu z Prahy, kdež účastnil se sněmu, na němž tolik dobrého bylo ujednáno. Marketka tak dlouho a v teskné samotě pobývši s živou radostí uvítala otce. A což teprve se zapýřila, když jí pan Čeněk vypravoval, aby se chystala, že nastane jim loučení, za týden že Hynáč z Dubé přijede si pro ni! Za to pan Čeněk o samotě se zasmušil, vzpomínaje, že tu zůstane sám bez dcery, bez věrné, milované Svatavy! . . .

Hrozný rok minul. Následující léto 1282. hojnou úrodou hrůzám těm a žalostem konec učinilo. V Opatovickém klášteře sešli se opět všichni rozptýlení mnichové a bratr Martin, ekonom, jenž za těch těžkých časů břicho ztratil, vesele hleděl na požehnané lány a těšil se, že zavítají staré, blahé časy. Tu naději všichni s ním sdíleli a to tím více, když na počátku nového roku zjevila se duha neobyčejné krásy, kle noucí se od jihu k severu, a brzo po té hvězda nad míru jasná dotýkala se rohu měsíce. Tenkrátě starický kněz Štěpán věstil naposled, ale vesele: že přijde ze zajetí mladý král Václav a s ním požehnané časy. —

Najejtří sám také dostal milou novinu, že z nově vystavěné tvrže Heřmanické přijedou mu hosté: starý bratr Sezima a vnuk jeho Prokop, jenž strýce Štěpána poprosí, aby ho oddal s vyvolenou nevěstou, Blaženkou Boršovou.

Kněz Benno zanechav vůdcovství, vyučoval opět horlivě v klášterské škole a vynes ze skrýše kroniku zapisoval do ní, co byl pro bouřlivý čas nemohl zapísať.

